ଡ୍ରାଇଭର ପାଏରା

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାଶ

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

ଦ୍ୱାଦଶ ପର୍ବ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସ ଭିପବ୍ଲିକେଶନସ
ବିନୋଦ ବିହାରୀ
କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

ଦ୍ୱାଦଶ ପର୍ବ

ଲେଖକ : ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ :	ମୁଦ୍ରଣ :
ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦ	**ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ**
ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନସ୍	ଦାସ ସାହି
ବିନୋଦବିହାରୀ କଟକ-୨	କଟକ-୧୨
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୧୯୯୨	ମୂଲ୍ୟ-ବତିଶ ଟଙ୍କା

ROHITARA DIARY

Written by Sri Chitaranjan Das, Published by Sri Nalinikanta Nanda, SB Publications, Binodbehari Cuttack-2 & Printed at Subi Printers, Cuttack-12

1st Edition—1992 Price-Rs. **32-00**

—ରମେଶର ଘର ସେବାଗ୍ରାମ ଓ୍ୱାର୍ଦ୍ଧାଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ । ଗରିବ ଘରେ ଜନ୍ମ । ବାପା ନିଷ୍ଠାପର ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମୀ, ତେଣୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ତାଙ୍କୁ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ରମେଶ ପିଲାଦିନୁଁ ହିଁ ସଂଗ୍ରାମ କରି ମଣିଷ ହୋଇଛି, ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସହିତ ଲଢ଼ିଛି, ଅଧିକ ପଢ଼ିବାର ଜିଦ୍‌ରେ ଘର ଛାଡ଼ିଛି, ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ଲଢ଼ିଛି । ଦିନେହେଲେ ନିଜକୁ ନ୍ୟୂନ ମନେ କରିନାହିଁ ।

ନାଗପୁରର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ରମେଶ ସମାଜ ଶାସ୍ତ୍ରର ଅଧ୍ୟାପକ, ଏମ୍. ଏ. ଓ ପି.ଏଚ ଡି । ଏକ ଦୁଃସାଧ୍ୟ ଶାରୀରିକ ରୁଗ୍ଣତା ସହିତ ପ୍ରାୟ ଦଶବର୍ଷ କାଳ ଲଢ଼େଇ କରି ସେ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟବାଣୀକୁ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣିତ କରି ନୀରୋଗ ହୋଇ ପାରିଛି । ସକ୍ରିୟ ହେଲାଣି, ଅଧ୍ୟାପନା କଲାଣି । ପୁଅ, ଝିଅ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—ଏମାନଙ୍କୁ ଦମ୍ଭ ଦେଇ ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲି ପାରିଲାଣି ।

ରମେଶ (ଡକ୍ଟର ରମେଶ ନାନାଜୀ ଘୋଡେ) ସହିତ ମୋ'ର ଗତ ୧୯୬୦ ମସିହାରୁ ପରିଚୟ । ବୟସରେ ସାନ, ମୋ'ର ସାନ ଭାଇପରି । ସଂସାରର ବାଟକୁ ହଜମ କରିଥିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋ'ର ଗୁରୁ ପରି । ତା'ର ଅଜାଣତରେ ତା'ଠାରୁ ମୁଁ ବହୁତ କିଛି ଶିଖିଛି । 'ରୋହିତର ଡାଏରୀ'ର ଦ୍ୱାଦଶ ପର୍ବଟିକୁ ମୁଁ ତା'ର ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରୁଛି ।—

୨୪ । ୧ । ୭୦

କାଲି ବକ୍ତା ଶ୍ରୀ ଜୟପ୍ରକାଶ ବିପ୍ଳବର କଥା କହିଲେ, ଦର୍ଶନ କଥା କହିଲେ । ମାତ୍ର ସାହସୀ ଓ ନିର୍ଭୀକ ହେବାର କଥା କହିଲେ ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀ ବିପ୍ଳବର କଥା କହୁଥିଲେ, ଦର୍ଶନ କଥା କହୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ସର୍ବୋପରି ସେ ସାହସୀ ଓ ନିର୍ଭୀକ ହେବାଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବିପ୍ଳବ ଓ ଦର୍ଶନକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ବୁଝିନଥିବା ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଭାଷଣ ଶୁଣି ସତେଅବା ଅଭୟ ପାଇ ଯାଉଥିଲେ ଓ କିଛି କରିବାପାଇଁ ଆଗଭର ହୋଇ ବାହାରୁଥିଲେ । ନିରକ୍ଷର ଅପଣ୍ଡିତ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ ଅଭୟ ପାଇ ଜାଗି ଉଠୁଥିଲା । ଆପଣା ଭିତରେ ଅମିତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ନିଜକୁ ସତେଅବା ଭଗବାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ-ଯୋଜନାରେ ସହଯୋଗୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ସେ ବାହାରି ଆସୁଥିଲା, ବିପ୍ଳବ ବୁଝି କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ହୋଇ ଆପଣାର ପୁରୁଣା ଘରକୁ ବାହାରି ଯାଉନଥିଲା । ଏ ଯୁଗରେ ବାଟ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଏକାଧିକ ବିପ୍ଳବ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ, ସବୁ ବିପ୍ଳବକୁ ବୁଝି ସାରିବାପରେ ବି ଯଦି ମଣିଷ ଭିତରେ ସାହସ ନଥିଲେ ତାଦ୍ୱାରା କେଉଁଠି କି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ? ଗାନ୍ଧୀ ପରେ ଏ ଦେଶରେ ଅଭୟ ଦେବା ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ଭୀକ କରାଇ ପାରୁଥିବା ନେତାର ବଡ଼ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଜବାହାରଲାଲ କ୍ଷମତାରେ ରହିଲେ, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୟ ଭାରତର ଲୋଭ ଦେଖାଇଲେ, ଅନାଗତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ବୁଲିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଭୟ ଦେଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଶାସନକାଳରେ ଏ ଦେଶରେ ଭୟ ନାନାବିଧ ଆକାରରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଏବେ ଆମ୍ଭମାନେ ବିପ୍ଳବର ପ୍ରଚାର କରୁଛନ୍ତି । ବିପ୍ଳବ ଦ୍ୱାରା ବିପ୍ଳବ ଆସିବ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ବିପ୍ଳବ ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର । ମାତ୍ର, ନିର୍ଭୟ ନହେଲେ ବିପ୍ଳବ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇ ପାରିବା ସିନା, କଦାପି ବିପ୍ଳବୀ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ ।

୨୭ । ୧ । ୭୦

ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାରେ ଅଛନ୍ତି ବା ଆସନ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଦେଶ ଆପଣାର ମହାନ୍ ପଦକ୍ଷେପରେ ଆଗକୁ ଚାଲିଛି । ସେମାନେ ଧମନ୍ତେ ଏହି ଦେଶର ଗୁଣ ଗାଉଛନ୍ତି, ଗୌରବ ଗାଉଛନ୍ତି, ମହାଡ଼ମ୍ବରରେ ଆଜି ଦିନର ମହତ୍ତ୍ୱଟିକୁ ସ୍ମରଣ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାରେ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଆସନରେ ବସିନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଏ ଦେଶରେ କୁଆଡ଼େ କିଛି ହେଲାନାହିଁ

ଓ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ହୁରି ପକାଇଚନ୍ତି । ଦେଶରେ କଣ ହେଉ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଯେତେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, ନିଜେ ଆସନରେ ଯାଇ ବସିବାର ଲାଳସାଟା ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଚି । ଏବଂ, ଗତ ବାଇଶି ବରଷ ଧରି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହି ତାମସା ଦେଖିଆସୁଚୁ । ଖାଲି ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ତାମସା ଲାଗିଚି । ଆମ ଦେଶର ରାଜନୀତିରେ ଶ୍ରେଣୀସଂଘର୍ଷ କହିଲେ ଏବେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହାହିଁ ବୁଝାଉଚି । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷର ପରାକ୍ରମ ଆଗରେ ଆଦର୍ଶବାଦ ମାଡ଼ ଖାଇ ଯାଉଚି, ଏହାର ନିର୍ଲଜ୍ଜତା ଆଗରେ ସାଧାରଣ ସାଧୁତା ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଚି । କାର୍ଲ୍ ମାର୍କ୍ସ୍ ଥିଲାବାଲା ଓ ନଥିଲାବାଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଣୀସଂଘର୍ଷକୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଆମର ଏଠି କ୍ଷମତାର ପଟରେ ଏହି ଥିଲାବାଲା ଓ ନଥିଲାବାଲାଙ୍କ ଭିତରେ ସଂଘର୍ଷ ଚାଲିଚି । ମଣିଷ ଓ ଅମଣିଷ ଭିତରେ ସଂଘର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେବାଲାଗି ଆହୁରି ଅନେକ ବିଳମ୍ବ ରହିଚି । ଏ ଦେଶକୁ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିବା ପରେ ପ୍ରଧାନତଃ ମଣିଷ ହିଁ ନିଜକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ତିଆରି କରିଥାନ୍ତା ଓ ନିଜ ସମାଜକୁ ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତା । ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ହାଉଆ ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଅନୁକୂଳ ନ ହେଲେ ସିଏ ତା'ର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର; ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ରହିବା ପରେ ଏଠି ମଣିଷ ଯେପରି ସେହି ଶକ୍ତିଟିକୁ ପ୍ରାୟ ହରାଇ ବସିଲାଣି । ଅଶକ୍ତ ମଣିଷର ଯାହା ଦଶା ହେବାର କଥା, ଆମ ଅନେକଙ୍କର ତାହାହିଁ ହୋଇଚି । ଆମେ ଅଳସୁଆଙ୍କ ପରି କ୍ଷମତାରେ ବସିଥିବା ଓ କ୍ଷମତା ଅପହରଣ କରି ନେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରେ ସଂଘର୍ଷଟାକୁ ହିଁ ଦେଖୁଚୁ । ଶକ୍ତି ଆମର ଭିତରେ ରହିଚି ବୋଲି କ୍ରମେ ପାସୋରି ଯାଉଚୁ ।

୨୭ । ୧ । ୭୦

ମୁଁ ଯଦି ଚତୁର ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତେବେ କ୍ଷମତାରେ ଯାଇଥାନ୍ତି । କ୍ଷମତାକୁ ନେଇ ଚାଲିଥିବା ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇବାର ବ୍ୟଗ୍ରତାରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଭଳି ଗୋଟାଏ ଯୋଦ୍ଧା ହୋଇ ବାହାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ସେପରି କରିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି ବା ଆସନରେ ଯାଇ ବସି ପାରିଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଆପଣା ପାଖରେ ଯାଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଆପଣାର ଦେଶ ପାଖରେ ହାରି ଯାଇଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ସଂସ୍କୃତିକୁ ଯଦି ଆପଣାର ଚେର ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଏହି ଦେଶ ଓ ଏହି ମାଟି ସହିତ ମୋ'ର କୋଉଠି ହେଲେ କୌଣସି ଚେର ନଥାନ୍ତା, ଏବଂ ଆପଣାର ଚେରଗୁଡ଼ାକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ବସିଥିଲେ ମୁଁ ଆଉ

କୋଉଠି କ'ଣ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତି ? ସଉଦା କରି ଆସିଥିବା ମଣିଷ ସଂସାରକୁ ହାଟ ପରି ଦେଖେ । ସେଠି ସିଏ ଲାଭଉପରେ ହିଁ ଆପଣାର ସବୁ ଆଖି ରଖି-ଥାଏ । ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଘର ପରି ଦେଖିବାକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଧର୍ମରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଅନ୍ୟ ସକଳ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆପଣାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ରୂପେ ନଦେଖି ମୁଁ ସହଗୃହୀ ଓ ସହ-ଭାଗୀରୂପେ ଦେଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ଏହି ଦେଶରେ ଚତୁରସେନ ସାଜି ସଫଳ ହେବାର ଧନ୍ଦା ବସାଇଥିଲେ ମୁଁ ସେପରି କଦାପି କରି ପାରିନଥାନ୍ତି । ଚତୁର ମଣିଷ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ପାରେନାହିଁ, ପ୍ରେମରୁ ଦୂରରେ ରହେ । ପଇସା ବାନ୍ଧି ସେ ଗୋଡାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ମରେ ପଛକେ, ମାତ୍ର ସେ କାହାର ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ବା କାହାରିକୁ ଆପଣାର କରି ପାରେନାହିଁ । ମୁଁ ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଆଖି ନେଇ ସଂସାର ଦେଖି ବାହାରିଛି । ମୋ'ର ହାଟ ଦରକାର ନାହିଁ; ମୁଁ ଏହିଭଳି ଘର ଭିତରେ ଜଣେ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୁଁ ଦେଶକୁ ମୋ'ର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ସହିତ ମୁଁ ସବୁଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋ'ର ଜୀବନଧର୍ମ ଲାଗି ଏଠି ମନ୍ଦିର ତୋଳାହୋଇ ନପାରିଲା ନାହିଁ ପଛକେ, ମୁଁ ମୋ'ର ଭକ୍ତିକୁ ନେଇ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ସଂଚୟ ଅପେକ୍ଷା ସମର୍ପଣରେ ମୋ'ର ବେଶୀ ସରାଗ ।

୨୮ । ୯ । ୭୦

ଶୁଭ ବାସନାଲାଗି ହିଁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦିଆ ଯାଉଥାଉ, ତେବେ ଅଶୁଭ ବାସନା ବଳେ ବଳେ ପାଖ ହୁଡ଼ି ଚାଲିଯିବ । ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ଆଗ୍ରହର କେତେବେଳେ ହେଲେ ଅଭାବ ନରହୁ ତେବେ ଅଶୁଭ ଭିତରେ ଲିପ୍ତ ରହିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କ୍ରମେ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ । ଧର୍ମ ଲାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥାଉ, ତେବେ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଅନ୍ଧ ଆସକ୍ତି ଗୁଡ଼ାକ ବଳେ ବଳେ ତୁଟିଯିବ । ଏହିପରି ଏକ ଟେକ୍‌ନିକ୍‌ର ପ୍ରୟୋଗ କରି ମୁଁ ଆଜଯାଏ ବଞ୍ଚି ଆସିଛି । ସେଇଥିଲାଗି ସଂସାରରେ କେତେ ଯାଗାରେ ମରଣର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ଚର୍ଚ୍ଚାମାନ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଜୀବନର ପଟରେ ହିଁ ରହିଛି । କେତେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଚତୁରୀ ସହିତ ଘୃଣାର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଚାଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଶ୍ରଦ୍ଧାପଟ୍ଟେ ରହିଛି । କେବଳ ଏକ ବୁଦ୍ଧି ସୀମିତ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ସୀମା ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ବାଣ୍ଟିପାରିବାର ସନ୍ତୋଷ ଓ ଆନନ୍ଦ ଉପଲବ୍‌ଧି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ, କୌଣସି ନା କୌଣସିଠାରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇ-ଦେବାକୁ ହୁଏ । କାହାର ନା କାହାର ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚି ସେଠି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କାହାର

ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼େ । କେହି କେହି ଏହାକୁ ଭକ୍ତିଯୋଗ ବୋଲି କହିବେ । ମୁଁ ଏହାର କୌଣସି ନାମକରଣ କରାଇବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେବି । ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ଏହି ସଂସାରରେ ଅନେକ ଦୁଃଖ ଓ ଅନେକ ଅନ୍ତର୍ଦୌର୍ବଲ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିପାରିବ । ତେଣୁ, ମୋ'ର ଜୀବନରେ ଅବିରତ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଚାଲିଥାଉ, ମୋତେ ଅନେକ ବ୍ୟାଧିରୁ ବଞ୍ଚାଇରଖୁ । ମୋ'ର ଜ୍ଞାନ, ମୋ'ର ବୁଦ୍ଧି ଓ ମୋ'ର ଲୋଭ ମୋତେ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର କଳା ଶିଖାଉ । ମୁଁ ସଉଦା କରିବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ମୁଁ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଆସିଛି; ବନ୍ଧ ପକାଇବାକୁ, ସେତୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଆସିଛି ।

୨୯ । ୧ । ୭୦

ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ବିଚାର ଓ ବ୍ୟବହାରକୁ ଦଣ୍ଡନୀୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ସରକାରୀ ଆଇନ୍ ଆଗରୁ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲା, ତାହାକୁ ପୁଣି ଅଧିକ କଠୋର କରାଯାଉ ବୋଲି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଏବେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିବ ବୋଲି ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଆଇନ୍ ଥିଲା, ତାହାଦ୍ୱାରା କୁଆଡ଼େ କାମ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ଦଣ୍ଡ ଦିଆହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଦଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ଯେ ମଣିଷକୁ ମଣ କରାଯାଇ ପାରିବ, ସାଧାରଣତଃ ସବୁ ସରକାରଙ୍କର ଏହିଭଳି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । କାରଣ କେବଳ ଆଇନ୍ ଜାରି କରିବା ବ୍ୟତୀତ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ କି ଆୟୁଧ ରହିଛି, ଆଉ କି ସୂତ୍ର ବା ରହିଛି ? କିନ୍ତୁ ଆଇନ୍ ଉପରେ ଅତିରିକ୍ତ ଆସ୍ଥା ରଖିବାଦ୍ୱାରା ଓ କେବଳ ଆଇନ୍‌କୁ ଆଧାର କରି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମାର୍ଗରେ ରଖିବାର ଭ୍ରମ ପୋଷଣ କରିବାଦ୍ୱାରା ଯେକୌଣସି ସରକାର ଯେ ନେତା ପାଖରେ କ୍ରମେ ଅଛୁଆଁ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ଅନ୍ତତଃ ଆମ ଦେଶରେ ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷର ସରକାରୀ ଇତିହାସକୁ ଦେଖି ସେକଥା କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏହିପରି ଏକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଆମ ସରକାର ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ଯୋଉ ଦେଶରେ ଗାନ୍ଧୀର ନେତୃତ୍ୱକୁ ଦିନେ ଜାତୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା, ସେଠି ଆଇନ୍‌କୁ ଅଧିକ କଠୋର କରି ମଣିଷକୁ ସାବାଡ଼ କରିବାକୁ ଏକ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଯୋଉମାନେ ଆଇନ୍‌ରେ ସରାଗ ରଖିଛନ୍ତି, ସେଇମାନେ ଯେ ଏ ଦେଶରେ ନାନା ପ୍ରକାରେ ନାନା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ କାହିଁକି କୁହା ନଯିବ ? ସେମାନେ ବି ତ ମଣିଷକୁ ଟେକାପଥର କରି ଦେଖୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅର୍ଥଲାଭ ଓ ମାନସମ୍ମାନ ଲାଗି ଆପଣାର ମଣିଷପଣିଆକୁ ବଳି ଦେଉଛନ୍ତି ? ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ପୁଣି ଆଇନ୍ କରିବ କିଏ ?

୩୦ । ୧ । ୬୬

ମୁଁ ଜୀବନରେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇବି, ତେବେଯାଇ ମୋ'ର ମରଣରେ ଫଳାଇ ଭଲ ଫଳଟିଏ ଫଳିବ । ଏହି ଧର୍ମର ସାଧନ ଲାଗି ଯେଉଁଭଳି ଶହୀଦ ହେବା ଉଚିତ, ମୁଁ ସେହିଭଳି ଶହୀଦ ହେବାର ଅଭିଳାଷ ରଖିଥିବି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁଦିବସକୁ ଆଜି ଲୋକେ ଶହୀଦ ଦିବସ ରୂପେ ପାଳନ କରୁଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀର ମରଣ ଅପେକ୍ଷା ତା'ର ଜୀବନରୁ ମୋତେ ଅଧିକ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଛି, ଅଧିକ ଶିକ୍ଷା ମିଳିଛି । ମୋ'ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଗାନ୍ଧୀଜୀବନ ସହିତ. ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ମରଣ ସହିତ ନୁହେଁ । ଗାନ୍ଧୀ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ଓ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ପ୍ରାଣଦେଲେ, ତାହା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଜୀବନବୃତ୍ତର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ତାଙ୍କର ମରଣ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଅଧିକ ଦୀପ୍ତିମନ୍ତ ସହିତ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇ ପାରିଲା । ତେଣୁ ଶହୀଦ ଦିବସରେ ମୁଁ ମରଣ କଥା ଆଦୌ ଭାବିବି ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀର ମରଣ କଥା ନୁହେଁ କି ଆପଣାର ମରଣ କଥା ବି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଜୀବନ କଥା ଭାବିବି । ଜୀବନର ଧ୍ୟାନ କରିବି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପ୍ରେମର ଧ୍ୟାନ କରିବି । ଏଇଠି ଆଗ୍ରହ ରଖିପାରିଲେ ଯେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇବା ଓ ସ୍ୱର୍ଗ ରଚନା କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ, ମୁଁ ଏହି ମୂଳ ବିଶ୍ୱାସଟିର ଧ୍ୟାନ କରିବି । ମୋ'ର ଧର୍ମ ମୋତେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଥିବ । ମୋ'ର କର୍ମରତତା ମୋତେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ବଳୀୟାନ୍ କରାଇବ । ସେଇଥିଲାଗି, ଯୋଉଠି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା ଶହୀଦ ହିସାବରେ ପୂଜା କରାଯାଉଥାଏ, ସେଠି ମୁଁ ସହଜଭାବେ ଆଦୌ ବସିପାରେନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ହଠାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗେ । ଆପଣା ଭିତରେ ସିଏ ସତେଅବା ଜୀବନ ପାଇ ଉଠିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ନାନା ଅନ୍ୟଭାବେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ମୁଁ ସେହି ପ୍ରେରଣାକୁ ହଜାଇ ଦେବାପରି ମନେ କରେ. ସେତେବେଳେ ସେଇ ଭିତରେ ଖୋଜି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପାଏ । ଏ ଜୀବନରେ ଅନେକ କିଛି କରିବାର ଅଛି, ଏଠି ଜୀବନଲାଗି ଅନେକ କିଛି ହେବାର ଅଛି, ଅନେକ ଦେବାକୁ ବାକି ଅଛି । ଗାନ୍ଧୀ ମୋର ସେହି ଆବଶ୍ୟକତାରେ ହିଁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ମନ କଲେ ମାତ୍ରକେ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉଥାଏ ।

୩୧ । ୧ । ୬୭

ଭଗବାନ ମୋତେ ଯେମିତି ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ, ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ନିଯୁକ୍ତ ହେବି ବୋଲି ତ ମୁଁ ନିତି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, କିନ୍ତୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରୁନି । ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ମଣିଷକୁ ସମଗ୍ରତଃ ଯେପରି

ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର କଥା, ମୁଁ ହୁଏତ ସେଭଳି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ ସହଜ ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବ ମୋ' ପକ୍ଷରେ ସବୁବେଳେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ସହଜ ଭାବରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ ସହଜଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବା ହୁଏତ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା । ମାତ୍ର ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ବେଳକୁ ସତେଅବା ଆହୁରି ଅନେକ କାମରୁ ଆପଣାକୁ ଛିନ୍ନ କରି ଆଣିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଗୋଟାଏ ଖିଅ ଲଗାଇଲା ବେଳକୁ ସତେ ଅବା ଆଉ ଗୁଡ଼ିଏ ଖିଅକୁ ଛିଡ଼ାଇବା ପରି ଦୁଃଖ ପାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ସଂସାରକୁ ଧାଇଁଲା ବେଳକୁ ଘର ପଛକୁ ଟାଣୁଛି; ପୁଣି ଘର ଭିତରେ ନୀରବ ହୋଇ ବସିବା ଲାଗି ମନ କଲାବେଳକୁ ସଂସାରର ସବୁ ଦୁଆର ସତେଅବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ଏହି ଦ୍ୱିଧାର ସମାଧାନ ବାହାରେ ହୁଏନାହିଁ, ଆପଣାର ଭିତରେ ହୁଏ । ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଳିଷ୍ଠ ହେଲେ ଏକଥା ହୋଇପାରେ । ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ ବଳିଷ୍ଠ ହେଲେ ଏକଥା ହୁଏ । ମୋ'ର ଏସବୁ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଧିକ୍କାରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ କିମ୍ବା ଆପଣା ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ମୋ'ର ଆକାଙ୍କ୍ଷାଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ କଳି ଦେଖୁଛି । ସେହି ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଅନୁଯାୟୀ ଆପଣାକୁ ତିଆରି କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି । ଏହି ମାଟିପିଣ୍ଡରେ ଅନେକ କିଛି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏଇଠି କେତେ ଆଶୀର୍ବାଦର ଫଳ ଫଳିବ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଛି, ନିତିଦିନ ବଞ୍ଚୁଛି । ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ତରୁଣ କରି ରଖିଛି ।

୧ । ୬ । ୭୦

ଏ ଜୀବନରେ ଆହୁରି ସହଜ ହେଲେ ଯାଇ ଭଗବାନ ମୋତେ ଯେମିତି ନିଯୁକ୍ତ କରିବେ, ସେହିଭଳି ନିଯୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ମୋ' ଭିତରେ ବଳ ଆସିବ । ମୋ'ର ଭାବନା ସହଜ ହେବ, ମୋ'ର ଭାଷା ସହଜ ହେବ, ମୋ'ର ସମ୍ବନ୍ଧ ସହଜ ହେବ, ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବ ଓ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ସହଜ ହେବ । ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ସହଜ ହେବ, ମୋ'ର ବିଚରଣ ସହଜ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଭୟ ତୁଟିଯିବ, ଆତ୍ମସତର୍କତା ଦୂର ହୋଇଯିବ । ଭଗବାନ ଓ ଭଗବାନ ବିରାଜି ରହିଥିବା ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ମୁଁ ସହଜ ହୋଇପାରିବି । ତା'ପରେ ଯାଇ ମୋ'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସହଜ ହୋଇଯିବ ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବି । ଏଥିଲାଗି ମୋର କୋଉଦିନୁଁ ଇଚ୍ଛା ରହିଛି । ଏଥିଲାଗି ସବରଗ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହିପରି ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିପାରିଲେ ମୁଁ ଯେ ଯଥାର୍ଥରେ ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରିବି, ଏପରି ଅନୁଭୂତି

ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଅଛି । ହୁଏତ ମୁଁ ସେଇଥିପାଇଁ ତିଆରି ହୋଇଛି । ମୋ'ର ରୁଚି ଓ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅନୁକୂଳ ହୋଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ତଥାପି ମୁଁ ତାଙ୍କର କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ସବୁବେଳେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହି ପାରୁନାହିଁ । ମୋତେ ଏହି ପାହାଚଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପାର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାକୁ ଧିକ୍‌କାରି, ଆପଣାକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ବା ଆପଣା ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରି ମୁଁ କଦାପି ଏହି ପାହାଚ ଡେଇଁ ପାରିବନାହିଁ । ମୋତେ ଆହୁରି ସହଯୋଗ କରି ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନ ସହିତ ସହଯୋଗ; ଧରିତ୍ରୀ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହେବାରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ, ସେହି ଆନନ୍ଦ ସହିତ ସହଯୋଗ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଆପଣା ସହିତ ସହଯୋଗ । ଏ ବିଦ୍ୟାର ବାଟ ମୋତେ ଜଣାଅଛି, ଖାଲି ହୃଦୟଟାକୁ ହିଁ ଏହି ଅନୁସାରେ ମଣି କରିବାକୁ ହେବ ।

୨ । ୨ । ୭୦

ଏହି ସଂସାରଟା ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ କି ସୁଖପୂର୍ଣ୍ଣ,-ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏହି ସଂସାରକୁ ମୁଁ ଆହ୍ୱାନପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହିବି । ଯିଏ ଏହିସବୁ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛି ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖରେ ବିକଳ ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରୁନାହିଁ କିମ୍ବା ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁନାହିଁ, ସିଏ ହୁଏତ ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖ ଉଭୟ ପାଉଛି, କିନ୍ତୁ ସିଏ ମୂଳତଃ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାଟିକୁ ବି ଅନୁଭବ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରୁଛି । ସଂସାରଟାକୁ ଦୁଃଖମୟ କିମ୍ବା ସୁଖମୟ ବୋଲି ମାନିନେଇ ଅନେକେ ତହିଁରୁ ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ନିରୂପଣ କରିବା ଦିଗରେ ବି ମନ ବଳାଇଥାନ୍ତି । କେହି ତାଙ୍କୁ ନୃଶଂସ ବୋଲି କହନ୍ତି, ପୁଣି କେହି ଦୟାଳୁ ବୋଲି ବି କହନ୍ତି । ଏବଂ ଆଉକେହି ତାଙ୍କୁ ନୃଶଂସ ଏବଂ ଦୟାଳୁ ଉଭୟ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ଖିଆଲୀ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଧର୍ମର ନାନା ଭାଷାରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ଖିଆଲର ଅର୍ଥରେ ହିଁ ଲୀଳାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରା ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ କେବେହେଲେ ମୋ' ଆପଣାର ଲାଭକ୍ଷତି କିମ୍ବା ସୁଖ ଦୁଃଖରୁ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆରୋପ କରିବାକୁ ଆଦୌ ମନ ବଳାଇନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛି । ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖ ଉଭୟର ସାଥୀ ବନ୍ଧୁରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି । ସିଏ ନୃଶଂସ ନୁହନ୍ତି କି ଦୟାଳୁ ନୁହନ୍ତି । ଅନ୍ତତଃ ମୋ ଲାଗି ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଏହିପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବାରୁ ହୁଏତ ମୁଁ ଏହି ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ତାଙ୍କୁ ନୃଶଂସ ବା ଦୟାଳୁ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ ଏହା ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୩ । ୨ । ୭୦

ଆପଣ ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ସମୀପଯାଏ ଛୁଇଁ ଆସିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ହଁ, କେବଳ ମଣିଷ ଭଳି ଏଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ମୁଁ ଏପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ମଣିଷ ଭଳି ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ସଂସାରରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଦାୟାଦ ଭଳି, ଏହି ସଂସାରର ବିରାଟ ଘରେ ପରମଜନକଙ୍କର ପୁତ୍ରତ୍ୱ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଭଳି । ସେତେବେଳେ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖଭଳି ଲାଗେନାହିଁ କିମ୍ବା ସୁଖରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଜୀବନଟା ଚକଟା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ କାଦୁଅ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛି ହେଲା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ଦୁଃଖକୁ ଏଡ଼ାଇଦେଇ ବା ସୁଖ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ଆଖି ବୁଜି ଦୁଧ ପିଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଏଠାରେ ମୋଟେ ଉଠୁନାହିଁ । ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ ଦୁଃଖ ବୋଲି ମାନେ, ସୁଖକୁ ସୁଖ ବୋଲି କହେ । ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ବିକଳ କିମ୍ବା ଅକର୍ମଣ୍ୟ କରି ପକାଉ-ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ବି ଆହ୍ୱାନ ପରି ମନେ କରିଥାଏ । ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଉଭୟକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଧ୍ୟାତ୍ମମାର୍ଗରେ ଯେଉଁ ପରାମର୍ଶ ରହିଛି, ତାହା ସହିତ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି କି ? କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ଏଥିଲାଗି ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଏବଂ ସଂସାରକୁ ଅନେକ ଗଭୀର ଭାବରେ ଭଲ ପାଇ ପାରିଲେ ଏବଂ ଜୀବନକୁ ଅନେକ ନିବିଡ଼ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ମଣିଷ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବରେ ପରିଣତ କରିପାରେ । ସେତେବେଳେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଲାଗି ଆଉ ଅଲଗା ଗୁରୁ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ କିମ୍ବା ଅଲଗା କୌଣସି ଗୁରୁବଚନକୁ ବାଟିକରି ପିଇବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ବାଟିକରି ପିଇ ବିଶ୍ୱାସ କମାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ହୁଏତ ବଡ଼ ଭଣ୍ଡୁର ହେବାକୁ ହୁଏ, ପୀରତର ସ୍ୱାଦ ନଜାଣିଥିବା ଲୋକ ପରି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବେ ଝିଙ୍କ୍ ମାରିବାକୁ ପଡ଼େ ମୁଁ ସମୀପରେ ରହି ପାରିବାକୁ ଚାହେ । ଦୁଃଖରେ ହେଉ କି ସୁଖରେ ହେଉ ମୁଁ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଖିଅଟିକୁ ଛଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେନାହିଁ । ଖିଅ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ସମୀପରେ ବସି ଥିବାପରି ଲାଗେ । କାହାରି ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥିବା ପରି ଆଦୌ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ, ମୁଁ ଏଠି ନିଃସଙ୍ଗ ହେବାକୁ ଚାହେନାହିଁ, ଖିଅ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଚାହେନାହିଁ, ନାଲିଶ୍ କରିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଭୋଗିବାକୁ ଚାହେନାହିଁ ।

୪ । ୨ । ୭୦

ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଏ ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ କ'ଣ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ମଣିଷର ଭବିଷ୍ୟତ ଏହି ଦେଶରେ କ'ଣ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଆମେ

ସମସ୍ତେ ଅମଣିଷ ଗଧଙ୍କ ପରି ଘର ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିବା ବେଳେ କେବଳ ନିଜନିଜର ଖଟୁଲିଗୁଡ଼ିକୁ ଜଗି ବସି ରହିଛୁ, ଅଥଚ ଏବେ ଦେଶ ବୁଡ଼ିଗଲା ବୋଲି ହୋ'ହୋ କରୁଛୁ । କିଏ କହୁଛି, ଏହି ଦେଶ କ'ଣ ଥିଲା, ଆଜି କ'ଣ ହେଲା । କିଏ କହୁଛି ଆମର ଆଦର୍ଶ କ'ଣ ଥିଲା ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ କ'ଣ ହେଲା ! ସେମାନେ ଆଗ ଆଦର୍ଶର କଥା ଭାବୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶ କୁଆଡ଼ୁ ଆସି ଆମ ଉପରେ ମଡ଼ା ହୋଇ ପାରିଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବିଲକୁଲ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଯିବା ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଦେଶ କଥା ଆଗ ଭାବୁଛନ୍ତି । ଦେଶ ଆଗ ତିଆରି ହେଲେ ମଣିଷ ଆପେ ଆପେ ତିଆରି ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ସେମାନେ ହୁଏତ ଭ୍ରମ କରି ବସିଛନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ବାହାରୁ ଦେଖିବାକୁ ଦେଶ କେତେ ଜାକଜମକରେ ତିଆରି ହେଉଥାଏ, ଆଦର୍ଶ ବି କେଡ଼େ ବଡ଼ ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସି ପୂଜା ପାଉଥାଏ, ତଥାପି ମଣିଷ ଗଧ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗଧ ହୋଇ ରହିବାର ସ୍ଥିତିକୁ ସେ ହୁଏତ ମନେ ମନେ ଭଲ ବି ପାଉଥାଏ । ଇତିହାସରେ ଏପରି ଏକାଧିକବାର ହୋଇଛି । ଦେଶ ଗଢ଼ାହେବାର ବାହାନାରେ ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ବସିଥିବା ନେତୃତ୍ୱ ମଣିଷକୁ ନିଃଶେଷିତ କରିଦେଇଛି । ପରିଣାମରେ ଦେଶ ଓ ମଣିଷ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ହରାଇବାକୁ ହୋଇଛି । ଗତ ବାଇଶି ବର୍ଷ ହେଲା ଆମେ ଏଠି ମଣିଷକୁ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଛୁ, ଆମର ଦେଶ ଅଲବତ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ଗଢ଼ାହୋଇଛି, ସେହିପରି ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ବା ଲକ୍ଷ୍ମୀହୀନ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମେ ଅଲକ୍ଷଣା-ତକ ସଭାରେ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବସି ଯେତେ ପାଟିକଲେ ଯେ ଦେଶ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ଏକଥା ନବୁଝିବା ଯାଏ ଦେଶଟାଯାକ ଏମିତି ଜଙ୍ଗଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ । ଏଠି ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ଖାଇ ଯାଉଥିବେ । ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ସାଥୀ ଖୋଜୁଥିବ; ମଣିଷର ସଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସଙ୍ଗ ଖୋଜୁଥିବ, ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ଠାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକିବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

୫ । ୨ । ୭୦

ଦେଶ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇନଥିଲା ସେତେବେଳେ ଦେଶଭକ୍ତିର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା, ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଦେଶଲାଗି ସର୍ବସ୍ୱ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର ମଧ୍ୟ ଏକ ସଙ୍ଗତ ଅର୍ଥ ରହିଥିଲା । ଦେଶର ମୁକ୍ତିକୁ ହିଁ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ବୋଲି ମାନିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ, ଆପଣାର ପ୍ରାପ୍ତ ସକଳ ଅନୁରକ୍ତି, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ attentionକୁ ଆପଣା ଦେଶ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ତାତ୍କାଳିକ urgency ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ

ହୋଇପାରିବା ପରେ ଆମର ଏହିସବୁ ମୂଳ୍ୟବୋଧର ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ଏକ ଗୁଣାତ୍ମକ ପ୍ରସାର ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶରେ ପ୍ରଥମ ଅନୁରକ୍ତି ଦେଶଲାଗି ରହିବନାହିଁ । ମଣିଷ ଲାଗି ରହିବ । ମଣିଷର ସେବାକୁ ହିଁ ଦେଶସେବା ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମଣିଷର ଗୌରବକୁ ହିଁ ତଥାକଥିତ ଦେଶର ଗୌରବ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମଣିଷର ପ୍ରୀତି ହିଁ ଦେଶପ୍ରୀତି ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । ଆପଣାକୁ ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଦେଖିଲେ ଯେଉଁ ଗର୍ବ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ, ଦେଶଲାଗି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବା ସକାଶେ ତାହାହିଁ ମୂଳଭିତ୍ତି ହୋଇ ରହିବ । ସେଥିଲାଗି ବେଳେବେଳେ ମନେହୁଏ, ଦେଶଭକ୍ତି ଓ ଦେଶାତ୍ମତାକୁ ମୁଁ ଯେପରି ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପଛରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲି । ତାହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ଆପଣାର ଦେଶଲାଗି ମୋ'ର ଅଭକ୍ତି ବା ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଆସିଛି । ସେପରି ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୋ'ର ଦେଶ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋଟିଏ workshop ଭଳି ମନେହେଉଛି । ଏହା ହେଉଛି ମୋ'ର workshop,— ଯେଉଁଠି ମୁଁ ମଣିଷ ହୋଇ ତିଆରି ହେବି, ଏ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ସବୁ ମଣିଷ ମଣିଷ ହୋଇ ତିଆରି ହେବେ । ଆମ workshopର ଏହାହିଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିବ ।

୭ । ୨ । ୭୦

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ Bertrand Russel ଚାଲିଗଲେ । ସିଏ ଜଣେ rationalist ଥିଲେ ବୋଲି ଖବରକାଗଜରେ ସବୁଠିଁ ବାହାରିଛି । କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ହୃଦୟକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେପରି ବୁଝିଥିଲେ ଏବଂ ହୃଦୟର reasons ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଯେପରି ପହଞ୍ଚ ରହିଥିଲା, ତଥାକଥିତ idealist ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାହା କମ୍ ଦେଖିଛି । ହୁଏତ ସେ reasonର ବାଟଦେଇ ବିଶ୍ୱହୃଦୟର ସତ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱମାନବର କଲ୍ୟାଣ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । Rationalist ମାନେ ସାଧାରଣତଃ Rationalismରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଠିକ୍ idealist ମାନେ ଯେପରି idealism ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଏହି ଉଭୟ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନେ reason ବା ideal କାହାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ନକରି କେବଳ ଆପଣାର ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାଟାର କାରୁଣ୍ୟ ଗାଉଥାନ୍ତି । Russel ସେପରି ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିନଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେ ନିର୍ଭିକ ଭାବରେ reason ଠାରୁ ହୃଦୟବତ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରି ସହଜରେ ଆସି ପାରିଲେ । ଗଣିତରୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତିର ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗୀ ହିସାବରେ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ମୁଣ୍ଡି ମାରିଲେ । ବିକଶମାନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପାଖରେ କୌଣସି pattern

ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । ସେମାନେ ବଡ଼ ସହଜରେ ଆପଣା ଜୀବନ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି, ବିଶ୍ୱଜୀବନ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି କୋଉଠିହେଲେ ଜାବି ବାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ଗ୍ରହଣ ଦ୍ୱାରରେ କାହାକୁ ବାରଣ କରି ରଖନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଚହ୍ନିବାଲଗି ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଖିର ଦରକାର ହୁଏ, ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ approachର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ ।

୭ । ୨ । ୭୦

ଜ୍ଞାନ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଜ୍ଞାନ ସହଜ ହୁଏ । ଭକ୍ତି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଭକ୍ତି ସହଜ ହୁଏ । କର୍ମ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ କର୍ମ ବି ସହଜ ହୋଇ-ଯାଏ । ଜ୍ଞାନ, ଭକ୍ତି ଓ କର୍ମ ଭିତରକୁ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରବେଶ ନକରିଥିବା ଏପରି ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନୀ, ଭକ୍ତ କିମ୍ବା କର୍ମଯୋଗୀ ଏହି ସଂସାରରେ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ସେମାନଙ୍କର ବଡ଼େଇଟା ବେଶ୍ ପଦାକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଉ-ଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନ, ଭକ୍ତି ଓ କର୍ମ ପଛକୁ ପଡ଼ିରହେ । ଜ୍ଞାନ ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇଦିଏ; ଭକ୍ତି ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇଦିଏ, ଯଥାର୍ଥ କର୍ମ ମଧ୍ୟ ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇଦିଏ । ମାତ୍ର, ସଂସାରରେ ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନୀ, ଭକ୍ତ ଓ କର୍ମଯୋଗୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଜ୍ଞାନ; ଭକ୍ତି ବା କର୍ମ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ପାଟି କଲା ବେଳେ ଏହି ସଂସାରରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ପାଟି କରନ୍ତି । ପଦେ କଥାକୁ କହିବାଲାଗି ଚଉଦ ପଦ କଥା ଦରକାର କରନ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅଜ୍ଞାନୀ-ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେଇମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଢି ବାହାରନ୍ତି । ଯୁଗଟାଯାକ ଭକ୍ତିପଥରୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଚି ବା ଅକର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ କରି କର୍ମପ୍ରତି ବିମୁଖ ହୋଇ ପଡୁଚି ବୋଲି କହି ସେଇମାନେ ଭୁବନ କମ୍ପାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ, ଭକ୍ତି ଓ କର୍ମର ଯୋଗାଙ୍ଗ ଯଥାର୍ଥତାଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ବହିର ପାଠ ହୋଇ ରହେ, କେବଳ କଳ୍ପନା ହୋଇ ରହେ । ଅସଲ ଯୋଗୀ ସହଜ ଭାବରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଅତି ସହଜରେ ଯୁକ୍ତ କରାଇଦିଏ । ଭିତରେ ଡ଼ୋର ଲଗାଇଦିଏ, ତେଣୁ ବାହାରେ ବି ଡ଼ୋର ଲାଗିବାକୁ କୌଣସି କାଳବିଳମ୍ବ ହୁଏନାହିଁ । ଜ୍ଞାନୀର ଆଖି ଆଉ ଦଶଜଣଙ୍କ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଜାଗ୍ରତ କରିଦେଇ ଯାଏ । ଜ୍ଞାନ ଲାଗି ଅଭିଳାଷ ବଢ଼େ, ମାତ୍ର ଜ୍ଞାନୀ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଦେବତାର ଦର୍ଶନ ହୁଏ, ମାତ୍ର ସୁବର୍ଣ୍ଣଖଟୁଲି ବୁଡ଼ିଯାଏ । ଭକ୍ତର ପ୍ରବୃତ୍ତି ବଢ଼େ, ସମର୍ପଣବୁଦ୍ଧି ବିକଶିତ ହୁଏ, ତେଣୁ ଭକ୍ତକୁ ନେଇ ମଠ ଗଢ଼ିବାର ବା ପୀଠ ଥାପିବାର ଅଧର୍ମତାମସା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଯୋଗର ଯଥାର୍ଥ ଫଳ ଫଳେ ।

୮ । ୬ । ୭୦

ଜୀବନରେ ଅନେକ କଥା ପାସୋର ପକାଇବା ଉଚିତ, ପୁଣି ଅନେକ କଥା ଆଦୌ ପାସୋରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଜୀବନରେ ଅନେକ କଥା ଅବଶ୍ୟ କହିବା ଉଚିତ । ପୁଣି ଆହୁରି ଅନେକ କଥା ଆଦୌ କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହି ମନକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକ କଥା ଆସେ, ପୁଣି ମନରୁ ଚାଲିଯାଏ । କିନ୍ତୁ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଆସିଲା ଗଲା ମନେ ରହେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ମଝିରେ ମଝିରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଚାର ଓ ଭାବନା, ଏହି ମନ ଭିତରେ ଉଙ୍କୁଟେ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ହଠାତ୍ ସବୁ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେହୁଏ । ହୃଦୟର ପୀଠ ଉପରେ ବସିଥିବା ପରମ ବନ୍ଧୁଟି ସହିତ ହଠାତ୍ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେହୁଏ । ଦୁଃଖ, ଦ୍ୱେଷ, ଖେଦ ବା କ୍ଷୁନ୍ନତାର ସକଳ ଅପସଂସ୍କାର ଯିତେଅବା ଗୋଟିଏ ପରିଚୟରେ ପାସୋରି ଗଲାପରି ମନେହୁଏ । ହଁ, ଏହିସବୁ ଭାବନାକୁ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଏହାକୁ ନେଇ ଜୀବନର ବଣିଜରେ ବାହାରିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ତେଣୁ, ପୁଣି ଅନ୍ୟମନସ୍କତା ବଶତଃ ସେଇଟି ପାସୋରି ଗଲେ ଜୀବନରେ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ପାଇଁ ସତେଅବା ସବୁ ପାସୋରି ଗଲାପରି ଲାଗେ । ଅଣ୍ଡି କଣା ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ । ଆପଣାକୁ ଭାରି ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଏମିତି ଅନେକଥର ହୋଇଛି । ଆଜି ବଡ଼ି ସକାଳୁ ସେମିତି କ'ଣ ଦୁଇଟା ଭାବନା ମୋ' ମନକୁ ଆସି ସତେଅବା ଆଜିଦିନଟି ଲାଗି ମୋ'ର କବାଟ ଖୋଲି ଦେଇଥିଲା । ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ହଠାତ୍ ଭିତରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଛି ଯେ, କବାଟ ତ ମେଲା ରହିଛି, ମାତ୍ର ସେହି ସମ୍ପଦ ଦୁଇଟି ଆଉ ନାହିଁ । ସେହି କଥାଦୁଇଟି ମନରେ ନାହିଁ । ଏହି ବିରକ୍ତି ଖିଅ ଛୁଟିଯିବାର ବିରକ୍ତି । ମୋର' ଯୋଗ ମୂଳତଃ ଏହି ଖିଅ ଲଗାଇବାର ଯୋଗ । ଏଠି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଆଉ କୋଉଠିକି ବାହାରି ଯିବାର ବିଷାଦ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମୋ'ର ଖିଅ ଗୁଡ଼ାକ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ, ମୋ' ଧର୍ମଘରର ସର୍ବମୂଲ୍ୟବାନ କଉଡ଼ି ।

୯ । ୬ । ୭୦

ଧର୍ମକୁ ବୁଝିଲାବେଳେ ବା ଧର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ କଲାବେଳେ ମୋତେ କୌଣସି ଗୁରୁପାକ ଜିନିଷକୁ ହଜମ କରୁଥିବା ପରି ଆଦୌ ଲାଗେନାହିଁ । ସତେଅବା ଆପଣାର ପାତ୍ରଟିକୁ ଅତି ସଙ୍କୋଚହୀନ ଭାବରେ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ କାହାଠାରୁ କ'ଣ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଭରିଇ ଆଣୁଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଶିଶୁ ମାଆ ପାଖରେ ଯେତିକି ସଙ୍କୋଚହୀନ ହୁଏ, ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସଙ୍କୋଚହୀନ ହୋଇଯାଏ । ମାତ୍ର, ଯେଉଁଠି ଗୁରୁପାକ ଗୁଡ଼ାଏ କ'ଣ ଗିଳିଦେଇ ତା'ପରେ ତାକୁ ହଜମ

କରିବାଲାଗି କେତେଭାବେ ଗଡ଼େଇ ଗଡ଼େଇ ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ସେଠି ମୁଁ ଧର୍ମକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ଧର୍ମକୁ ନେଇ ବଦହଜମି ହେବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ମୋ' ଭାଗରେ ଆଜିଯାଏ କେବେ ହୋଇନାହିଁ । ଧର୍ମବେଳେ ଯାହା, ସାହିତ୍ୟବେଳେ ସେଇଆ, ସଙ୍ଗୀତ ବେଳେ ସେଇଆ, ସଙ୍ଗଲାଭ ବେଳେ ସେଇଆ, ଜ୍ଞାନବେଳେ ସେଇଆ, ଭକ୍ତିବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ଅସଲ ସାଧନାକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁରୁପାକ ଜ୍ଞାନଷ୍ପକୁ ଖାଇ ପକାଇ ତା'ପରେ ବଡ଼ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ହଜମ କରିବାକୁ ବା ତଜ୍ଜନିତ ବଦହଜମି ଭୋଗିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏନାହିଁ । ତପସ୍ୟା କହିଲେ ମୁଁ ଏପରି କୌଣସି ସନ୍ତାପରେ ପଡ଼ିବାକୁ ବୁଝେନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ମୋ'ର ବାଟରେ ଯାଇ ଖୁସୀ ପାଏ, ଅନେକ ଖାଲି ପାଣି ସରିଥିବା ଭରିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । କେତେଆଡ଼େ କେତେ କେତେ ଖିଅ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ଏହି ଜଗତର ସବୁରି ସହିତ ନାଡ଼ ଲାଗିଯାଏ । ମୋ'ର ମୁକ୍ତି ହୋଇଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ବନ୍ଧନ କଟିଯାଏ, ଭୟ କଟି ଯାଏ, ଏକାକୀ ମନେ କରିବାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କଟିଯାଏ । ଆପଣାକୁ ସବୁଠି ଘରେ ରହିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ ତେଣୁ ତପସ୍ୟା ଭଲଗଲା ପରି ମନେହୁଏ ।

୧୦ । ୨ । ୭୦

କେବଳ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ହିଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଯିବି-ନାହିଁ । ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧରି ରଖିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କରି ଭିତରେ ଧରି ରଖିବାର ଅନୁରାଗ ରଖିଥିବି । ତାଙ୍କରି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଧରି ରଖିବାକୁ ହେଲେ ସଂସାର ଭିତରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସଂସାରର ସବୁକିଛି ସହିତ ଅନୁରାଗର ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ତାଙ୍କଭିତରେ ଧରିରଖିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଅନେକେ ସଂସାରରେ ରହିବାତକ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଅତି ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସଂସାରରେ ଭଗବାନ ନଥାନ୍ତି କି ସେମାନଙ୍କ ଭଗବାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଂସାର ନଥାଏ । ଆପଣାଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଅଳିଆଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ଦାଣ୍ଡର ଦୁଇପାଖକୁ ଆଉଜେଇ ଦେଇ ସେମାନେ ସଫା ଦାଣ୍ଡରେ ବାଟ ଗୁଲଜା ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରନ୍ତି । ମୁଁ ସେହି ଭ୍ରମ ବିଳାସ କରିବନାହିଁ । ଏହା ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବର ବାହାରେ । ମୁଁ ଏଠି ସେଠି ଦୁହିଁଙ୍କୁ ମୋ'ରି ଭିତରେ ଏକାଠି କରି ରଖିବି । ଏଠିକା ଅନୁରାଗ ଓ ସେଠିକା ଅନୁରାଗ ଭିତରେ ମୋ'ର କୌଣସି ସପତ୍ନୀକଳହ ରହିବନାହିଁ । ଯୋଉଠି ଏହି କଳହ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ସେଠି ବାହାରେ ନାନା ପ୍ରକାର ରାଜସିକ ଆର୍ତ୍ତିତା ଲାଗି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସଂସାର ଓ ଭଗବାନ ଉଭୟେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ମଣିଷ ନିଜେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ମୁଁ ସେହି ଦୁଃଖ ଭୋଗିବାକୁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

୧୧ । ୨ । ୭୦

The Life Divineର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଆଜିକୁ ଠିକ୍ ଦୁଇସପ୍ତାହ ହେଲା । ଦିନକୁ ମୁଁ ଏଥିଲାଗି ଯେତିକି ସମୟ ଦେଇପାରୁଛି, ସେଥିରେ ଦେଡ଼ପୃଷ୍ଠାରୁ ଦୁଇପୃଷ୍ଠା ଯାଏ ଅନୁବାଦ କରାଯାଇ ପାରିବ । ହୁଏତ ପ୍ରତିଦିନ ଏତିକି ସମୟ ବି ମୋତେ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏହିପରି ହିସାବ କରି ମୁଁ ଅନୁମାନ କରୁଛି ଯେ, ସମଗ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ଅନୁବାଦ କରିବାଲାଗି ମୋତେ ତିନୋଟି ବର୍ଷ ଲାଗିବ । ତିନିଭାଗକୁ ତିନି ବର୍ଷରେ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମଧ୍ୟ ଦେଇଛି । ପ୍ରତିଦିନ ଏହି ବହିଟି ନେଇ ବସିବା ବେଳକୁ ମନେ ହେଉଛି, ଯେପରି ଆଗାମୀ ତିନିବର୍ଷ ଲାଗି ମୋ' ଲାଗି କାମ ବନ୍ଧା ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ତିନିବର୍ଷ ଲାଗି ଯେଉଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନୁରାଗ ଏଥିଲାଗି ଦରକାର, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଜନ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ସମୟ ଜାଣି ମୁଁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ସହଜ ଭାବରେ ଏହି ବହିଟି ପାଖରେ ଆସି ବସିପାରୁଛି, ମୋ'ର ଶ୍ରମ ଶ୍ରମପରି ଲାଗୁନାହିଁ । ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ଅଂଶପରି ଲାଗୁଛି । ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତ କରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଦୀର୍ଘ ରଜ୍ଜୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଏକ ଗୋଚରଭୂମିକୁ ଆଗରେ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଦିନକର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସୁରୁଖୁରୁରେ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ହେଲେ ତିନୋଟି ବର୍ଷର ପ୍ରସାର ଭିତରକୁ ଆପଣାର ଅନୁରାଗ ଓ ଜୀବନକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତେବେଯାଇ ନମିତ୍ତ ହେବାର ସଂସାରରୂପୀ ଏହି ଆହ୍ୱାନ ପରେ ସତେଅବା ନିଜକୁ ବୀମା କରି ନେଲାପରି ଲାଗେ । ସେପରି ହୋଇପାରିଲେ କୌଣସି କାମ ଆଉ ନୀରସ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଶୁଭକାମର ଜରିଆରେ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେପରି ତିନିବର୍ଷର ପାସପୋର୍ଟ ପାଇଗଲି ଆଜି ଅର୍ଥାତ୍ ଗତ ଦୁଇ ସପ୍ତାହ ହେଲା ମୋତେ ଠିକ୍ ସେମିତି ଲାଗୁଛି । ଏମିତି ଶୁଭ ଆହ୍ୱାନମାନ ଲାଗି ରହିଥାଉ । ଶୁଭ ଆବଶ୍ୟକତାମାନ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାଉ । ତେବେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବାର ବା ତରୁଣ ସଂସାର ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାର ବୈରାଗ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିବ, ଜୀବନଟା ଆଉ ମୋତେ ଜ୍ୱର ପରି ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

୧୨ । ୨ । ୭୦

ଆଜି କିଛି ମନେ ପଡୁନାହିଁ । ତେଣୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କିଛି ନା କିଛି ମନେ ପକାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏଠି ଗୋଟିଏ ଦିନର ସ୍ଥାନକୁ ଭରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ସତେଅବା ଭିତରେ କାହାକୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏ

ଗଣ୍ଠିଟା ହଠାତ୍ କେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିଗଲା କେଜାଣି ? ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ, ଯୋଉଠି ଏ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥାଉ ପଛକେ, ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥିବାଟିକ ଯେ ମୋ' ଭୁଣ୍ଡକୁ କିଛି ପରିତୋଷିବ ନାହିଁ, ମୋ'ର ଆଖିରେ କିଛି ଦେଖି ହେବନାହିଁ କିମ୍ବା' ମୋ' ହୃଦସ୍ପନ୍ଦରୁ କିଛି ଛୁଇଁ ହେବନାହିଁ, ତାହା ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ସତ କଥା । ଏହି ସତକଥାର ଆଘାତକୁ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଅନେକ ଥର ସହିଛି । ତଥାପି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ି ନାହିଁ । କାରଣ, ମୋ' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି, ଯାହାକି ମୋତେ ଏହି ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟାଇବା ଲାଗି ସବୁବେଳେ ଅନୁରାଗ ଓ ସାହାସ ଦେଇ ଆସିଛି । ତେଣୁ, ମୋ' ଲାଗି କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଦୁଆର ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ମୁଁ ଏଡ଼େ ପାଟି କରି ଆଦୌ ଚିତ୍କାର କରିବି ନାହିଁ । କାରଣ, ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଗଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଦୁଆର ଫିଟିଯିବ, ଏହି ଅନୁଭବ ମୋ'ର ଏକାଧିକ ରହିଛି । ଏଣେ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଯିବା ଯାହା, ତେଣେ ଦୁଆର ଫିଟିଯିବା ଠିକ୍ ତାହାହିଁ । ଏ ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳ ଯାଏ ବଡ଼ ସଚେତ ହୋଇ ରହିଥିବି, ସେତେବେଳଯାଏ ସେଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ଫିଟିବ ନାହିଁ । ଦୁଆର ଫିଟିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଯେତେବେଳ ଯାଏ ଖାଲି ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ଅଭିଯୋଗ କରୁଥିବି, ସେତେବେଳ ଯାଏ ହୁଏତ ଦୁଆର ବି ଫିଟିବ ନାହିଁ, ତେଣୁ କେବଳ ନୀରବ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟି ନଥିଲେ ଜୀବନକୁ ମାରିଦେବାର ବା ଲୁଚି ରଖିବାର ଏହି ପୃଥିବୀଭରା ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରକୁ କଦାପି ଅସ୍ୱୀକାର କରି ହେଉନଥାନ୍ତା । ଯଥାର୍ଥ ବିଶ୍ୱାସରୁ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ sense of humour ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ, ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମହତ୍ତା ବିନଷ୍ଟିର ସକଳ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଏଡ଼ି ଦେଇହୁଏ । ସକଳ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ବଞ୍ଚିହୁଏ । ସକଳ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର କୋଳାହଳ ଭିତରେ ତଥାପି ନୀରବ ରହିହୁଏ ।

୨୩ । ୬ । ୭୦

ଅବଗାହନ ନହେଲେ ଅନୁବାଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଛବି ପରି ନଜର ନଲାଗିଲେ ଆଉ କାହାର କୌଣସି ଛବିକୁ ଆପଣାର ଭାଷାରେ ଉକୁଟାଇବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ଖାଲି ଭାଷାରେ ପ୍ରବୀଣତା ହାସଲ କରିଥିଲେ ହୁଏ ନାହିଁ, ବିଷୟ ଉପରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ହାସଲ କରିଥିଲେ ବି ହୁଏନାହିଁ । ମୂଳଲେଖାର ଲେଖକଙ୍କ ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ତାଙ୍କରି ଆଖିରେ ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖି ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ଇଏ ଏକ କଠିନ ସାଧନା, ଏଥିଲାଗି ସମର୍ପଣ ବୁଦ୍ଧିର ଭାରି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଆପଣାକୁ ପଛରେ ରଖି ତଥାପି ମୂଳ ଲେଖାଟିର ହୃଦସ୍ପନ୍ଦକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଫୁଟାଇବାରେ ସନ୍ଧିସ୍ଥ

ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ମୁଁ ନିଜେ ଯେତେବେଳେ କିଛି ଲେଖେ, ସେତେବେଳେ ଅନୁବାଦ ଭଳି ଆପଣାକୁ ଏତେ ପ୍ରକାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ଏତେପ୍ରକାରେ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେବାକ୍ଷଣି ମୁଁ ଯାହାଯାହା ଲେଖିବି ବୋଲି ମନ କରିଥାଏ, ସେସବୁ ସତେଅବା ବାହାରିଯିବା ପରି ଲାଗେ । ମାତ୍ର, ଅନୁବାଦ କରିବା ସମୟରେ କେବଳ ନିଜର କବାଟଟିକୁ ଫିଟାଇଦେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ । ଆଉଜଣଙ୍କର କବାଟ ଫିଟାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆଉ ଏକ ବିଶ୍ୱର ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଲାଭ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେଥିଲାଗି ଯେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସହଜ-ଅନୁରାଗ ଦରକାର, ତା'ର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣାର କବାଟ ଫିଟାଇବା ଓ ଆଉ ଜଣଙ୍କର କବାଟ ଫିଟାଇବା ବେଳେ ଯେତେବେଳେ ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ତର ମାଲୁମ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ସେତିକିବେଳେ ଯଥାର୍ଥ ଅନୁବାଦ ଲାଗି କ୍ଷେତ୍ର ତିଆରି ହୁଏ, ଅନୁବାଦ ସହଜ ହୁଏ ।

୧୪ । ୬ । ୭୦

ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ମୁଁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର କେତୋଟି ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁବାଦ କରିଥିଲି । ତା'ପରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଛାତ୍ର ଥିଲାବେଳେ ଗୁରୁଦେବ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର କେତୋଟି ରଚନା ଅନୁବାଦ କରିବାରେ ମନ ଦେଲି । ଏବେ ଦୈବ ଯୋଗକୁ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର he Life Divineର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମିଳିଲା । ଗାନ୍ଧୀ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଏବଂ ଅରବିନ୍ଦ, ଇଏ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସମାବେଶ । ଏମାନଙ୍କର ରଚନା ଅନୁବାଦ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ଯଦି ମୁଁ ପଣେ ସୁଦ୍ଧା ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ଜଗତ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଥିବି, ତେବେ ଏହି ଦେଶର ସାଂସ୍କୃତିକ ଭୂମିରେ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ଦିନ alienated ବୋଲି ଭାବିବାର ପ୍ରମାଦ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଲାଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏହି ତିନିଜଣ ହିଁ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ନୂତନ ଭାରତର ଆତ୍ମା ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷାରେ ସେତୁପରି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଯିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବ, ଯେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ଥାନ ଦେବ, ସିଏ ତା'ର ଭୂମିକୁ ଚିହ୍ନିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ଥାନ ଦେବ, ସିଏ ତା'ର ଭୂମିକୁ ଚିହ୍ନିବ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଏକ ବିଶ୍ୱାସବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱୀକୃତି ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ । ମୁଁ ତାହାର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ, ଏହାହିଁ ମୋ'ର ପ୍ରାର୍ଥନା । ସେମାନଙ୍କର ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୋ'ର ଏତିକି ଅର୍ଜି । ମୁଁ ଏଇ ମାଟିର ସନ୍ତାନ ହୋଇ ରହିବି, ଅଥଚ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବି, ସେହି ଅନୁସାରେ ପରିଚାଳିତ ହେବି, ଏହିଥିରେ ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧା

୧୬ । ୨ । ୭୦

ଡାକ୍ତରମାନେ ତାଙ୍କର ରୋଗପରୀକ୍ଷା କରି କହିଥିଲେ ଯେ, ସେ ଆଉ ମୋଟେ ଦୁଇ ବା ତିନି ମାସ ବଞ୍ଚିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ତା'ପରେ ଦଶବର୍ଷ ବଞ୍ଚିଲେ । ସେ ଦଶବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ସଂସାରରେ ଆଉ ଦଶଟାବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ରହିବା-ଲାଗି ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । କାରଣ, ସଂସାରରେ ତାଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ତୁଲାଇବା ଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଦଶବର୍ଷ ଲାଗିବ ବୋଲି ସେ ଭାବିଥିଲେ । ଏବଂ, ଠିକ୍ ଦଶବର୍ଷ ଯେଉଁଦିନ ପୂରିଲା, ଠିକ୍ ସେଇଦିନ ସେ ଦେହ ଛାଡ଼ିଲେ । ସେଦିନ ଡାକ୍ତରମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି ଗୁରୁତର ଅସୁସ୍ଥତା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନଥିଲେ । ତଥାପି ଠିକ୍ ସେଇଦିନ ରାତିରେ ସେ ଦେହ ଛାଡ଼ି ଗଲେ । ଦଶବର୍ଷର ଛୁଟୀ ପୂରିଗଲା ପରି ଯେ ମାଗିଥିବା ମିଆଦଟି ଯେଉଁଦିନ ପୂରିଗଲା, ସେ ସେଇଦିନ ଗଲେ । ଏହି ଖବରଟି କାଲି ମୁଁ ଖବରକାଗଜରୁ ପଢ଼ିଲି । ଘଟଣାଟି ଇଂଲଣ୍ଡର ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ବିଷୟରେ । ବିଧବା, ମଣିଷ ହେବାକୁ କେତୋଟି ସାନଯାନ ପିଲା । ତେଣୁ, ଡାକ୍ତରମାନେ ସେ ଯେଉଁ ସମୟ ପରେ ଆଉ ଅଧିକ ବଞ୍ଚି ପାରିବେନାହିଁ ବୋଲି କହିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେହ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହୋଇଥିଲେ ପିଲାଏ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତେ, ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ-ଥାନ୍ତେ । ସେତେବେଳେ ବଡ଼ ଝିଅକୁ ମୋଟେ ଦଶବର୍ଷ । ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଫାଙ୍କିଦେଇ ଛୁଆଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଭସାଇ ଦେଇ ସେ ଯାଆନ୍ତେ କିପରି ? ତେଣୁ ସେ ଆଉ ଦଶଟି ବର୍ଷ ଆୟୁଷ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ସେତେବେଳକୁ ବଡ଼ଝିଅ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷର ହୋଇଯାଇଥିବ । ତେଣୁ ପରିବାରଟିକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇପାରିବ । ତାଙ୍କର କଥା ହିଁ ହେଲା । ଭଗବାନ ତାଙ୍କ କଥା ରଖିଲେ କି ନାହିଁ, ସେବିଷୟରେ ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ ବା ଅବିଶ୍ୱାସ ଅନୁସାରେ କିଏ କେତେପ୍ରକାର କହିପାରନ୍ତି । ମାତ୍ର, ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ହିଁ ତାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲା, ତାଙ୍କୁ ନୂଆ ଶକ୍ତି ଦେଲା । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ରୁଗ୍‌ଣ ଶରୀରକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଦଶଟିବର୍ଷ ଲାଗି ଜୀବନକ୍ଷମ କରି ପାରିଲା । ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଏହାକୁ miracle ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଭରସା ରଖିଥିବା ମଣିଷ ଲାଗି ଏହା miracle ନୁହେଁ, ଏହା reality, ଏକା-ବେଳେକେ ସାଧ୍ୟ, ଏକାବେଳେକେ ସତ୍ୟ । ଏହା ସଂସାରର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଜୀବନରେ ସମାନଭାବେ ସାଧ୍ୟ ଓ ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ ।

୧୭ । ୨ । ୭୦

ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଚି । ଖାଲି ବେଶୀ ଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ, ମଣିଷ ପରି ଆପଣା ସ୍ୱାଭାବିକ ରୀତିରେ ସ୍ୱଧର୍ମରେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଞ୍ଚିରହିବାର ବିଶ୍ୱାସ । ତଥାକଥିତ ପରିସ୍ଥିତି ଯେତେ ପ୍ରତିକୂଳ

ହେଉ ପଛକେ, ତଥାକଥିତ ହାଡ଼ଅରେ ଯେତେପ୍ରକାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ରହିଥାଉ ପଛକେ, ମଣିଷ ଇଚ୍ଛାକଲେ ତଥାପି ମଣିଷପରି ବଞ୍ଚିପାରିବ । ତଥାପି ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ସ୍ୱଧର୍ମ ପାଳନ କରିପାରିବ । ଅନ୍ତତଃ ସେ ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ କରିପାରିବ, ସେହିଆଡ଼କୁ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରଖିପାରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ସକଳ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାକୁ ସେଇଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ । ଏଥିଲଗି ବିଶ୍ୱାସ ଦରକାର । କେବଳ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମରେ ଯେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିବା ଦରକାର, ଅର୍ଥାତ୍ କେତେଟା ଆଗ୍ନିର, କେତେଟା ଭେକ, କେତେଟା ଗ୍ରନ୍ଥ ବା କେତେଟା ପିତୁଳା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା ଦରକାର, ସେପରି କିଛି କଥାନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଜୀବନରେ ଆପଣା ବାଟରେ କେତୋଟି ଶାଶ୍ୱତ ମୂଲ୍ୟର ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେହି ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଅନୁରୂପ ଏକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିପାରିବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରି ରଖିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏବଂ, ଏହି ସମର୍ପଣର କୋଲାହଳଶୂନ୍ୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନ-ଯାତ୍ରାରେ ମଣିଷ ସହଜଭାବେ ଆପଣାକୁ ଭୁଲିଯାଇ ପାରିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ୍ତିତରେ ସକଳ ଜୀବନ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଏବଂ ସଭିଁର କଲ୍ୟାଣ ସହିତ ଆପଣାର କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବାର ଅନୁଭୂତି ହେଉଥିବା ଦରକାର । ଏହାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ । ମୁଁ ଏଠାରେ ଜନ୍ମ ହେବାରେ ମୋ'ର କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଆପଣାର ଭୂମିରେ ଆପଣାକୁ alienated ବା ଉତ୍ପାଟିତପ୍ରାୟ ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ତେଣୁ ଅଶାନ୍ତ ସନ୍ତାପିତ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା,—ଏଗୁଡ଼ାକ ଜୀବନ ବିଶ୍ୱାସର ଅସଲ ଶତ୍ରୁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ମୃତ୍ୟୁ ବାସନା । ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିଲେ ରୋଗ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ, ଶରୀର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଭ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଅବତରଣ ହେବ । ମଣିଷ ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବ, ସହଜ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବ ।

୧୮ । ୨ । ୭୦

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ striving and seeking ignorance ର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ଖାଲି ଧର୍ମାକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଜଗତରେ ନୁହେଁ, ଜୀବନ ସମ୍ଭାବନା ଓ ଜୀବନସନ୍ଧାନର ଆହୁରି ଅନେକ ଜଗତରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ମୂଳତଃ ଏହିପରି ହେବା ଉଚିତ । Ignorance ଯେତିକି ଯେତିକି କଟୁଥିବ, ignorance ସେତିକି ସେତିକି ଅଧିକଭାବେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବ ଏବଂ ଆପଣାକୁ କାଟିବାଲାଗି ତାହା ସେତିକି ସେତିକି ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବ, ସେତିକି ସେତିକି ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବାହାରିଥିବ । ମଣିଷ ignorance ଉପରେ କେବେହେଲେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବନାହିଁ, ମାତ୍ର ଏହାର ଗୋଟାଏ ପରସ୍ତ ପାର ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପରସ୍ତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଗଭୀରତାର ପରିଧି-କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପରିଧି ପାର ହୋଇ ଆଉଗୋଟିଏ ପରିଧି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ

କରୁଥିବ । ସାହିତ୍ୟରେ ସେଇଆ, ମଣିଷସଂସାରର ସମ୍ପର୍କଗତ ସହଜୀବନରେ ସେଇଆ, ସ୍ନେହପ୍ରେମର ସଂସାରରେ ବି ସେଇଆ । ଆପଣାର ଅଜ୍ଞାନତାକୁ ଆଗ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ । ମାତ୍ର ଅଜ୍ଞାନକୁ ମାନିନେବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମାତ୍ର କୌଣସି ଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ଚରମ ବୋଲି ମାନି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଜ୍ଞାନମସ୍ପ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ଜୀବନରେ ମୂଳତଃ ଏହାହିଁ ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ ରହିବା ଦରକାର । ମୂଳତଃ ଏହାହିଁ ମୋ'ର ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇ ରହୁ । ଆପଣାର ଅଜ୍ଞାନତାକୁ ମାନିନେବାରେ ମୋ'ର କେବେହେଲେ କୌଣସି କୁଣ୍ଠିତତା ନରହୁ । କାରଣ, ଏହିପରି ମାନିନେଇ ପାରିଲେ ହିଁ ମୁଁ ଅଜ୍ଞାନସୀମାର ବାହାରକୁ ବାହାରିଯାଇ ପାରିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସକଳ ଜ୍ଞାନସୀମାର ବାହାରକୁ ବାହାରିଯାଇ ପାରିବି ।

୧୯ । ୨ । ୭୦

Striving ଓ seeking ignorance ହେଉଛି ଅସଲ knowledge, ଅସଲ illumination;—ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଆପଣାକୁ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ତଥାପି ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଯଥେଷ୍ଟତାର ବଡ଼ାଇ କରେ, ପ୍ଲେଟୋ ତାହାକୁ ଏକ ଅର୍ଥରେ double ignorance ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଜ୍ଞାନୀ ବୋଧହୁଏ ଜ୍ଞାନର ଏହି double ignoranceର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପୁଲକିତ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ସଂସାରର ଜୀବନକୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଅସଲ ଜ୍ଞାନୀ ଆତୁର ରହେ, ଅସଲ ଜ୍ଞାନୀ ଆପଣାକୁ ignorant ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ, ଆପଣାର ignorance କୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ସେ strive ଓ seek କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି କାରଣରୁ, ସଂସାରରେ ଆଉ କୋଉଠି ignorance ଦେଖି ସେ ଘୃଣା କରେନାହିଁ, ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରେନାହିଁ ବା ଅଭିଶାପ ଦିଏନାହିଁ । ସେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଏବଂ ଯିଏ ବୁଝେ, ସିଏ ଅଜ୍ଞାନର ଦୂରୀକରଣରେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରି ଅଜ୍ଞାନ ମଣିଷଲାଗି ତଥାପି ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବ ରଖିଥାଏ । ତାହାସହିତ ଏକାତ୍ମ ହୋଇପାରେ ବୋଲି ସେ ଏକଥା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନକୁ ଅନ୍ୱେଷଣଧର୍ମୀ ଓ ଉଦ୍ୟମଶୀଳ ignorance ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ମୋ'ର ସେହି ଜ୍ଞାନ ଦରକାର । ମୋ' ଜ୍ଞାନ ମୋ'ର ଆଖି-ଆଗରେ ମେଘଖଣ୍ଡ ହୋଇ ନରହୁ, ମୋ' ଗୋଡ଼ରେ ପଥର ହୋଇ ନରହୁ, ମୋ' ଘରେ ସେ କୌଣସି ଘୃଣାର ସଂକ୍ରମଣ ନକରୁ ।

୨୦ । ୨ । ୭୦

ଧର୍ମର ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିଥିଲେ ବିଜ୍ଞାନର ପଦକ୍ଷେପ ଅଧିକ ବିସ୍ତାରଶୀଳ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ପୁଣି, ବିଜ୍ଞାନରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଉଥିଲେ ଧର୍ମର ବାସ୍ତବତା

ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଏବଂ, ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କର ସହଧର୍ମୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ, ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ସହସ୍ପୃରଣା ସମ୍ଭବ ହେଉଥାନ୍ତା । ଧର୍ମ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଉଭୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଉଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ଆମ ପୃଥିବୀର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଏଠି ଧର୍ମ ଅଧିକାଂଶତଃ ଅହିମିର ହିଁ ବାଚକ ହେଲା, ସମର୍ପଣ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପ୍ରେରକ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ଅହଙ୍କାର ବଢ଼ାଇଲା ସିନା, କମାଇଲା ନାହିଁ । ଆଖି ଖୋଲି ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତିରେ ମଣିଷକୁ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ତାହା ଏକ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଯୋଗାଇ ଦେଲା । ତେଣେ ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରି ପ୍ରଚଣ୍ଡରୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡତର ହୋଇ ବସିବାର ବାଚକ ହୋଇ ରହିଲା । ଅଧିକ କ୍ଷମତା କରିବାର ମତଲବରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ଆପଣାର ମୂଳଗତ ଭୟଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡାଇ ରଖିବାପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା, ମୁଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା । ମାତ୍ର, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଜନ କରିବାଲାଗି ବିଜ୍ଞାନର ସହଯୋଗ ନିଆ ଗଲାନାହିଁ । ଧର୍ମ ଯେମିତି ମଣିଷର ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟିକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଥାନ୍ତା, ବିଜ୍ଞାନ ସେହିପରି ଆମର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ହିଁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଥାନ୍ତା । ସେପରି ହୋଇଥିଲେ ଆମେ ହୁଏତ ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟି ଓ ବିଜ୍ଞାନଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଅଭିନ୍ନତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ବି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ତାହା ହେଲାନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବିଗିଦରୁ ନୁହେଁ, ମନୁଷ୍ୟକୃତ ନାନା କାରଣରୁ ତାହା ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧ ହେଲା, ଧର୍ମ ବାଗୁଲ ହେଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟି ହରାଇ ବସିଲା, ନୂତନ ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାର ନିଶାରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ହୁଏତ କିଛି ନପାଇଥିବାର ଅତୃପ୍ତି ଧର୍ମପୀଠରେ ଅଧିରୂଢ଼ ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ବାଗୁଲ କରାଇଦେଲା । କିଛି ପାଇଥିଲେ ସେ ହୁଏତ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ନିଃସ୍ୱ ନୀରବ ହୋଇ ପାରିବ କିପରି ? ତେଣୁ ବାଗୁଲତା ହିଁ ଲାଭ ହେଲା ।

୨୧ । ୬ । ୭୦

ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମାସନରେ ବସିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଯାଉଣୁ ଆସୁଣୁ ଖାଲି ଧର୍ମକଥା କହୁଚନ୍ତି । ପଦେ କଥାକୁ ଦଶପଦ ଯୋଡ଼ି କହୁଚନ୍ତି । ଭିତରେ ଉପଲବ୍ଧି ହେଲେ କୁଆଡେ ମଣିଷ ସ୍ୱଭାବତଃ ନୀରବ ହୋଇଯାଏ । ମାତ୍ର, ଆମ ଦେଶରେ ଆଜି ଯେତେ ଯେତେ ଧର୍ମସଭା ଓ ଧର୍ମପଙ୍ଗତମାନ ବସୁଚି ଓ ଯେତେ ଜୋର୍‌ରେ ଧର୍ମକଥାମାନ କୁହାଯାଉଚି, ସେଥିରୁ କେହି ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଦେଖିଥିଲା ପରି ଖୁବ୍ ବେଶୀ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଧର୍ମକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ହିଁ ଆମର ସବୁ ଦୁଃଖ ଯିବ, ସବୁ ଅଶାନ୍ତି ଯିବ, ଏହିପରି ସମସ୍ତେ କହି ବୁଲୁଚନ୍ତି । ତେଣେ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା

ଆମେ ସାରା ବିଶ୍ୱକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବା ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଭାଗ୍ୟକୁ ତା'ସହିତ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିବା ବୋଲି ବିଜ୍ଞାନବାଲାଏ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଆଶା କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଏଯୁଗ ବିଜ୍ଞାନର ଯୁଗ, ତେଣୁ ଆଉ ସକଳ ରାକ୍ଷସଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ବିଜ୍ଞାନରୂପୀ ରାକ୍ଷସର କବଳ ଭିତରେ ଧରାଦେଲେ ଆମର ଆୟୁ ନ୍ୟୂନ ହେବାଲାଗି କୌଣସି କାରଣ ନଥିବ, ସବୁ ଭୟ ଛାଡ଼ି ବିଜ୍ଞାନରୂପୀ ମହାଦେଉଳର ଆଶ୍ରା କଲେ ଆମର ସୁଖ ଭୁବନ-ବ୍ୟାପୀ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଦାବୀ କରାଯାଉଚି । ସେ ଟାଏ ପକ୍ଷ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆଦୌ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ପୁଣି, ଜଣେ ଜଣେ ଏପରି ବି ଅଛନ୍ତି, ଏବଂ ଆମ ସମାଜରେ ଉପରସ୍ତରରେ ଏପରି ଲୋକଙ୍କର ବେଶ୍ ବହୁଳତା ରହିଚି,— ଯେଉଁମାନେ କି ବେଳେ ବିଜ୍ଞାନର କଥା କହି ବିଜ୍ଞାନର ଆଶ୍ରୟରେ ମଣିଷର ବଳବୃଦ୍ଧି ବିଷୟରେ କହୁଚନ୍ତି, ପୁଣି ବେଳେ ଧର୍ମସଭାରେ ବସି ଧର୍ମର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ବିଷୟରେ ବାଗ୍ମିତା କରୁଚନ୍ତି, । ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ଅପର ପକ୍ଷର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆଦୌ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷର ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଟି ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଛୁଞ୍ଚି ଭିତରେ ସତେଅବା ଦୁଇଟି ସୂତା ଏକାଠି ପଶି ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ କନାକୁ ସିଲାଇ କରିବାକୁ ବାହାରିଚନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ବାଗ୍ମିତା, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମଉନତା, —ତଥାପି ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ସତରେ କ'ଣ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ ?

୨୨ । ୨ । ୭୦

ମୁଁ କ'ଣ ଆଉ ପ୍ରମାଣ ଖୋଜୁଚି କି ? ଏ ଜୀବନ ପରେ ଏହି ଜୀବନର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅଛି କି ନାହିଁ, ସେ ବିଷୟରେ ମନକୁ ବୁଝାଇଲା ଭଳି ପ୍ରମାଣ ପାଇସାରିଲେ ଯାଇ ମୁଁ ଯେ ଏ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଯତ୍ନଶୀଳ ହେବି, ମୁଁ ଆଉ ଏପରି କିଛି ଭାବୁଚି କି ? ମୋ'ର ଏହି ଜୀବନର ସବୁ ସାଧନା କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଆର ଜୀବନର ପ୍ରାରବ୍ଧ ପୁଞ୍ଜି ହିସାବରେ ମୋତେ ମିଳିପାରିବ ? ଏ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେତିକି ବାଟ ଆସି ପାରିଚି, ଆର ଜୀବନରେ କ'ଣ ମୁଁ ସେଇଠୁ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରି ପାରିବି ଓ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯାଇ ପାରିବାର ଏକ ସମ୍ଭାବନାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିବି ? ଏହାର ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ଏହା ଏକ ବିଶ୍ୱାସ । ମରଣ ଓ ଅମରତ୍ୱର ପ୍ରଶ୍ନଟିର ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ଅମରତ୍ୱର କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ । ଅମରତ୍ୱ ଉପରେ ଖାଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁସାରେ ଏହି ଜୀବନ ଅନ୍ତେ ଅନୁରୂପ ଫଳ ଫଳିବ କି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେ କଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଜୀବନ ଭିତରେ କେତେକେତେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟ ଭରି ଦେଇଯିବ । କ୍ଷଣରେ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ କ୍ଷଣାତୀତର ସ୍ପର୍ଶ ଆସି ବାଜିବ । ଏହି ଜୀବନ ଯେତେ ନଶ୍ୱର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ

ତଥାପି ନଶ୍ୱରତାର ଭାବନା ଆଉ କୌଣସିପ୍ରକାର ବୈରାଗ୍ୟ ବା ବିଷାଦରେ ମ୍ରିୟମାଣ କରି ପକାଇବାକୁ ଆସିବନାହିଁ । ଏହି ରକ୍ତମାଂସର ଦେହଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି କେଉଁ ଅଭିନ୍ନ ଅନନ୍ତର କଳାଧାରୀ ଏକ ଗୌରବସମ୍ପଦ ପରି ମନେହେବ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଅନୁଭୂତିରୁ କହୁଛି, ଆପଣାର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ କହୁଛି । ତେଣୁ, ମୋ' ଅନୁଭୂତିକୁ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣିତ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି ନ୍ୟାୟ ବା ତର୍କବୁଦ୍ଧିର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ମନ ବଳାଇ ନାହିଁ । ଯିଏ ପ୍ରମାଣ ଖୋଜିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ସିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ତାହା ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଉ ପଛକେ ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ମୋ'ର ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିବାର ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ଉତ୍ସପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଛି ।

୨୩ । ୨ । ୭୦

ଗାନ୍ଧୀ ଶତବାର୍ଷିକୀ ସମାରୋହର ଉଦ୍‌ଯାପନ ହେଲା । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଯାଏ ସମସ୍ତେ କେତେ ନାଚିଲେ, କେତେ ଘଣ୍ଟି ବାଡ଼େଇଲେ । ଅଧିଶସ୍ତ ପ୍ରେରଣାରେ କେତେ ଭାସିଗଲେ । ଏଥର ସମସ୍ତେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଘରକୁ ଯିବେ । ଭୁଚ୍ଛା ଗାନ୍ଧୀବାଲମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସରକାରୀ ଆୟୋଜନ ସହିତ ଏକାଠି ମିଶି କେତେ ଧାଣ୍ଡି ଚକଟି ବି ହେଲେ । କେତେ ପ୍ରଚାରରେ ନମିତ୍ତ ହେଲେ, କେତେପ୍ରକାରେ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀ ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲେ ତାଙ୍କର ଶତବର୍ଷପୂର୍ତ୍ତିର ଅବସରରେ ଦେଶରେ ଆଗ ଯାହା ହୋଇଥାନ୍ତା, ଏ ବର୍ଷର ଉତ୍ସବକଳଶାରେ ପଡ଼ି ଆମେ ସେତିକ କରି ପାରିଲୁନାହିଁ । ଏ ଦେଶରେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ଯାଇଥାନ୍ତା ସତ୍ୟର ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଥାନ୍ତା । ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଯେଉଁ ଅସତ୍ୟ ଓ ଅମଣିଷ ପଣିଆର ଉଗ୍ର ଆଗ୍ରହମାନ ଆମକୁ ଗିଳିକରି ରହିଥିବା ପରି ରହିଛି, ତାହାବି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା ହୋଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଯୁଗରେ ସରକାରୀ ନେତୃତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜର ସୁବିଧା ଭୁଞ୍ଜୁଥିବା ନେତୃତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ସେକଥା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସେପ୍ରକାର ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା ବା ସେପ୍ରକାର ନେତୃତ୍ୱର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିବାର ଶ୍ରେୟ ପାଇବା ଲାଗି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଆଖି ଦରକାର, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୃଦୟ ଦରକାର. ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆଗ୍ରହ ବି ଦରକାର ।

୨୪ । ୨ । ୭୦

ଏମାନେ ଧର୍ମକଥା କ'ଣ ଜାଣିଲେ ଯେ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଧର୍ମଭାବ ରହିବ ? ଆଜିକାଲିର ତରୁଣମାନେ ଧର୍ମର ବାଟରୁ ହୁଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି, ସେହି ବାଟକୁ ଫେରିଆସିଲେ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ, ଆମର ଏହି ଦେଶକୁ ତଥା ଯୁଗକୁ ଗତି ମିଳିବ

ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ମାନେ ଉପଦେଶ ଦେଉଚନ୍ତି । ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ଧର୍ମକଥା କହିଲେ ତାହାର ପ୍ରେରଣା ଯଥାର୍ଥଭାବେ ସଂକ୍ରାମିତ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର, ଗତ ପଚିଶିବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ଦେଶରେ କୋଉଠି କ'ଣ ଧର୍ମ ରହିଚି ଯେ ଆମେ ଆମ ପିଲାଙ୍କ ଭିତରେ ଧର୍ମ ରହୁ ବୋଲି ଆଶା କରି ବସିବା ? ସରକାରୀ କଚେରୀରେ ଧର୍ମ ନାହିଁ । ଆମ ଧର୍ମହୀନ ସମାଜ ସଢ଼ିଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଲିଆ ହେଉଥିବା ପୋଖରୀରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଧର୍ମ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ମାନେ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାର ଭେକ ପିନ୍ଧି ବିଦ୍ୟାକାତରମାନେ ସେଠାରେ ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଚନ୍ତି । ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର କାତରତା ଯେତିକି ବଢ଼ୁଚି, ବାହାରେ ଉଗ୍ରତା ବି ସେତିକି ବଢ଼ୁଚି । ତେଣୁ ଖାଲି ଖଣ୍ଟୁଲିଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ବା ଘଣ୍ଟାବାଡ଼ିଆ ଶୁଣି ଆମ ପିଲାଏ ଧର୍ମରେ କିପରି ରହିବେ ? ଖଣ୍ଟୁଲିକୁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ବାହନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ତେଣୁ, ଜୀବନ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଚ୍ଛିଯିବାଟା ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧର୍ମରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ହେଲାଣି । ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି, ଏହି ଜୀବନ ଧରି ଏଠି ଜନ୍ମ ହୋଇ-ଥିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଆମର ନୁହେଁ । ଏହି ନୁହେଁଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଶସ୍ତା କଥାରେ ସ୍ଥିତିବାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । ସ୍ଥିତିବାଦ କହିଲେ ଆଜିକାଲି ମୂଳତଃ ଏକ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାହୀନ ଉଦ୍ୟମହୀନ ଅବଜ୍ଞାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସନ୍ତୋଷକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଚି । ସବୁ ମହଜୁଦ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଗେହ୍ଲାପୁଅ ପରି ରୁଷି ବସିବାକୁ ବୁଝାଉଚି । ମଣିଷ ଏହି ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଗେହ୍ଲାପୁଅ ପରି ଭାବୁଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଭୂମିରେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଧର୍ମର ମଞ୍ଜିରେ ଗଛ ହୋଇ ପାରିବ, ସେଥିରୁ କି ଫଳ ଫଳିବ ?

୯ । ୩ । ୭୦

ଯୋଉମାନେ ଭାଗ୍ୟଠାରୁ ଅତିବେଶୀ ଆଶା କରନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ହିଁ ଖରାପ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଭାଗ୍ୟ ପାଖରେ ଅତିଗୁଡ଼ାଏ ଦାବୀ କରି ବସିଥାନ୍ତି, ଆପଣା ପାଖରୁ ପ୍ରାପ୍ୟ କିଛିହେଲେ ଦାବୀ କରନ୍ତିନାହିଁ, ସେହିମାନେ ହିଁ ଭାଗ୍ୟହୀନ ହୋଇ ରହିବାର ଦଶା ଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । ଖାଲି ଭାଗ୍ୟପାଖରୁ ନୁହେଁ, ଭାଗ୍ୟ ନାଆଁରେ ସେମାନେ ସଂସାର ପାଖରୁ ବି ଅତିଗୁଡ଼ାଏ ଦାବୀ କରି-ବସନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରର ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରୁ ଖାଲି ଦାବୀ କରି ବୁଲୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ୟ କିଛିହେଲେ ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଏମାନେ ସଂସାର ଲାଗି ବଞ୍ଚନ୍ତିନାହିଁ, ତେଣୁ ସଂସାରରେ ବି ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସଂସାରଟାକୁ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଖାଲି ଆପଣାର ପ୍ରୟୋଜନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ବିଚାର କରନ୍ତି ।

ଭଲ ପାଇବା ଦାବୀ କରନ୍ତି, ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ; ହୃଦୟ ଦାବୀ କରନ୍ତି, ହୃଦୟ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସମ୍ମାନ ଦାବୀ କରନ୍ତି, ସମ୍ମାନ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ। ଏମାନେ ସଂସାରରେ କାହାରିକୁ ଆପଣାର କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, କାହାରି ଆପଣାର ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ହୁଏତ ସେମାନେ ନିଜର ବି ଆପଣାର ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜକୁ ଆପଣାର କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ସଂଖ୍ୟାଲଘୁତା ବିଷୟରେ ଅତିସଚେତ ଏକ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସଂପ୍ରଦାୟର ଗୁଣିଆ ନେତା ଯେପରି ଦାଣ୍ଡଯାକ ଖାଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଖାଲି ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ସଂସାରକୁ କିଛି ଦେଉନଥିବା ମଣିଷମାନେ ସେହିପରି ସଂସାରକୁ ନିନ୍ଦା କରିବାର ମତଲବରେ ଭାଗ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦା କରିବାର ଛଳକୁ ଧରି ହିଁ ହାଲିଆ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସଂସାରରେ ରହିବି, ତାହାହିଁ ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟ । ସଂସାରକୁ ମୁଁ ଆପଣାର କରିପାରିବି, ତାହାହିଁ ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟ ।

୨ । ୩ । ୭୦

ଆଜି ସ୍ୱର୍ଗତ ବ୍ୟାସଜୀଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାଦ୍ଧଦିବସ । ମଣିଷ ପାଖରେ ଥିଲେ ଆତ୍ମୀୟତାର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ତାହା ସହିତ ଏପରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଲାଗିକରି ରହିଥାଏ ଯେ, ସେତେବେଳେ ସେହି ମଣିଷଟି ଆପଣାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଯେ କେତେ ଆପଣାର, ତାହା ଓଜନ କରି ଦେଖି ହୁଏନାହିଁ । କେବଳ ଆପଣାର ପରିବେଶ ଭିତରେ ତାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାକୁ ହୁଏ । ବ୍ୟାସଜୀ ସେହିପରି ଜଣେ ମଣିଷ ଥିଲେ । ମୋ' ଲାଗି ସେ ଯେପରି ଦିଶୁଥିଲେ, ମୁଁ କେବଳ ସେଇକଥା ହିଁ କହୁଛି । ତାଙ୍କର ଆପଣା କ୍ଷେତ୍ର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ' ଆଗ୍ରହର ବି କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିଲା । ତଥାପି, ସାଧାରଣ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର କହିଲେ ସଂସାରରେ ଯାହା ବୁଝାଇଥାଏ, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାଙ୍କର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ମୋ'ର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ଠାରୁ ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ତଥାପି, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁଭଳି ଭୂମିକାରେ ଦେଖୁଥିଲି, ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଯେପରି ଜୀବନରେ ଏକା ଗୁରୁର ଚେଲା ବା ଏକା ନିଶାରେ ପାଗଳ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ସହିତ ସର୍ବୋଦୟ, ସମାଜଦର୍ଶନ, ଭୂଦାନ ଗ୍ରାମଦାନର ଗଢ଼ ଗାଢ଼ କମ୍ବା ହିସାବଖାତା ନେଇ ମୁଁ କୌଣସି ଦିନ ଆଲୋଚନା କରିନାହିଁ । ଓଲଟି ସେହିସବୁ ଗମ୍ଭୀର ବ୍ୟାବସାୟିକ ଆଲୋଚନା ଭିତରେ ଦୁହେଁ ପାଖ ପାଖକୁ ଲାଗି ବସିଥିଲା ବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ ସିଏ ଅନ୍ୟକଥା ପକାଇଚନ୍ତି, ମୁଁ ବି ଅନ୍ୟକଥା ପକାଇଛି । ତାଙ୍କର ଦେହତ୍ୟାଗ ପରେ ହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଆତ୍ମୀୟତାଟାକୁ ହୁଏତ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ମନେ ପକାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ଅଧିକ

ଲେଉଚି ତାଙ୍କୁ ଦର୍ପଣ କରି ଧରି ତାହାରି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖି ପାରିବାଲାଗି ଭାରି ଅଭିଳାଷ କରୁଚି । ତାଙ୍କର ଖୁସୀକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ସଂକ୍ରାମିତ କରି ଆଣିବାକୁ ମୁଁ ଭାରି ମନ ବଳାଇଚି । ଏ ଖୁସୀ ହେଉଚି ଏକ ସହଜ ବିଶ୍ୱାସର ପରିଣତି । ଜୀବନ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ମଣିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ, ଜୀବନ ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଲର ଆବିଷ୍କାର କରି ତାହାରି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ । ଏତିକି ବିଦ୍ୟାକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ସହଜ ସ୍ୱଭାବରେ ପରିଣତ କରିନେଲେ ମଣିଷ ଯେଉଁ ଖୁସୀର ଅନୁଭୂତି ପାଇଥାଏ, ବ୍ୟାସଜୀ ସେହି ଖୁସୀର ସଂକ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ସବୁପ୍ରକାର ପରିବେଶରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଏହି ଖୁସୀର ଜଣେ ଯୋଗ୍ୟ ଅଧିକାରୀ କରିବା ସବୁବେଳେ ସମ୍ଭବ । ହୋଇ ପାରିବ । ଅମୁକ ଭଲ ପରିବେଶ ହେଲେ ଯେ ମୁଁ ଖୁସୀ ହେବି, ଏପରି ଅଜଷ୍ଟ ଓ ଅଭିଯୋଗ କରୁଥିବା ଅଭିମାନୀ ଖୁସୀ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଖୁସୀ ମଣିଷ ଆପଣାର ପରିବେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିବ । ଅନ୍ତତଃ ତା' ନିଜ ଲାଗି ପ୍ରାପ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିବ । ବ୍ୟାସଜୀ ସେକଥା କରି ପାରୁଥିଲେ । ସିଏ କୋଉ ଯୋଗର ମାର୍ଗ ଧରିଥିଲେ ମୁଁ କହି ପାରିବନାହିଁ, ମାତ୍ର ସେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

୩ । ୩ । ୭୦

ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଅନାଇବା ବେଳେ ମନ ଭାରି ଆଡ଼େଇସାଡ଼େଇ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଆଖି ବୁଜିଦେଲା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଆଲୁଅ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ସେହି ଆଲୁଅ ମୋ'ର ଭୂଲତା ଭିତରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଜଳୁଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ମୁଁ ଉପରକୁ ବାଟ ପାଇଯାଏ, ଆପଣା ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ପାଇଯାଏ । ଏହିପରି ଏକ ସ୍ୱଭାବ ଓ ସ୍ୱସ୍ତିକୁ ମୁଁ ପୌତ୍ତଳିକତା ବୋଲି କେତେଦୂର କହି ପାରିବ ? କାଲି ଠାକୁର ମନ୍ଦିରରେ ଠାକୁରଙ୍କ ସିଂହାସନ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଥିଲି ବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେଇଆ ଅନୁଭବ କଲି । ଠାକୁରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ସେଠି ବସି ପାଦୁକ ଦେଉଥିବା ପୂଜାରୀ ଓ ପାଦୁକ ପାଉଥିବା ଭକ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୋ'ର ଧ୍ୟାନଗୁଡ଼ାକ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ବେଢ଼ା ଭିତରେ ବସି କିଏ ସ୍ତୋତ୍ର ବୋଲୁଥିଲା, କିଏ ଗରୁଡ଼ ଖୁଣ୍ଟକୁ ଆଉଁସି ଗରୁଡ଼ ବାହାନଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଜଣାଉଥିଲା । କିଏ ଠିଆ ହୋଇ ଆପଣାର ଦୁଃଖ ଓ କଷ୍ଟଗୁଡ଼ାକୁ ଗଲଗଲ କରି ଗାଇ ଯାଉଥିଲା, ଆପଣାକୁ ଗୋଟାପୁଡ଼ା ଅଜାଡ଼ି ଦେଇ ସତେଅବା ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିବ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା । ଏତେ କଥା ଦେଖି ମୁଁ ଆଉ ଠାକୁର ଦେଖିବ କ'ଣ ? ଆଖପାଖର ଅପୋଗଣ୍ଡା ଗୁଡ଼ାକୁ ନିନ୍ଦା କରୁ କରୁ କେତେବେଳେ ଯେ ମୋ'ର ଆଖି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ଆଉ ସିଆଡ଼କୁ ମୋ'ର ହେଜ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ମୁଁ

ଆପଣା ଭିତରେ ସେହି ଆଲୋକରୂପଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି । ସତେଅବା ଆପଣାର ବାଟ ପାଇଗଲି । ବାହାରକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ସବୁ କାନ ଓ ସବୁ ଆଖି ସତେଅବା ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରହଣର ଆକୃତି ଦେଇ ସେହି ଆଲୋକଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋ'ର ବେଡା ଭିତରେ ଠିଆହେବା ସାର୍ଥକ ହୋଇଗଲା । ଏମିତି ଅନେକ ଥର ହୋଇଛି । ମନ୍ଦିରରେ ହୋଇଛି, ମନ୍ଦିର ବାହାରେ ବି ହୋଇଛି ।

୪ । ୩ । ୭୦

ଜର୍ମାନୀର ସୈନିକ ଓ ସୈନ୍ୟବିଭାଗ ଅଫିସର କିପରି ମନୁଷ୍ୟତା-ବର୍ଜିତ ଓ ବର୍ବର ହୋଇପାରେ; କାଲି ଏକ ରୁଷୀୟ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ତାହା ଦେଖିଲି । ଜର୍ମାନୀର କେତେ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ରୁଷ୍ ସୈନିକ ଓ ସୈନ୍ୟବିଭାଗର ଅଫିସର-ମାନଙ୍କ ବର୍ବରତାକୁ କେତେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଓ ନିପୁଣ ଭାବରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଯାଇଛି । ଅନେକ ବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ ଏକ ଇଂରାଜୀ ଛବି ମଧ୍ୟ ଦେଖିଥିଲି, ଯୋଉଥିରେ କି ଜାପାନୀ ସେନା ଓ ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ମାନଙ୍କର ବର୍ବରତାକୁ ଭଲ କରି ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ଏମାନେ ବର୍ବରତାରେ କେହି କାହାରିକୁ ଊଣା ନୁହନ୍ତି । ଶତ୍ରୁକୁ ଚିପିଯିବାର ବିଦ୍ୱେଷୀ ଉତ୍ସାହରେ ଏମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ବର୍ବରତାରେ ହୁଏତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବି କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ସେହି ଦେଶର ଶତ୍ରୁକୁ ହିଁ ବର୍ବର ବୋଲି ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଜର୍ମାନୀ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ଥିବେ, ଯେଉଁମାନେ କି ରୁଷ୍‌ବାସୀଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ବର୍ବର ଆଉ କୋଉଠି କେହି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ହୁଏତ ଭାରି ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବେ । ରୁଷିଆରେ ଜର୍ମାନୀ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ମନରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ନିଷ୍ଠା ରହିଥିବ । ମାତ୍ର, କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସେନା ବା ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଯେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅଧିକ ବର୍ବର, ଏଇଟା ସତ କଥା ନୁହେଁ । ଯୁଦ୍ଧ ହିଁ ମଣିଷକୁ ବର୍ବର କରିପକାଏ । ଯୁଦ୍ଧ ହେଉଛି ଏକ ଅମାନୁଷିକ ବର୍ବର ପେଶା । ପୁଣି, ଆଦର୍ଶବାଦର ନିଶା ଖାଇଦେଲେ ଏହି ବର୍ବରତାକୁ ଏକ ବିବେକ ବି ମିଳିଯାଏ, ଯାହାଫଳରେ କି ତାହା ଯଥା ସମ୍ଭବପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବାଲାଗି ସାହସ ପାଏ । ଯୁଦ୍ଧକୁ ବର୍ବର ବୋଲି କହିବାର କାମକୁ ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା ହାତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆମ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତା-ଯୁଗର ସରକାର ଓ ସନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଯେପରି କେବଳ ବିଦେଶୀକୁ ହିଁ ବର୍ବର ବୋଲି କହିବାକୁ ଲାଭଜନକ ମନେକରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି, ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି ।

୭ । ୩ । ୭୦

ମୈତ୍ରୀ ବା ବନ୍ଧୁତା ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ହିଁ ହୁଏ । ଦେଶ ଦେଶ ଭିତରେ ମୈତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଯେଉଁମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ନ୍ତି, ଜାକଜମକରେ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନବୋଧ ଓ ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଭିତରେ ସଚେତନ ଭାବେ ହେଉ ବା ଅଚେତନ ଭାବେ ହେଉ କୌଣସି ଗଳଦ ରହିଯାଇଚି ବୋଲି ମୋ'ର ଅନୁମାନ ହୋଇଥାଏ । ରୁଷିଆର ଅଧିବାସୀ ଓ ଭାରତର ଅଧିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟ ମୈତ୍ରୀର ସ୍ଥାପନ ସମ୍ଭବ । ମାତ୍ର, ଏ ଦେଶର ସରକାର ଓ ସେ ଦେଶର ସରକାର ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଭାରତ-ସୋଭିଏଟ୍ ମୈତ୍ରୀ ନାମରେ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ା ହେଲେ ତାହାର ନକଲି ମଞ୍ଜଟା ହିଁ ଖାଲି ପଦାରେ ପଡ଼ିଯିବ । ପୁଣି, ଯେଉଁମାନେ ରୁଷିଆ ଓ ଭାରତ ଭିତରେ ମୈତ୍ରୀ ସ୍ଥାପିତ ହେଉ ବୋଲି ଉତ୍ସାହରେ ଲାଗିପଡ଼ନ୍ତି, ଭାରତ ଓ ଆମେରିକା ଭିତରେ ମୈତ୍ରୀ ରହିବାର ସକଳ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେଇମାନେ ହିଁ ନାକ ଟେକନ୍ତି । କୌଣସି ଦେଶର ମଣିଷ କୌଣସି ଦେଶର ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଶତ୍ରୁପଣରେ ରହିବାକୁ କଦାପି ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ । ରୁଷିଆର ସାଧାରଣ ଲୋକ ଓ ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆର ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଏପରି କୌଣସି ପ୍ରାଚୀର ନାହିଁ, ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପରର ଶତ୍ରୁ ହିସାବରେ ବଢ଼ିବାକୁ ପ୍ରରୋଚନା ଦେବ । ମାତ୍ର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ସରକାର ଆପଣାର ବନ୍ଧୁ ଅବନ୍ଧୁ ବାଛି ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣା ଦେଶର ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି ମଣା କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ରୁଷିଆ ଓ ଭାରତ ଭିତରେ ମୈତ୍ରୀ କାଏମ କରି ରଖିବା ସକାଶେ ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି, ତାହା ସୋଭିଏଟ୍ ସରକାରଙ୍କ ଗୋହିରି ଓ ଗଳାବାଟ ଦେଇ ତାହାର ଅନୁମତିରେ ହିଁ ସୋଭିଏଟ୍ ଜନତା ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖେ, ସରକାରୀ ନିମନ୍ତ୍ରଣକ୍ରମେ ହିଁ ସେଠି ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଏ, ସରକାରୀ ବରାଦ ଅନୁସାରେ ସେଠି ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖେ ।

୧୦ । ୩ । ୭୦

ମୁଁ ଭଲ ହେଲେ ମୋତେ ଅମୁକ ଫଳ ମିଳିବ କିମ୍ବା ମୁଁ ଭଲ କାମ କଲେ ମୋ'ର ଅମୁକ ଲାଭ ହେବ, ଏପରି ହିସାବ କରି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଭଲ ହେବାକୁ ବା ଭଲ କାମ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇନାହିଁ । ମୋତେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଯାହା ଭଲ ଲାଗିଚି, ମୁଁ ତାହାହିଁ କରିଚି । ସ୍ୱଭାବତଃ ଯାହା ହେବାଲାଗି ମନ ହୋଇଚି; ମୁଁ ତାହାହିଁ ହୋଇଚି । ସ୍ୱଭାବତଃ ଯାହାକୁ ମନ୍ଦ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଚି, ସେଥିରୁ ନିବୃତ୍ତ

ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ତେଣୁ, ମୋ'ତେ ଏସବୁ ନେଇ କୌଣସି କଷ୍ଟ ଭୋଗି-ବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଭଲ କାମ କରି ବା ଭଲ ହୋଇ ମୋତେ କୌଣସି ଲାଭ ମିଳିଲା ନାହିଁ ବା କୌଣସି ଫଳ ଫଳିଲାନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଦୁଃଖ କରିନାହିଁ, ଏବଂ ସେଥିଲାଗି କେବେ ଦୁଃଖ ବି ପାଇନାହିଁ । ଯେତିକି ପାଇଛି ସେଥିଲାଗି ନିଜକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେକରେ । ମାତ୍ର, ଯାହା ନପାଇଲି, ସେଥିଲାଗି ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ କାନ୍ଦିବାକୁ କିମ୍ବା ସଂସାରଟାକୁ ନିନ୍ଦା କରିବାକୁ ମୋ'ର କେବେହେଲେ ଇଚ୍ଛା ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ ସଂସାରଠାରୁ ଆଶା କରିନାହିଁ, ଭାଗ୍ୟଠାରୁ ଆଶା କରିନାହିଁ; କୌଣସି ପାରିଶ୍ରମିକର ଆଶା ରଖି କୌଣସି ମାଲିକ ପାଖରେ କାମ କରୁଥିବା ପରି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ହଁ, ନିଜ ଉପରେ ମୁଁ ଅନେକ ଆଶା ରଖିଛି । ମୁଁ ଭଲ ଦେଖିବି, ଭଲ ଶୁଣିବି, ଭଲ ହେବି ଓ ନିଜକୁ ସୁନ୍ଦରରୂପେ ସମର୍ପଣ କରିଦେଇ ପାରିବି, ନିଜଠାରୁ ମୁଁ ଏଇଆ ସବୁବେଳେ ଆଶା କରେ । ଏଥିଲାଗି ମୋ'ର ଆପଣା ସହିତ କୌଣସି ବାଦବିବାଦ କିମ୍ବା ଟଣାଓଟରା କେବେହେଲେ ଲାଗିନାହିଁ ।

୨୯ । ୩ । ୭୦

ମୁଁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ବିଷାଦଯୋଗକୁ ହିଁ କେତେକ ପଣ୍ଡିତ ସବୁ ଯୋଗର ମୂଳ ସୋପାନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ମୋ'ର ଜୀବନ ଏହି ସଂସାରର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ମୋ'ର ପିଲାଦିନୁଁ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି । ସଂସାର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ମୋ'ର ଡୋର-ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ମୋ' ଭିତରେ ମୋ' ଦେହର ଶିରା ଓ ପ୍ରଶିରା ପରି ଅନୁଭବ କରି-ଆସିଛି । ତେଣୁ ମୋ'ଲାଗି ବିଷାଦଯୋଗର rehearsal କରିବାଲାଗି ଅଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଦୁଃଖ ଅଛି, ଜଞ୍ଜାଳ ଅଛି, ଅଜ୍ଞାନ ଅଛି.—ଏସବୁ ଜାଣିକରି ମୁଁ ଏହି ସଂସାର ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ରଖିଛି । ସଂସାରଟାକୁ ଖାଲି ଭୋଗହାଣ୍ଡି ବୋଲି କେବେ ମନେ କରିଥିଲେ ମୋ'ର ଦୃଷ୍ଟି-କୋଣ ହୁଏତ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । ମୋ' କର୍ମରେ ମୁଁ ଫଳଭୋଗକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଦେଇନାହିଁ ମୋ' ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପୁଣ୍ୟଭୋଗକୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ଦେଇନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହାକୁ କର୍ମ କିମ୍ବା ଧର୍ମ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ମୋହ ବୋଲି ବିଚାରୁଥିବାରୁ ମୁଁ ସଂସାରରେ ଅନେକଙ୍କ ପାଖରେ ଟିକିଏ ଗୋଠଛଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ତା'ବୋଲି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଷାଦଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ କଦାପି ଲୁଚିବାକୁ ଯାଇ-ନାହିଁ । ମୋ'ର ଅନେକ କିଛି କରିବାକୁ ବାକି ଅଛି, ଅନେକ କିଛି ଦେବାକୁ

ବାକୀ ଅଛି, ଅନେକ କଛି ହେବାକୁ ବାକୀ ଅଛି । ଆଗକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ଯୋଉଯାଏ ବାଟ ପଡ଼ିଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁଚ, ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ମୋ'ର ଅନେକ ବାଟ ବାକୀ ଅଛି । ମୋ' ସାରଥି ମୋ'ର ମିତ୍ରରୂପେ ମୋ' ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ମୋ'ର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚନ୍ତି । ତେଣୁ ବିଷାଦକୁ ଆବୋରି ରହିବା ଲାଗି ବେଳ ନାହିଁ । ମୋତେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ।

୨୮ । ୩ । ୭୦

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଓ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଉଭୟେ ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଜ୍ଞାନବାଟରେ ଗଲେ, ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରେମବାଟରେ ଗଲେ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ମାର୍ଗରେ ପ୍ରେମର କୌଣସି ସ୍ୱୀକୃତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ମାର୍ଗରେ ଜ୍ଞାନର କୌଣସି ସ୍ୱୀକୃତି ନାହିଁ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ତଥାପି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ସତେଅବା ସ୍ୱସଂସ୍କାରବଶ ହୋଇ ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନର ଆସ୍ତରଣ ଭିତରେ ସିଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଜ୍ଞାନର ପରିଭାଷା ଦେଇ ବୁଝାଇଥିଲେ । ଏବଂ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମର ପରିଭାଷା ଦେଇ ଜନଗଣର ପରିବେଷଣୀୟ କରିଥିଲେ । ରସ ଓ ପ୍ରେରଣା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କେହି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ସହଜ ବୋଲି କହନ୍ତି, ପୁଣି କେହି କେହି ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କୁ ସହଜ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବ ଓ ଅନ୍ତଃସଂସ୍କାର ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ଏପରି କହିଥାନ୍ତି । ପୁଣି, କେହି କେହି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ବିଶ୍ଳେଷଣକୁ ଅତିରିକ୍ତ ଜ୍ଞାନପ୍ରଧାନ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ତ କେହି କେହି ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କର ସଂକୀର୍ତ୍ତନକୁ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ ଭକ୍ତିପ୍ରଧାନ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଚି, ଆମେ ଆପଣା ଆପଣାର ତତ୍ପରତାରେ ଏଜନ କରି ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ସହଜ ବୋଲି କହୁ ତ ଆର ଜଣକୁ କଷ୍ଟ ବା କଠିନ ବୋଲି କହୁ । ତେଣୁ, ଆମ ଭିତରୁ କେହି ଏପାଖରେ ଭକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ତ ଅନ୍ୟକେହି ସେ ପାଖର ଶିଷ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ହୁଏତ ନିବିରୋଧ ଅଣି ହୁଏ । ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ହୁଏତ ଗୌଣ ହୋଇଯାଏ, ମାର୍ଗର ଅଧିକତର ଉପାଦେୟତାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହିଁ ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରାଯାଏ । ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବାକୁ ହିଁ ପ୍ରଧାନ ସଂସ୍କାର ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ ହୁଏତ ଜ୍ଞାନବାଦୀ ଭକ୍ତିର ଓ ଭକ୍ତିବାଦୀ ଜ୍ଞାନର ସ୍ୱାଦ ପାଉଥାନ୍ତେ ଓ ତେଣୁ ତୃପ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତେ । ଅପରକୁ ଅଧିକ ବୁଝି ପାରୁଥାଆନ୍ତେ । ମାତ୍ର ତାହା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଧର୍ମବାସନା ମୂଳତଃ ଅନ୍ୟବାସନାରେ ପାଣି ଫାଟିଯାଏ ।

୬୯ । ୩ । ୭୦

ମୁଁ କୂର୍ମପରି ଆପଣାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ସାଉଁଟି ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି । କିଏ କହୁଚି, ପଇସା ନହେଲେ ଏ ଯୁଗରେ କିଛି ହେବନାହିଁ । କିଏ କହୁଚି, ଲୋକେ ନଜାଣିଲେ ତୁମେ ଯାହା ହୁଅନା କାହିଁକି, ତାହାର କୌଣସି ଫଳ ହେବନାହିଁ । କିଏ କହୁଚି, ସିଆଣିଆ ନ ହେଲେ ଏହି ଦେଶର ଜୀବନ-ସଂଗ୍ରାମରେ ଆଦୌ ଜିତି ହେବନାହିଁ । କିଏ କହୁଚି, ବଡ଼ ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଷମତାସୀନ ମାନଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କରି ନରଖିଲେ ଆପଣାର ଅନିଷ୍ଟ ହିଁ ହେବ । କିଏ କହୁଚି, ସବୁ-ବେଳେ ସତର୍କ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ପାଖକୁ ଆସି ଗୋଡ଼ଶୁଙ୍ଘା ଜିନିଷ ହୋଇ ଗଲାପରି ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅଥଚ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଏହିପରି ଏକ ତାମସାକୁ ବାସ୍ତବ ଧର୍ମ ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏବଂ, ଯାହା ବାସ୍ତବଧର୍ମ, ତାହାକୁ ହିଁ ସ୍ୱଧର୍ମ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଚି । ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ । ଉପଦେଶ ଦେବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ମୁଁ ନିଜଭିତରୁ ପାଇନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ କୂର୍ମ ପରି ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ସାଉଁଟି ଧରିଚି । ଏହି ସିଆଣିଆ- ପାଗଳଙ୍କର ସଂସାରରେ ହାରି ଯିବାଲାଗି, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ସଂସାରକୁ ମନ ନବଲାଇବା ଲାଗି ଆପଣାପ୍ରତି ଯେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିବା ଦରକାର, ଆପଣାର ଖୋଳ ଭିତରେ ରହି ମୁଁ ବିଧାତା ପାଖରେ ସେତିକି ଟିକିଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି । ମୁଁ ମୋ'ର ସ୍ୱଧର୍ମକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଚି । ମୋ' ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଭୁ ବୋଲି ମାନିଚି । ଏବଂ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ମୁଁ ଏହି ତାତ୍କାଳିକ ସଂସାରର ବାଲିଭିତରେ ବୁଡ଼ିଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ରାଜି ଅଛି । ମୋ' ଖୋଳଟି ମୋ' ସହିତ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ଆଉ ଭୟ କରିବାର କ'ଣ ରହିଚି ?

୩୦ । ୩ । ୭୦

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ବୈଦ୍ୟଜୀ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ । କାରଣ Biology ର practical ପରୀକ୍ଷାରେ ପୁଅ ତରୁଣିକୁ ମୋଟେ ତେର ନମ୍ବର ରଖିଲା । ଏବର୍ଷ ପୁଣି ସେ ତାକୁ ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ାଇବା ଲାଗି ସବୁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ସାରିଚନ୍ତି ଓ ତହିଁର ନିର୍ବାଚନ ପରୀକ୍ଷାରେ ତାକୁ ବସାଇବେ ବୋଲି ଭାରି ମନ କରି ବସିଚନ୍ତି । ଆଜିକାଲିକାର ପରୀକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାର ସବୁ କ୍ରୋଧ ଅଜାଡ଼ି ଦେଉଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ପରୀକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରରେ ଯେତେ ପିଲା ପରୀକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ତାଙ୍କର ପୁଅର dissection

ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଢ଼ିଆ ହୋଇଥିଲା । ତଥାପି ଉରିଶିରୁ ମୋଟେ ତେର ନମ୍ବର ମିଳିଲା । ମନବ୍ୟଥାରେ କହୁ କହୁ ସେ ଆପଣାର ସବୁ ଦୁଃଖ ବି କହି ପକାଇଲେ । ହଁ, ଯଦି ପୁଅ ନିଜେ dissection କରି ଭଲ କରିଆସିଚି ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ହୁଏତ ତା' କଥାରେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିଯିବାର କୌଣସି କାରଣ ଥାଆନ୍ତା । ମାତ୍ର ସିଏ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ମଗାଇ ଆପଣା ଘରେ ଭଲ ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବେଙ୍ଗ ଓ ଜିଆର dissection କରାଇ ପୁଅ ଲାଗି ପରୀକ୍ଷାଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେଠି ପହରା ଦେଉଥିବା ମାଷ୍ଟରମାନେ ବି ଇସାରା ଅନୁସାରେ ତାହାକୁ ହିଁ ପୁଅର ହାତରେ କରା ହୋଇଥିବା dissection ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତେବେ ନମ୍ବର ଗୁଡ଼ାକ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ବୈଦ୍ୟଜୀ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନର ପାଠ ଓ ପରୀକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମୋଟେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରି ପାରିବିନାହିଁ ବୋଲି ଅପବାଦ ଦେଉଥିଲେ, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଓ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଆଉ କେତେଜଣ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ମନର କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ଉଦଗାରି ଦେଉଥିଲେ ।

୩୧ । ୩ । ୭୦

ବୈଦ୍ୟଜୀ ବୈଦ୍ୟଗିରି କରନ୍ତି । ଆମର ରୁଗ୍ଣ ଅଳ୍ପସହାୟ ଦେଶରେ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ଏବଂ ଆପଣାର ନିଷ୍ଠାପର ଚେଷ୍ଟାରୁ ବେଶ୍ ଧନସମ୍ପତ୍ତି କରି ପାରିଚନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ପଡ଼ିଶା ଭିତରେ ଏଡ଼େବଡ଼ ସୁରମ୍ୟ କୋଠାଘର ଠିଆଇ ଦେଇଚନ୍ତି । ସହରର ଜଣାଶୁଣା କ୍ଷମତାସୀନ ମହଲରେ ତାଙ୍କର ଯିବା ଆସିବା ରହିଚି । ପୋଲିସ୍, କଚେରି ସବୁଠାରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଅଛି । ହାକିମମାନଙ୍କର ନାଆଁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିବରଣୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଅତି-ପରିଚିତ ମଲୁର case history ପରି କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ରଖିଚନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପରିତୃପ୍ତ ଜୀବନ ଭିତରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଭିଳାଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ବାକି ରହିଚି । ଆପଣାର ପୁଅକୁ ସିଏ ଡାକ୍ତର କରିବେ । ଏହି ଅଭିଳାଷ ହୁଏତ ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେବା ଦିନଠାରୁ ତାଙ୍କର ରହିଚି । ପୁଅ ପାଠ ପଢ଼ିଲା ଦିନଠାରୁ ସେ ହୁଏତ ପୁଅ ଭିତରେ କେବଳ ଡାକ୍ତରକୁ ହିଁ ଦେଖି ଆସୁଛନ୍ତି, ପୁଅ ଭିତରେ କେବଳ ଡାକ୍ତରର ହିଁ ଶୁଶ୍ରୂଷା କରି ଆସୁଚନ୍ତି । ଏଥିରେ ସେ କେଉଁଠିହେଲେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ରଖିନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅତି ଜଣାଶୁଣା ମହଲରେ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ତାରିଫ୍ କରି କହନ୍ତି ଯେ, ହାଇସ୍କୁଲ ପରୀକ୍ଷାରେ ପୁଅ କୁଆଡ଼େ ପାଞ୍ଚୋଟିଯାକ ବିଷୟରେ ଫେଲ୍ ହୋଇଥିଲା । କହିବାଟା ଅତିରଞ୍ଜନ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ ସତ ଯେ, ପୁଅ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ବା ଦିଓଟି ବିଷୟରେ ପାଶ୍ କରିଥିଲା, ତାହାକୁ ଫେଲ୍ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ମିଛ କୁହାଯିବନାହିଁ । ବୈଦ୍ୟଜୀ

ବେଳସୁଁ ଚେଷ୍ଟା ଲଗାଇଦେଲେ । ଖବରପ୍ରମାଣେ କେତେ କୁଆଡ଼େ ଖୋଜିଗଲେ, କେତେ କୁଆଡ଼େ ଘୂର ପେଶିଲେ, ପଇସା ବୁହାଇଦେଲେ । ସେ ଆପଣା ପରିଶ୍ରମର ଫଳ ପାଇଲେ । ଫଳ ବାହାରିଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ପୁଅ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଶ୍ କଲା । ସମସ୍ତଙ୍କର ସେରମାଣ ପୂରିଲା, ପୁଅ ପାଶ୍ କଲା । କୃତି ଛାତ୍ର ଭାବରେ ପାସ୍ କଲା । ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ପୁଣି ଏ ପରୀକ୍ଷା । ବୈଦ୍ୟଜୀ ପୁଣି ସଜ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେଣି ।

୧ । ୪ । ୭୦

ବୈଦ୍ୟଜୀ କାଲି କହିଲେ ତାଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ସରସ୍ୱତୀ ବିଜେ କରିଚନ୍ତି । ହାଇସ୍କୁଲ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅର୍ଥନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଗଲେ ସେ ସାତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ କହିଦେବେ ଓ ସେଇଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଏବର୍ଷ ପରୀକ୍ଷାରେ ଆସିବ । କଥାଟିର ମର୍ମ ହେଉଚି, ତାଙ୍କର ଆଉଗୋଟିଏ ଝିଅ ବି ଏବର୍ଷ ହାଇସ୍କୁଲ ପରୀକ୍ଷା ଦେଉଚି । ଐଚ୍ଛିକ ବିଷୟରୂପେ ସେ ଅର୍ଥନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ନେଇଚି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ବାପ ହିସାବରେ ବୈଦ୍ୟଜୀ ହୁଏତ ପ୍ରଶ୍ନ ତିଆରି କରିଥିବା ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଠାରୁ ଅଥବା ଆଉ କେଉଁଠୁ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଆଣିଚନ୍ତି । ବାପ ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଧୁରନ୍ଧର ଭାବରେ ଆପଣାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାହାରେ, ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ବାଟକୁ ସହଜ କରିଦେବି ବୋଲି ଯେ ଯେତେବେଳେ ଏଡ଼େ ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରେ, ସେତେବେଳେ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ଆଉ ଚିନ୍ତା କରିବାର କ'ଣ ଅଛି ? ଏସବୁ ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ପାରିବାଲାଗି ବୈଦ୍ୟଜୀଙ୍କୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଶହ ହଜାର ଖରଚ କରିବାକୁ ବି ପଡ଼ିଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ତାଙ୍କର କେତେ ଶହ ଓ କେତେ ହଜାର କମାଇବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ପୁଣି ଯେ ଆପଣାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ପକାଣେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେନାହିଁ ତ ଆଉ କାହାପାଇଁ କରିବେ ? ତେବେ ପଇସାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ଥାଇ ବି ଆଉ କେଉଁ କାମରେ ଆସିବ ? ସନ୍ତାନ ଯଦି ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ, ତେବେ ପଇସା ରଖିବୁ କାହିଁକି ? —ହୁଏତ ଏହି ପରାମର୍ଶଟିକୁ ବୈଦ୍ୟଜୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ମାନି ଚଳୁଚନ୍ତି । ତେଣୁ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାଲାଗି ପଇସା ବିଷୟରେ କୌଣସି କୃପଣତା କରୁନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ବାପ ହିସାବରେ ସେ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯଥାସମ୍ଭବ ସବୁ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ନିଷ୍ଠାପର ଭାବେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚନ୍ତି, ସନ୍ତୋଷ ବି ପାଉଚନ୍ତି ।

୯ । ୪ । ୭୦

ବୟସ ଅଳ୍ପ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରୁଥିଲି, ସେମାନଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଏବଂ, ଯେତେଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ବଡ଼ ହୋଇଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଆପଣା ସାଥୀମେଳରେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ବୟସ୍କ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ

ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । ସେତେବେଳେ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଚାଲି ଗଲାବେଳେ ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କୁ ମୋ' ଠାରୁ ବୟସରେ ବଡ ବୋଲି ଦେଖୁଥିଲି । ସେମାନେ ବି ମୋତେ ପିଲା ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ପିଲା ଭାବି ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ ଓ ପିଲା ଭାବି overlook ବି କରୁଥିଲେ । ଏବେ ରାସ୍ତାଉପରେ ଚାଲି ଗଲାବେଳେ ମୁଁ ସାଧାରଣତଃ ଯେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖିଥାଏ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୋ'ଠାରୁ ବୟସରେ ସାନ ହେବେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଈର୍ଷା କରେନାହିଁ । ମାତ୍ର ମନେମନେ ମୁଁ ସେଇମାନଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ'ର ମନ ସେଇମାନଙ୍କର ମନ ପରି ଖୁସି ହେଉ, ଆଶାବାଦୀ ହେଉ, ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ନିଜର ପୃଥିବୀ ବୋଲି ଭାବୁ, ମନେମନେ ମୁଁ ଏଇଆ ଚାହେଁ । ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଜାଗାକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଗଲାବେଳେ ମଣିଷ ଯେମିତି ପୁରୁଣା ପରିଚିତ ଜାଗାରେ ରହି ଯାଉଥିବା ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖି ଦୁଃଖ କରେ ଓ ଆପଣାକୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଭାବେ, ମୋ'ର ସେପରି ଦଶା ନହେଉ । ବୟସରେ ବଡ଼ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ'ର ମନ ଓ ମୋ'ର ହୃଦୟ ଯଦି ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ହୁଏତ ଏହିପରି ଦୁଃଖ କରୁଥାନ୍ତି, ସାନମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ହୁଏତ ଈର୍ଷା ବି କରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋ' ଜୀବନ କେବଳ ବୟସର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବରେ ପଡ଼ି ଆଘାତ ହେଉଥିବା ଏକ ଅକିଞ୍ଚନତା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମୋ' ଜୀବନକୁ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ସୂତାଖିଅ ସହିତ ତୁଳନା କରିଥାଏ, ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ବୟସରେ ମୋତେ ହିଁ ଏକାଠି ଗଅଁଠାଇ ରଖିଛି, ମୋତେ ହିଁ ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ସମଗ୍ରତାରେ ଗଅଁଠାଇ ରଖିଛି । ତେଣୁ, ଛାଡ଼ି ଆସିବାର ଭୟ ନାହିଁ, ଈର୍ଷା କରିବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ ।

୧୦ । ୪ । ୭୦

ମୋ'ର heart କେବେହେଲେ fail କରିବନାହିଁ । ମୁଁ ଏହି ସଂସାର ଅର୍ଥାତ୍ ନାନା ଡ଼ୋରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ଲାଗି କେବେହେଲେ ଲୁବ୍ଧ ହେବନାହିଁ । ଏତେ ଡୋରି ଛିଣ୍ଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ମନ କରିବା ହୁଏତ କେଉଁ ଦେବତା ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ମୋ'ପରି ଜଣେ ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ କେବେହେଲେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସଂସାରର ସବୁ ଦୁଃଖର ଆଘାତ ଆସି ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ବାଜୁଛି । ତେଣୁ, ତଥାକଥିତ ମୋ' ଦୁଃଖର ଆଘାତକୁ ମଧ୍ୟ କେବଳ ମୁଁ ସହ୍ୟ କରୁନାହିଁ । ମୋତେ ଧରି ରଖିଥିବା ମୋ' ସଂସାରଯାକ absorbed ହୋଇ ଏହି ଦୁଃଖ କୁଆଡେ ମିଳାଇ ଯାଉଛି । ତେଣୁ ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ବଳ ମିଳୁଛି । ଦୁଃଖର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ମିଳୁଛି ।

ସହାନୁଭୂତ ଶବ୍ଦଟାକୁ ମୁଁ କୋଉ ପିଲାଦିନୁ ସାହିତ୍ୟ ବହିରେ ପଢ଼ିଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଏହାଭିତରେ ଏତେ କମିଁଆ ରହିଥିଲା ବୋଲି ମୁଁ କଳ୍ପନା ବି କରିନଥିଲି । ହୃଦ୍‌ଗତ ଜୀବନର ରସାସ୍ୱାଦରେ ଏହାର ଏତେବେଶୀ ନିଃସ୍ୱଲ୍ପଣକାରୀ ସ୍ଥାନ ରହିଚି ବୋଲି ମୋତେ କେହିହେଲେ କହିନଥିଲେ । ମୁଁ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ତାହା ଜାଣିଲି । ଏହି ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମମତାର ସହିତ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଯେଉଁ ଲୋଭ ରହିଚି, ମୋ' ଭିତରେ ସେଇ ଲୋଭ ମୋତେ ସହାନୁଭୂତିର ମନ୍ତ୍ରପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲା । ସଂସାରମସ୍ତ ଦୁଃଖକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ-ତଥାକଥିତ ଆପଣାର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ ସଂସାର ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ମିଳାଇଯିବ, ମୋ'ର ହୃଦୟ ଏଇଥିରେ ତାଲିମ୍ ନେଲା । ସେଇ ହୃଦୟ କେବେ **fail** କରିବନାହିଁ । କେବେ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଚାହିଁବନାହିଁ ।

୧୫ । ୪ । ୭୦

ସେଦିନ ସକାଳ ପ୍ରାର୍ଥନା ଆବୃତ୍ତି କରୁକରୁ ରେଡ଼ିଓରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ର-ସଂଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି, ଆମାରେ ଦାଓ ତୋମାର୍ ହାତେ ନୂତନ୍ କରେ ନୂତନ୍ ପ୍ରାତେ । ମନଟା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସିଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ମୋ'ର ପ୍ରାର୍ଥନା-ମନ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି ମୁଁ ବି ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲି : ଆମାରେ ଦାଓ······ ନୂତନ୍ କରେ ନୂତନ୍ ପ୍ରାତେ । ଶୃଙ୍ଖଳାବାଦୀମାନେ ଏପରି ଏକ ସ୍ଥିତିକୁ ଅବାଧତା ବୋଲି କହିବେ । ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ମାନିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବମୂଳ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତ କେଜାଣି କ'ଣ କହିଯିବେ ଓ ଭଗବଦ୍‌ରୋଷର ଆଶଙ୍କା କରି ବସିବେ । ମୋ' ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ରୋଷ ନାହିଁ । ହୁଏତ ରୋଷର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି ମାତ୍ର ରୋଷ ନାହିଁ । ସେ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରେ ରୋଷନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇଲେ, ଆପଣାର କରିନେଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କଲେ ସାଧାରଣତଃ ସେ ଯେଉଁଭଳି ଦିଶିବା କଥା, ସେହି ରୂପରେ ରୋଷର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ପ୍ରାର୍ଥନାମନ୍ତ୍ରରୁ ଡେଇଁ ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀତ ଉପରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା, ଏହାର କାରଣ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ । ଆପଣା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ସବୁଠାରୁ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତି ବୋଲି କହିଥାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ପାଇବାରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର-ସଂଗୀତର ଏକ ବଡ଼ ହାତ ରହିଚି । ମୋ'ର ଅସଲ ଆପଣାକୁ ଧରିବାଲାଗି ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଂଗୀତ ଋକ୍ଷୁର କାମ କରିଚି । ମୋତେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାରେ ସତେଅବା ବନ୍ଧୁର କାମ କରିଚି । ଆପଣାର ବଡ଼ ଦରଦୀ ପରି ସେ ମୋତେ ଆପଣାଭିତରେ କେତେକେତେ ଦୁଆର ଓ ମନ୍ଦିର ପାବଚ୍ଛର ଠିକଣା ବତାଇଦେଇ

ଯାଇଚି । ମୋ'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭଗବାନ ମୋ'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଇତିହାସଗୁଡ଼ାକୁ ଖୁବ ଭଲ କରି ବୁଝିଚନ୍ତି । ସିଏ ବୁଝେ, ସିଏ ଦୋଷ ଧରେନାହିଁ, ରୋଷ କରେନାହିଁ, ଖାଲି ଆଗେଇନିଏ ।

୧୬ । ୪ । ୭୦

କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ,—ଗୋଟାଏ ପାଖରେ କର୍ମ ଓ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଜ୍ଞାନ ନୁହେଁ,—ମୋ'ର ଭିତରେ କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ଉଭୟର ଆକର୍ଷଣ । ମୋ'ର ଭିତରେ ଉଭୟ ଡୋରର ବନ୍ଧନ । ଉଭୟେ ମୋ'ର ସମାନ ଭାବରେ ପ୍ରିୟ । ତେଣୁ, ଆପଣା ଭିତରେ କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ, ଏହିପରି ଦୁଇଟି ତାଡ଼ନାରେ ବିଭକ୍ତ ଓ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବସିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । କିମ୍ବା, କର୍ମକୁ ଛାଡ଼ି ଜ୍ଞାନ ଅଥବା ଜ୍ଞାନକୁ ଛାଡ଼ି କର୍ମକୁ ଧରିବାର ଏକ ଅଦ୍ୱୈତବାଦୀ ବିଷାଦର କବଳରେ ପଡ଼ିଯିବାର ବି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇ ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଏକାବେଳେକେ ଧରି ରଖିବାକୁ ଓ ଦୁଇଟିଯାକ ପାଦରେ ଏହି ଜୀବନର ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହିଁ ଆମ୍ଭର ମନ ହେଉଚି । କେଉଁ ଜ୍ଞାନବାଦୀ କର୍ମବାଦୀକୁ ଧିକ୍କାରୁଥାଉ ପଛକେ କିମ୍ବା କୋଉ କର୍ମବାଦୀ ଜ୍ଞାନବାଦୀକୁ ଅଲସୁଆ କହି ହସୁଥାଉ ପଛକେ, ସେଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନରେ ପକାଇ ପାରିନାହିଁ । ମୁଁ ଜ୍ଞାନବାଦୀ ନୁହେଁ କି କର୍ମବାଦୀ ନୁହେଁ । ମୁଁ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନକର୍ମବାଦୀ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଜ୍ଞାନ ଓ କର୍ମ ଦୁଇଟିଯାକ ଆଖିରେ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆପଣାର ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ଅନାଇ ପାରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜ୍ଞାନ ଓ କର୍ମ ଦୁଇଟି ବାସନା ଧରି ମୁଁ ଏକାବେଳେକେ ଏହି ଜୀବନକୁ ଓ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ଚାଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେଥିଲାଗି ଏଇ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ଯେତେବେଳେ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବୋଲି ମନେହୁଏ, ମୁଁ ସେତିକି-ବେଳେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼େ । ସେତିକିବେଳେ ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଆପଣାର ଶକ୍ତିରେ ଦୁଇଗୁଣ ଓ ଆପଣାର ଧୃତିରେ ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ମୋତେ ଦୁହେଁ ଏକାବେଳେକେ ଟାଣିବାରେ ଲାଗନ୍ତି । ଜ୍ଞାନର ବାଟ ଦେଇ କେତେ କ'ଣ ଗମିବାକୁ ରହିଚି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତଃପ୍ରବିଷ୍ଟ ହେବାକୁ ବାକି ରହିଚି । କର୍ମର ବାସନାଟି ଧରି ମଧ୍ୟ କେତେ କେତେ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଏକାତ୍ମ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ବି ରହିଚି । ଏସବୁ ସମ୍ଭାବନା ମୋ'ର ଲାଗି ହିଁ ପଡ଼ିରହିଚି—ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ପଡ଼ିରହିଚି ।

୧୭ । ୪ । ୭୦

କର୍ମ ସେତିକି ଟାଣୁଚି, ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଟାଣୁଚି । ଏକାଠି ମିଶି ମୋତେ ସତେଯେପରି କେତେକୁଆଡ଼େ ଟାଣି ନେଇଯିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । ମୋ'ର

ଜ୍ଞାନ ଓ କର୍ମ ଉଭୟେ ଭାବାତ୍ମକ । ଅର୍ଥାତ୍‌, ଭାବ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ସର୍ବମୂଳ ଦଉଡ଼ି, ସର୍ବମୂଳ ପ୍ରେରଣା । ତେଣୁ, ନିରାସକ୍ତ କର୍ମ ବା ନିରାସକ୍ତ ଜ୍ଞାନର ଆସକ୍ତି ରଖିବା ମୋ' ପକ୍ଷରେ ହୁଏତ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସି ଅସହ୍ୟ ଶୂନ୍ୟର ତାଡ଼ନାରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଜ୍ଞାନ ବା କର୍ମ ଦିଗରେ କଦାପି ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାବେଳେ ତେଣେ ସବୁ ଦଉଡ଼ି କଟି ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ, କର୍ମ ବା ଜ୍ଞାନ କିଛିହେଲେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଏ ଜୀବନରେ ଭାବ ବଢ଼ାଇବାକୁ ମୋ' ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅମାପ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରହିଛି, ତାହାହିଁ ତଥାକଥିତ କର୍ମ ଓ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଥାଏ । ମୋ'ର ଏହି ଗୋଟାଏ ଜୀବନର ସଦନଟା ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ସତେଅବା ବଡ଼ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରି ମନେହୁଏ । ଆପଣାର ଶକ୍ତିକୁ ଦୁଇଗୁଣ କରିଦେବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଅନେକେ କର୍ମକୁ ବଡ଼ ବୋଲି କହନ୍ତି, ଆଉ ଯୋକେ ଜ୍ଞାନକୁ ଅଧିକ ଉପାଦେୟ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ମାପିପାରିବା ସକାଶେ ଯେଉଁ ତରାଜୁଟି ଦରକାର, ମୋ' ପାଖରେ ମୁଁ ସେହି ତରାଜୁଟିକୁ ହିଁ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । କେବଳ ଦୁଇଆଡ଼କୁ ମନ ହୁଏ, ଦୁଇଗୁଣ ହୋଇଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏକାଠି କରି ମୋ'ଭିତରେ କେଉଁ ମୂଳ ରଜ୍ଜୁଟି ବଳି ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗେ । ସେହି ରଜ୍ଜୁଟିକୁ ମୁଁ ଭାବର ରଜ୍ଜୁ ବୋଲି ଚିହ୍ନେ । ଭାବକୁ ଅନେକେ ଭକ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି; କିଏ କିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେହି ଭକ୍ତି ମୋତେ କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ଉଭୟରେ ଚରିତାର୍ଥତା ଆଣିଦିଏ, ଜୀବନ ସହିତ ନାନାଭାବେ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଏ ।

୧୮ । ୪ । ୭୦

ମାଆ କହିଲେ, ପୁଅଟା ଅମଣିଷ ହୋଇଗଲା । ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ବିଚାର କରିବା-ଲାଗି ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସିଥିବା କୁଳପତି ଓ କୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠମାନେ କହିଲେ, ଆମ ଦେଶର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା-କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘୋର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଓ ସାମୂହିକ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଜଗିବାଲାଗି ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ବଡ଼ ଆସନରୁ ଥାଇ ବଡ଼ ସମାରୋହରେ କହିଲେ, ଦେଶରେ ଘୋର ଦୁର୍ନୀତି ବ୍ୟାପିଗଲାଣି । ଦେଶର ଚରିତ୍ର ଓ ଟେକକୁ ବଜାୟ ରଖିବାଲାଗି ସତେଅବା ଠିକା ନେଇଥିବା ମହାପୁରୁଷମାନେ କହିଲେ, ଏ ଦେଶର ଚରିତ୍ରରେ ଘୋର ଅଧଃପତନ ଘଟିଲାଣି । ଧର୍ମାଧୀଶମାନେ ଧର୍ମୋତ୍ସବ ମାନଙ୍କରେ କହିଲେ, ଆଉ ଏ ଦେଶରେ ଧର୍ମବୋଲି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ, କାରଣ ଅଧର୍ମଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ମାଷ୍ଟରମାନେ କହିଲେ, ଏ ଦେଶର ପିଲାଙ୍କର ପାଠରୁ ମନ ଛାଡ଼ି-ଗଲାଣି । ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ମିତ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ନେତାମାନେ କହିଲେ, ଏ ଦେଶକୁ

ଆସନ୍ନ ସର୍ବନାଶରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ତତଃ କିଛି ସମୟଲାଗି ଆମ ଦେଶରେ ଏକଚ୍ଛତ୍ର ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତେବେ, ଏ ଦେଶକୁ ଆଉ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି କିଏ କୋଉଠୁ ଆସିବ ? ଆମେ ଯେତେ ଯିଏ ଯୋଉଟି କାଠ ଧରି ବସିଚୁ, ସେଠି କାଠକୁ ଦୋଷ ଦେଇ କାଠ ମାରିବାକୁ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ ଡଙ୍ଗା ଚାଲିବ ବା କେମିତି ? କୂଳରେ ଯାଇ ଲାଗିବା ତ ପଛର କଥା ।

୧୯ । ୪ । ୭୦

ମଣିଷ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କଲା, ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠରେ ଅବତରଣ କଲା,—ଏହାକୁ କେତେ କିଏ ଏକ ଅଲୌକିକ ବିଜୟର କାହାଣୀ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି, ଆଉ କିଏ ଏହାକୁ ଏକ ପରାଜୟ ବୋଲି ବି କହୁଚନ୍ତି । ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାକୁ ଏକ ପଳାୟନ ବୋଲି ଭାବିଥାଏ । ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରେ ଉଡ଼ିଲେ କିମ୍ବା ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠରେ ପାଦ ପକାଇଲେ ଓ ପତାକା ପୋତିଲେ, କେବଳ ସେଇମାନେ ଯେ ପଳାୟନ କଲେ, ମୁଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ କହୁନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରରେ ମାନବର ଅନେକ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଆମ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବୃତ୍ତି ଆକାଶକୁ ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ସ୍ପୃହୁଚି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାହାଦୁରି ବୋଲି କହୁଚି, ସେହି ବୁଦ୍ଧି ଓ ବୃତ୍ତିକୁ ହିଁ ମୁଁ ପଳାୟନବୁଦ୍ଧି ଓ ପଳାୟନବୃତ୍ତି ବୋଲି କହିବି । ଆମ ସଂସାରର ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ ମୂଳତଃ ସଂସାରର କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ନିୟୋଜିତ ହେଉନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ଯେ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦରଭାବେ ଗଢ଼ି ହୁଅନ୍ତା, ମଣିଷଭିତରେ ଯେ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ମାନବର ମହିମାକୁ ଫୁଟାଇ ହୁଅନ୍ତା, ଏବେ ଆମକୁ ଏକଥା ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଡ଼ର ଲାଗୁଚି । ଜାତୀୟତା ଓ ଦେଶୀୟତା ପ୍ରଭୃତି subhuman ଲାଳସାମାନ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଏହି ଭୟଲାଗି ବେଶ୍ ପାଗ କରି ରଖୁଚନ୍ତି । ଆମେ ବିଜ୍ଞାନର ଗବେଷଣାରେ ନବାହାରି ମୂଳତଃ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରି ବାହାରିଚୁ । ତେଣୁ, ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଯାତ୍ରାରେ ଯେତେ ଆଗ୍ରହ, ସମୟ ଓ ଶକ୍ତି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଚି, ମଣିଷ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଗଢ଼ିବାଲାଗି ସେତେ ଆଗ୍ରହ, ଶକ୍ତି ଓ ସମୟ ଦେବାର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଚି ବୋଲି ଅନୁଭବ ବି କରି ପାରୁନାହିଁ । ମଣିଷଠାରେ ମଣିଷ ହେବାର ଆଗ୍ରହ ରହିଥିଲେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଯାତ୍ରା କଦାପି ବନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ । ଅନ୍ତର୍ଯାତ୍ରା ଓ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଯାତ୍ରା ଏକ-ସମୟରେ ଚାଲିଥାନ୍ତା । ସେତେବେଳେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଯାତ୍ରାକୁ ଆଉ ପଳାୟନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନର ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଯାଆନ୍ତା ।

୨୦ । ୪ । ୭୦

ଯାହାର ହୃଦୟ ନାହିଁ, ହୁଏତ କେବଳ ତାହାର ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରଟା ହିଁ ବଡ଼ ସହଜରେ fail କରେ । ଯିଏ ହୃଦୟର culture କରିନାହିଁ ଅଥବା ତାହାର

culture କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତାଟା ହିଁ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ, ଆପଣାର ହୃଦ୍-ଯନ୍ତ୍ରଟାକୁ ସିଏ ପ୍ରଥମତଃ ଓ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରର ଅଧିଷ୍ଠାନ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ସେ ନିଜପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ ବୋଲି ଜାଣିଥାଏ । ଶରୀର ଭିତରେ ଏହି ହୃଦୟଯନ୍ତ୍ରଟାର କେତେଟା ଶିରା ବା ଧମନୀ କୁଆଡ଼କୁ କାହାସହିତ ଲାଗିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ ବେଶୀକିଛି ଜାଣେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଶରୀର ବାହାରେ ମୋ' ହୃଦୟର କେତେ ଡ଼ୋରି ଯେ କୁଆଡ଼କୁ ଲାଗିଛି, ସେକଥା ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କଳ୍ପନା କରି ପାରେନାହିଁ । ହୁଏତ ଏହିସବୁ ଅଶେଷ ଓ ଅଗଣିତ ଡ଼ୋରିଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ହିଁ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଦେଇ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ସତେ-ଅବା ଆପଣାର ବିଶ୍ୱରୂପକୁ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଏବଂ, ଏହି ବିଶ୍ୱରୂପର ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଧିକାର ବହନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରଟା ମଧ୍ୟ ତା'ରି ହୃଦୟର ହିଁ ଅଧୀନ ହୋଇ ରହେ । ଏହି ଡ଼ୋରିଗୁଡ଼ାକ ଛିଡ଼ିଗଲେ ହୁଏତ ହୃଦୟ ହତଶ୍ରୀ ଓ ତେଣୁ ହତବଳ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ରର ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ସେତିକିବେଳେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଧରିଥିବା ଡ଼ାକ୍ତରର ଶରଣ ନେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆଗେ ଏତେ ଲୋକ ହୃଦ୍‌ରୋଗରେ ମରୁନଥିଲେ, ଏତେ ଲୋକ ହୃଦ୍‌ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହେଉନଥିଲେ, ଆପଣାକୁ ହୃଦ୍‌ରୋଗ ମାଡ଼ିବସିଲା ବୋଲି ଏତେ ଆଶଙ୍କା କରୁନଥିଲେ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଏବେ ବେଶୀ ବେଶୀ ହେଲାଣି । ମୁଁ ଭାବେ, ହୃଦୟର ଡ଼ୋରିଗୁଡ଼ାକ ଛିଡ଼ିଯିବାରୁ ଆଉ କ'ଣ ଏପରି ହେଉଛି କି ? ହୀନବଳ ହୃଦୟରେ ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି କି ?

୨୧ । ୪ । ୭୦

ଖାଲି ଆର୍ଥିକ ସୁଖଲାଗି ଲୋକେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସକାଶେ ଲଢ଼ିନଥିଲେ । ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ନ୍ୟାୟ ଓ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ମାନ ପାଇବାଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱାଧୀନ ଏକ ଦେଶଲାଗି ଲଢ଼ିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପେଟ ପୂରୁନଥିଲା, ଏଠାରେ ମୁଁ ଖାସ୍ ସେଇମାନଙ୍କର କଥା ହିଁ କହୁଛି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପେଟ ପୂରୁଥିଲା, ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇମାନେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଲଢ଼ାଇରେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ ପେଟ ପୂରି ତଥାପି ବଳୁଥିଲା । ହୁଏତ ସେଇମାନେ ହିଁ ଏକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ କରୁଣାର ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି ଲୋକଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର ହେଉ ବୋଲି ବେଶୀ ପାଟି କରୁଥିଲେ । ପେଟପୂରା ଖାଇବାର ଓ ଗୁଡ଼ାଏ ଜିନିଷ ଭିତରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ ଯେ ମଣିଷ ବଲେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଯିବ, ସେମାନେ ହୁଏତ ସେହିପରି ଏକ ଅନୁମାନ କରି

ନେଇଥିଲେ । ସେଥିଲାଗି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାର ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ଗତ ହୋଇଯିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରଧାନତଃ ମଣିଷର ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଦୂର କରିବାର କଥା ହିଁ କୁହାଯାଉଛି । ମଣିଷକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେବା ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ କୁହା ଯାଉନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ତା'ଭିତରେ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅଜସ୍ର ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୁହା ଯାଉନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ପେଟପୂରା ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଓ ମନମୁତାବକ ଭୁଞ୍ଜି-ବାକୁ ଦେଇ ତାକୁ ଆପଣା କାମରେ ଗଧ ପରି ଲଗାଇ ରଖିବାର କାର୍ତ୍ତାମୃତାବାଦୀ କାରସାଦି ଏ ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଭାରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲଣି । ଆଜି ପେଟ ନପୂରୁଥିବା ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ହୁଡ଼ିଯାଇ ଖାଲି ପେଟଟା ପୂରିଲେ ତା'ର ସବୁ କ୍ଷୁଧା ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କଲଣି ।

୨୨ । ୪ । ୭୦

ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର, ବଡ଼ ଅଳ୍ପସମ୍ବଳ । ସେମାନେ ତଥାପି ଜୀବନ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ସେମାନେ ତଥାପି ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥାନ୍ତି । ଜୀବନରେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିରହିବା କହିଲେ ଯେଉଁ ସ୍ନେହମୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ସମର୍ପଣମୂଳକ ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ଓ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯଥାର୍ଥତା ନିର୍ଭର କରିଥାଏ, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଶ୍ରା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ସମ୍ପନ୍ନତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିବାର ଶକ୍ତି ନଥାଏ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ଆରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ମଣିଷ ପଣିଆ ରହିଥାଏ ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ କହିବନାହିଁ । କାରଣ, ତାହାକୁ ମାପି ଠିକ୍ କରିବାର ତରାଜୁ ଅଛି ବୋଲି ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆର୍ଥିକ ସମ୍ପନ୍ନତା ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ନିମ୍ନସ୍ତରର ବୋଲି କୁହାଯିବ, ମୁଁ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହେବିନାହିଁ । ଆର୍ଥିକ ସ୍ତରରେ ଉନ୍ନତି ଘଟିଲେ ଯେ ମଣିଷର ମଣିଷପଣିଆ ଆପେ ଆପେ ଉନ୍ନତ ହୋଇଯିବ, ମୁଁ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହେବିନାହିଁ ।

୫ । ୫ । ୭୦

ସେ କାଳର ଲୁଗାପଟା ପୁରୁଣା ହୋଇ ଚିରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି, ମାତ୍ର ସେକାଳର ପୁରୁଣା ଅଡ଼ୁଆ ଏବେ ବି ତୁଟି ପାରିଲାନାହିଁ । ସେକାଳର ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ିକ

ଏବେ ବି ମୋ'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରାତି ହୋଇ ଘେରି ରହିଚି । ସକାଳ ଯେ ହେବ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଆଜି ମଧ୍ୟ ବଳବତ୍ତର ରହିଚି,—ମାତ୍ର ସକାଳ କେବେ ହେବ ? ଆପଣାକୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିବା ବେଳକୁ ସତେଅବା ଅନ୍ତରର କେତେ ଯୋଜନକୁ ଆବୋରି ରହିଥିବା ଖଣ୍ଡ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଗୁଡ଼ାକରୁ ପୁଣି ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ହିଁ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ହୋଇ ମୋ' ପାଖକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସୁଚି । ଏହାର ଉତ୍ତର ନାହିଁ,— ଉତ୍ତର ନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବାଲାଗି ମୋ' ଲାଗି ସତେଅବା କୌଣସି ଥାନ ନାହିଁ । ଗତ ଦୀର୍ଘ କାଳଧରି ଏହିପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ହୋଇ ରହିବାହେତୁ ମୁଁ ଯେପରି ଏହାରଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମିତ ଏକ ଜୀବ ବ୍ୟତୀତ ଆପଣାର ଆଉ ସକଳ ସଂଜ୍ଞାକୁ ହରାଇ ବସିଲିଣି । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ଯାହାକୁ ନେଇ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରେ, ଆପଣା ଭିତରର ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ମୋତେ କେତେକେତେ ସମ୍ଭନ୍ଧ ଓ ସମ୍ଭାବନା ଭିତରେ ଆପଣାର ଘର ବାନ୍ଧିବାଲାଗି ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ, ସେସବୁ ଯେପରି ଗୁରାଇଭୁରାଇ ହୋଇ କେତେ ତଳେ କୁଆଡ଼େ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଲେଣି । ସେଗୁଡ଼ାକ ବି ଯେପରି କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରୂପୀ ଦୈତ୍ୟ ହାତରେ କାବୁ ହୋଇ ରହିଲେଣି । ଏ ଜୀବନ ମଣିଷର ଜୀବନ ନୁହେଁ । ଏହା ଆପଣାକୁ ପଲ ପଲ କରି ଅବହେଳା କରି ରଖିବାର ଜୀବନ, ଆପଣାକୁ ନାନା ଆତ୍ମଘାତୀ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଭିତରେ ଭୁଲିକରି ରହିବାର ଜୀବନ । ବାହାରର ଏହି ସକଳ ଉତ୍ତପ୍ତତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆପଣା ଅନ୍ତରଙ୍ଗର କୁଟୀରପାହାଚ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ତଥାପି ପଚାରୁଚି ; ସକାଳ କେବେ ହେବ, ଏ ରାତି କେବେ ପାଇବ ? ଆପଣାର ଅସଲ ଦୁଆରଟି ଖୋଲି ପାରିବାଲାଗି ମୁଁ କେବେ ଭରସା ପାଇବି ?

୭ । ୫ । ୭୦

ଏହି ସଂସାରରେ ଆମେ କେହି କାହାକୁ ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିବାନାହିଁ, ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇ ରହିବା । ପ୍ରଥମ ଯୁକ୍ତିଟିକୁ ପ୍ରଧାନ ଯୁକ୍ତି ବୋଲି ମାନିନେଇ ଲୋକେ ଏହି ସଂସାରକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଦ୍ୱିତୀୟ ଯୁକ୍ତିଟିକୁ ମୁଁ ପ୍ରଧାନ ଯୁକ୍ତି ବୋଲି ମାନେ; ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରକୁ ନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ସଂସାରକୁ ନିତ୍ୟ ବୋଲି କହିଲାବେଳେ ଏହି ଇହ ତାତ୍କାଳିକ ଜୀବନର ଗୁରିପାଖରେ ଉଚ୍ଚ ପାଚେରିମାନ ଠିଆ କରି ମୁଁ ତାହାର ଭିତରେ ମୋ'ର ନାନା କୋଳାହଳ ଓ ନିଷ୍ପନ୍ଦତାମୟ ଜୀବନକୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିବାର ଅଭିଳାଷ କରେନାହିଁ । ଜୀବନକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲା ମାତ୍ରକେ ମୋ'ର ସବୁ ପାଚେରି ଯେପରି କେଉଁ ଅନନ୍ତ ବିସ୍ତୃତି ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ମିଳାଇଯାଏ । ସେଠି କାଳର, বୟସର କମ୍ପା ଆସିବାଯିବାର ସକଳ ବାଚକତା କୁଆଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍କ ଭିତରେ ମିଳାଇଯାଏ । ମୁଁ କେବଳ

ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ତଥାକଥିତ ଇହସଂସାରର ଡୋରଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ସେତେବେଳେ ଆଉ କେବଳ ଏହି ଇହସଂସାରର ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି-ନାହିଁ । ଏହି ଡୋରଗୁଡ଼ାକୁ ବଡ ସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗଭାବେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବାରୁ ତଥାକଥିତ ଅନିତ୍ୟ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ନିତ୍ୟ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଆମେ ଯେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇ ରହିବା, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ସତେଅବା ଏକ ମୂଳ ଜୀବନବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ କାଳର ବାଧାକୁ ପାରି କରାଇନିଏ, ବୟସର ବାଧାକୁ ପାରି କରାଇନିଏ ଓ ଯିବାଆସିବାର ବାଧାକୁ ବି ପାରି କରାଇନିଏ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇ ରହିବି, ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ହୋଇ ରହିବେ । ଏହି ସତ୍ୟରେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବି, ଆପଣାକୁ ଜୁଆଇ ରଖିବି ।

୭ । ୫ । ୭୦

ସେମାନେ କହନ୍ତି, ଏ ସଂସାରରେ କେହି କାହାର ନୁହନ୍ତି । ଏପରି କହିବାକୁ ହିଁ ଏହି ସାଂସାରିକ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏକ ଧୃଷ୍ଟତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଏ ସଂସାରକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏକୁଟିଆ ଆସିଛୁ, ଏହି ସଂସାରରୁ ଠିକ୍ ସେମିତି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ,—ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ବିରକ୍ତିଧର୍ମର ଉପଦେଶ ଦେଉଥିବାଲୋକମାନେ ଏପରି କହିଥାନ୍ତି । ଯିଏ ଆସୁଛି, ସିଏ କେତେ ଲୋକଙ୍କର ହୋଇ ଆସୁଛି । କାହାର ପୁଅ ହୋଇ ଆସୁଛି ତ କାହାର ଭାଇ ହୋଇ ଆସୁଛି । କାହା ନୟନର ପିତୁଳା ହୋଇ ଆସୁଛି ତ କାହାର ଏକୋଇରବଳା ହୋଇ ଆସୁଛି । କିଏ କେତେ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଫଳରୂପେ ଆସୁଛି, ଭଗବାନଙ୍କର ଦାନରୂପେ ଆସୁଛି । ଗଲାବେଳେ ସେ ଏକୁଟିଆ ଯିବାପରି ଦେଖାଯାଉଛି ସିନା, ମାତ୍ର ତଥାପି କେତେ-ପ୍ରକାର କେତେ ଡୋରରେ ସେ ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ଏଠୁ ଗଲାବେଳେ ତା'ର ଯଦି ଏଠାରେ ଏତେ ଡୋର ଲାଗିପାରୁଛି, ତେବେ ସେଠୁ ଆସିଲାବେଳେ ସେଠି ଯେ ଆମର କେତେ ନା କେତେ ଡୋର ଲାଗିନଥିବ, ସେକଥା କିଏ ସାହସ କରି ନାହିଁ କରିପାରିବ ? ତେଣୁ, ଡୋର ଏଠି ଓ ସେଠି ଉଭୟଠାରେ ଲାଗିଛି । ଏଠି ଯେପରି ଆମେ ସବୁରି ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛୁ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସବୁରି ଭିତରେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିବା । ଡୋରଭିତରେ ସକଳଟି ସହିତ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଙ୍ଗ ନେଇ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ଏଠା ଓ ସେଠା ଉଭୟଲୋକକୁ ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ରତା ଭିତରେ ଏକ ରୂପେ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁଛି । ତଥାକଥିତ ଜୀବନ ଓ ତଥାକଥିତ ମୃତ୍ୟୁକୁ 'ସେ ଗୋଟିଏ ଲୀଳାଚକ୍ରର

ଦୁଇ ବିଭାବ ବୋଲି ବିଗ୍ଣୁଛି ଏବଂ ଏଇଟିରୁ ଆପଣାର ହୃଦୟସ୍ଥଳୀ ସିଏ କେତେ ବଳ ନପାଉଛି । ଏହି ଲୀଳା ମୁଖ୍ୟତଃ ଓ ମୂଳତଃ ଡୋର ଲଗାଇବାର ହିଁ ଲୀଳା । ଦାର୍ଶନିକ ତତ୍ତ୍ୱବିଗ୍ଣରରେ ଏହାକୁ ସିଏ ଯୋଉ ନାମ ଦେଉ ପଛକେ, ଏହା ଡୋର ଲଗାଇବାର ସ୍ୱଭାବଧର୍ମ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ।

୮ । ୫ । ୭୦

ଯୋଉମାନେ ଏଠୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଓ ସେଥିଲାଗି ଏଠୁ ଦଉଡ଼ି କାଟି ସେଠାକୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ଗ୍ୱହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କଥା ମୁଁ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେପାଖର ଡୋରଗୁଡ଼ାକ ଯେତେବେଳେ ଖୁବ ଜୋରରେ ଟାଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେତିକବେଳେ ସେପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଏପାଖର ଡୋରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏ ପାଖକୁ ଖୁବ ଟାଣୁଥିବ । ଏହିପରି ଏକ ଡୋରଦ୍ୱାରା ଟାଣି ହୋଇ ହୁଏତ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଏପାଖକୁ ଧରାହୋଇ ଆସନ୍ତି, ଏଠାରେ ଅବତାର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ତେଣୁ, ଏଠୁ ଗ୍ୱଡ଼ି ସେଠାକୁ ଯିବା କିମ୍ବା ସେଠୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଏଠାକୁ ଆସିବାର ଯୁକ୍ତିଟିକୁ ମୁଁ ପରିଷ୍କାର ଭାବେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସକଳ ସୁଖ ଓ ଭଗବତ୍‌ପ୍ରସାଦର ଆଧାର ସେହି ଈଶ୍ୱରୀୟ ଉଦ୍ୟାନ କେବଳ ସେଠି ନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରୁ କି ମଣିଷକୁ ବିତାଡ଼ିତ ବା ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଅନେକେ ଏହି ସଂସାରର ଜୀବନକୁ ମୂଳତଃ ଏକ ଦଣ୍ଡଭୋଗ ବୋଲି ମଣୁଥାନ୍ତି । ସେହିମାନେ ହିଁ ଏପାଖ ଓ ସେପାଖ ଭିତରେ ଭେଦ ବଢାନ୍ତି, ଏବଂ ସେଇମାନେ ହିଁ ହୁଏତ ଏଠାରୁ ଗ୍ୱଡ଼ି ସେପାଖକୁ ଯିବାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଡରୁଥାନ୍ତି । ଏ ପାଖରୁ ସେ ପାଖକୁ ଯିବାରେ ହୁଏତ ସେଇମାନେ ହିଁ ଶୋକବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଏପାଖର ଡୋରଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ସେପାଖରୁ ଲାଗିଥିବା ଡୋରଗୁଡ଼ିକର ବିରୋଧୀ ବୋଲି କହିବିନାହିଁ, ପରିପୂରକ ବୋଲି କହିବି । ଏ ଘରକୁ ସେ ଘରର ପରିପୂରକ ବୋଲି କହିବି, ଦୁଇ ଘରକୁ ଗୋଟିଏ ଘର ବୋଲି କହିବି ।

୯ । ୫ । ୭୦

ସିଏ ଗଲା, ସିଏ ଏଠୁ ଗ୍ୱଡ଼ି ସେଠିକି ଗଲାନାହିଁ; ସିଏ ଏଇଠି ଥିଲା, ଏଇଠି ମିଶିଗଲା । ସିଏ ଗଲା, ସିଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧାମ ଗ୍ୱଡ଼ି ଅମରଧାମକୁ ପ୍ରୟାଣ କଲାନାହିଁ । ଧାମ କହିଲେ ଏଠି ଯଦି କେବଳ ଦୁଇଟି ଭାବଗତ ଅବସ୍ଥା ବା ପରିଣତିକୁ ବୁଝାଇବ, ତେବେ ତାହା ଭିନ୍ନ କଥା । ମାତ୍ର, ଧାମ କହିଲେ ଯଦି ଏଠି ଓ ସେଠି ନାମକ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନବାଚକ ଭିନ୍ନ କଳ୍ପନାକୁ ବୁଝାଇବ, ତେବେ ମୁଁ ସେଥିରେ ଆଦୌ ରାଜି ହେବିନାହିଁ । ଅମରଧାମ ଏଇଠି ଅଛି, ଠିକ୍ ଯେପରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଧାମ ବି ଏଇଠି ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଜୀବନଧାମର ଯୋଡ଼ିଏ ବ୍ୟାକୃତିକୁ ଆମେ

ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ଯଥାକ୍ରମେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଓ ଅମରଧାମ ବୋଲି କହିଆସିଛୁ, ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଏଠି ଓ ସେଠିର ସ୍ଥାନବାଚକ ଭେଦକଳ୍ପନାଟି ବାହାରିଛି । ତେଣୁ, ଆସିଲାବେଳେ କେହି ସେଧାମ ଛାଡ଼ି ଏହି ଧାମକୁ ଆସିନଥିଲା କିମ୍ବା ଗଲାବେଳେ ଏଠା ଛାଡ଼ି ସେଧାମକୁ ଗଲାନାହିଁ । ସିଏ ଏଇଠି ମିଶିକରି ରହିଥିଲା ଏବଂ ଏଇଠି ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଏଇଠି ଥିଲା । ଏବଂ, ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ରୂପାନ୍ତର ଘଟିବାରୁ ସିଏ ଏଇଠି ମିଶିଗଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଓ ଏହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ଗଢ଼ିଥାଇ ଯେଉଁ ସମଗ୍ରତାଟି ସତେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି, ନାନା ଅବସ୍ଥାକୁ ଗୋଟିଏ ଖିଅରେ ବାନ୍ଧି-ରଖିଛି, ତାହା ସେହି ସମଗ୍ରତା ଭିତରେ ମିଶିଗଲା । ଏହାକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ବା ଦେଖିପାରିବା ଲାଗି ଏକ ସମଗ୍ର ଆଖି ଲୋଡ଼ା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ଏହି ଆଖି ଓ ହୃଦୟ ଭିତରେ ସମଗ୍ରତାର ଅନୁଶୀଳନ ଲୋଡ଼ା । ଏବଂ ସମଗ୍ରତାର ଅନୁଶୀଳନ ଲାଗି ସମଗ୍ରତା ଉପରେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା । ଏଠାରେ ମୁଁ କେବଳ କୌଣସି ଧର୍ମର କଥା କହୁନାହିଁ, ମୁଁ ଜୀବନଧର୍ମ କଥା କହୁଛି । ଜୀବନଧର୍ମର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଲାଗି ଜୀବନର ସମଗ୍ରତା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଲୋଡ଼ା । ଏହି ସମଗ୍ରତାର ଖିଅଟି ହାତରୁ ଖସିଗଲେ ହିଁ ପ୍ରମାଦ । ଏଇଥିରୁ ହିଁ ବୈକଲ୍ୟ, ଏଇଥିରୁ ବିକୃତି । ମୋ' ଅଭିଧାନରେ ସ୍ୱର୍ଗକଳ୍ପନା ହେଉଛି ଏଇ ସମଗ୍ରତାର କଳ୍ପନା ।

୧୦ । ୫ । ୭୦

କାଲି ଏଇ ଖାତାଟିରେ ଲେଖିଲାବେଳେ ଦୁଇଆଯାକର ଦର୍ଶନ କରୁଥିଲି ଏବଂ ଏଣେ କାନ୍ଦୁଥିଲି । ମୋ'ମନର ଭାବନାଗୁଡ଼ାକ ଏଣେ ଆଖିରେ ଲୁହ ହୋଇ ଭରି ଉଠୁଥିଲା କିମ୍ବା ଆଖିର ଲୁହଗୁଡ଼ାକ ମନର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଭାବନା ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଖିଆଗରେ ସତ୍ୟକୁ ଦେଖି-ବାର ଓ ସେହି ସତ୍ୟର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଭିତରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ମଣିଷର ଯେମିତି ଅଧିକାରଟି ରହିଛି, ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ କାନ୍ଦିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ଅଧି-କାରଟି ରହିଛି । ମୋ'ର ହୃଦୟ ଓ ମୋ'ର ମନ ଭିତରେ କୋଉଠି କିଛି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ନାଡ଼ୀ ଲାଗିରହିଛି କେଜାଣି, ମୋତେ ଦୁଇଟିଯାକ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଜୀବନକନ୍ଦରର ଦୁଇଟି ଦ୍ୱାର ପରି ମନେ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେପାଖର କଥାକୁ ଭିତରକୁ ବହିନେବାକୁ ଓ ଭିତରର ବାର୍ତ୍ତାକୁ ବାହାରକୁ ବହି ଆଣିବାକୁ ସେମାନେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଦୁଇ ଦ୍ୱାରପାଳ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ଯିଏ ହୃଦୟ ଓ ମନକୁ ଅଲଗା ବୋଲି କହୁଛି, ସିଏ ହୁଏତ ହୃଦୟ ଓ ମନକୁ ଅଲଗା କରି ବଞ୍ଚୁଥିବ ଓ ମୋ' ଜାଣିବାରେ ହୁଏତ ସେ କୌଣସିଟିକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ କରି ବଞ୍ଚି ପାରୁନଥିବ । ଭାବପ୍ରବଣ ନହେବା ଲାଗି ଅନେକେ କୁଆଡ଼େ ଭାବନାର ଆଶ୍ରୟ

ନିଅନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଗୋଟାକୁ ଡ଼ରି ଆଉଗୋଟାକୁ ଆବୋରି ଧରିବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ହୁଏତ ଜୀବନର ସକଳ ଭାବରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ ବୋଲି ଆଉ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ପୁଣି, ଯୋଉମାନେ ଭାବନାର ବିଚରଣକୁ କର୍କଶ ଓ ଶୁଷ୍କ ମଣି ଭାବଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିବାକୁ ବାହାରନ୍ତି, ସେମାନେ ଭାବର କ୍ଷୀରସମୁଦ୍ରକୁ ମୂଳତଃ ଭାବପ୍ରବଣତାର ଅମ୍ଳରେ ପରିଣତ କରିଦିଅନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନର ସକଳ ଦେବା, ନେବା, ହେବା ଓ ଅକାଙ୍‌କ୍ଷା କରିବାରେ ସେମାନେ ଅମ୍ଳ ମିଶାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

୧୧ । ୫ । ୭୦

ବାପା ଯିବାର ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ପୂରିଗଲା । ସେହି ସମ୍ବାଦଟି ପାଇବା ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଆପଣାର ଏହି ଦୁଃଖକୁ ଆପେ ହଜମ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଛି । ଦୁଃଖ ଭୁଲିବାକୁ ଦର୍ଶନ କରିନାହିଁ, ଦୁଃଖକୁ ସମଗ୍ରତର ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତର ରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ମୋ' ମନକୁ ଯାହା ଆସିଛି, ତାହାକୁ ଏଠାରେ ଲେଖିଯାଇଛି । ବାପା କହିଲେ ଜୀବନଯାକ ମୋ' ପାଖରେ ଯେତେ ଯାହା ବୁଝାଉଥିଲେ, ସବୁଟିକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ମୋ'ର ବିଶ୍ୱଭିତରେ ପୂର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଛି । ଗତ କେତେଦିନ ହେଲା ସିଏ ବରାବର ମୋ'ର ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି, ମୋ' ତୋଳାର ସମକ୍ଷରେ ରହି ମୋତେ ଚଳାଉଛନ୍ତି, ମୋ' ହୃଦୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ କନ୍ଦର ଭିତରେ ସେ ଭାବରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିଛନ୍ତି । ସିଏ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ବୋଲି କହି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅଭାଗା ମନେ କରୁନାହିଁ, ତାଙ୍କର ପୁଅ ହୋଇଥିବାରୁ ଆପଣାକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି କହୁଛି । ଏଣିକି ସିଏ ଆମରି ଭିତରେ ବଞ୍ଚିରହିବେ । ବଞ୍ଚିରହିବା ଭଳି ଅନେକ ଶ୍ରେୟ ସେ ଦେଖାଇଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଘରର ମେରୁଖୁଣ୍ଟ ହୋଇ ରହି ସେ ତଥାପି କେତେ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱାସକୁ ଜୀବନବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ଠିକ୍ ତାଙ୍କରି ଭଳି ହେଉ, ଏକଥା ସେ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରିନାହାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଆମ କାହାରି ଉପରେ ମଡ଼ାଇ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସିଏ ଆମକୁ ଆପଣା ଆପଣା ବାଟରେ ଯିବାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମର ସ୍ୱଧର୍ମଗତ ସାର୍ଥକତାରେ ସନ୍ତୋଷ ପାଇଛନ୍ତି, ଆମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ବି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁସି ଦେଖି ସିଏ ନିଜେ ଖୁସି ହୋଇଛନ୍ତି । ଜୀବନର ଶେଷ କେଇଟାବର୍ଷ ସିଏ ପ୍ରାୟ ଏପରି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ ସେଇଥିରୁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଗତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଥିଲା । ଏଇଟା ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ କିମ୍ବା ପୁଅମାନେ ଏମିତି ନହୋଇ ସେମିତି ହେଲେ ବୋଲି ସେ କେବେହେଲେ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରୁନଥିଲେ । ଜୀବନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର କୌଣସି ବିରକ୍ତି ନଥିଲା ।

୧୨ । ୫ । ୭୦

ଭାରତବର୍ଷ ଏଣିକି ବୋମା ଅର୍ଥାତ୍ ଅଣୁବୋମା ତିଆରି ହେବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏବେ ଆଲୋଚନା କରି ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଛନ୍ତି, ସମାଜଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ାଉଥିବା ବଡ଼ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଛନ୍ତି, ପୁଣି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟମାନେ ବି ଅଛନ୍ତି । ଖର୍ଚ୍ଚ-ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଣୁବୋମା ତିଆରି କରିବା ମୋଟେ ଅସମ୍ଭବ କିମ୍ବା ଆଯୌକ୍ତିକ ନୁହେଁ ବୋଲି ତଥାକଥିତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ହିସାବ କରି କହିଛନ୍ତି । ଚୀନ ବୋମା ତିଆରି କରି ସାରିବାପରେ ଭାରତ ମଧ୍ୟ ତାହା ତିଆରି କରିବ କି ନାହିଁ, ସେକଥା ବିଚାର ନକରି ତୁରନ୍ତ ଅଣୁବୋମାରେ ଲାଗିଯିବା ଉଚିତ ବୋଲି ଏ ଦେଶରେ ଦଳୀୟ ତଥା ଜାତୀୟ ରାଜନୀତି କରୁଥିବା ନେତାମାନେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣେ ନକ୍ସାଲପନ୍ଥୀମାନେ ଅଣୁବୋମା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହାତବୋମା ତିଆରି କଲେଣି । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ପୋଲିସ୍ ପଠାଇ ବନ୍ଧୁକ ମାରି ଦବାଇ ରଖାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏ ଦେଶରେ ଏହି decadence ଯୁଗର ସବୁ ନେତା କହୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଚୀନ୍‌ର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏସିଆର ସାନସାନ ଓ ଶକ୍ତିହୀନ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଆଖିରେ ଚୀନ୍‌ଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯିବା ଲାଗି, ବନ୍ଧୁକ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେଯୁଗର ମେସିନ୍‌ରେ କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏଥିଲାଗି ଅଣୁବୋମା ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଧରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ଦେଶରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା ନମିଳୁ ପଛକେ, ଅଣୁବୋମା ଅବଶ୍ୟ ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଆଉଜଣେ ନେତା ଗଦଗଦ ହୋଇ କହିଛନ୍ତି । ଆମେ ଅଣୁବୋମା ତିଆରି କଲେ ଯାଇ ଭାରତବର୍ଷ ବିଷୟରେ ଏମାନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ସଫଳ ହେବ । ଜାତି କହିଲେ ଏମାନେ ଆଉ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି । ଜାତୀୟ କ୍ଷମତାକୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି,—ଜାତି ନାମରେ ଆପେ ବଡ଼ ହୋଇ ବସିବାକୁ ହିଁ ହୁଏତ ବୁଝିଛନ୍ତି ।

୧୩ । ୫ । ୭୦

ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ ସୁଖର ସାନଭାଇ କରି ଦେଖିପାରିଛି, ମରଣକୁ ଜୀବନର ପରିପୂରକ ବୋଲି ଦେଖିପାରିଛି, ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଦେବତା ବା ଦେବତ୍ୱର ବାର୍ତ୍ତାବହ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଛି । ଆପଣା ଭିତରେ ଯେପରି ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରି ଚାଲିଛି, ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ହିଁ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଏହି ବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ emphasis ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱଧର୍ମରେ ମୂଳତଃ ଏକ ସାଦୃଶ୍ୟ ରହିଛି । ନିଜକୁ ତଥା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ଏହି

ବାର୍ତ୍ତାବହର ପରିଚୟ ଦେଇ ଚାହିଁଛି । ଏହି ଚାହିଁବା ଯେତିକି ଘନ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇଛି, ମୁଁ ବାର୍ତ୍ତାବହ ଓ ବାର୍ତ୍ତାକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ପରିଚୟରେ ଚାହିଁବାର ବି ବାଟ ପାଇଛି । ମୁଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ସଂସାରରେ ସ୍ନେହର ଭାଜନ ହୋଇଛି, ଜୀବନର ଭାଜନ ହୋଇଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ନେହ ଦେବାର ଭାଜନ ହୋଇଛି, ପୁଣି ସ୍ନେହ ନେବାର ବି ଭାଜନ ହୋଇଛି । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଭାଜନ ହୋଇଛି, ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦେବାର ବି ଭାଜନ ହୋଇଛି । ମଣିଷ ମରି ଯାଉଥିବ, ମାତ୍ର ଏହି ବାର୍ତ୍ତା ତଥାପି ରହିଥିବ ଏବଂ ତାହାକୁ ବହନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ବି ଅମର ରହିଥିବ । ଆମ ସ୍ୱଧର୍ମର ଜରିଆରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅମର ହୋଇ ରହିଥିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପରର ଆତ୍ମୀୟ ହୋଇ ରହିଥିବା । ମୋ' ସଂସାର ଏହି ଆତ୍ମୀୟତାର ସଂସାର, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଣ୍ଡାରରୁ ନେବାର ସଂସାର ପୁଣି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଣ୍ଡାରକୁ ଦେବାର ସଂସାର । ଏଠି ମୁଁ ହିସାବକିତାବ କରି ଲାଭକ୍ଷତି ଓ ଗଲା ଆସିଲାର ସନ୍ତାପ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ଯିଏ ଗଲା ସିଏ ତଥାପି ରହିଛି; ଯିଏ ଆସିଲା; ସିଏ ମଧ୍ୟ ଆମରି ଭିତରେ ରହିଥିଲା, ମୁଁ ଏହାହିଁ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

୧୪ । ୪ । ୭୦

ଏଦେଶରେ ପିଲାଏ ପାଠ ପଢ଼ିବେନାହିଁ ବୋଲି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲେଣି । ଏ ଦେଶର ଶିକ୍ଷକମାନେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିନାହାନ୍ତି । କାରଣ ସେମାନେ ଦରମା ପାଉଚନ୍ତି, ପାଠ ପଢ଼ାଇ ପେଟ ପୋଷୁଚନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ହରତାଳ କରୁଚନ୍ତି ମାତ୍ର ପ୍ରଧାନତଃ ଅଧିକ ଦରମା, ଅଧିକ ପଇସା ଓ ଅଧିକ ସୁଖସୁବିଧା ଲାଗି କରୁଚନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାବିଧି କିମ୍ବା ଶିକ୍ଷାମୂଲ୍ୟରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦାବୀ କରି ସେମାନେ ହରତାଳ କରୁନାହାନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଯେ କୌଣସି ଧନ ଗୋଟାଏ ମୂଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା, ସେକଥା ସେମାନେ ଜମେ ଭରସା ଦେଉଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଆଗ ନାଗରିକ ବୋଲି ଭାବୁଚନ୍ତି ତା'ପରେ ଯାଇ ଶିକ୍ଷକ ବୋଲି ଭାବୁଚନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟସଚେତନ ମଣିଷ ବୋଲି ଭାବିପାରିବା ଓ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ନାଗରିକ ହିସାବରେ ସେମାନେ ଏହି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଆପଣାର ଧନ୍ଦାଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବେ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଚନ୍ତି । ଏବଂ, ଏଠି ଯୁଗରୀତି ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ସୁରକ୍ଷା କହିଲେ ପ୍ରଥମେ ଅଧିକ ପଇସାକୁ ବୁଝାଉଚି । ପିଲାଙ୍କର ଏଭଳି କୌଣସି ହରକତ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଉପାର୍ଜନରେ ନିଜର ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ପ୍ରଧାନତଃ ଅନ୍ୟର ପଇସାରେ ହିଁ ସେମାନେ ପାଠ ପଢୁଚନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆପଣାର ଆର୍ଥିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଆର୍ଥିକ solvencyକୁ ଆଗ ଦେଖିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି

ଆଦୌ କୌଣସି urgency ନାହିଁ । ଯୋଉମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆପଣା ଆର୍ଥିକ ସମ୍ପନ୍ନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭାବନାକୁ ତ କେବଳ ଅନିଶ୍ଚିତତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଦେଖୁଚନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏହି ପାଠ ପଢ଼ିବେନାହିଁ ବୋଲି ଜିଦ୍ କରି ବାହାରିଚନ୍ତି । ଆପଣାର ସମାଜ, ପିତାମାତା ଗୁରୁଜନ ଓ ସମାଜବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ବିରକ୍ତି ରହିଚି, ସେମାନେ ତାହାକୁ ବହି ପୋଡ଼ିବା, ଲାଇବ୍ରେରୀ ଭାଙ୍ଗିବାରେ ଶୁଝାଉଚନ୍ତି । ବାପ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପୁଅ ଖେଳନା ଭାଙ୍ଗିବାରେ ଲାଗିଚି ।

୧୬ । ୫ । ୭୦

ମଣିଷ ମଲାପରେ ଶେଷ କୃତ୍ୟ ଅଥବା ଶେଷ ସଂସ୍କାର ନାମରେ କେତେ କ'ଣ ହୁଏ । ମରିବାର ବାରଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ନାନାବିଧ ସଂସ୍କାର ବା କୃତ୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଲମ୍ବି କରି ରହିଥାଏ । ଶେଷ ସଂସ୍କାର କହିଲେ ଯଦି ଶବସଂସ୍କାରରେ ହିଁ ଯଦି ତାହାର ଶେଷ ହୋଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ତାହା ଏତେ ଖରାପ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ । ଶୋକପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ବି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ରାଜସିକତା ଯେ ରହିଚି, ମୃତ ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଶେଷକୃତ୍ୟ ମଧ୍ୟ-ଦେଇ ଗଲାବେଳେ ଏହିପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ରାଜସିକତା ଫଳରେ ଶବର ଶେଷ ସଂସ୍କାର ଏକ ନାନାଚିହ୍ନମୟ ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାରରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ସେଠି ଦୁଃଖର ପରୀକ୍ଷା ହୁଏନାହିଁ; କିଏ କେତେ ସମାରୋହରେ ମରଣଜନିତ ଏହି ଦୁଃଖଟିର ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁଚି, ହୁଏତ ତାହାରି ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ । ଅମୁକଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧିରେ ଏତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖାଇଲେ, ସିଧା ପୁରୀରୁ ଆସି ମହାପ୍ରସାଦ ବିତରଣ କରାଗଲା, ଲୋକମୁଖରେ ଏହିପରି ପ୍ରଶଂସିତ ହୋଇ ଶୋକ ପ୍ରକାଶର ଆଡମ୍ବରଟା ଭାରି ଅନୁକୂଳ ପବନ ପାଇଥାଏ । ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଅର୍ଥାତ ଦୁଃଖକୁ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଯେଉଁ ନୀରବ ଓ ଉଦାର ବାତାବରଣଟି ଦରକାର, ଆମ ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାରର ରାଜସିକତା ଫଳରେ ସେହି ବାତାବରଣଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଏହିସବୁ ରାଜସିକତାକୁ ହୁଏତ ଏକ ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ମୁଁ ସେସବୁର ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଥାଏ, ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ତା'ଭିତରେ ନଥାଏ । ମୁଁ ତ ଏକୁଟିଆ ବସି ଦୁଃଖଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଏ । କେତେଟା ଦିନର ରାଜସିକତା ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଦୁଃଖଟିକୁ ଭୁଲିଯାଇ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଯିବାକୁ ଚାହୁଁନଥାଏ, ମୁଁ ଦୁଃଖଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଧରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଏ ।

୧୬ । ୫ । ୭୦

ସମସ୍ତେ କହିବେ, ଏ ଯୁଗର ସଂସାରକାରବାରରେ ଭାବପ୍ରବଣତା ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି କାମନାହିଁ । ଏଠି ଭାବପ୍ରବଣ ମଣିଷକୁ ଖାଲି ହାରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ବୟସରେ ମୁଁ ମୂଳତଃ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ଅସଲ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଅସଲ୍ ମୂଲ୍ୟ ହିସାବରେ ଯାହାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲି, ଯଦି ଆପଣାର ପରିଣତ-ବୟସରେ ମୁଁ ତାହାକୁ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଦେଇ ପାରିଲି, ତେବେ ତାହାକୁ ନେଇ ମୁଁ ସଂସାର ଭିତରେ ଡରିମରିବି କାହିଁକି ? ହାରଜିତ୍‌କୁ ମୁଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି କେବେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ଏ ଜୀବନରେ ମୁଁ କେତେ ହାରିଛି, ତଥାକଥିତ ଜିତବାବାଲାଙ୍କ ଠାରୁ କେତେ-ଭାବରେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବି ହୋଇଛି । ମାତ୍ର ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଜୀଇ ରହିବାକୁ ହେଲେ ଯୋଉଠି ଜିତିବା ନିହାତି ଦରକାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାସବୁକୁ ଆପଣାର ଓ ଆମୃଷ୍ଟ କରିରଖିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରକାର, ସେଠି ମୁଁ ଜିତିଛି । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ସବୁ ହାରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୋ'ର ଜୀବନ ସବୁଗ ଏତେଟିକିଏ ବି ମ୍ଳାନ ହୋଇ ଯାଇ-ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ମୁଁ ଆଉ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମେଣ୍ଢା ପରି ଦେଖିନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ବି ମେଣ୍ଢାପରି ଦେଖିନାହିଁ । ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଆପଣାକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଆପଣାକୁ ଭଲ ପାଇବା ତଥା ସଂସାରଭରି ମଣିଷଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାର ଯେଉଁ ପୁରସ୍କାର ମିଳିଥାଏ, ତାହାରି ସକଳ କ୍ଷତି ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ସେଇ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରି ଚାଲିଛି । ଗୋଟାଏ ଦିନର ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ ମୋ'ଜୀବନରେ ସବୁଦିନର ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲାଗି ଏକ ମୂଳ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଓ ଅନ୍ତର୍ବାସନା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପାରିଛି । କୋଉ ହିସାବୀ ଆସି ମୋ'ର ଏହି ଲାଭର ନିକାଶ କରି ପାରିବ ?

୧୭ । ୫ । ୭୦

ଦଉଡ଼ି ଛିଡ଼ିଦେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଦୁଃଖ ସହି ସହି ହୁଏତ ଦୁଃଖଟା ହିଁ ଏ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ମନେହେବ, ତଥାପି ଦଉଡ଼ି ଛିଡ଼ିଦେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । କାରଣ, ଦଉଡ଼ି, ଛିଡ଼ିଦେବାକୁ ହେଲେ ହୁଏତ ଆପଣାର ହିଁ ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକୁ କାଟିଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ନିର୍ମମତମ ଦୁଃଖର ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଦଉଡ଼ି ତଥାପି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ନିଜ ଦୁଃଖଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ସଂସାରର ସବୁ ସୁଖୀଲୋକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରି ବାହାରିଲେ ଆପଣାର ଆଖିକୁ ସେଇ ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ରହିଥିବାର ହୁଏତ ଆଦୌ ଦେଖା ଯାଏନାହିଁ । ତେଣୁ ଦଉଡ଼ି ଛିଡ଼ିଦେବାର ଛଳନାରେ ଦଉଡ଼ି କାଟିଦେବାର ଅପ୍ରସଙ୍ଗଟି ହିଁ ସୁରୁ ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ କାଟିଦେଲେ ଏ ଜୀବନରେ ଆଉ କ'ଣ ଯେ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହେ,

ମୁଁ ସେକଥା ଆଜଯାଏ ଜାଣିନାହିଁ । ଜୀବନ ଉପରେ ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଗୁଡ଼ାକ ଜାଣିବାକୁ ହିଁ ଦେଇନାହିଁ । ଯିଏ ନିଜ ହାତରେ ହିଁ ଦଉଡ଼ି କାଟି ବାହାରେ, ତା'ର ଯେ ସଂସାରରେ ଆଉ କୋଉଠୁ କ'ଣ ଦାବୀ କରିବାକୁ ମୁହଁ ଥାଏ ମୁଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିନାହିଁ । ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ତେଣୁ, ଖାଲି ଚୁପ୍ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସଂସାର ମୋ'ର ଶତ୍ରୁ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଗୋଟାଏ ମିଛ ଯୁକ୍ତିର ଆଶ୍ରା କରି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ଶତ୍ରୁ ବନାଇବାରେ କୌଣସି କାମ ଚଳିବନାହିଁ । ପୁଣି ମୂଳତଃ ଆପଣାର ଶତ୍ରୁ ନହେଲେ ସଂସାରର ଶତ୍ରୁ ହେବାଟା ବି କଲି ଭିତରକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଶତ୍ରୁ ହେବାଟା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣାନାହିଁ । ଜୀବନ କହିଲେ ମୁଁ ମୂଳତଃ ଯେଉଁସବୁ ମର୍ମଗତ ବିଶ୍ୱାସକୁ ହିଁ ବୁଝିଥାଏ, ତାହା ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇଟା ଜାଣିବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ଏଇ ଅଜ୍ଞାନ ମୋ'ର ସମ୍ପଦ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ତଥାପି ଆପଣାଠାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥାଉ, ଜୀବନ ଉପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥାଉ । ସଂସାର ଉପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥାଉ । ଦଉଡ଼ିସବୁ ଲାଗି ରହିଥାଉ ।

୧୮ । ୫ । ୭୦

ଦୟାନାମକ ଏକ ମେରୁ ଉପରେ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଜୀବନଟାକୁ ନେଇ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ବେଳେବେଳେ ଭାରି ଦୟନୀୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେମାନଙ୍କର ବିଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ଭାରି ଦୟନୀୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନେ ଦୟା ଦେଖାନ୍ତି ଓ ଦୟା ପାଇବାଲାଗି ଲାଳାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସହାନୁଭୂତିକୁ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ସ୍ତମ୍ଭ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ଅସରଣରେ ପଡ଼ିଥିବା କାହାକୁ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ଦୟାଦ୍ୱାରା ହିଁ ତା'ପାଖକୁ ଟାଣିହୋଇ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ତଥାପି ତା' ପାଖକୁ ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ, ଦୟା ଦେଖାଇବାକୁ ହେଲେ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେଇଠୁ ତଳକୁ ଅନାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ମୋ' ବେଳକୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୁଏ । ମୁଁ ସିଧା ଯାଇ ପାଖରେ ବସିଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ଆପଣାର ଭରସାହୀନ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ମଣିଷ ସେଉଁଠି ଆପଣାକୁ ଏକୁଟିଆ ମଣି ଅସହାୟତା ଗଣୁଥାଏ, ମୁଁ ସିଧା ସେଇଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ଦୁଃଖବେଳେ ମୁଁ ଦୟା ଚାହେଁନାହିଁ, ସହାନୁଭୂତି ଚାହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ'ର ଅତି ପାଖରେ ଆସି କେହି ବସିପାରୁ ବୋଲି ଚାହେଁ । ହୁଏତ ସେଇଠି ସକାଶେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଦୟାଳୁରୂପେ ଖୋଜେନାହିଁ,— ସାଥୀ ବା ବନ୍ଧୁରୂପେ ଖୋଜୁଥାଏ । ସବୁ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ

କଲାବେଳେ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ସାଥୀ ବା ବନ୍ଧୁରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରେ । ନାନା କାରଣରୁ ଆମର ସଂସ୍କୃତି ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଯେପରି ମାର୍ଗରେ ଗତି କରି ଆସିଛି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ଭିତରେ ଦୟାଭାବଟା ହିଁ ଅତିପ୍ରବଳ ହୋଇଛି । ଦୟା ଦେଖାଇବାର ଓ ଦୟାର ଭାଜନ ହେବାର ଭାବ । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ସହାନୁଭୂତି ମରିଯାଇଛି । କରୁଣା ବି ଦୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

୧୯ । ୫ । ୭୦

ବାପା ବାରବାର କହୁଥିଲେ, ଏସଂସାରରେ ମୋ'ର ହଜାରଟା ବାପା; ତେଣୁ ମୁଁ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଏ ପଛକେ; ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଭୟନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ବାପା ଚାଲିଗଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ବାପା ଠିକ୍ କହୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ଯୋଉ ବାପା ରହିଲେ ସଂସାରରେ ହଜାରଟା ବାପା ରହିଥିବା ପରି ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମେ ମୋ'ର ଯେ ସେହି ବାପା ମହାନ୍ଦୁର୍ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ସିଏ ସେକଥା କେବେହେଲେ କହୁନଥିଲେ । ଯୋଉ ବାପାକୁ ଆପଣାର କରି ଅନୁଭବ କରି-ପାରିଲେ ସଂସାରଯାକଟାରେ ଆପଣାକୁ ପୁତ୍ର ବୋଲି ମନେହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରର ସବୁ ଘରେ ଆପଣାକୁ ପୁଅ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, ମୋ'ର ସେଇ ବାପା ବସି ରହିଚନ୍ତି । ଏକପୁତ୍ରତ୍ୱର ଖିଅ ଦେଇ ମୁଁ ସଂସାରର ସବୁଘରର ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ି-ରଖିଚି । ତେଣୁ, ମୋ'ର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ସୁଖ ଦୁଃଖ, ବିରହ ବିଷାଦ,—ସବୁରି ସହିତ ହିସାବ ନିକାଶ କଲାବେଳେ ମୁଁ ମୋ'ର ପୁତ୍ରତ୍ୱର ଦାବୀଟିକୁ ଆଗ ଘୋଷଣା କରି ପାରୁଚି; ତେଣୁ ସକଳ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ଏହି ସଂସାର ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ଏହାହି ହେଉଚି ହଜାରଟା ବାପା ରହିଥିବାର ଭାଗ୍ୟ, ଏହାହିଁ ବାପାଭଳି ବାପାର ପୁତ୍ରତ୍ୱକୁ ମାନି ନେଇଥିବାର ଭାଗ୍ୟ । ଗୋଟାକୁ ପାଇଲେ ମଣିଷ ଯେ ସବୁ ପାଏ, ଏକଥା ମୁଁ ବାପାଙ୍କଠାରୁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଥିଲି । ଗୋଟାଏ ଆଖି ଖୋଲିଯାଇ ପାରିଲେ ଯେ ସବୁଟିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଦେଖିପାରିବାର ସବୁ ଆଖି ଖୋଲିଯାଏ, ଏ ଭାଗ୍ୟ ମୁଁ ବାପାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ପାଇଚି । ତେଣୁ, ସଂସାରର ଦେଖିବାକୁ ଯୋଉ ବାପା ମୋ' ପାଖରେ ନାହିଁ, ମୋ'ର ଆଖିକୁ ସେଇ ବାପା ମୋ'ର ପାଖରେ ଆସି ବସିଚି, ମୋ'ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମୋଟେ ଲାଗୁନାହିଁ । ବାହାରେ ହଗିଇଲେ ମଣିଷ କୁଆଡ଼େ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ସବୁ ଫେରିପାଏ । ମୁଁ ଗତ ପନ୍ଦରଦିନ ହେଲା ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଚି । ମୋ' ବାପା ମୋ'ରି ଭିତରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ମୁହିଁ ତାଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଚି । ସିଏ ଆଜିଯାଏ ସେଠି ଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏଠି ବି ଦେଖି ପାରୁଚି । ମୋ' ଭିତରେ ଜଳ ଜଳ ଦେଖିପାରୁଚି ।

୨୦ । ୫ । ୭୦

ବାପା ତାଆସ ଖେଳ ଜାଣିନଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଆସ ଖେଳ ପାଖରେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ବସି ରହୁଥିଲେ । ହୁଏତ ତାଆସ ଖେଳବାର ନିୟମଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ଅଜଣା ନଥିଲା, ମାତ୍ର ସେ ନିଜେ କେବେହେଲେ ତାଆସ ଖେଳ ବସୁନଥିଲେ । ତଥାପି, ଖେଳବାବାଲାମାନେ ପହଞ୍ଚିବାର ଆଗରୁ ସିଏ ଯାଇ ଖେଳଯାଗାରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲେ । ପକ୍ଷନେଉନଥିଲେ, ତାଅସ ଖେଳରୁ କଜିଆ ଉପୁଜିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ପାଟି ଫିଟାଉ ନଥିଲେ । ଖେଳ ଭାଙ୍ଗିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପର ସିଏ ବି ଚୁପ୍ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲେ ଓ ପୁଣି ପରଦିନ ସମୟ ଜାଣି ଖେଳ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ କ'ଣ ଭାବୁଥିବେ କେଜାଣି, ପିଲାଦିନେ ମୁଁ ଏଥିରେ ଭାରି କୌତୁହଳ ଦେଖାଉଥିଲି । ନିଜେ ନଖେଳି ଖେଳ ପାଖରେ ବସିବା ମୋ' ଦେଇ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବେହେଲେ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ ହୁଏତ ଆଉ କାହାକୁ ଖେଳରୁ ଟାଣିଆଣି ନିଜେ ତା' ଜାଗାରେ ଯାଇ ବସିଯାଇଚି । ଖେଳରେ ପକ୍ଷନେଇଚି, ଖେଳକଜିଆରେ ମଧ୍ୟ ଭାଗ ନେଇଚି । ପିଲାଦିନେ ଭାବୁଥିଲି, ଏତେ ଦିନ ଖେଳ ପାଖରେ ବସି ବାପା କ'ଣ ତଥାପି ଶିଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ସେହିପରି ଖେଳ ପାଖରେ ଖାଲି ବସିବାକୁ ହି ହେଉଚି ! ବାପାଙ୍କୁ ହୁଏତ ବୋକା ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ମାତ୍ର, ଖେଳିବା ଅପେକ୍ଷା ଖେଳର ବାହାରେ ରହି ଅଥଚ ଖେଳପାଖରେ ବସି ଦେଖିବା ବି କିଛି କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ଖେଳନ୍ତି, ମାତ୍ର ଖେଳ ପାଖରେ ବସି ନୀରବ ଓ ଅନୁତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ କେଇଜଣ ଖେଳ ଦେଖିପାରନ୍ତି ? ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ନୁହେଁ, ଅନୁତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ ।

୨୨ । ୫ । ୭୦

ବାପା କୀର୍ତ୍ତନ କରୁନଥିଲେ, ମାତ୍ର ଠାକୁରଘରେ କୀର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ସେ ଆଉ ଘରେ ରହୁନଥିଲେ । ସେଇ ଠାକୁରଘରେ ହିଁ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଖୋଳ ବଜାଇ ଆସୁନଥିଲା; ଗିନି ଧରୁଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗିନିରେ ଯାହା ଠକଠକ କରୁଥିଲେ, ସେତିକି । ଦୋଳଯାତ୍ରା ସପ୍ତାହଟା ଯାକ ଶେଷରାତିରେ ଠାକୁର ଭୋଗ ଖାଇ ବାହାରିବା ବେଳେ ବାପ ନିଶ୍ଚୟ ବାହାରୁଥିଲେ । ମୁଣ୍ଡରେ ଅବିର ବୋଳି କୀର୍ତ୍ତନଦଳର କଡ଼େ କଡ଼େ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଚାଲୁଥିଲେ । ଏସବୁ ଅବସରରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଗୀତ ଗାଇବାର ଦେଖିନାହିଁ, ପାଲି ଧରିବାର ଦେଖିନାହିଁ । ସେ ଏସବୁଥିରେ ସବୁବେଳେ ପଛରେ ରହୁଥିଲେ, ତଥାପି ଖୁସାଲବାବୁ ନହେଲେ ଆଦୌ କାମ ଚଳୁନଥିଲା । ଘରେ ବି ସେମିତି । ବଡ଼ବାପା ବଞ୍ଚିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ

ପିଲାଏ ବାପାଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱଟାକୁ ହିଁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲୁ । ବଡ଼ବାପାଙ୍କୁ ହିଁ ବାପାବୋଲି ଡାକୁଥିଲୁ । ସେ ଦିନଯାକ ବାହାରେ ବାହାରେ ରହୁଥିଲେ; ଅର୍ଥାତ୍ ବଲବାଡ଼ୀରେ ରହୁଥିଲେ ସଞ୍ଜକୁ ଘରକୁ ଫେରିବାବେଳକୁ ଆମେ ପିଲାଏ ହୁଏତ ଶୋଇ ଯାଉଥିଲୁ । ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେହିପରି ପ୍ରଧାନତଃ ଚୁପ୍ ହିଁ ଦେଖିଆସିଛି । ନିଜ ବିଷୟରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ସଂସାର ପାଖରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଚାକିରିଆ ପୁଅମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଳିଅଳି ନାହିଁ କି ହାକିମୀ ନାହିଁ । ଆମେସବୁ ତାଙ୍କର ମନୋମତ ହୋଇପାରିଲୁ କି ନାହିଁ, ସେକଥା ଆମେ ଦିନେହେଲେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇନାହୁଁ । ଜୀବନର ନାନା କୋଳାହଳ ଓ ବ୍ୟାପାର ବିଷୟରେ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ଜଣେ ମଣିଷ ତଥାପି କିପରି ଏଭଳି ଚୁପ୍ ହୋଇ ଯାଇପାରେ, ବାପାଙ୍କର ଶେଷଜୀବନରେ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ ତାହାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି । ଅଭିମାନ କରି ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଚୁପ୍ ହୋଇଯିବା, ଏଇ ଗୋଟାଏ କଳା ।

୨୩ । ୫ । ୭୦

ମୁସଲମାନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଏ ଦେଶରେ ଏକ ଅଳ୍ପସଂଖ୍ୟକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ବହୁସଂଖ୍ୟକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ତା'ପ୍ରତି ଏକ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି; ତେଣୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ସମାନ ନାଗରିକରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ସମାନ ନାଗରିକର ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବାକୁ ହେବ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସଦ୍‌ଭାବ ରଖିବାକୁ ହେବ,—ଏସବୁ ରାଜନୀତିର ଭାଷା । ଏହାକୁ ମୁଁ ଭୁଲ ବୋଲି କହିବି ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଏହାର ସୀମିତ କଳ୍ପନାଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ମନେରଖିଥିବି । ମୁସଲମାନ ମଣିଷ, ଠିକ୍ ମୋ'ରି ପରି ମଣିଷ, ତେଣୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମୁଁ ତା'ପ୍ରତି ସଦ୍‌ଭାବ ରଖିବି, ତାକୁ ଆପଣାର ମନେକରିବି, ଏଇଟା ହେଉଛି ମୋ'ର ଯୁକ୍ତି, ମୋ' ବିଶ୍ୱାସର ମୂଳ justification, ଏ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହେବାଟା ଗୋଟାଏ ଆକସ୍ମିକତା । ମୋ' ଲାଗି ଅର୍ଥାତ୍ ହିନ୍ଦୁ ଲାଗି ଯେପରି ଏକ ଆକସ୍ମିକତା, ମୁସଲମାନ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଆକସ୍ମିକତା । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସମାନ ସତ୍ୟ;—ମଣିଷ ହୋଇ ବଞ୍ଚି ରହିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବା ହେଉଛି ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ସର୍ବସତ୍ୟ ଆକାଂକ୍ଷା । ରାଜନୀତି ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହି ଉଡ଼ାଇଦେବ, ଆଦର୍ଶବାଦୀ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ଏସବୁକୁ ଭ୍ରୂକୁଟି କରିବାକୁ ବାହାରିବ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ମଣିଷ, ଏଇଆକୁ ମୂଳ କରି ଯଦି ରାଜନୀତି ତିଆରି ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା ! ତେବେ ତଦ୍ୱାରା ମଣିଷକୁ ସେ ମଣିଷ ପରି ଆପଣା ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଅଧିକ ବଳ ମିଳୁଥାନ୍ତା, ତା' ନୁହେଁ, ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନ

ରାଜନୀତିର ତଥାକଥିତ ଅନେକ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସମାହିତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା । ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ମଣିଷ ହେବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ ରାଜନୀତି ଭିତରକୁ ଆସି ଏଭଳି ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଗର୍ଦ୍ଦଭ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତାନାହିଁ । ଆମ ତଥାକଥିତ ସାମୂହିକ ଜୀବନରୁ ଅନେକ ଉତ୍ତେଜନା କମି ଯାଆନ୍ତା । ରାଜନୀତି ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ସମ୍ପର୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚାହୁଁଚି, ହୁଏତ ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯେଥିଲାଗି ଅନୁକୂଳ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ତମସା ଦେଖାଇବା କମିଯାଆନ୍ତା, ଦସ୍ତୁନାସ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ମଧ୍ୟ ଯାଆନ୍ତା । ସବୁ ମଣିଷ ଏହି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତେ ।

୨୪ । ୫ । ୭୦

ରାଜନୀତି ଆଗ ମଣିଷକୁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଣିଷର ଲାଭ ହେଉଥାନ୍ତା । ଏଣେ ରାଜନୀତିଗତ ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଅଚ୍ଛଣ୍ଟା ଅଡୁଆଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଅଡୁଆ ପରି ରହନ୍ତାନାହିଁ । ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରର ନେତାମାନେ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟଦେଇ ଆପଣାକୁ ମୂଳତଃ ମଣିଷ ପରି ଦେଖୁଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଅନେକ ଉଶ୍ୱାସ ତଥା ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା, ଏବେ ସେମାନେ ଚରାଉଥିବା ମଣିଷଙ୍କର ଜୀବନ-ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା । ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ସମସ୍ୟାକୁ ଅନେକେ ରାଜନୀତି ଜରିଆରେ ସମାଧାନ କରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମସ୍ୟାଟି କ'ଣ ପ୍ରକୃତିରେ ଏକ ରାଜନୀତିର ସମସ୍ୟା ଯେ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ହିଁ ଏହାର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବ ? ଇଏ କ'ଣ କେବଳ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷିବାର ସମସ୍ୟା ? ଏହାକୁ ଯଦି କେବଳ ସେହିପରି ଏକ ସମସ୍ୟାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ତେବେ, ଯୋଉଠି ଯାହାର ଠେଙ୍ଗାବଳ କିମ୍ବା ଭୋଟବଳ ବେଶୀ ହେବ, ତାହାର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ଆଇନ୍ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାରକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯିବ । ହୁଏତ ସେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତା' ନିଜପରି ହେବାକୁ ଚାହିଁବ ଏବଂ ଆଗ ତା' ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ କହିବ । ଦେଶ କହିଲେ ଅନେକ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ଆଗ ଆପଣାର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ବୁଝିବ । ଦେଶଭକ୍ତି କହିଲେ ତାହାର ବଡ଼ପଣିଆକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବୁଝିବ । ଭାରତକୁ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ କରିବା ଦିନଠାରୁ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡିଆ-ଯାକ ଗାଦୀରେ ବସି ରାଜନୀତି ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା କହିଲେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହାହିଁ ବୁଝୁଁଚନ୍ତି । ଧର୍ମ, କର୍ମ ଓ କଥା ସବୁରି ମୂଳରେ କେବଳ ଏହି ଅଭିମାନୀ ସଂସ୍କାରଟି ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସୁଚି । ମଣିଷ ମଣିଷଠୁଁ ଦୂରରେ ରହୁଚି ।

୨୫ । ୫ । ୭୦

କାଲି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଏହି ସଂସାରରେ ଏକମାତ୍ର ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି । ପ୍ରବଳ ଧୂଳିପଟଳ ସହିତ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଡ଼ ଆସି ଯେତେବେଳେ ସକଳ ଭୁବନତଳକୁ ସତେଅବା କେଉଁ ମହୋଲ୍ଲାସରେ ନସ୍ୟାଇବାରେ ଲାଗିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ସତେଅବା କେଉଁ ବିପନ୍ନ କୁଡ଼ିଆଟିର ଦୁଆରବନ୍ଧ ଉପରେ ବସି ଆପଣାର ବିପର୍ଯ୍ୟୟଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଭାବିବାରେ ଲାଗିଥିଲି । ତୁଳନା କରି ବସିଲେ ବୋଝ ବଢ଼େ, ଦୁଃଖର ବୋଝ ବି ବଢ଼େ । ହାଲୁକା ହୋଇଯିବାର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ରହିଛି । ଆପଣାକୁ ସମ୍ମିଳିତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ମଣିଷ ହାଲୁକା ହୁଏ, ଆପଣାର ଦୁଃଖ ଓ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ାକ ସଂସାରଯାକ ଦୁଃଖ ଓ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ସତେଅବା ଭାରି ହାଲୁକା ଲାଗେ । ସଂସାରଆଡ଼େ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ଦେଖି ପାରିଲେ ନିଜକୁ ଆଉ ଦୟନୀୟ ତଥା ଭାଗ୍ୟହୀନ ପରି ଦେଖିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏଠି ମୋ'ର ଦୁଃଖଟା ହିଁ କେବଳ ଏକମାତ୍ର ଦୁଃଖ ନୁହେଁ । ଏକଥା ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ । ତତ୍ତ୍ୱତଃ ଜାଣେ, ପୁଣି ଆପଣା ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ ଅନୁଭୂତିରୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ । ମାତ୍ର ତଥାପି ଆପଣା ଦୁଃଖଜନିତ ଉତ୍ତେଜନା ବେଳେବେଳେ ମୋ' ଅନୁଭୂତିର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଏକାବେଳେକେ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ଯାଏ, ଅଥବା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିପରିମାଣରେ ଅନ୍ତଃକେନ୍ଦ୍ରିତ କରିଦେଇ ଯାଏ । ମୋ' ଦେଖିବାର ବିକୃତି ଘଟେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେତେବେଳେ ସଂସାରଟାକୁ ନଦେଖି ମୁଁ କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଦେଖେ । ଆପଣାକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ନେଉଥିବା ସବୁ ହାତ ସତେଅବା ହଠାତ୍ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ହାତ ଛାଡ଼ିଯାଏ । ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଦୁର୍ବୃତ୍ତି ଜନ୍ମେ । ଆପଣାପ୍ରତି ଘୃଣା ହୁଏ, ଆପଣାପ୍ରତି ଦୟା ଜାତ ବି ହୁଏ ।

୨୭ । ୫ । ୭୦

ଆମ ଦେଶରେ ଏବେ ଏତେବେଶୀ ହିଂସା କାହିଁକି ହେଉଛି ? ଏକଥା ଏବେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରକୁ ପଚାରି ହେଉଛନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ଯଥେଷ୍ଟ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ପଚାରିବା ଲାଗି ପ୍ରାୟ କେହି ସାହସ କରୁନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ହିଂସାକୁ ଡରୁଛନ୍ତି; ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ଅଛୁଣ୍ଣା ରହିଯିବା ଫଳରେ ହିଂସା ହେଉଛି, ସେହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ସତେ ଯେପରା ଯଥେଷ୍ଟ ମହତ୍ତ୍ୱ ଆଦୌ ଦିଆ ଯାଉନାହିଁ । ସବୁ ପଛକେ ହେଉ, ମାତ୍ର ହିଂସା ନହେଉ । ସତେଯେପରି ଏମାନେ ଏଇକଥା ହିଁ କହୁଛନ୍ତି । ଅଫିମ ସେବନ ହେଉ, ମାତ୍ର ନିଶା ନଲାଗୁ,— ଏଇଟା ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ହୋଇଯାଉଛି । ଛୁରି, ଲାଠି ଓ ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇବାକୁ ହିଁ

ଯେଉଁମାନେ ହିଂସା ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ଶିଖି ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେବଳ ସେଇଗୁଡ଼ାକରୁ ହିଁ ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ଆପଣା ହାତରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ସେଥିରେ କୌଣସି ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ପୋଲିସ୍ ପାଖରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକ ଅପର ପକ୍ଷର ହାତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲେ ଏମାନେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ି ହିଂସା ମାଡ଼ିଗଲା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଯୁଗଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଜ୍ଞାନକୁ ଶକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ନ୍ୟାୟକୁ ଶକ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଯାହାର ପକ୍ଷରେ ନ୍ୟାୟ ଓ ଧର୍ମ ରହିଛି, ତାହାର ଜୟ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଏବେ କ୍ଷମତା ହିଁ ଶକ୍ତିର ସବୁ ସନ୍ତକ ହୋଇଛି । ଲାଠି, ଛୁରି ଓ ବନ୍ଧୁକକୁ ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତିର ସନ୍ତକ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉଛି । ସବୁପ୍ରକାରର ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ଆମେ ଆଜି ଏଇଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ହିଁ ଭରସା କରି ପକାଉଛୁ । ଯୋଉଠି କିଛି କାମ ନକରିବ, ସେଠି ବନ୍ଧୁକ ଅବଶ୍ୟ କାଟିବ ବୋଲି ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛୁ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସର ସଂକ୍ରମଣ ଅନ୍ୟପାଖକୁ ହୋଇଗଲେ ସେଥିରେ ପୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାରେ ଆଉ କି କାରଣ ରହିଛି ? ସେମାନେ ଆମକୁ ଆମର ବିଶ୍ୱାସର ଅସ୍ତ୍ରରେ ସାଧି କରିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । କିଏ କହିବ, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆମର ମୋହ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହିଁ ବାହାରିଛନ୍ତି ।

୧ । ୭ । ୭୦

ମୋ' ଦୁଃଖାଚ୍ଛନ୍ନତାର ଗହନ ଭିତରେ ମୁଁ ନିଜେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ କୁଆଡ଼େ ହଜି ହଜି ଯାଉନାହିଁ ତ ? ଆପଣା ଘରର ଉଇଖିଆ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ମୁଁ ଯେ ନିଜେ ଏହି ଘରଭିତରେ ବସିଛି, ଏକଥା କ୍ରମେ ଭୁଲି ଯାଉନାହିଁ କି ? ଏ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ଘର ନୁହେଁ, ଏ ଦୁଃଖାଚ୍ଛନ୍ନତା ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ସମଗ୍ର ଜୀବନ ନୁହେଁ । ଏ ଘର କହିଲେ ଆଜି ମୋତେ ହିଁ ବୁଝାଉଛି । ଏ ଦୁଃଖାଚ୍ଛନ୍ନତା କହିଲେ ଆଜି ଏହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଏକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ବୁଝାଉଛି । ସେହି ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱଭାବତଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର, ସିଏ ଏହି ଘରକୁ ତିଆରି କରିଛି । ଏଇ ଘରଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଆଉଗୋଟାଏ ନୂଆ ଘର ଗଢ଼ିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏହାରି ଭିତରେ ରହିଛି । ଯୋଉମାନେ 'ମୁଁ' କହିଲେ ମୋ' ଘରର ଚାଳ ଓ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ବୁଝୁଛନ୍ତି, ହୁଏତ ସେଇମାନେ ହିଁ ମୋତେ ଦୁଃଖର ସ୍ତୂପଭିତରେ ଏକାବେଳେକେ ଉଗାଡ଼ି ବା ପୋତି ପକାଇବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ନାନା କାରଣରୁ ସେମାନେ ନିଜେ ହୁଏତ ଜୀବନ କହିଲେ କେବଳ ଏହି କାନ୍ଥ ଓ ଚାଳର ସୁରକ୍ଷିତତାକୁ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ଦୁଃଖକୁ ଅବଶ୍ୟ ସହିବି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୁଁ ଏହି

ଦୁଃଖକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବ । ଦୁଃଖ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି ମୁଁ ମୋ' ଆଖି ଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ଏହି ଦୁଃଖ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ନଦେଖିବାର ଅସହାୟତା ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । ମୋ'ର ଆଖି କେବଳ ଏହି ଦୁଃଖ-ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ନଦେଖୁ । ମୋ' ଆଖି ସକଳ ଦୁଃଖସୁଖର ମୋହାଚ୍ଛନ୍ନତା ଭିତରେ ସକଳ ଆଚ୍ଛନ୍ନତାକୁ ପାର ହୋଇଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ମଣିଷଟିକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଯୋଉମାନେ ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖ ବଢ଼ାଇ ଆପେ ବଢ଼ିବାର ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଚନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବି ମଣିଷଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ମୋ' ଆଖି ଆକାଶର ପ୍ରଶାନ୍ତିକୁ ଦେଖିପାରୁ । ଅନ୍ତରାକାଶର ପ୍ରଶାନ୍ତିକୁ ବି ଦେଖିପାରୁ ।

୯ । ୬ । ୭୦

ଗୀତାକୁ ପୂଜୁଥିବା ଲୋକେ ଆପଣାକୁ ହୁଏତ ଆଗ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ମାତ୍ର ଗୀତାକୁ ବୁଝିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ତା' ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ଅର୍ଥାତ ଆପଣାର ଜୀବନ ଭିତରେ ଗୀତା ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆପଣାକୁ ଅହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ଖାସ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ବି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ଅହିନ୍ଦୁ ଦୁଇଟିଯାକ ମାର୍କା ସତେଅବା କୁଆଡ଼େ ଭୁଲିହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା କେଉଁ ସଖା ସହିତ ଭେଟ ହେବାର ଆନନ୍ଦରେ ହିଁ ମାର୍କାଗୁଡ଼ାକ ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଏ, ଆହୁରି ଭିତରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆହୁରି ଉପରକୁ ଯିବାଲାଗି ପାହାଚଗୁଡ଼ାକ ଜଳଜଳ ଦିଶିଯାଏ । ଯୋଉଠି ପାହାଚଗୁଡ଼ାକ ଖଣ୍ଡିଆଖାବରା ହୋଇଯାଇଥାଏ, ସେଠି ନୂଆ ପାହାଚ ବସାଇବା ଲାଗି ତତ୍ପରତା ଆସେ । ଯୋଉଠି ମୂଳଦୁଆ କଞ୍ଚା ହୋଇଯାଇଥାଏ, ସେଠି ନୂଆ ମୂଳଦୁଆ ଗଢ଼ିବାର ଆହ୍ୱାନଟି ଶୁଣାଯାଏ । ସେତେବେଳେ ଏକ ସମର୍ପଣଭାବକୁ ହିଁ ଏହି ଜୀବନ ତଥା ଜୀବନଧର୍ମର ସ୍ଥାୟୀଭାବ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଏହି ସମର୍ପଣ ଭିତରେ ଜ୍ଞାନ ଥାଏ, କର୍ମ ଥାଏ, ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର ସବୁରି ମୂଳରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ସମ୍ମତିଟି ହିଁ ରହିଥାଏ । ଏହି ସମ୍ମତିର ଭାବଟି ହେଉଛି ଧର୍ମର ଭାବ । ଜଗତ-ଇତିହାସର ହୁଏତ ସକଳ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମ ଭିତରେ ଏହାହିଁ ମୂଳ ଭାବ । ଧର୍ମରେ ଛନ୍ଦିହେବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଭାବରେ ହିଁ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିବା । ଏବଂ ଯାହା ଭିତରେ ଏହି ଭାବଟି ହିଁ ଅଳ୍ପବହୁତ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିଲାଣି, ସିଏ ନିଜକୁ ହିନ୍ଦୁ ବା ଅହିନ୍ଦୁର ମାର୍କା ଦେଇ ବୁଝିବସିବା ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ବେଳ ହିଁ ପାଏନାହିଁ । ସିଏ ସବୁ ମାର୍କାକୁ ପାରି ହୋଇଯାଏ ।

୧୦ । ୭ । ୭୦

ଯେକୌଣସି ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ବେଳକୁ ବୋଧହୁଏ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ଗୀତା ବେଳକୁ ଯାହା, କୋରାନ୍ ବା ବାଇବେଲ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ତୁଳସୀ-ଦାସଙ୍କର ରାମାୟଣ ବା ଭୀମଭୋଇଙ୍କର ସ୍ତୁତି-ଚିନ୍ତାମଣି ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ମଣିଷର ଧର୍ମଚେତନାକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯେତେ ଯୁଗରେ ଓ ଯେତେ ଧର୍ମାୟତନ ଭିତରେ ଯେତେ ଯେତେ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ଲେଖାଯାଇଚି, ସବୁରି ବେଳକୁ ସେଇଆ । ଏ ସବୁକୁ ପୂଜା କରିବା ମାତ୍ରକେ ଆପଣାକୁ ମୂଳତଃ ଅମୁକ ବା ସମୁକ ଭେକର ଓ ବାନାର ବୋଲି ମନେହୁଏ । ମାତ୍ର ତା' ଭିତରକୁ ଅଧିଗମି ପାରିଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ନୂଆ ଆଖି ପାଇଗଲା ପରି ମନେହୁଏ, ଆପଣା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପାହାଚ ଡେଇଁଗଲା ପରି ଲାଗେ । ମଣିଷ ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖିବାର ଓ ଅନୁଭବ କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଧାରଟି ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି ବହି ପୂଜନ୍ତି, ସେମାନେ ବହିକୁ ପିଟୁଲା କରି ପକାନ୍ତି ଓ ପିଟୁଲାକୁ ଆପଣାର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ଧର୍ମ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗଚ୍ଛିତ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ହୋଇ-ଯାଏ । ସଂସ୍କୃତକୁ ହୁଏତ ସେଇମାନେ ହିଁ ଧମ୍ପତ୍ତି କରି ପକାନ୍ତି । ଏଇମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସି ରାଜନୀତିର କଣ୍ଢେଇ ହୋଇ ରହେ । ମାତ୍ର, ଧର୍ମକୁ ହଜମ କରିଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ମନ, ପ୍ରାଣ ଓ ଦେହ ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରି ପାରିଥିବା ମଣିଷର ରାଜନୀତି ଧର୍ମଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ନେବାଲାଗି ବି କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରେନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀ ମୂଳତଃ ଧର୍ମଘରର ମଣିଷ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ରାଜନୀତିର ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଧର୍ମର ଆଲୋକଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଆପଣାର ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ ଓ ଆପଣାର ମଣିଷତ୍ୱ ଭିତରେ ସେ କୌଣସି ଭେଦ ଦେଖିନଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେ ହିନ୍ଦୁ ଥିଲେ, ପୁଣି, ହିନ୍ଦୁ ନଥିଲେ । ତଥାକଥିତ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଲାଗି ବି ଏକ ଅବୋଧ୍ୟ ଜନ୍ତୁ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ।

୧୧ । ୭ । ୭୦

The Life Divine ର ପ୍ରଥମ ଭାଗର ଅନୁବାଦ ସରିଆସୁଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତା' ଭିତରେ ଟିକିଏ ଥଳ ପାଇଲା ପରି ଲାଗୁଚି । ଅର୍ଥାତ୍, ଏ କାମ ଯେ ମୋ'ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ପାରିବ, ଏପରି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଜନ୍ମୁଚି । ଏ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାଗତ ନୁହେଁ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଗତ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ବହିଟାକୁ କେବଳ ତା'ର ଆକାରରୁ ଦେଖୁଥିଲି, ତା'ଭିତରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା କଡ଼ା ଦାନ୍ତଭଙ୍ଗା ଭାଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖୁଥିଲି । ମୁଁ ଯୋଉଟି ଯେପରି ଭାବରେ ଯୋଉ ଖୁଣ୍ଟରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ

ରହିଛି, ଯେଉଁଠି ରହି ସେଇ ଗ୍ରନ୍ଥର କଲନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ଭିତରେ ଭିଡ଼ି ଟାଣି ଓଟାରି ହେବାପରି ଲାଗୁଥିଲା । ବେଳେ-ବେଳେ ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାଲାଗି ଯେଉଁ ଲମ୍ବା ସୂତା ଦରକାର ସେଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆପଣାର ଚାରିପାଖରେ ହିଁ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ସତ କହୁଛି, ମନ, ଦୃଷ୍ଟି ଓ ହୃଦୟର ଏହିପରି ଏକ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ବହିଟିର ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିଲି । ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ମୋଟେ କୂଳ ନପାଉଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଠାବ ପାଇବା ତ ଦୂରର କଥା । କ୍ରମେ ସୂତା ଖୋଲିଲା, କ୍ରମେ ମୁଁ ହାଲୁକା ହେଲି । ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ହାତ ଧରି ଧାଡ଼ୀପରେ ଧାଡ଼ୀ ପୃଷ୍ଠାପରେ ପୃଷ୍ଠା ହୋଇ ବାଟ ଚାଲି ପାରିବାର ବାଗ ପାଇଲି । ଆଉ ଭୟ ରହିଲାନାହିଁ । ହଠାତ୍ କାହାର ହାତ ବାଜି ହୃଦୟଟା ବି ହାଲୁକା ଲାଗିଲା । ସେହି ଗ୍ରନ୍ଥ ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ଯେତେ ଦୂରକୁ ଯିବାକୁ ଚାହିଲା, ମୁଁ ସତେଅବା ବିନା ଆପତ୍ତିରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିନା କୌଣସି ଅସହଜତାରେ ତା' ସହିତ ଯିବାକୁ ତିଆରି ହୋଇଯାଇ ପାରିଲି । ବୁଡ଼ିବାକୁ ତିଆରି ହୋଇଗଲେ ଜଳର ଅଗାଧତା ଆଉ ଅଗାଧତା ପରି ଲାଗେନାହିଁ, ଉଡ଼ି-ବାକୁ ତିଆରି ହୋଇଗଲେ ଆକାଶର ଅମାପତା ଓ ଉଚ୍ଚତା ଆଉ ଉଚ୍ଚତା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ଉପରକୁ ଯାଇ ଆଉ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଏନାହିଁ । ଆକାଶଟା ବି ମାର୍ଗ ପରି ଲାଗେ, ଏହି ମାର୍ଗରେ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଲାଗି ଜଣେ ସହଚର ପାଇଗଲା ପରି ବି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

୧୬ । ୭ । ୭୦

ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ଅନୁବାଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାଲାଗି ତିନିବର୍ଷ ଲାଗିବ । ଅନ୍ତତଃ ତିନିବର୍ଷ ଲାଗିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶ୍ରମ ପାଖରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ତିନି-ବର୍ଷରେ କେତେକଅଣ ହୋଇଯାଇପାରେ । ବିଶେଷତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯେଉଁ ଅନିଶ୍ଚିତ ଅବସ୍ଥାଚକ୍ର ଭିତରେ ପଡ଼ିଛି, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆସନ୍ତା ତିନିବର୍ଷର ବାଟଟି ଆଗରେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ଦେଖା ନଯିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ । ତଥାପି ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛି । ଖାଲି ଆପଣା ଉପରେ ନୁହେଁ, ଅଦୃଷ୍ଟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛି । କେବଳ ଦୃଷ୍ଟ ଓ ଅନୁଭୂତ ବର୍ତ୍ତମାନଟାକୁ ନେଇ ଏହି ମନ ଭବିଷ୍ୟତର ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଆପେ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ତାହାକୁ ହିଁ ଆରୋପଣ କରି ସେ ଭବିଷ୍ୟତର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ଅଦୃଷ୍ଟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ଆପଣା ଇଚ୍ଛାଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ଏକ ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ

ବି ସେହି ଅଦୃଷ୍ଟର ବିଶ୍ୱାସମୟ ଆସ୍ପୃହନଟି ଭିତରେ ମୁଁ ଆସନ୍ତା ତିନୋଟି ବର୍ଷକୁ ବେଶ୍ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । ସେହି ଅଦୃଷ୍ଟର ଇଚ୍ଛାକୁ ବୁଝି ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ କରାଉଥିବା ଭିତରର କେଉଁ ଜାଣିଚ୍ଛା ବନ୍ଧୁ ଯେପରି କହିଉଠୁଛି : ଯାହାର ଇଚ୍ଛାରେ ତୁ ଏହି କାମଟି ଆରମ୍ଭ କରିଚୁ, ତାହାରି ଇଚ୍ଛା ତୋତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତିନୋଟି ବର୍ଷକୁ ଯୋଗ୍ୟଭାବରେ ତ୍ରିଆଁଇ-ନେବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯିଏ ଆରମ୍ଭ କରାଇଚି, ସେଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଇବ । ଯିଏ ଶୁଭ ଦେଇଚି, ସେଇ ମୂର୍ତ୍ତି ମାରିବ । ହଁ ମୁଁ ଖାଲି ଆପଣାର ସବୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଶକ୍ତିକୁ ଦେଇଦେବା ଲାଗି ତିଆରି ହୋଇ ରହିଥିବି । ଦେବାର ବଡ଼ାଇ ନକରି ଆପଣାକୁ ଦେଉଥିବି । ନେବାବାଲା କାମ ଆଦାୟ କରି ନେଉଥିବ ।

୧୩ । ୭ । ୭୦

ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ଜୀବନ । ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ମଳ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜୀବନ, ଆପଣାକୁ ଦୀପଟି ପରି ଜଳାଇଦେଇ ବିଶ୍ୱମୟ ଆଲୋକ-ମୟତା ଅର୍ଥାତ୍ ଆନନ୍ଦମୟତାରେ ଭାଗ ନେବାର ଜୀବନ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ବାରବାର ସେହି ଆଲୋକମୟତାର କଥା କହିଚନ୍ତି, ସେହି ଆଲୋକିତ ହେବାର କଥା କହିଚନ୍ତି । ହୁଏତ ଆଲୋକିତ ହେବାର କୌଣସି ସର୍ବସାମାନ୍ୟ ଓ ସର୍ବମାନ୍ୟ ଫର୍ମୁଲା ବତାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆଲୋକ ଅଭିମୁଖୀ-ତାଙ୍କର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଓ ଆଲୋକସ୍ଥିତ ତାଙ୍କର ଚେତନାପ୍ରସନ୍ନ ହୃଦୟଟି ହିଁ ଆମକୁ ଆପଣା ଆଲୋକଟିକୁ ଖୋଜିବାଲାଗି ଏପରି ଏକ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଉଚି ଓ ଏପରି ଏକ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି ଯେ, ଆଉ ବାଟ ପଚାରିବାକୁ, ଭେକ ସିଦ୍ଧ ମଙ୍ଗୁଳା ହେବାକୁ ତର ସହୁନାହିଁ । ବାଟ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଚି । ବାଟ ଏହି ହୃଦୟ ଭିତରେ ପଡ଼ିଚି । ଆଖି ଯୋଉଯାଏ ପାଉଚି, ବାଟ ସେଯାଏ, ପଡ଼ିଚି । ଏବେ ତ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଚି ଯେ, ଏହି ଶରୀର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ପଡ଼ିଚି । ଓଡ଼ିଶାର ସନ୍ଥକବିମାନେ ଏହି ଶରୀରକୁ ବଡଦେଉଳ ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ବଡଠାକୁରେ ବିଜେ କରିବାର ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ଆପଣା ଅସ୍ତିତ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ରଜକଣରେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ବହନ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ବା ଅନ୍ତତଃ ଏପରି ବହନ କରି ପାରିବା ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆପଣାର ଦେହକୁ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିହେବ, ଆପଣା ଜୀବନର ଦାଣ୍ଡଟାକୁ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ପରି ଦେଖିହେବ । ତେଣୁ, ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ କହିଲେ କୌଣସି ପ୍ରାପ୍ତି ଓ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ପରମସୁଖମୟ ଅବସରକୁ ବୁଝାଏନାହିଁ, ଏହା ଏକ ଅଭୀପ୍‌ସାକୁ ବୁଝାଏ । ପୁଣି ଏକ ହଁ ଭରିବାକୁ ବୁଝାଏ ।

୧୪ । ୬ । ୭୦

ସିଏ ଏଠାକୁ ଆସି ଆପଣା ହାତରେ ମୋ'ର ଦୀପଟିକୁ ଜଳାଇବେ ବା ଆପଣାର ସଳିତାଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ମୋତେ ସେଠିକୁ ଯାଇ ଦୀପଟିକୁ ଜଳାଇ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯଦି ମୂଳ ବିବାଦଟି ଏହାହିଁ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥମତ ବା ସନ୍ଥମତ ଆଡକୁ ନଅନାଇ ଆପଣା ଆଡ଼କୁହିଁ ଅନାଇବି । ମୋ'ର ଆପଣା ଭିତରେ ସକଳ ଦେବା ଓ ନେବା, ସକଳ ଗ୍ରହିବା ଓ ପାଇବା, ସକଳ ଆକୁଳତା ଓ ସକଳ କରୁଣାମୟତା ଏକାବେଳେକେ ଘଟେ । ସକଳ ଆରୋହଣ ଏବଂ ଅବତରଣ ବି ଏକାବେଳେକେ ହୁଏ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତଥାପି ଦୁଆରଟିକୁ ପାଇବାଲାଗି ଆକାଙ୍କ୍ଷା କରି ବସିଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁଆର ଉପରେ ହିଁ ହାତ ବାଜିଯାଏ, ଏବଂ ଦୁଆର ଠକଠକ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଏ । ତେଣୁ, ସିଏ ଆସି ଏହି ଦୀପଟିକୁ ଜଳାଇବ କିମ୍ବା ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଦୀପଟିକୁ ଜଳାଇ ଆଣିବି, ସେହି ବିଷୟରେ ତର୍କ କରିବାଲାଗି ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ମୋ'ର ସବୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୀପଟିର ଜଳିବାରେ । ଏହି ଦୀପଟି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଜଳାଇବାକୁ ହେବ । ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ଆକୁଳତା ଓ ତା'ର କରୁଣାକୁ ଏକାଠି କରିପାରିଲେ ଏହି ଦୀପ ଜଳିଉଠିବ । ଏବଂ, ଏହି ଦୀପଟି ଯେଉଁଠି ଜଳିଉଠିବ, ସେଇଠି ମୋ'ର ସ୍ୱର୍ଗ ମିଳିବ । ଆପଣାର ମାର୍ଗକୁ କଳିବା ଓ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ହୁଏତ ସୋପାନକ୍ରମେ ଏହାର ବିସ୍ତାର କରାଯାଇପାରେ, ମାତ୍ର ପଥଟି ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ସମଗ୍ର ପଥ, ମୂଳତଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପଥ ।

୧୫ । ୬ । ୭୦

ସକାଳେ ବହିପତ୍ର ନେଇ ଅନୁବାଦ କରିବାକୁ ବସିବା ମାତ୍ରକେ ମୋ'ର ଆଗରେ ରେଡ଼ିଓ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠୁଛି । ଗୋଟାଏ ଯଥେଷ୍ଟ ନହେଲେ ଆଗନ୍ତୁମାନେ ଦୁଇଟା ରେଡ଼ିଓ ଏକାବେଳେକେ ଫିଟ୍ କରି ରଖି ଦେଉଛନ୍ତି । ଲଙ୍କାରୁ ଆସୁଥିବା ସମସ୍ତ ଧ୍ୱନମାନର ସଙ୍ଗୀତ ଅର୍ଥାତ୍ ଶବ୍ଦ କୋଳାହଳର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସେମାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଆଗ୍ରହ । କେବଳ କାନ ଶୁଣିପାରିଲେ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ, ସଙ୍ଗୀତ କୋଳାହଳରେ ଘର ଓ ଅଗଣା କମ୍ପାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ମନେମନେ ଖାଲି ବିଗିଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିଲି । ମୁଁ ଧ୍ୟାନକୁ ଏକାଗ୍ର କରି ବସିବା ମାତ୍ରକେ ଏହି ରେଡ଼ିଓ ଦୁଇଟା ସତେଅବା ମୋ'ର ସହିତ ବୈରିପଣ ସାଧିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ବାହାରେ ଏହି କଳହର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ମାତ୍ରକେ ତେଣେ ଭିତରେ ଅସଲ କଳହଟା ଏକାବେଳେକେ ବିଗିଡ଼ି

ଯାଉଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଭ୍ୟାସ ବଦଳିଲା, ହୁଏତ ମୋ' ଧ୍ୟାନ ଓ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିବାର ସ୍ତର ବଦଳିଗଲା । ରେଡ଼ିଓଠାରୁ ପଳାଇ ଆଉ କୋଉଠିକି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ କିମ୍ବା ଆପଣାକୁ ଜବରଦସ୍ତି ବାନ୍ଧି ସିଧା ରେଡ଼ିଓଠାରୁ ଅପସରାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ । ରେଡ଼ିଓ ବି ଚାଲିଲା, ମୋ'ର ଅନୁବାଦ ବି ଚାଲିଲା । ରେଡ଼ିଓରେ ଯେଉଁମାନେ ମଜ୍ଜିବାକୁ ମନ ରଖୁଥିଲେ, ରେଡ଼ିଓ ସେମାନଙ୍କୁ ମଜାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ମାତ୍ର ମୁଁ ମୋ' କାମରେ ମଜ୍ଜି ରହିଲି । ରେଡ଼ିଓ ମୋ' କାନରେ ଆସି ବାଜିଲା ତଥାପି ମୋ'ର ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଲାନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଏକଜୁଟ କରି ଆପଣା କାମରେ ବସିଥିବା ଶ୍ରଦ୍ଧା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚହଲିଲା ନାହିଁ । ଇଏ ଏକ ଅଦ୍‌ଭୁତ parallelism, ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ ଓ ଆତ୍ମପ୍ରତିଷ୍ଠ ରଖି ବାଟ ଚାଲିବାର ସହଜ ବିଦ୍ୟା । ତଥାପି ଏଥିରେ କୌଣସି ଅସୂୟା ନାହିଁ କୌଣସି ଉପେକ୍ଷା ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଆଉଗୋଟାକ ପାଖରେ ବଇରୀ ହୋଇ ରହିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଆପଣାର ସକଳ ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ ଚରାଇ ଦେବାର ବିଦ୍ୟା ଏ, ଆପଣାର ଶରୀରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ସହଜ ସତ୍ରରେ ଆପଣା କରିନେବାର ବିଦ୍ୟା ।

୧୭ । ୭ । ୭୦

କାଲି ଅସରାକୁ ଅହରହ ବରଷି ଯାଉଥିବା ମେଘକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ସଢେଅବା କୋଉଠି ଏକାଧ୍ୟାନରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାହାଚ ଗଣୁଥିଲି । କିଏ କହିବ, ଏହି ପାହାଚ ତଳୁ ଉପରକୁ ଯାଇଛି । ପୁଣି କିଏ କହିବ ଯେ ଏହି ପାହାଚ ବାହାରୁ ଭିତରକୁ ଯାଇଛି । କିଏ କହିବ ଏହି ପାହାଚ ଜନ୍ମରୁ ମରଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଛି, ପାଶବନ୍ଧନରୁ ପାଶମୋଚନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇଛି । କିଏ ପାହାଚ କହିଲେ ଜନ୍ମ ହେବା ପରଠାରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାରି ଆସିଥିବା ବାଟଟିର ବହୁ ବିବିଧତାକୁ ବୁଝିବ, ପୁଣି ଆଉକିଏ ମରଣ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାଯାଏ ଆଉ କେତେ ବାକି ରହିଲା, ତାହାର କଳନା କରିବାକୁ ବୁଝିବ । ଆପଣା ଜୀବନର ପାହାଚ, ଗଣିଲାବେଳେ ଅନେକେ ଆପଣା ଦୁଃଖ ଭୋଗର ଲତା ଓ ଅନୁଲତାକୁ ଗଣି ବସିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ସାର୍ଥକତାର ପାହାଚ ଗଣିଲାବେଳେ ସଂଖ୍ୟା ଓ ତୁଳନାତ୍ମକ କମ୍‌ବେଶୀ ଦେଇ ଅନେକେ ଆପଣା ଅର୍ଜନ ଓ ଲାଭାଂଶର ସୁମାରି କରି ବସିଥାଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ବିବାଦ କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟ ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ପାହାଚର ନିର୍ଭୁଲ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ତଥାପି ପାହାଚ ରହିଛି । ଏହା ମୋ'ର ଅନୁଭବରୁ ମୁଁ କହୁଛି । ଯିଏ ଗଣିବସୁଛି, ତା'ପାଇଁ ପାହାଚ ଅଛି, ପୁଣି ଯିଏ ଗଣୁନାହିଁ, ତା'-ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପାହାଚ ରହିଛି । କିଏ ତଳୁ ଉଠି ଉଠି ଉପରକୁ ଯାଉଥିବା ଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ପୁଣି କିଏ ଆପଣା ବାହାରୁ ଆପଣାକୁ ଏକତ୍ରିତ କରିନେଇ

ଭିତରକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । କିଏ ଘର ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଆକାଶ ତଳକୁ ଆସି ବସ୍ତିଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । କିଏ ଆପଣାର ହୃଦସ୍ଥିତିକୁ ନେଇ ବିଶ୍ୱଜନର ହୃଦସ୍ଥରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟେକର ହୃଦସ୍ଥ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । କିଏ ଆପଣାର ସବୁ ଦେଇ ହୁଏତ ସବୁ ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକର ପାହାଚ ପଡ଼ିଛି, ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ମୁକ୍ତିକୁ ସିଏ ଯେଉଁଠାରେ ଠାବ କରିଛି, ତାହାର ପାହାଚ ସେଇଠାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଯାତ୍ରୀ ସମସ୍ତେ ପାହାଚ ପାରି ହେଉଥିବାର ସମଧର୍ମୀ ସମସ୍ତେ ।

୧୭ । ୭ । ୭୦

ଏ ଶରୀର ବାଧା ଦେଉନାହିଁ, ଏଇ ସଂସାର ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହେଉଛି । ମନ ବାଧା ଦେଉନାହିଁ, ଏହି ସଂସାର ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହେଉଛି । ଏ ପ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ ବାଧା ହେଉନାହିଁ, ମାତ୍ର ସଂସାର ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହେଉଛି । ମନ ଓ ପ୍ରାଣଗତ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଂଶସ ସଂସ୍କାରକୁ model ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଥିବା ଏହି ସଂସାର ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହେଉଛି । ସ୍ୱଭାବତଃ ମନ, ପ୍ରାଣ ଓ ଶରୀର କେଉଁ ଅନୁସାରେ ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁ ଆକାଙ୍କ୍ଷାର ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ତିଆରି କରିବେ, ଏହି ସଂସାରରେ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ କେହିହେଲେ ସେକଥା କହୁନାହିଁ ! ଆଉକେହି ନହେଲେ ଅନ୍ତତଃ ଧର୍ମ ଆମକୁ ସେକଥା କହୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ଧର୍ମଟା ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂସାରରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ସ୍ଥାଣୀଷ୍ଣୁ କିମ୍ବା ଏକଦେଶଦର୍ଶୀ ସଂସ୍କାରରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି । ମଣିଷର ଗଭୀରତମ ଦିଗକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ବି ତା'ର ବେଳ ନାହିଁ । ବୁଝି ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ପାରିବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଶରୀର ପ୍ରାଣ ଓ ମନର ବିକାଶ ହେଉଥିଲେ ମଣିଷ ହୁଏତ ନିଜେ ହିଁ ଆପଣାର ସବମହାନ୍ ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିଥାନ୍ତା, ଏକ fully functioning organism ଭାବରେ ସେ ଆପଣାର fulfilment ଲାଗି ଆପଣା ଭିତରେ କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ବାସନାର ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରୁଥାନ୍ତା ଏବଂ ତା'ର ସେହି ବାସନାଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶୁଭବାସନା ରୂପେ ହିଁ ତାକୁ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେଉଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ସଂସ୍କାରରୂପୀ ମଣିଷ କହୁଛି : ନା, ତୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଏଠାକୁ ଆସିନୁ, ଫିଟି ପଳାଇବାକୁ ଆସିନୁ; ତୁ ବୋଲ ମାନିବାକୁ ଆସିଚୁ, ପଦାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆସିଚୁ । ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ କଳା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆସିଚୁ, ସ୍ୱଧର୍ମ ଅନୁସରଣ କରିବାର hazard ରୁ ମୁଁ ତୋତେ ରକ୍ଷା କରିବି, ତୁ ମୋ'ପାଖରେ ବିକାହୋଇ ରହିଥିବୁ । ତୋ'ର ଶରୀର, ପ୍ରାଣ ଓ ମନକୁ ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ବିକି ରଖିଯିବୁ , ଆଉ ଛଡ଼ାଉଥିବାକୁ କେବେହେଲେ ମନ କରିବୁନାହିଁ ।

୧୮ । ୭ । ୭୦

ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ହୁଏତ ମୂଳତଃ ସବୁଠାରେ ଏକ । ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛା, ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଏହି ପ୍ରୟାସରେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇଦେବାର ଇଚ୍ଛା, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛା, ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଇଚ୍ଛା । ଏହାରି ଭିତରେ ଆତ୍ମଦର୍ଶନ, ସମାଜ-ଦର୍ଶନ ଓ ଭଗବଦ୍‌ଦର୍ଶନ ସବୁ ଆସିଯାଉଛି । ଏବଂ, ଯେଉଁଠି ଏହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ପ୍ରୟାସରେ ମଣିଷ ସୁସ୍ଥ ଓ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଲଗାଇ ପାରୁଛି, ସେଠାରେ ମନୁଷ୍ୟର ମନ, ପ୍ରାଣ ଓ ଦେହ ମଧ୍ୟ ତା'ର ସହଯୋଗୀ ଓ ସହଚର ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଜୀବନ ବାସନାଟିକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାଲାଗି ସେଠି ମଣିଷକୁ ଆଉ ଆପଣାର ଦେହ ପ୍ରାଣ ଓ ମନ ସହିତ ଯୁଝିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ କିମ୍ବା ଅପର ଆଉମାନଙ୍କର ଦେହ, ପ୍ରାଣ ଓ ମନ ସମ୍ମୁଖରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସତର୍କ ରହିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ସିନା ମୂଳତଃ ଏଇଆ, ମାତ୍ର ତା'ର ସଂସ୍କାର ତାକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବଡ଼ ଅଲଗା କରି ରଖିଛି, ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଆପଣାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଲଗା କରି ରଖିଛି । ଆପଣାର ସଂସ୍କାରଗତ ବନ୍ଧନ ଓ ପ୍ରସୀମନ ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସେ କ୍ରମେ ସମାଜଦର୍ଶନ ବୋଲି କହୁଛି । ଏହି ସଂସ୍କାର ଭିତରେ ମୋଡ଼ିମାଡ଼ି ହୋଇ ପଶିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ ଆଉ ସ୍ୱଭାବର କୌଣସି ସୂଚନା ହିଁ ପାଉନାହିଁ । ସେ ସେହି ସଂସ୍କାର ସହିତ ଯୁଝୁଛି, ଅଥଚ ଉପରେ ସେହି ସଂସ୍କାର ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ରହୁଛି ।

୧୯ । ୭ । ୭୦

ଆଜି ମୋ' ସହିବା ଶକ୍ତିର ପରୀକ୍ଷା ହେବ । ମୁଁ ଗତ ଅଢ଼େଇବର୍ଷ ହେଲା ଖାଲି ସହି ସହି ଆସିଲି, ତେଣୁ ବିଧାତାଠାରୁ ମୋତେ ତା'ର ପୁରସ୍କାର ମିଳିବା ଉଚିତ, ଏପରି ମନାସ ରଖି ମୁଁ କେବେହେଲେ କିଛି ସହିବାକୁ ମନ କରିନାହିଁ । ସହିବା ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବଗତ ହୋଇଯାଇଛି । ସହିବାଟାକୁ ବି ବିକାରତାଲିକାର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରୁଥିବା ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ହୁଏତ ଏହାର ମୂଳ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇ ମୋ' ପିଲାଦିନର ସ୍ମୃତିସ୍ତୂପରୁ କେତେ ଶିରା କାଢ଼ି ବସିବେ । ତଥାପି ଏହି ସହିବାଟାକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଏକ ସଂସ୍କାର ବୋଲି କହିବି । ଏହି ସଂସ୍କାର ଶୁଭତର ଜୀବନାକାଙ୍କ୍ଷାର ଏକ ସଂସ୍କାର । ସଂସାରର ସଂଗ୍ରାମରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାଣ ଜୀବନର ମୂଳପ୍ରବୃତ୍ତି ବୋଲି କହି ଜିଦ୍ ଧରି ବସନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଦଳରେ ନୁହେଁ । ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବା ମଧ୍ୟ ମୋ' ଜୀବନର ବ୍ୟାକରଣରେ ଆପଣାର ସଂଗ୍ରହ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବାର ସମବାଚୀ,

ଆପଣାକୁ ଦେବା ଓ ଆପଣାକୁ ପାଇବାର ଏକ auxiliary,—ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବଗତ ସତ୍ତ୍ୱାକୁ ମୁଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ। ବିଧାତା ବା ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋ'ର ସଖାରୂପେ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ। ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗତଯାକ ବିଚ୍ଛୁରିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦାସ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁନଥିବ। ବହି ଯାଉଥିବାରୁ ପବନ ଆପେ ବହି ନେଉଥିବା ସୁଗନ୍ଧର ସଖା ବୋଲି ହିଁ ଆପଣାକୁ ମନେ କରୁଥିବ। ସଖା ପାଖରେ ସର୍ତ୍ତ ରଖି ସର୍ତ୍ତ ହୁଏନାହିଁ। ମାଲିକ ପାଖରେ ପୁରସ୍କାର କିମ୍ବା ବକ୍‌ସିସ୍‌ର ଆଶା ରଖାଯାଏ। ଖାଲି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ନୁହେଁ, ଭଗବାନଙ୍କର ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିଛି, ସେଠି ସମଗ୍ରତଃ କୌଣସି ସର୍ତ୍ତ ରଖିନାହିଁ। ବନ୍ଧୁତାକୁ ବ୍ୟବସାୟ ରୂପେ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ହାରିଛି। ଆପଣାକୁ ଖୁସୀ ହୋଇ ଦେଇଛି, ମାତ୍ର ଖୁବ୍ କମ୍ ପାଇଛି; ହୁଏତ କିଛି ପାଇନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟବସାୟୀର ମନ ବୁଝିବାଭଳି ମୁଁ କିଛି ପାଇନାହିଁ। ସଖ୍ୟ ଦେବାର ଏହି ସ୍ୱଭାବଗତ ଜୀବନକ୍ରମରେ ମୁଁ କେତେ ବା କେତେ ସହିଛି। ତଥାପି କୋଉଠି କିଛି ମାଗିନାହିଁ। ଆଜି ବି କିଛି ମାଗୁନାହିଁ। ମଣିଷ ପାଖରୁ ବା ବିଧାତା ପାଖରୁ କିଛି ହେଲେ ମାଗୁନାହିଁ।

୨୦।୭।୭୦

ମୁଁ ଯାହା ପାଇଛି, ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରି ହିଁ ପାଇଛି। ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦେଇ ନଦେଲେ ଯେ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପାଇ ହୁଏନାହିଁ, ସେକଥା ମୁଁ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ହିଁ ଶିଖିଛି। ଜୀବନଧର୍ମର ଏହି ମର୍ମକଥାଟିକୁ ଶିଖିବାଲାଗି ମୋତେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ହେଲେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ। ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦେଇ ଦେଇ ମୁଁ ତାହାର ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ହୋଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିଛି। କାହାର ହୋଇଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଆପଣାର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ାକ ତାହାର ସହିତ ଲାଗିଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାର ପାଖରୁ ଆସିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବା। ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେଲେ ମୁଁ ଯେ କାହାର ଗ୍ରାସ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯିବି, ମୋ'ର ଏପରି ଭୟ କେବେହେଲେ ହୋଇନାହିଁ। ତେଣୁ, ମଣିଷ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇ ମୁଁ ମଣିଷର ଗ୍ରାସରେ କେବେହେଲେ ପଡ଼ିଯାଇନାହିଁ। ଓଲଟି ମଣିଷକୁ ଆପଣାର କରି ପାଇଛି। ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇ ମୁଁ ସଂସାରଦ୍ୱାରା କେବେହେଲେ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିନାହିଁ। ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଆପଣାର କରି ପାଇଛି। ସଂସାର ମୋ'ର ଛାତିଉପରେ ଆସି ବସି ରହିଥିବା ପରି କିମ୍ବା ମୋ'ର ଗୋଡ଼ରେ ପଥର ହୋଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପରି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ। ସଂସାରକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଛାତିତଳେ

ହିଁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛି । ଜ୍ଞାନ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେଇ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଜ୍ଞାନର ଗ୍ରାସରେ ପଡ଼ି ଯାଇନାହିଁ । ଜ୍ଞାନକୁ ମୁଁ ଆପଣାର କରି ପାଇଛି । ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଜୀବନର ବ୍ୟବଯାତ୍ରରେ ମୁଁ କୋଉଠିହେଲେ ହାରି ଯାଇନାହିଁ, କୋଉଠିହେଲେ ଖତରେ ପଡ଼ିନାହିଁ ।

୨୧ । ୬ । ୭୦

ଆଜି The Life Divine ର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସରିଯିବ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଯେ କିପରି ଏତେବଡ଼ କାମଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିଲା, ତାହା ମୁଁ ନିଜେ ବି ବେଳେବେଳେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ଏତିକି କହିପାରିବି ଯେ, ଗତ କେତେମାସ ହେଲା ମୁଁ ରୁଟିନ୍ କଲା ପରି ଏହି କାମଟି ପାଖରେ ଛଅଘଣ୍ଟା ଦୈନିକ ବସିଛି । ବୈଶାଖ ଜ୍ୟେଷ୍ଠର ଝାଞ୍ଜି ବୋହୁଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବାହାରେ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଏ କାମ କରିଛି । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବସିନାହିଁ, ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ବସିଛି । ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଏଭଳି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ତେଣୁ, ମୁଁ ଯଦି ସେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖି ପାରିବାର ଓ ସେତିକି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ବଞ୍ଚିପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲି, ତେବେ ତାହାରଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୋ' ଶ୍ରମର ଅସଲ ମଜୁରି ମୋତେ ମିଳିଗଲା ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିବି । ଏ ଭିତରେ ଏତେ ଶକ୍ତି ଅଛି,—ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଡୁଆ ତଥା ଅନର୍ଷ୍ଟିତତାର ସବୁ ଜାଲ ଭିତରୁ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ବାହାରି ଆସି ଦିନକୁ ଛଅଟି ଘଣ୍ଟା କେବଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିବା, ଇଏ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଶକ୍ତିକୁ ଆପଣାର ଶକ୍ତିରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଏ ଭିତରେ ଏତେ ଶକ୍ତି ଅଛି, ଏବଂ ତାହାହିଁ ମୋତେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ କରି ପାରିଛି । ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ରହିବାଲାଗି ଶକ୍ତି ଦେଉଛି, ପୁଣି ମୋର ସକଳ ସଂସାରଟିକୁ ଆଉ କେଉଁ ଉଚ୍ଚତର ବାସନାର ଅଭିଗମ ପଥରେ ନମିତ୍ତ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବାଲାଗି ବି ମୋ'ର ଶକ୍ତି ରହିଛି । ସଂସାର ଭିତରୁ ପଳାଇ ଯିବାଲାଗି ମୁଁ ଲେଖିବାକୁ ଆଶ୍ରା କରିନାହିଁ, ଧର୍ମକୁ ଆଶ୍ରା କରିନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆପଣା ସଂସାରଟିକୁ ଆପଣା ସାଥିରେ ନେଇ କେତେ କେତେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସଂସାରର ଦ୍ୱାର ଖୋଜିବୁଲିବା ଲାଗି ଆଶୀର୍ବାଦର ବାଞ୍ଛା ରଖି ମୁଁ ଏସବୁ ଆଗ୍ରହକୁ ବି ଆପଣାର ଆଗ୍ରହ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଦୂରକୁ ଉଡ଼ିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖି ମୁଁ ଗଭୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ବାଟ ପାଇଛି । ଏଇଠି ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ବାଟ ପାଇଛି ।

୨୨ । ୭ । ୭୦

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଖସିଗଲେ । ସୁକର୍ଣ୍ଣ ହୁଏତ ସବୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସୁ-କର୍ଣ୍ଣ ନଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେ ସମୟର ଆହ୍ୱାନକୁ ଶୁଣି ପାରୁନଥିଲେ । ମଣିଷ ତଥା ମଣିଷସମୂହର ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଯଥାର୍ଥ ଆହ୍ୱାନଟି ଆସେ, ସୁକର୍ଣ୍ଣ ସେହି ଆହ୍ୱାନ-ଟିକୁ ଶୁଣି ପାରୁନଥିଲେ । ସେ କ୍ଷମତା ଚାହୁଁଥିଲେ, କ୍ଷମତାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏହି କ୍ଷମତାର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପରାକ୍ରମ ପାଖରେ ସେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ କେବଳ ଗୋଡ଼ିମାଟି ପରି ଦେଖୁଥିଲେ, ଆପଣାର ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ିମାଟି ପରି ଦେଖୁ-ଥିଲେ, ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ିମାଟି ପରି ଦେଖୁଥିଲେ । ତୁଚ୍ଛା ଜାତୀୟତାର ବାଣ ମାରି ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ନୂତନ ମୁଗ୍ଧ ଜାତିର କାନ୍ଧ ଉପରେ ନେତା ହୋଇ ବସି ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଣିଷ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଗୋଡ଼ିମାଟି ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ଦିନ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ସୁକର୍ଣ୍ଣ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଦେବତା ପରି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖିଥିଲେ । ପିତୁଳା' ଭିତରେ ଦେବଭାବର ଆରୋପ କରାଗଲେ ପିତୁଳା ହିଁ ଦେବତାରୂପେ ପୂଜା ପାଏ, ଏବଂ ସେହି ଦେବଭାବଟି ଅପସରି ଗଲେ ପିତୁଳା ପୁଣି ଗୋଡ଼ିମାଟି ପରି ଗଡ଼ଗଡ଼ାଇବାକୁ ଲାଗେ । ଶେଷକାଳରେ ସୁକର୍ଣ୍ଣରୂପୀ ପିତୁଳା ଆପଣାର ଦେବଭାବରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ଏମିତି ଗଡ଼ଗଡ଼ାଉ ଥିଲା । ନୂଆ ଏସିଆର ନେତୃତ୍ୱ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ସୁକର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ସ୍ତରରୁ ଅଧିକ ଉପରକୁ ଉଠିପାରିଚି ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏଠି ନେତୃତ୍ୱ କହିଲେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଦେବତାରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ପିତୁଳାକୁ ବୁଝାଉଚି । କ୍ଷମତାକୁ ବୁଝାଉଚି, ମୂଢ଼ତାକୁ ବୁଝାଉଚି, ମଣିଷକୁ ଗୋଡ଼ିମାଟି କରି ରଖିଥିବା ମୂଢ଼ତାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଚି ।

୨୩ । ୭ । ୭୦

ଆପଣାର ଅବଗୁଣଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଆମେ ଅନ୍ୟର ଅବଗୁଣଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଆରୋପ କରିଦେଉ ଏବଂ ଅନ୍ୟର ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ନାନା ଉପାୟରେ ଆପଣାକୁ **identified** କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ । ଜୀବନର ଉଦ୍ୟମ କହିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ଆମଲାଗି କେବଳ ଏତିକି ବୁଝାଇଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ଅନ୍ୟର ଅବଗୁଣ-ମାନ ଖୋଜି ବୁଲିବାରେ ଆମେ ଏତେବେଶୀ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଥାଉ । ଅବଗୁଣ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଛି, ସଂସ୍କାରଗତ ଅବଗୁଣ ରହିଚି, ତଥା ହୁଏତ ସ୍ୱଭାବଗତ ଅବଗୁଣ ବି ରହିଚି,— ତା'ଠାରେ ଯେପରି ରହିଚି, ମୋ' ଠାରେ ବି ଠିକ୍ ସେମିତି ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭର ଆତ୍ମକୁଗୁପ୍ସାପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବୋଧତାରେ ଆମେ ଏହି ସହଜ ଓ ସରଳ କଥାଟିକୁ

ଏକାବେଳେକେ ପାସୋର ପକାଇଥାଉ । କାରଣ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚ଼ାଇ ରଖିବା ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଆପଣାର ମଇଳାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଆମେ ଆଉ କାହା ପୁଟୁଳାରେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଆସିବାର ଓ ସେହିପରି କରି ଆପଣାର ସମ୍ମାନହୀନ ହେବାର ଆହ୍ୱାନରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ବାଟ ଖୋଜୁଥାଉ । ସେଥିଲାଗି ଆମ ଜୀବନର ଅସଲ କାମ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଗୁଣଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ ଲାଗି ଆଉ ଆମର ଫୁରସତ ନଥାଏ । ଆପଣାର ଗୁଣବିକାଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ଅବଗୁଣଗୁଡ଼ାକ ମ୍ଳାନ ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ଆମେ ସେହି କଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଛିଦ୍ରାନ୍ୱେଷଣର ତାପ ଭିତରେ ପାସୋର ଦେଉ । ଆପଣାର ଅବଗୁଣଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ଅନ୍ୟକୁ ଦୋଷ ଦେଉ, ଅନ୍ୟର ଗୋଡ଼ରେ ବେଢ଼ୀ ପକାଇଦେଉ; ଅନ୍ୟକୁ ହିଁ ଆମ ସଂସାରର ଗୁଣବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବାଧା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁ । ସଂସାରର ଇତିହାସରେ ଏଭଳି କେତେ ହୋଇଛି । ଅବଗୁଣଗୁଡ଼ାକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଯାଇ ଗୁଣବିକାଶର ମାର୍ଗକୁ କେତେ ପ୍ରକାରରେ ରୁନ୍ଧ କରି ରଖାଯାଇଛି । ଆମର ଜୀବନନୀତି କେତେ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ନୀତିଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛି । ଅବଗୁଣ ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ରହିଛି, ମାତ୍ର ଏଣେ ଗୁଣବିକାଶର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଫଳରେ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ସାଥୀ ପରି ନଦେଖି ପରସ୍ପରର ଭାରବାହକ ପରି ଦେଖିଛୁ ।

୨୪ । ୭ । ୭୦

ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସଙ୍କେତ ଲୋଡ଼ୁଥିଲି । ତାଙ୍କର କୃପା ଓ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦର ଏକ ସଙ୍କେତ ଲୋଡ଼ୁଥିଲି । ମୋତେ ସେହି ସଙ୍କେତ ମଧ୍ୟ ମିଳିଗଲା । ଭିତରେ ନିର୍ଭର ଆସିଲା ଯେ, ତାଙ୍କର କୃପା ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋ' ଲାଗି ସବୁବେଳେ ରହିଛି । ସିଏ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ଖାଲି ମୋ'ର ସଂଶୟୀ ଓ ଭୟାଚ୍ଛନ୍ନ ମନରୁ ସଂଶୟ ଓ ଭୟ ଦୂର କରିଦେବାକୁ ଯେ ସିଏ ଏହି ସଙ୍କେତଟିକୁ ଘଟାଇଲେ, ମୁଁ ସେକଥା ଆଦୌ କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର ସଙ୍କେତଟି ଘଟିଲା ଓ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ମୋର ଭରସା ପାଇଲି । ମୁଁ ଯାହା ଖୋଜୁଥିଲି, ତାହା ପାଇଲି । ଆପଣାକୁ ଆଉ ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ବୋଲି ମନେ କଲିନାହିଁ, ମୋ ଲାଗି ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ସିଏ ତାଙ୍କୁ କରୁଣାମୟ ବୋଲି ମାନିଥାଏ, ତାଙ୍କୁ ସହଯୋଗୀ ସଖା ବୋଲି ମାନିଥାଏ, କେବେ କୌଣସି କାରଣରୁ ସେହି କରୁଣା ବା ସେହି ସଖ୍ୟରୁ ସେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ । ତଥାପି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ସଙ୍କେତ ପାଇବାକୁ ଲୋଡ଼େ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହଠାତ୍ ବାଉଳା ହୋଇ ଗଲାବେଳେ ସେ ଏପରି ଲୋଡ଼େ । ହାତରୁ ସବୁ ଦଉଡ଼ି ଖସିଯାଉଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲାବେଳେ ସେ ହାତରେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଦଉଡ଼ି ରହିଛି, ଆପଣାର ପରମସଖାଠାରୁ ମଧ୍ୟ

ସିଏ ଏହି ସତ୍ୟଟିର ପୁଷ୍ଟି ଚାହେଁ । ତେଣୁ ଏସବୁ ବ୍ୟାପାରକୁ ଠିକ୍ ଅବିଶ୍ୱାସର ବ୍ୟାପାର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ସଂଶୟର ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ବି କୁହାଯିବନାହିଁ । ତତ୍ତ୍ୱତଃ ଏହିସବୁ ସଙ୍କେତ ଲାଗି କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଯେ ତଥାପି ସଙ୍କେତ ଚାହେଁ, ତା'ର ପରମସଖା ସହିତ ସିଏ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିଛି ବୋଲି ଜାଣିବାଲାଗି ଏକ ପ୍ରମାଣ ଚାହେଁ, ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ଏତିକି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏବଂ, ଏତିକି ଭରସା ଯେ ଆଦୌ କମ୍ ଭରସା ନୁହେଁ, ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା ମଣିଷ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିବ । ଏତିକି ସଙ୍କେତ, ବେଳ ଜାଣି ଏହି ସଙ୍କେତଟି ଯେ ଆଦୌ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ, ଅନୁଭବୀ ସମସ୍ତେ ତାହା କହିପାରିବେ, ତାହାର ମହତ୍ତ୍ୱ ବୁଝି ପାରିବେ ।

୧୦ । ୭ । ୭୦

ମୁଁ ଯେ ପଇସା ଚାହୁଁନାହିଁ, ସେକଥା ଆଦୌ କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ମୁଁ ଅନେକ ପଇସା ଚାହୁଁଛି, ଅନେକ ପଇସା ପାଉଛି ଓ ଅନେକ ପଇସା ଖରଚ କରୁଛି । ମାତ୍ର, ମଣିଷ ବଦଳରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ପଇସା ଚାହୁଁନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଜୀବନର କୌଣସି ମୌଳିକ ଆଶ୍ରୟରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କିମ୍ବା ବିରକ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ କେବେହେଲେ ପଇସାର ତଥାକଥିତ ଆଶ୍ରୟ ଭିତରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଖୋଜିଯାଇନାହିଁ । ଆପଣା ଜୀବନର ସାମୟିକ ଶୂନ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ପଇସା ଦେଇ ଭରି ରଖିବାର ପଣ୍ଡ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ଯଦି ଆଉ କେହି କେବେ ପଇସାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଅନେକ ଶୂନ୍ୟ ଓ ଅନେକ ଛିଦ୍ରକୁ ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ପଇସାଦ୍ୱାରା ଭରି ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ଅହଙ୍କାର ଦେଖାଇ ବାହାରିଛି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ତଥାପି ତା'ର ଶୂନ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଦେଖିଛି, ପଇସାର ମିଛ ପ୍ରବୋଧନା ଦ୍ୱାରା ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ତା'ର ଉପର ପରସ୍ତଟାକୁ ଭେଦି ମୁଁ ତା'ଭିତରେ ତଥାପି ନିଃସ୍ୱ ହୋଇ ବସିଥିବା ଦୁଃଖୀଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ସେଇଠି ତା'ସହିତ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଆବେଦନ କରିଛି, ତା'ର ପଇସାକୁ ହିଁ ତା'ର ଅସଲ 'ମୁଁ' ବୋଲି ମାନିନେଇ ନାହିଁ । ମୋ'ର ପଇସା ଦେଇ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣାର ବିଚାର କରିନାହିଁ, ତେଣୁ ପଇସା ଦେଇ ଅନ୍ୟର ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିନାହିଁ । ଯିଏ ମୋତେ ପଇସାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ମଣିଷସଂସାରକୁ ଚିହ୍ନିବା ଲାଗି ମିଛପ୍ରବଞ୍ଚନା ଦେଉଛି; ମୁଁ ତାକୁ କଦାପି ଘୃଣା କରୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୂଳତଃ ତାହାକୁ ଜଣେ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ବୁଝୁଛି । ସେ ହେଉଛି ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ— ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସେ ହୁଏତ କିଛି ପାଇନାହିଁ । ନାନାପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛି କିମ୍ବା ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ଭାବୁଛି । ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ଭାବୁଛି ବୋଲି

ହୁଏତ ତା'ପାଖରେ ଅନେକକିଛୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଚି, ସଂସାରକୁ ଈର୍ଷା କରୁଚି,— ସଂସାରକୁ ଶତ୍ରୁଦୁର୍ଗ ମଣୁଚି । ମୁଁ ସେହି ଅନ୍ତର୍ଦୁଃଖୀର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ଚାହେଁ, ଉପରେ ରହିଥିବା ସକଳ ଅହଙ୍କାରର କବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ମୁଁ ତା'ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

୨୧ । ୭ । ୭୦

ପଇସା ମୁଁ ଖୁବ୍ ଚାହେଁ, ମାତ୍ର ମଣିଷର, ଜୀବନର ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଲାଗି ମୁଁ ପଇସା ଚାହେଁ । ଯଦି ମୋ' ପାଖରେ ପଇସା ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ହୁଏତ ଜୀବନଟାକୁ ହିଁ ଉଦରଭରଣର ଧନ୍ଦା ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି, ଉଦରଭରଣର କଷଣଟାକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି ଧରି ନେଉଥାନ୍ତି । ଏହି ଦେହଟାକୁ ଓ ଦେହଗତ ସମ୍ବନ୍ଧର ଜଗତଟାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାରେ ହୁଏତ ମୋ'ର ସବୁ ଅନ୍ୱେଷଣ ଓ ଅନୁରକ୍ତି ଆପଣା ଦାନ୍ତରେ ଢରଣ ଲଗାଇ ବଡ଼ ଅସରଣ ଭାବରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତା । ଏହି କଷଣକୁ ତୁଟାଇବାଲାଗି ପଇସା ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର । ମାତ୍ର, ପଇସା ହୋଇଗଲେ ଯେ ଜୀବନର ସବୁ କଷଣ ଦୂର ହୋଇଯିବ, ଏକଥା ମୁଁ କେବେହେଲେ ଭାବନାହିଁ । ବସ୍ତୁତଃ ଯୋଉମାନେ ପଇସାକୁ ଏଭଳି ଏକ **panacea** ବୋଲି ଆଦରି ନେଇଥାନ୍ତି, ପଇସା କେବେହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ସେମାନେ କଦାପି ଭାବି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେତିକି ରୋଜଗାର କରୁଥାନ୍ତି, ସେତିକି ବେଶୀକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ପଇସାବାଲାଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରି ସେମାନେ ନାନା ହୀନତାକଷ୍ଟ ସନ୍ତାପରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମରୁଥାନ୍ତି । ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସବୁଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ନାନା ଉଦ୍‌ଭସ ଓ ନାନା ସମ୍ବନ୍ଧର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଯିବାବାଟରେ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଓ ଖୁସୀ ଉକୁଟିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ କେବଳ କାଦୁଅ ଛିଞ୍ଚିକିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେମାନେ ଏହି ସଂସାରର ପଥଟାକୁ ଖାଲି କର୍ଦ୍ଦମାକ୍ତ କରିଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ନିଜେ କର୍ଦ୍ଦମ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି ।

୨୬ । ୭ । ୭୦

ଭଗବାନ୍ କହିଲେ କିଏ ପରମସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନେ, କିଏ ପରମ ଚୈତନ୍ୟ ଓ ପରମ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ମାନେ । ଭଗବାନ ଉପରେ ରହି ଦଣ୍ଡ ଓ ପୁରସ୍କାରର ବିଧାନ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ବି କେହି କେହି କହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ମୂଳତଃ ତାଙ୍କୁ ମୋ' ଜୀବନର ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଓ ତେଣୁ ବଳିଷ୍ଠତମ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି

ମାନେ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାର କୌଣସି କଳ୍ପନାକୁ ଆପଣାର ଧ୍ୟାନ ଭିତରୁ ବହିଷ୍କୃତ କରିଦେଇ ଯେ ମୁଁ ଏପରି କରିଥାଏ ତାହା ନୁହେଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପରମସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନେ, ପରମ ଚୈତନ୍ୟ ଓ ପରମ ଆନନ୍ଦରୂପ ବି ମାନେ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ପରମ ସଖା ଓ ପ୍ରେରଣା ବୋଲି ମାନେ । ମାତ୍ର, ଆପଣାର ହେବା ଓ ବଦଳିବାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କ୍ଷେତ୍ରଟି ଉପରେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ମୂଳତଃ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ରୂପେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରେ । ଏବଂ, ସେହି ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସତ୍ୟମୟତା, ଚୈତନ୍ୟ-ମୟତା ତଥା ଆନନ୍ଦମୟତାକୁ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଲାଗିଥିବା ମୋ'ର ସମ୍ବନ୍ଧର ସୂତ୍ରଟି ମୋତେ ମୂଳତଃ ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ହିଁ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ଦେଇଯାଏ । ସେଇ ଆହ୍ୱାନ ମାତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ହିଁ ମୁଁ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କୋଉଠି ପଡ଼ି ବା ଅଟକି ଯାଇଥିବା ବେଳେ ସେଇ ଆହ୍ୱାନ ହିଁ ମୋ'ର ବିଷାଦର ସକଳ ଗହ୍ୱରରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମୋତେ ନୂତନ ଶଙ୍ଖନାଦର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ଉଠାଏ, ମୋତେ ତଥାପି ଉଠି ଆଗକୁ ଯିବାର ବଳ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଥାଏ । ସେହି ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ, ଜଗତର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ତତ୍ତ୍ୱତଃ ଯାହା କହି ବୁଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି ଆହ୍ୱାନର ଯେତିକି ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ, ଜୀବନରେ କେବଳ ସେତିକି ହୁଏ । ଏହି ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣିହେବାର ସ୍ତର ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ସ୍ତରଟିକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ, ଜଗତର ଧାଡ଼ିରେ ମୋ' ସ୍ତରଟିକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ ।

୧୫ । ୭ । ୭୦

ବାଟରେ ଚାଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାପରି ବି ଲାଗୁ-ଥାଏ । ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ବି ଅନୁଭୂତି ମିଳୁଥାଏ । ବାଟରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ବାଟରେ । ଆପଣାର ଶୁଭତମ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣି ସେଇ-ଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଶୀଳନ ଓ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ମଣିଷ ଆପଣା ଆଗରେ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେଉଁ ବାଟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ସେଇ ହେଉଛି ତା'ର ବାଟ । ସେଇ ବାଟରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ସତେ-ଅବା ଆପଣାର ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିବାର ମନେହୁଏ । ତାହା ଆପଣା ଜୀବନର ମାନଚିତ୍ରଟିର ଅନ୍ତର୍ଗତ ପରି ମନେହୁଏ । ସେଇ ବାଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତତମ ଇପ୍ସିତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ବାଟ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ପକାଇଲା ମାତ୍ରକେ ଇପ୍ସିତର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ସତେଅବା ଇପ୍ସିତକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଇପ୍ସିତ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଏହିଭଳି

ଏକ ଅନୁଭୂତିକୁ ମୁଁ ଜୀବନର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ବୋଲି କହିବି । ଏହି ଅନୁଭୂତି ମିଳୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ କୋଉଠି କୌଣସି କ୍ଷତ ବା ତଜ୍ଜନିତ ସନ୍ତାପ ଥିବାପରି ଆଦୌ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏକ ଅନୁଭୂତି, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଏହି ଅନୁଭୂତି । ଏ ବାଟ ଛାଡ଼ି କୋଉଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ମିଳେନାହିଁ । ଏହାକୁ ସାର୍ଥକ ବାଟ ଚାଲିବାର ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ମୁଁ ମୋ' ବାଟଟିକୁ ବେଶ୍ ଦେଖିପାରୁଛି, ମାତ୍ର ତା' ଉପରେ ଚାଲି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି, ମୁଁ ନିଜକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଛି । ତଥାପି ମୋତେ ବାଟ ଚାଲିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଛି । ସେଇଥିଲାଗି ବାଟ ସହିତ ଖିଅ ଛୁଟିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି ।

୩୧ । ୭ । ୭୦

ଦିନପରେ ଦିନ ଓ ମାସପରେ ମାସ ଚାଲିଯାଉଛି । ବର୍ଷପରେ ବର୍ଷ ଚାଲିଯାଉଛି ବୋଲି କହିବାର ଅବସର ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି । ତଥାପି ଏହିସବୁ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ସମୟ ଗୁଡ଼ାକର ସତେ ଯେପରି ମୋ'ଲାଗି କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ନାହିଁ ! ସମୟ ତ ଯେକୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ଦହି ଚାଲି ଯାଉଥାଆନ୍ତା ! ମାତ୍ର, ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭରାଇନେଇ ପାରୁଥିଲେ ସେଗୁଡ଼ିକ ତଥାପି ମୋ'ର ହୋଇ ରହି ପାରୁଥାଆନ୍ତା ! ଆପେ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ ମୋ'ଲାଗି ସେଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଆନ୍ତା ! ସମୟର ସୁଅକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଓ ଦିନଦିନର ତରଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ାକୁ ଗଣି ଗଣି କ୍ରମେ ତିନିବର୍ଷ ପୂରିଗଲା, ତଥାପି ଅନାଇ ରହିବାର ଦଣ୍ଡ ପୂରିଲାନାହିଁ । ମୁଁ ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବି, ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବି । ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ହାତଗୋଡ଼କୁ ଚଳାଇ ପାରୁଥିଲେ ମୁଁ କେତେ କଅଣ କରି ପାରୁଥାନ୍ତି । କେତେ କେତେ ଥାନରେ ମୋ'ଲାଗି ଯେ କେତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ରହିଛି. ଆଜି ଏଠି ବାନ୍ଧିହୋଇ ବସି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରର ମାନଚିତ୍ରଟି ଉପରେ ସେକଥା ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଦେଖିପାରୁଛି । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ମାତ୍ର କରାଇ ପାରୁନାହିଁ । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ମୋ'ର ସକଳ ଅସନ୍ତୋଷର ଜନ୍ମ ହେଉଛି । ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ କେବେ ଦୂର ହେବ ? ଜୀବନ ଲାଗି ମୋ'ର ସକଳ ଭକ୍ତି ଓ ସକଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜୀବନର ବିଧାତୃଙ୍କ ପାଖରେ ଆଜି କେବଳ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରୁଛି । ସକାଳର ଏହି ଆଲୁଅ ଓ ପବନକୁ ବି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରୁଛି । କାହାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନକରି ମୁଁ କେବଳ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରୁଛି । ମୋ'ର ପ୍ରାର୍ଥନା କିଏ ଶୁଣିବ, ମୋତେ କିଏ ଅନୁଗ୍ରହ କରିବ ?

ମୋ'ର ଏ ଦୁଃଖକୁ କିଏ ବୁଝିବ, ଏଇ ଘାଆଗୁଡ଼ାକୁ କିଏ ଭଲ କରିବ, ମୋତେ ଏଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ କିଏ ଉଠାଇନେବ ?

୫ । ୮ । ୭୦

ସିଏ କହିଲେ, 'ମଣିଷ ତା' ଜୀବନରେ ଆରାମରେ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେତିକି ପାଇଲେ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ପାଇଲା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ତାଙ୍କର ଭାଷ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଆହୁରି ଆଗକୁ କହିବାକୁ ଗଲେ, ମଣିଷ ଆରାମ ଚାହେଁ, ଏବଂ ସେଇଥି ଲାଗି ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଚାହୁଁଥାଏ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭୋଗସାମଗ୍ରୀ ଏକାଠି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ାକ ପରିମାଣରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆରାମରେ ରହେ ଓ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଭବ କରେ । ମୁଁ ବି କହୁଛି, ସବୁ ମଣିଷ ଆରାମ ଚାହାନ୍ତି । ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆରାମ ଚାହୁଁଛି । ମାତ୍ର ରାମ ନହେଲେ ଏହି ଆରାମ କେବେହେଲେ ମିଳେନାହିଁ । ରାମର ଅନୁଭୂତି ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ସାଯୁଜ୍ୟର ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ଏହି ବିଶ୍ୱଜୀବନ ସହିତ ସାଯୁଜ୍ୟର ଅନୁଭୂତି । ସବୁରି ହୃଦୟ ସହିତ ଆପଣା ହୃଦୟର ଚେର ଲାଗିକରି ରହିଥିବାର ଅନୁଭୂତି । ଏହି ଅନୁଭୂତିରେ ଧନ୍ୟହୋଇ ରହିବାଲାଗି ମୁଁ ମୋ'ର ସକଳ ଧନ ଓ ସକଳ ଉପାର୍ଜନକୁ କାମରେ ଲଗାଇ ପାରିବାର ପଣ କରି ବାହାରିଛି । ଏହି ଅନୁଭୂତିର ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ବା ଏହି ଅନୁଭୂତିକୁ ଭସ୍ମ କରି ମୁଁ କଦାପି ଧନ ଓ ସାମଗ୍ରୀର ଲୁଡ଼ା ଭିତରେ ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ପରି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଆରାମ ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣାଉଛି, ତାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ କାମନା କରୁଛି ।

୭ । ୮ । ୭୦

ସେ ମୋତେ ପିଲାଦିନେ ପାଠ ପଢ଼ାଇଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଡ଼ ହାଇସ୍କୁଲର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଓ ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ସେଦିନ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ଆଗର କେତେ ଅନୁଭୂତି କଥା ପଡ଼ିଲା । ଏବର ଅନେକ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ସେ କହିଲେ । ତାଙ୍କର ବୟସ ସତୁରିକୁ ଟପି ସାରିବଣି । ତଥାପି, ପିଲାଦିନେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପଇଁତିରିଶ ବର୍ଷ ବୟସର ଯୁବକମନକୁ ଯେପରି ଦେଖିଥିଲି ଏବଂ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି, ସେଦିନ ସତୁରିବର୍ଷର ତଥାକଥିତ ବୁଢ଼ା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ମନର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଲି । କୋଉଠି ହେଲେ କୌଣସି ଅବସାଦ ନାହିଁ, ଆଖି ତଥାପି ଅନାଗତମୁଖୀ ହୋଇ ରହିଛି । ଯାହା ସାଧି ହୋଇଛି, ସେଇଥିରେ ଏକପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟତାଭାବେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନରହି ସେ ଆହୁରି ଯାହା ସାଧି ହୋଇ ପାରିବ, ମୁଖ୍ୟତଃ ତାହାରି ଚିନ୍ତା

କରୁଚନ୍ତି । କଟକ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମଝିରେ କଏ ତାଙ୍କୁ କୋଉଠି ପଚାଶ ମାଣ ଜମି ଦଆଇଦେବ ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ସେଇଠି ସେ ଏକ ନୂଆ ସ୍କୁଲ କରିବେ । ଏଠି ଚଉରିଶି ବର୍ଷର ମେହେନତ ଫଳରେ କ୍ଷେତ୍ରଗତ ନାନା ବାଧା ହେତୁ ଯାହା ହୋଇ ପାରିଲନାହିଁ, ସେଠି ତାହାକୁ ଫଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ବୋଲି ସେ ଏଇଦିନୁଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲେଣି । ଏହି ସଂସାରରେ ଯେ ଆହୁରି ଅନେକକିଛି ହେବ ଏବଂ ତାଙ୍କରି ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଯେ ଆହୁରି କେତେ ବାକୀ କାମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବ ତାଙ୍କର ମନ ଏହିପରି ଏକ ସମର୍ପଣଧର୍ମୀ ଦୃଷ୍ଟି ଉପରେ ଭାସି ଭାସି ଚାଲିଚ । ଯୁଗକୁ ଧିକ୍କାର ଦେବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟମାନେ ମୋତେ ସ୍ୱୀକୃତ ଦେଲେ-ନାହିଁ ବୋଲି କୌଣସି ଅଳସୁଆଣିଆ ବି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ଆପଣାର ସାଥୀ ବୋଲି ଲାଗିଲା, ଆପଣାକୁ ବି ତାଙ୍କର ସାଥୀ ବୋଲି ଲାଗିଲା । ଆଉ ଏହିପରି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ପାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମଣିଲି ।

୭ । ୮ । ୭୦

ମୋ' ଜୀବନର ଭୂଇଁଉପରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର-ଜୀବନର ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଏବେ ବି ଭେଦ କରି ରହିଚ । ମୋ' ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ଏକ ସଂସ୍କାରକଶକ୍ତି ପରି ହୋଇ ରହିଚ । ପୂଜ୍ୟ ପୂଜାର ଆନୁଷ୍ଠାନିକତାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଯେଉଁମାନେ ଅତୀତର ଜୀବନକାଂକ୍ଷୀ ମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ହୁଏତ ମୁଁ ସେଇଥି ସକାଶେ ଆପଣାର ଆକାଙ୍କ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଥାନ କରି ପାରେନାହିଁ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶଟାକୁ ଖାଲିନ କରି ଲୁହା ଯାଏନାହିଁ । ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡୋରଗୁଡ଼ାକୁ ସଭାଘରେ ଟିଂଟାଇ ଦେଖାଇଦେଲେ ତାହା ଆଦୌ ଶୋଭା ପାଏନାହିଁ । ତାହା ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକୁ ବାଧେ, ଅନ୍ତର୍ଗତତାକୁ ବି ବାଧେ । ମୁଁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କୁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ ଇହଜୀବନର ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟଗତ ବିଳାସରେ ପରମ ରମ୍ୟ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠରୂପେ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ତଥାପି ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ଗ୍ରନ୍ଥାଗାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ମୁଁ ପଞ୍ଚୋଟି ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିଚ । ତା'ପରେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଅତୀତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବେ ମୁଁ ଶାନ୍ତି-ନିକେତନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଛକୁ ମନେ ରଖିଚ । କେତେଥର ଆପଣାର ଅବ୍ୟକ୍ତ ବାସନାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଅବଚେତନ ଭାବେ ବଞ୍ଚିବାବେଳେ ମୁଁ ସେହି ଶାନ୍ତିନିକେ-ତନର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଚ । ମୁଁ ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ବହନ କରି ଶିଖିଚ । ରବୀନ୍ଦ୍ର-ସାହିତ୍ୟ ସତେଅବା ମୋ'ର ମନକୁ ଜାଣି ଲେଖା ହୋଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଚ । ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମୋ'ର ଅନେକ ଲାଜ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଚନ୍ତି । ମୋ'ର ଅନେକ ଆବରଣକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଚନ୍ତି ।

୮ । ୮ । ୭୦

ପ୍ରାଦେଶିକତା ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାତରତାରେ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଆମର ଏହି ଦେଶରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଏବେ ଅନେକଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ପ୍ରାଦେଶିକ ବୋଲି ମନେ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ତଥାପି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ପ୍ରାଦେଶିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଅନେକେ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷା ଜରିଆରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । ମୁଁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ଜରିଆରେ ବଙ୍ଗଳାଭାଷା ପାଖକୁ ଆସିଛି । ମୋ'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନ୍ତର୍ଜୀବନର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଓ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବଞ୍ଚିବାରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମୋତେ ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି, ସେଇଥିରୁ ମୋ'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଭାବିକ ଡୋର ଲାଗି ରହିଥିବା ପରି ରହିଛି । ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡୋରଟିଏ ଲାଗିଥିବାରୁ ମୋତେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାତରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବେହେଲେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ସଂସାରର ନାନା ଭାଷା ଓ ନାନା ସାହିତ୍ୟକୁ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାତରତା ନଦେଖାଇ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଛି, ମୁଁ ସେଥିସକାଶେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ପାଖରେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବି । ହଁ, ଏହିପରି ଆପଣା ଭାଷା ଓ ଆପଣା ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ପାରିଛି । ଆପଣାର ଭାଷା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇ ପାରିଛି । ଭଲ ପାଇବାର ଖିଅ ଓ ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ମୋହ ସକାଶେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସ୍ଥାନ ନଥାଏ । ଭଲ ପାଇବା ଯେତିକ ଗଭୀର ହେଉଥାଏ, ତେଣେ ମୋହ ସେତିକ କଟି କଟି ଯାଉଥାଏ । ସମଗ୍ରଭାବେ ଦେଖିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିମାନ ବି ସେତିକ ସେତିକ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଆଉ ଛନ୍ଦହୋଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।

୯ । ୮ । ୭୦

ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦରର ଭାବବିହ୍ୱଳତାକୁ ଛାଡ଼ି ଅଗଷ୍ଟ ନଅର ମହତ୍ତ୍ୱଟିକୁ ଅଧିକ ଗଭୀର ଭାବରେ ବୁଝିବା ସକାଶେ ଆମ ଦେଶରେ କ୍ରମେ ଏକ ନୂଆ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମ-ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲି ପରି ମନେହେଉଛି । ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାରେ ଅଛନ୍ତି ଓ ବେଶ୍ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦରକୁ ନେଇ ତଥାପି ଫୁଲେଇ ହେଉଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସ୍ୱାଧୀନତା କହିଲେ ଯେଉଁମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଣିଷ ହୋଇ ପାରିବାର ଏକ ଅବସରକୁ ବୁଝିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଗଷ୍ଟ ନଅର ଆହ୍ୱାନଟି ପାଖକୁ ପୁଣି ଫେରି ଯିବାଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ହେଉଛନ୍ତି । ଖାଲି ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଏହି ଦେଶରୁ ତଡ଼ି ଦେବାଲାଗି ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସି ନଥିଲା । ଏଠୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅଶିକ୍ଷା, ଅନ୍ୟାୟ ଓ ସକଳ ପ୍ରକାର ହୃଦୟଶୂନ୍ୟତାକୁ ତଡ଼ିଦେଇ ଏହି ଜାତିସ୍ୱ

ବସତିଟିକୁ ଏକ ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ବସତିରୂପେ ଗଢ଼ିବା ଲାଗି ଆମ ହାତକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଥିଲା । ଆମ ଦେଶରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଉପର ଓ ତଳ ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାନା ପ୍ରକାରର ଅଶିକ୍ଷା ଓ ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତପଣିଆ ଆମର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ଅନ୍ୟାୟ କରିବା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଅନ୍ୟାୟ ସହିବା ଲୋକ ବୋଧହୁଏ ଏଠି ଶହେଗୁଣ ଅଧିକ ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ହୃଦୟହୀନ ହୋଇ ବସିବାକୁ ଯୁଗଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବସିଲେଣି । ଅଗଷ୍ଟ ନଅର ପ୍ରେରଣାକୁ ହୃଦୟସ୍ପୃଷ୍ଟ କଲେ ହୁଏତ ଆମର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ । ଆମେ ହୁଏତ ଜାତି ଓ ଜାତୀୟତାର ଏକ ନୂତନ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିପାରିବୁ ।

୧୫ । ୮ । ୭୦

ଏମାନେ ଗୋଟାଏ ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦେଶକୁ ଘୃଣା କରି ଶିଖାଉଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଭାଷାକୁ ଘୃଣା କରି ଶିଖାଉଛନ୍ତି । ଏମାନେ ହୁଏତ କୌଣସି ଦେଶକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିନାହାନ୍ତି । କୌଣସି ଭାଷାକୁ ବି ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିନାହାନ୍ତି । ଏମାନେ ଆପଣାର ଦେଶ ଓ ଆପଣାର ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇ ଶିଖିନାହାନ୍ତି । ଏମାନେ ମୂଳତଃ ଘୃଣା କରୁଛନ୍ତି,—ତେଣୁ ଅପରଟାକୁ ଘୃଣା କରିବାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ତଥାକଥିତ ଆପଣାଟାକୁ ଭଲ ପାଇବାଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହି ଅନୁଭୂତିଜନିତ ଭ୍ରମଟାକୁ ଆବୋରି ଧରି ଉଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଆପଣା ଘରେ ଏମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଝରକା ରଖିନାହାନ୍ତି । କବାଟ ରହିଛି ସତ, ତଥାପି ସେମାନେ ସେହି କବାଟଟିକୁ ଫିଟାଇ ବାହାରକୁ ପାଦ ପକାଇବା ସକାଶେ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ମାତ୍ରକେ ଆପଣା ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ବାଟ ବି ପଡ଼ିଛି । ଆପଣା ଭିତରକୁ ଏକ କବାଟ ରହିଛି । ଯେଉଁ ବାଟରେ ଗଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ କବାଟଟିକୁ ଫିଟାଇ ପାରିଲେ ଆପଣା ଓ ଅପର ଉଭୟଙ୍କୁ ଅଭେଦ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମୀୟତାର ଆୟତନ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେମାନେ ସେହି ବାଟରେ ଯିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ବାଟରେ ଗୋଡ ଖସାଇ ଦେବାକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି କି ? ସେମାନେ ସେହି କବାଟଟିକୁ ନଫିଟାଇବାକୁ ହିଁ ନିରାପଦ ମଣୁଛନ୍ତି କି ? ଉପରୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଉଗ୍ରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତିକି ଦେଖୁଥାଏ, ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାଟାକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ସେତିକି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ସାଥିରେ ନେଇ ସେହିମାନଙ୍କର ଅଫିଟା କବାଟଟି ପାଖକୁ

ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ବାଟଟି ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

୧୬ । ୮ । ୭୦

ଦେଶକୁ ଓ ଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଇବାର ରୀତି ମୋ' ଜୀବନରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା । ମୋ' ନିଜ ଜାତିକୁ ଭଲ ପାଇବା ସକାଶେ କୌଣସି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ କାନ୍ଥ ଭିତରେ କଏଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ମୋ'ର ଦେଶ ଓ ମୋ'ର ଭାଷା ମୋ'ଲାଗି ସୀମାରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ମୋ'ର ଚେର ହୋଇ ରହନ୍ତି । ମୋ' ଗୋଡ଼ତଳର ଭୂଇଁ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ସେହି ଚେର ଉପରେ ଦମ୍ଭ ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ଏବଂ ସେହି ଭୂଇଁରୁ ରସ ନେଇ ମୁଁ ଆକାଶ ଭିତରେ ଶାଖାପ୍ରଶାଖା ମେଲାଇ ଦିଏ, ଆକାଶରେ ଶାଖାପ୍ରଶାଖା ମେଲାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ଆପଣା ଘରେ ମୁଁ କେତେ କେତେ ଝରକା ଖୋଲିଦିଏ, ଆପଣା ଘରୁ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଘରକୁ ସହଜରେ ବାଟ ଫିଟାଇଦିଏ । ତେଣୁ ସେଇଟାକୁ ଧରିବାଲାଗି ଏଇଟାକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ଅଥବା ସେଇଟାକୁ ଆପଣାର କରିବା ଲାଗି ଏଇଟାକୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ବି ପଡ଼େନାହିଁ । ଆପଣା ଦେଶର ପ୍ରକୃତିକୁ ଭଲ ପାଇ ମୁଁ ସଂସାରରେ ସବୁ ଦେଶର ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରି ଶିଖେ । ଗୋଟାଏ ଘରକୁ ଆପଣାର କରି ମୁଁ ବିଶ୍ୱର ଯାବତୀୟ ଘରେ ଆପଣାର ହୋଇ ପାରିବାର କଳା ଶିଖିପାରିଛି । ଆପଣା ଘରର ଅଭୟ ନେଇ ମୁଁ ସଂସାରର ଯାବତୀୟ ଘରେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବୁଲିପାରିଛି । ମୋ' ହୃଦୟ ଭିତରେ ମୁଁ କୌଣସି ବାଡ଼ ବସାଇ ଦେଇନାହିଁ ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାତରତାକୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇନାହିଁ । ଅସଲ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପାଇ ପାରିଲେ ଆଉ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାତରତା ଭୋଗିବାର ଅବସର ହିଁ ରହେନାହିଁ ।

୧୭ । ୮ । ୭୦

ସେଦିନ ରାଜ୍ୟପାଳ ସାହିତ୍ୟସଭାରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଗହଣରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ, ଦେହପାଳ, ନଗରପାଳ ଓ ଦେହପାଳମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ଏହି ସମସ୍ତଙ୍କର ମେଳରେ ମୁଇଁ ସତେଅବା କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଖାପଛଡ଼ା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୋ'ର ସକଳ ରୁଚି ଯେପରି କୁଆଡେ଼ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗିଲା । ତଥାପି ମୋତେ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାଷଣ ଦେବାଲାଗି ଆଦେଶ ହେଲା, କାରଣ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟ ବକ୍ତା ହିସାବରେ ସେଠାରେ ବସା ଯାଇଥିଲା । ସତେଅବା ମେସିନ୍ ପରି ମୁଁ କିଛି ଅବଶ୍ୟ କହିଲି । ମାତ୍ର ତାହାକୁ ମୋ' ନିଜର କଥା ବୋଲି ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ କୌଣସି କଥା କହିବାପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯେଉଁ ସରାଗ ଟିକକ ଦରକାର,

ମୁଁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେଥିରୁ ସେପରି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଲି । ଆମର ଏ ଯୁଗରେ ଏସବୁ ହେଉଛି ବୋଲି ମୁଁ ଯୁଗକୁ ଦୋଷ ଦେବନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜକୁ ହିଁ ଦୋଷ ଦେବି । ମୁଁ ଏପରି ଏକ ଅସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ବସିବାଲାଗି ରାଜି ହେଲି କାହିଁକି ? ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବେ ଦେଖିଲେ ତାହା ଯେତେ ବଡ଼ ସ୍ଥାନ ହୋଇ-ଥାଉ ପଛକେ, ତାହାକୁ ଅସ୍ଥାନ ବୋଲି ଜାଣି ମୋ'ର ସେଠାକୁ ହୁଏତ ଯିବାର ହିଁ ଉଚିତ ନଥିଲା । ସେଠାକୁ ଯାଇ ପାରିଷଦ ହୋଇ ବସି ତଥାପି ରାଜାମାନଙ୍କୁ ନିନ୍ଦିବା ମୋ' ପକ୍ଷରେ କଦାପି ସୁନ୍ଦର ହେବନାହିଁ । ସେଠାରେ ମୁଁ ଆପଣାର ସକଳ ରୁଚି ହରାଇ ବସିଲି ବୋଲି ଯଦି ମୁଁ ନିଜକୁ ଅପବାଦ ଦେଇ ବସେ, ତେବେ ଆପଣାର ପ୍ରାଣନାଡ଼ୀ ଓ ଭାବନାଡ଼ୀ ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଠିକ୍ ଭାବେ ଚିହ୍ନି ଜାଣିନାହିଁ ବୋଲି ବି କହିବାକୁ ହେବ

୩୧ । ୮ । ୭୦

କୋଉଟି ସତରି ଆଉ କୋଉଟି ଏକତିରିଶି । ଦୀର୍ଘ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଦିନ ଆପଣାକୁ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ ମିଛ କଥା କୁହାଯିବ । ହୁଏତ କେବଳ ଆପଣାଟାକୁ ନେଇ ମୁଁ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ମଜ୍ଜିତ ଓ ସନ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲି ଆପଣାକୁ ନେଇ ସହଜ ଭାବରେ ବସିପାରିବା ଏହା ଭିତରେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ସହଜ ହୋଇ ପାରିବାଟା ମଧ୍ୟ ଜୀବନଧର୍ମର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସୂତ୍ର । ହୁଏତ ସହଜ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରିବାର ଏକ ସହଜ ପରିମାଣ ହେଉଛି ଆପଣା ପାଖରେ ବସିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା । କେବଳ ଏହି କେତେଟା ଦିନ ନୁହେଁ, ଗତ ଚଉଦବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଆପଣା ପାଖରେ ସହଜ ହୋଇ ବସି ପାରିବାଲାଗି ସାଧାରଣତଃ ସମର୍ଥ ହେଉନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ସହଜଭାବେ ବଞ୍ଚି-ବାକୁ ବି ସମର୍ଥ ହେଉନାହିଁ । ମୋ'ର ଲେଖିବା ମୋ'ର ସମର୍ପଣସୂତ୍ରରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ରହୁଛି । ମୋ'ର ଅନ୍ତର୍ଚକ୍ଷୁ ସହିତ ମୋ'ର ବହିର୍ଚକ୍ଷୁ ଭିଗାରିପଣ କରୁଛି । ମୋ'ର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ବାହାରି ଚାଲିଯାଇଛି, ଅଥବା ଅବ୍ୟବହୃତ ଭାବରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ପଛରେ ପଡ଼ି ରହୁଛି ଓ ମୁଁ ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇଥିବା ପରି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆଗକୁ ଖୋଜ ପକାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଅନ୍ଧାର ଭିତରକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଛି, ଆତୁରଙ୍କ ପରି ସହାୟହୀନ ହୋଇ ରହୁଛି ।

୧ । ୯ । ୭୦

କାଲି ପଢ଼ିଲି ଯେ, ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ବାଟରେ ଯାଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମତି ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ

ଆପଣାର ଚିତ୍ତ ଓ ମନକୁ ନୀରବ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ସ୍ୱନିର୍ବାଚିତ ନାନା ଜ୍ୱରରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସଂସାର ଭିତରେ ଧନ୍ଦାଳି ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ସନ୍ତାପକାରୀ ନାନା ଅସନ୍ତୋଷ ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥରେ ନୀରବ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଜୀବନର ଅସଲ ଅସନ୍ତୋଷଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ମୁଁ ଯାହାକୁ ଅସନ୍ତୋଷ ବୋଲି କହୁଥାଏ, କାଲି ପଢ଼ୁଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଅଭୀପ୍ସା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅଭୀପ୍ସା ଅର୍ଥାତ୍ ଆରୋହଣ କରିଯିବାର ଇଚ୍ଛା ଏଠୁ ଖସିଡ଼ି ସେଠିକି ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏହାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ତାହାକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ସମଗ୍ର ହୋଇ ପାରିବାର ଇଚ୍ଛା, ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାର ଇଚ୍ଛା, ସବୁଠାରେ ଭେଦିକରି ରହି ପାରିବାର ଇଚ୍ଛା । ଏହାକୁ ମୁଁ ଅଭୀପ୍ସା ବୋଲି ବୁଝିଥାଏ । ଏହିପରି ଏକ ଭୋକରୁ ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥ ଅସନ୍ତୋଷର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନରେ ବାଟ ଚାଲିବାଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ । ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ ପୁଣି ନୀରବତାରୁ ହିଁ ଆସେ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ଆସେ । ସମଗ୍ରତର କରି ଦେଖିବାର ବାସନାରୁ ଆସେ । ସେତିକି-ବେଳେ ଏଠାକାର ସବୁକିଛିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ସେଯାଏ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇଯିବାର ଆକୁଳତା ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ସେଠାକୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇଯିବାକୁ କେହି କେହି ତାଙ୍କର ଅବତରଣ କରି ଆସିବା ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ମୋ'ଲାଗି ଉଭୟର ଅର୍ଥ ଏକା, ଦୁଇଟିଯାକ ଶବ୍ଦ ମୋ'ଲାଗି ଏକା କଥାକୁ ବୁଝାଏ । ମୋ'ର ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ।

୬ । ୯ । ୭୦

କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଓ କେତେ ପରିମାଣରେ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ମିଶି କରି ରହିଛି, ମୁଁ ଆଜି ସେ ବିଷୟରେ ଖଳଗବେଷଣା କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ହୁଏତ ମୁଁ ନିଜେ ଯାହାକୁ ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କହୁଚି, ଅନ୍ୟର ଆଖିରେ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ନାନାବିଧ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ମିଶି କରି ରହିଥିବା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିବ । ଏବଂ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅନ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ପରି ବି ମନେ ହେଉଥିବ । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱାସ ଭିତରେ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ଉଖାରିବାକୁ ଯିବା ଓ ଗୋଟାଏ ମହା ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରତି ନାକ ଟେକି ବସିବା, ଏଇଟା ଆଦୌ ମାର୍ଗ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟ ସକଳ ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସରେ ଅଧିକ ଅନୁରାଗ ରଖିବାର ପ୍ରେରଣା ହିଁ ଦେଉଥିବ । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ତା'ର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଏକ ବାଦରେ ପରିଣତ କରି ତାହାକୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଜୋର୍ କରି ମାଡ଼ି ଦେବାକୁ ମନ ନକରିଚି କିମ୍ବା ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସକୁ ହିଁ ଜଗତର

ଏକମାତ୍ର ଉପାଦେୟ ଓ ଯଥାର୍ଥ ବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି ଦାବୀ ନକରିଚି, ମୁଁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ ପରି ସମ୍ମାନ ଦେବି, ମୂଲ୍ୟ ଦେବି । ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଥିଭିତରୁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ଉଖାରି ବାହାର କରିବାର ମନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧି ଦେଖାଇବି ନାହିଁ । ଅପରର ଭକ୍ତି ମୋତେ ମୋ' ମାର୍ଗରେ ଭକ୍ତ ହେବାର ପ୍ରେରଣା ଦେବ, ଆଉଜଣକର ନିଷ୍ଠା ମୋତେ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାବାନ୍ ହେବାର ଉତ୍ସାହ ଦେବ । ସମର୍ପଣବୃଦ୍ଧି ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସମର୍ପିତ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବ । ଅପରର ବିଶ୍ୱାସ, ନିଷ୍ଠା ଓ ସମର୍ପଣକୁ ମୁଁ କେତେଦୂର ଏକ ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇ ଦେଖି ପାରୁଚି, ହୁଏତ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ମୋ' ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସ, ନିଷ୍ଠା ଓ ସମର୍ପଣର ବିସ୍ତର କରାଯିବ ।

୩ । ୯ । ୭୦

ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଭୂମାକୁ ଅମୃତ ବୋଲି କୁହାଯାଇଚି । ଯାହା ଅଳ୍ପ, ତାହାକୁ ହିଁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇଚି । ଭୂମା ଅର୍ଥାତ୍ ସମଗ୍ରତା, ଭୂମା ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭେଦତା,—ଏକ ସମଗ୍ର ଅନୁଭୂତି, ଏକ ଅଭେଦ ଅନୁଭୂତି । ଯେଣୁ, ଏକ ଅସୀମ ଅନୁଭୂତି । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଓ ଅପର ଭିତରେ ଏକ ଭେଦ-ରେଖା ଟାଣିଦିଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ସୀମାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଜାଣିବାକୁ ହିଁ ସବୁ ଜାଣିବା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ସେତେବେଳେ ତା'ର ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ଏହି ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ବଡ଼ ଉପକୃତ ହୋଇ ରହେ । ସିଏ ଭଲ ପାଇବା ଓ ଘୃଣା କରିବା ଭିତରେ ରେଖା କାଟିଦିଏ, ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଭିତରେ ଭେଦ କାଟିଦିଏ, ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନରକ ଭିତରେ ଭେଦ କାଟିଦିଏ, ଏବଂ ଆପଣା ଓ ଅପର ଭିତରେ ଭେଦ କାଟିଦିଏ । ଆପେ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାଠାରୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଆପଣାର ସୀମା ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାଲାଗି ମନ ବଳାଏ । ତେଣୁ ତା'ର ଧର୍ମାନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇପଡ଼େ । ଅର୍ଥାତ୍ ତା'ର ଧର୍ମ ତାକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାରେ ହୁଏତ ମୋଟେ ସହାୟକ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମଗ୍ରର କୌଣସି ସୀମା ନଥାଏ । ସମଗ୍ର କହିଲେ ଏକ ସତତବର୍ଦ୍ଧମାନ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଓ ସତତବର୍ଦ୍ଧମାନ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ବୁଝାଉଥାଏ । ମଣିଷର ଆରୋହଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନ ଭିତରେ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱସ୍ତରର ପ୍ରବେଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା' ସମଗ୍ରତାର ଅଭୀପ୍‌ସା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ତା'ର ଜୀବନ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ।

୫ । ୯ । ୭୦

ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏବର୍ଷ ଗୁରୁଦିବସକୁ ବହିଷ୍କାର କରିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଭାବୁଚନ୍ତି, ସରକାର ଓ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହି

ଦିବସଟି ପାଳନ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ସରକାର ସେମାନଙ୍କର ହାରି-ଗୁହାରି ଶୁଣୁନାହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଦରମା ଓ ଅଧିକ ଭତ୍ତା ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସରକାରୀ ଗୁରୁଦିବସଟି ବର୍ଜନ କରିବାଟାକୁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ସଂଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଭାବିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଆମ ଦେଶର ଶିକ୍ଷକମାନେ ହିଁ ଗୁରୁଦିବସ ପାଳନ କରୁଥାନ୍ତେ । ଏହି ଦିବସଟିକୁ ଛାତ୍ରମାନେ ପାଳନ କରୁନଥାନ୍ତେ କି ସରକାର ମଧ୍ୟ ଉପରେ ଥାଇ ଏହି ଦିବସଟିର ପାଳନ ଲାଗି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁନଥାନ୍ତେ ; ଯାବତୀୟ ସ୍ତରର ଅଶିକ୍ଷା ଓ ଅଜ୍ଞାନର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଆମର ଜୀବନକୁ ବଡ଼ ଦୁରାତ୍ମଭାବେ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ତଥାପି ଯେଉଁମାନେ ଶିକ୍ଷକ ହେବାକୁ ଜୀବନବ୍ରତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ଆପଣାର ସେହି ଗୌରବଟିକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ହିଁ ସେମାନେ ଗୁରୁଦିବସ ପାଳନ କରୁଥାନ୍ତେ । ସେମାନେ ଆପେ ହିଁ ଆପଣାର ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ ।

୬ । ୯ । ୭୦

ଆତ୍ମନାତ୍ମନ ଉଦ୍ଧରେତ । ଆପଣାକୁ ଆପେ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଉଚିତ । ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଲାଗି ଆପଣା ଭିତରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅନୁକୂଳ ଅଭୀପ୍ସା ରହିଥିବା ଉଚିତ, ଅନୁକୂଳ ଅନୁରାଗ ରହିଥିବା ଉଚିତ ଓ ଅନୁକୂଳ ତତ୍ପରତା ବି ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରାଇବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାଭିତରୁ କଳିଟିଏ ସମ୍ଭାଇବାର ଆହ୍ୱାନ ପାଇ ସେଇଟିକୁ ଫୁଟାଇ ପାରିବା । ଏହି ଫୁଟାଇବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଭିତରେ ସବୁଯାକ ଧର୍ମ ରହିଛି । ଆତ୍ମନିର୍ମାଣ ବା ଆତ୍ମସଂଗ୍ରହ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ଯାଏ ସବୁ ରହିଛି । ଏବଂ, ଏହାହିଁ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାର ମଣିଷ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ବାହାରି ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମ ଜଗତର ବି ଉଦ୍ଧାର ହୋଇ ପାରିବ । ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଧାର ଅର୍ଥାତ୍ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ପ୍ରଥମ ବ୍ରତ କରି ବାହାରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଜଗତର ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉଦ୍ଧାର ଲାଗି ଯଥାର୍ଥତମ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବ । ଆପଣାଠାରୁ ପଳାଇ ଯାଉଥିବା କିମ୍ବା ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିବା ଅଥବା ଆପଣାକୁ ଭୟ କରୁଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଦ୍ଧାର ବା ଉପଲବ୍ଧିରେ କାହାରିଲାଗି ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଅନୁରାଗ ରଖିଥିବା ଶିକ୍ଷକ ହିଁ ଛାତ୍ରକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ଉତ୍ପ୍ରେରଣା ଦେବ, ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଅନୁରାଗ ରଖିଥିବା ତଥାକଥିତ ବୟସ୍କ ବା ବୃଦ୍ଧ ହିଁ ଯୁବକ ଲାଗି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ପଥରେ ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିବ ।

୭ । ୯ । ୭୦

ଆପେ ଆପଣାର ଉଦ୍ଧାର କରିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଆପେ ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଯିବା ଓ ଏକୁଟିଆ ଆପଣାର ଉଦ୍ଧାରରେ ଲାଗିଯିବା । ଅପର ଅନେକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ମଣିଷ କଦାପି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଅପର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନେକ ହୃଦୟରେ ଚେର ଲଗାଇ କୌଣସି ହୃଦୟ ଆପଣାର ଉଦ୍ଧାର କରି ପାରିବନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପେ ଆପଣାର ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ମୂଳ ଦାୟିତ୍ୱ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପରସ୍ପରର ଉଦ୍ଧାରରେ ଆମେ ପରସ୍ପରର ସହଯୋଗୀ ହେବା, ପରସ୍ପରକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବା, ପରସ୍ପରକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଖି ଆମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଖୁସୀ ହୋଇ ଶିଖିବା । ମାତ୍ର, ଆପେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଥିଲେ ଯାଇ ଅନ୍ୟର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଯଥେଷ୍ଟ ସହଯୋଗୀ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅପରକୁ ଉପରୁ ଥାଇ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଅଥବା ଦୟା ଦେଖାଇବା ଠାରୁ ଅପରର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ କଥା । ସାନ ପିଲାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଉପରୁ ଥାଇ ଆଦେଶ ଦେଇ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାକୁ କିମ୍ବା ଦୟା ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହିଁବେଳେ ସତେଅବା ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁ ଅତି ଗ୍ରହଣଶୀଳ ସୁକୁମାର ଶିଶୁଟି ଆହତ ଓ ଅପମାନିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାପରି ଲାଗେ । ମୁଁ ତାକୁ ବି ଆପଣାର ବନ୍ଧୁ କରିନେବାକୁ ଚାହେଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାରି ଭିତରୁ ମୋ'ର ସହଧର୍ମୀ ଜଣେ ବନ୍ଧୁକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରାଇ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

୮ । ୯ । ୭୦

ସେଦିନ ରାଜ୍ୟପାଳ ତଥା କୁଳପତିଙ୍କର ବିମଣ୍ଡିତ ସଭାର ସୁଆଙ୍ଗଟି ଏବେ ବି ମୋ'ର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ସଭାର ମଣ୍ଡନକ୍ଷମ ଭିତରକୁ ଅନୁପ୍ରବିଷ୍ଟ କରାଇବାକୁ ଯାଇ ବକ୍ତାମାନେ କହିଲେ ଯେ, ଉଦ୍ୟୋକ୍ତାମାନେ ସଭାଟିର ଆୟୋଜନ ସକାଶେ ସାରା ପୃଥିବୀ ଖୋଜି ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଯୋଗ୍ୟତର ବ୍ୟକ୍ତି ମୋଟେ ପାଇନଥାନ୍ତେ । ରାଜ୍ୟପାଳ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରୁଚନ୍ତି ଭାବି ମୁଁ ଆଗ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଅନାଇଲି । ଦେଖିଲି, ଉଦାତ୍ତ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ବିସ୍ତାରିତ କରି ସେ ଏହିକଥା କହୁଚନ୍ତି କହି ଆପଣାକୁ କୃତକୃତ୍ୟ ମଣୁଚନ୍ତି । ଏତେ ନିମ୍ନସ୍ତରର ଏକ ପ୍ରହସନ ଦେଖିଲେ ହସିବାକୁ ଯେ, ମନ ହୁଏନାହିଁ, ସେଦିନ ମୁଁ ଆପଣାର ଆଖି ଆଗରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଲି । ଆଜିକାଲିକା ବୁଢ଼ା-ମାନଙ୍କର ସଂସର୍ଗରେ ବସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଓ ସେମାନଙ୍କ କଥା ସହିତ ଶ୍ରୁତି-ସଂଯୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରାୟ ଆଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଏବେ ଆମ ଟୋକାମାନେ କାହିଁକି ଯେ

ଏତେ ଅରୁଚି ଭୋଗୁଚନ୍ତି, ସେଦିନ ସଭାପତି ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ଆପଣାର ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ତାହା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ଗତ କୋଡ଼ିଏ ପଚିଶ ବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ଅରୁଚି ଭିତରେ ବଞ୍ଚିଚନ୍ତି, ନାନାବିଧ ନିର୍ମିତିକୁ ଆଦରି ନେଇ ପ୍ରହସନଟିକୁ ଜାରି ରଖିବାଠାରେ ପ୍ରାୟ ସମର୍ପିତଚିତ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଯାହା ଲେଖିବେ, କହିବେ କିମ୍ବା ଅନୁଭବ କରିବେ, ସେଥିରେ କୌଣସି ରୁଚି ରହିଥିବ ବୋଲି ଆମେ କିପରି ବା ଆଶା କରିପାରିବା ? ଅଥଚ, ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଏବେ ଜନମନ ଉପରେ ରୁଚି ବୋଲି ମଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଉଚି, ପାଗ ବିଗାଡ଼ି ଦିଆଯାଉଚି ।

୯ । ୯ । ୭୦

ଆକାଶ ଭିତରେ ଆପଣାର ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖିବା ଏବଂ ଆପଣାର ଆତ୍ମାରେ ଆକାଶକୁ ଅନୁଭବ କରିବା,—ଏହା ଧ୍ୟାନର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ସକଳ ଯଥାର୍ଥ ଧ୍ୟାନର ସ୍ଥିତି । ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ଏବଂ ଆପଣା ଭିତରେ ବିଶ୍ୱସକଳକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ହେଉଚି ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭବର ମାର୍ଗ । ଏପରି ହେଲେ ପଳାଇଯିବାର ଭୟ ନଆସେ ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ନେତି ମଧ୍ୟରେ ବୁଡ଼ି ରହିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବି ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏଇଟାକୁ ଛାଡ଼ି ସେଇଟାକୁ ଆଦରିବାର ଅପଦଶା ବି ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଅଥଚ ଅନେକ ସମୟରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଏଇଟାକୁ ଛାଡ଼ି ସେଇଟାକୁ ଆଦରି ରହିବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସଂସାରର ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଏହି ଭ୍ରାନ୍ତି ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ଖୁବ୍ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଆନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ି ବାହାରେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତି କିମ୍ବା ଆପଣାର ସକଳ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ଆପଣା ଭିତରେ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ନା-ମୋ'ର ଏହି ଘରଟି ଯେପରି ଲୋଡ଼ା, ଏହି ଆକାଶଟି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଲୋଡ଼ା । ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଯେପରି ଲୋଡ଼ା, ଏହି ବ୍ୟାପ୍ତି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଲୋଡ଼ା । ମୁଁ କେଉଁଠାରୁ ହେଲେ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଚାହେନାହିଁ । ମୁଁ ଏଠି ଓ ସେଠି ଉଭୟଠିଁ ଧରା ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ଉଭୟଠାରେ ଘନତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ, ପରି-ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ।

୧୦ । ୯ । ୭୦

ଏବେ ବି କୋଉଠି ନୂଆପତ୍ର କଅଁଳିବାର ଉପକ୍ରମ ହେଉଥିବା ପରି ମନେହେଉଚି । ଖାଲି ମୋ' ଘରପାଖରେ ଏହି ସଂସାରରେ ନୁହେଁ, ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ । ଯୋଉଦିନ ସେତିକି ଅନୁଭବ କରିବାର ସ୍ୱାଭାବିକ ସାମର୍ଥ୍ୟଟିକୁ

ହୁଏଇ ବସିବ, ହୁଏତ ଯେଉଁଦିନ ମୋତେ ମରଣ ଆସି ଗ୍ରାସ କଲା ବୋଲି ଜାଣିବ । ସଂସାରଯାକ ସତେଅବା ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣାର ଥୁଣ୍ଟାଡାଳ ଗୁଡ଼ାକ ବାହାର କରି ବସିଚନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଆଉ କୋଉଠି କିଛି ହେବନାହିଁ, କୋଉଠି କୌଣସି ନୂଆ ଆପଣ କଅଁଳିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ପରସ୍ପର ପାଖରେ କୁହାକୁହି ହେଉଛନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଦର୍ଶନର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଚନ୍ତି, ତତ୍ତ୍ୱବୁଦ୍ଧିର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଚନ୍ତି, ବେଳେବେଳେ ଆଦର୍ଶବାଦର ବି ଆଶ୍ରୟ ନେଉଚନ୍ତି । ଏ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି ଉଠିଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ପିଲଙ୍କ ପରି ଜିଦ୍ ଧରି କହିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସଂସାରରେ କୋଉଠି କ'ଣ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଚି ଯାହାକି ଆଉ ସଜଡ଼ା ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସାହିତ୍ୟପ୍ରମାଣ ଦେଇ ସେମାନେ ଏହାହିଁ ଘୋଷଣା କରୁଚନ୍ତି । ମୁଁ ଏହି ଯୁଗରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଚି । ତେଣୁ ମୋତେ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ସହିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଣିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ତଥାପି ସକଳ ଥୁଣ୍ଟାଡାଳର ଏହି ବିରାଟ ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ଆପଣାର ଡାଳଟିରେ କୋଉଠି ନୂଆ ଆପଣ କଅଁଳି ଆସୁଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ । କୋଉଠି ନୂଆ ପବନ ବାଜିଯିବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ । ବିସ୍ମୟ ଓ ବିଷଣ୍ଣତାର ସକଳ ଯୁକ୍ତି ଓ ଯୌକ୍ତିକତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ନୂଆ ଆପଣର ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ, ନୂଆ ଆପଣର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧୧ । ୯ । ୭୦

ସଂସାରରେ ସଭିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସମାନ ଭାବରେ ତାର ଲାଗି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣା ଘରେ ବି ମଣିଷ ଜନ୍ମତଃ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ ଅତି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ବାସ କରୁଥାଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜର ସବୁଠାରୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବୋଲି ଭାବି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଳି ଓ ଅଝଟ ସବୁ କରେ, ସେଇମାନଙ୍କର ଆକଟ ଓ ଆବେଷ୍ଟନ ଭିତରେ ରହେ । ସେଇମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନିଏ ଓ ସେଇମାନଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଶିଖେ । ତଥାପି ତା'ର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ ସେଠାରେ ଆଦୌ ଲାଗି ପାରେନାହିଁ । ଭିତରେ ଅର୍ଥାତ୍ ହୃଦ୍‌ଦେଶରେ ମଣିଷର ଯେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଆତ୍ମା ରହିଚି, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଅଭୀପ୍ସାମାନ ରହିଚି, ତାହାର ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ସଂସାରରେ ବି ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଥଳଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ବାହାରେ । ଏବଂ, ଏହି ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ତଥାକଥିତ ସାମାଜିକ ବାହ୍ୟ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା କୌଣସି ଊଣା ବୋଲି ଆଦୌ କହି ପାରିବାନାହିଁ । ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥରେ ଯାହା ହେବାକୁ ଲୋଡୁଥାଏ, ହୁଏତ ବାହ୍ୟ ନାନା ସଂସ୍କାର ଓ ସୀମିତତା ଦ୍ୱାରା ବାଧା ହୋଇ ତାହା

ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଅଭୀପ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ଆପଣା ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳଟିଏ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ । ଆପଣାର 'ଦୋସର' ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ । ଏହି ଖୋଜିବାରେ ସେ ଯୋଉଠି ଯାହା ପାଏ କିମ୍ବା ଯାହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସେ ସେଇଠି ଚେର ମଡ଼ାଇଦିଏ, ସେଇଠି ହାତ ବଢ଼ାଇଦିଏ, ସେଇଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଉଥାଏ ଓ ସେହି ପ୍ରେରଣାର ଗୌରବକୁ ବହନ କରି ହିଁ ବାଟ ଚାଲେ, ତା'ର ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲେ ।

୧୨ । ୯ । ୭୦

କାଲି ବିନୋବାଙ୍କର ଜନ୍ମତିଥିରେ ମୁଁ ସଂସାରରେ ଡୋର ଲଗିବାର ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲି । ବିନୋବାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନରେ ମୁଁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଉ କ'ଣ ଯେ ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତି, ସେକଥା ମୁଁ ଭାବି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗସ୍ଥଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ବାହାରି ମୁଁ ଯେତେ ଯୋଉଠି ଯଥାର୍ଥ ସ୍ଥାନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି, ବିନୋବାର ଜୀବନ ମୋତେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ପରି ଲାଗିଛି । ବିନୋବା ଭାରି ଆପଣାର ଲାଗିଛନ୍ତି । ମାର୍ଜାର ମୂଷିକକୁ ଗ୍ରାସ କଲେ ମୂଷିକ ଯେପରି ମାର୍ଜାରର ଆପଣାର ହୋଇଯାଏ, ଏଠାରେ ମୁଁ ସେହିଭଳି ଆପଣାର ହେବା କଥା ଆଦୌ କହୁନାହିଁ । ବିନୋବାଙ୍କୁ ମୁଁ ଜଣେ ସନ୍ଥ ବୋଲି କହି ଦୂରରୁ ଜୁହାର କରୁନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସତେଅବା କେଉଁ ସମାନଧର୍ମୀର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ମୋତେ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଧର୍ମଟିକୁ ଚିହ୍ନି ତାହାର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଅଧିକ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ବିନୋବାର କଥା ପଢ଼ି ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ପରି ଲାଗିଛି, ସାରା ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ଭାରି ଆପଣାର ଲାଗିଛି । ଆପଣାକୁ ନେଇ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ କେତେ କ'ଣ ଚମତ୍କାର ଦେଖାଇ ପାରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ କେତେ କ'ଣ ସମର୍ପଣପୀଠରେ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଇପାରିବ, ବିନୋବା ସହିତ ଡୋର ଲଗାଇ ମୁଁ ଏହିପରି ଏକ ସତ୍ୟର ସ୍ପର୍ଶ ମଧ୍ୟ ପାଇଛି । ସେଥିଲାଗି ବିନୋବାର ଜନ୍ମଦିନ ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ବି ସତେ ଅବା କାହାର ଜନ୍ମଦିନ ପରି ମନେହେଉଛି । ସଂସାର ତାଙ୍କୁ ଖଟୁଲିରେ ବସାଇ ପୂଜା କରୁ ପଛକେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯୋଉଠି ପାଇଛି ସେଇଠି ବସାଇ ରଖିଥିବି ।

୧୪ । ୯ । ୭୦

ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ, ଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଆଯାଏ ଏବଂ, ଆହୁରି ଅନେକ ମୂଳକୁ ଯାଇ କହିଲେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ନିଆଯାଏ । ଶିକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ସଂସାରରେ କେତେ କ୍ଷେତ୍ର ରହିଛି ଓ କେତେ ଅବସରମାନ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଏଥିରୁ ଆମେ କାହାକୁ ଆପଣାର କରି ଗ୍ରହଣ କରିବା

ତାହାକୁ ନିଜସ୍ୱରେ ପରିଣତ କରିବା, ତାହା ମୂଳତଃ ଆମର ଆଗ୍ରହ ଓ ପିପାସା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଦୀକ୍ଷା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇକଥା । ମୋ' ଗୁରୁ ମୁଁ ବାଛିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୀକ୍ଷାର ରଙ୍ଗରେ ଆପଣାକୁ ରଙ୍ଗାଇବା ଲାଗି ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ବାହାରିଥିବି, କେବଳ ସେହି ଦୀକ୍ଷାକୁ ହିଁ ଆପଣାର କରି ପାରିବି । ମୁଁ କେବଳ ଯାହା ଖୋଜୁଥିବି, ତାହାହିଁ ପାଇବି । ଏ ଯୁଗରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଦୀକ୍ଷା ଦେବା କଥା ହିଁ କହୁଥାଉ । ବଡ଼ମାନେ ସାନମାନଙ୍କୁ ଦୀକ୍ଷା ଦେବାଲାଗି ହୋ' ହୋ' ହୁଅନ୍ତି ଓ ନେତାମାନେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଦୀକ୍ଷା ଦେବାର ପରମ ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଆନ୍ତି । କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଦୀକ୍ଷା, ତ୍ୟାଗର ଦୀକ୍ଷା, ସେବାର ଦୀକ୍ଷା, ଦେଶପ୍ରେମର ଦୀକ୍ଷା,—ଏହିପରି କେତେ କ'ଣ । ଯିଏ ହୁଏତ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଦୀକ୍ଷାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥାଏ, ସେଇ ଦୀକ୍ଷା ଦେବାର ବ୍ୟଙ୍ଗ କୀର୍ତ୍ତନ କରି ବୁଲେ । ଯାହାର ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥରେ କୌଣସି ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗିନଥାଏ, ସେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛୁଇଁବାଲାଗି ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ ଧାଇଁବାକୁ କହୁଥାଏ । ଫଳରେ, ଅଦୀକ୍ଷା ସାର ହୁଏ । ଭେକ, ଚିତା, ମାଳା ଓ କୀର୍ତ୍ତନର କୋଳାହଳ ଲାଗିଥାଏ ।

୨୫ । ୯ । ୭୦

ସ୍ୱା' ଭିତରେ ପୁଣି କେତେଦିନ ଗ୍ରୁଲିଗଲାଣି । ଆପଣାକୁ ହୁଏତ ଆଦୌ ଅବହେଳା କରିନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅନୁଶୋଚନା ଅବଶ୍ୟ କରିଚି । ଘଟେଅବା ମୁଁ କୌଣସି ମଝିସୁଅରେ ଏକୁଟିଆ ଠିଆ ହୋଇଛି । ସୁଅ ଗ୍ରୁଲିଯାଉଚି, ସୁଅ ଉପରେ ମୋ'ର କେତେ କ'ଣ ଘଟେଅବା ଭାସି ଗ୍ରୁଲିଯାଉଚି, ଅଢବାହୁତ ହୋଇଯାଉଚି । କେବଳ ମୁଁଇ ମଝିରେ ଛାଣୁଟି ପରି ଠିଆ ହୋଇଚି । ଏହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ମୁଣ୍ଡାଇ ବସିବା ବ୍ୟତୀତ ଏଠି ମୋ'ର ଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ କରିବାକୁ ନାହିଁ ! ସୁଅର ଦୁଇପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକମାନେ ମୋ'ର ଏହି ଦୁରବସ୍ଥାରେ ଖାଲି ହସିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହାଠାରୁ ବଳି କଠୋର ଶାସ୍ତି ମୋତେ ହୁଏତ କଦାପି ଦିଆଯାଇ ପାରିନଥାନ୍ତା, ସେମାନେ ଏହାହିଁ ଜାଣି ହସୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଜିତାପଣ ହୋଇଚି । କାରଣ, ମୋ' ପାଇଁ ଏ ସଂସାରରେ ଯେପରି କୋଉଠି କିଛି ବଦଳୁନାହିଁ । କୋଉଠି କିଛି ବଢୁଚି ବା ଆଗକୁ ଯାଉଚି ବୋଲି ମୁଁ ଯେପରି ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ହଁ କେବଳ ଏଇ ପିଲାଟି ଛଡ଼ା । ସିଏ ବଢ଼ୁଚି, ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆବିଷ୍କାର କରି ଓ ତାକୁ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ସେ କିତି ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖୁସୀ ହେଉଚି । ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ଖାଲି ତାକୁଇ ଦେଖୁଚି, ତାକୁଇ ଅନୁଭବ କରି ମୁଁ

ଯାହା ଭରସା ପାଉଚି । ସେ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ପିଲାଟିକୁ ପାସୋରି ନଦେବାଲାଗି ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇ ରହିଚି । ମୁଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେଇ ମୋତେ ଟାଆଁ ଇ ରଖୁଚି । ସେଇ ମୋତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦେଉଚି; ଧୈର୍ଯ୍ୟରୁ ବିଶ୍ୱାସ ଆସୁଚି, ମୁଁ ତଥାପି ଏ ସମସ୍ତ କଟିଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି-ପାରୁଚି । ଭଗବାନ୍ ଛୁଆଟିଏ ହୋଇ ଅରକ୍ଷିତଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଚନ୍ତି ।

୨୬ । ୯ । ୭୦

ଭଗବାନ୍ ଖାଲି ଉପରୁ ଛୁଆଟିଏ ହୋଇ ଅରକ୍ଷିତଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି । ସିଏ ମୋ'ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଛୁଆଟିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଚନ୍ତି, ସିଏକି ଭିତରେ ଥାଇ ଅରକ୍ଷିତର ରକ୍ଷା କରିବାରେ ଲାଗିଚି । ସେହି ଛୁଆ ହିଁ ଆଗକୁ ବାଟ କାଢ଼ୁଚି, କାରଣ ସେଇ ଛୁଆ ହିଁ ଆଗକୁ ବାସନା ରଖି ପାରୁଚି । ନହେଲେ ମୁଁ ତ ଖାଲି ବର୍ତ୍ତମାନର ବଣିଜକୁ ନେଇ ଲାଭକ୍ଷତିର ହିସାବ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଦିନକୁ ଦିନ ମରି ଯାଉଥାନ୍ତି । ମୋ' କ୍ଷତି ବେଳେ ଏହି ସମସ୍ତ ଜୀବନଟା ହିଁ ଏକ ମହାନ୍ କ୍ଷତି ଓ ମହାନ୍ ବିଭ୍ରାନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ମୋ' ଆପଣାର ଝୁଣ୍ଟିବାଲାଗି ମୁଁ ସଂସାରଯାକକୁ ଦୋଷ ଦେଉଥାନ୍ତି । ମୋ' ଆପଣା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ସମୟରେ ସକଳ ଦେବତାଙ୍କୁ କେବଳ ଅପଦେବତା ରୂପେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ରହି ସେଇ ଛୁଆ ହିଁ ସେହିସବୁ ପ୍ରମାଦରୁ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚାଇ ଆଣିଚି । ଭିତରର ସେହି ଛୁଆକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ବୋଲି ଚିହ୍ନି ପାରୁଥିବାରୁ ହୁଏତ ଏହି ଘରକୁ ସ୍ୱର୍ଗମୟ କରି ରଖିଥିବା ଛୁଆଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଜଣେ ବଡ଼ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଚି । ବୟସ୍କମାନଙ୍କର ସମଗ୍ର ସଂସାର ଲାଭକ୍ଷତିର ସବୁ ହିସାବଖାତା ନେଇ ମୋତେ ଧିକ୍କାର କରିବାକୁ ଆସୁ-ଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ତଥାପି ସେଇ ଛୁଆଟି ପାଖରୁ ହିଁ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ପାରୁଚି; ତା'ର ହାତ ଧରି ତଥାପି ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ପାରୁଚି, ତା'ର ଆଖି ଦେଇ ତଥାପି ଆଗକୁ ଦେଖି ପାରୁଚି । ମୋ'ରି ଭିତରେ ତାହାରି ଜୟ ହେଉ ।

୨୭ । ୯ । ୭୦

ଯଦି ମୁଁ କେବେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଯାଏ, ତେବେ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ କରି ଯିବି । ସଂସାରକୁ ଏଠି ଛାଡ଼ି ସେଠାକୁ ପଳାଇ ଯିବି-ନାହିଁ । ଜଗତକୁ ମିଥ୍ୟା କହି ମୁଁ କେବେହେଲେ ମୋ'ର ହୃଦୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନର କୌଣସି ଏକଦେଶୀ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା କଦାପି ପୋଷଣ କରିନାହିଁ । ସମଗ୍ରଦର୍ଶନଜନିତ ଝୁସୀ ବୁଙ୍କି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଅଥାତ୍ ନିମିଷ ନିମିଷର ମୋହ ଓ ମମତା ଦେଇ ଗଢ଼ା ହେଉଥିବା ଏହି ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମମୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ

କରିଛି । ଏହି ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ମୋ' ଆତ୍ମୀୟତାର ପରିସର ବଢ଼ିଛି । ଆତ୍ମା କହିଲେ ମୁଁ କୌଣସି କବୁକ ଗୁହା ଭିତରେ ମୋ'ର ହସ୍ତମୁଦ୍ର ସମ୍ପତ୍ତିରୂପେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସାମଗ୍ରୀ ବା ସମ୍ପଦକୁ ନବୁଝି ଏହି ଆକାଶ ଭଳି ବ୍ୟାପି ରହିଥିବା ନାନା ଡୋରର ଏକ ସ୍ପନ୍ଦନମୟ ସ୍ପର୍ଶକୁ ହିଁ ବୁଝିଛି । ଏହି ସ୍ପର୍ଶ ମୋ' ପାଏ ବି ଆସି ବାଜୁଛି । ମୋ'ର ହୃଦୟରେ ବାଜୁଛି, ମୋ' ଆଖି-ଡୋଳାରେ ବାଜୁଛି, ମୋ' ଦେହଟାରେ ମଧ୍ୟ ଆସି ବାଜୁଛି । ତେଣୁ, ଆତ୍ମୀୟତା କହିଲେ ଏକ କବାଟକିଲା ତଥାକଥିତ ଆତ୍ମନିଷ୍ଠାକୁ ନବୁଝି ମୁଁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ସ୍ୱାନୁଭୂତ ସହୋଦରଧର୍ମକୁ ହିଁ ବୁଝିଛି । ଏମିତି ଏକ ଧର୍ମ ପାଇଁ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗ ଆସିବ ବା କୁଆଡୁ ? ଏସବୁ ସହିତ ଖିଅ କାଟିଦେଇ ଯେଉଁଠାରେ ଶରଣ ପାଇବାକୁ ପଳାଇଯିବା ଆଉ ରହିବ କେଉଁଠି ? ତେଣୁ, ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଯେଉଁ-ଭଳି ଚିହ୍ନିଛି, କେବଳ ସେହିଭଳି ଭାବରେ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ପର-ଧର୍ମକୁ ମନ ବଳାଇନାହିଁ, ଈର୍ଷା ବି କରିନାହିଁ, ତା' ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବି କରିନାହିଁ ।

୬୮ । ୯ । ୭୦

କାଲି ସକାଳୁ ଛୁଆକୁ ଖୁଆଇ ଦେଉଥିଲି । ସେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଖାଉଥିଲା । ରାସ୍ତାରେ ରିକ୍ସା ମଟର ଦେଖୁଥିଲା, ଆକାଶରେ ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲା । ଅଜଟ ହେବାର କିମ୍ବା ଅବାଧ୍ୟ ହେବାର କୋଉଠି କୌଣସି କାରଣ ନଥିଲା । ହଠାତ୍ ପାଟିରେ ଜାକି ରଖିଥିବା ଖାଇବା ଜିନିଷତକ ସେ ତଳକୁ ବାହାର କରି ପକାଇଲା । ଏଣେ ମୁଁ ତରତର ହେଉଥାଏ ଯେ, ସେ ଚଞ୍ଚଳ ଖାଇ-ସାରିଲେ ମୁଁ ଛୁଟି ପାଇବି । ପଡ଼ି ରହିଥିବା ମୋ'ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କାମ କରିବାକୁ ଯିବି । ତେଣୁ ପୁଅଠାରୁ ହଠାତ୍ ଏହି ସହାନୁଭୂତିହୀନ ବ୍ୟବହାର ପାଇ ମୋତେ ଭାରି ରାଗ ମାଡ଼ିଲା । କାମଗୁଡ଼ାକର କାଳନିକ ବୋଝ ମୋତେ ସଚେ-ଅବା ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ କରି ଦେବାପରି ମନେହେଲା । ବୟସ୍କସୁଲଭ ରାଗ ବାହାର କରି ମୁଁ ଛୁଆକୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ନାଲି ମୁହଁ ଦେଖାଇଲି । ନାଲି ମୁହଁଟା ଭିତରେ ମୋ'ର କଳା ଆଖିଟା ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ନାଲି ନାଲି ଦେଖା ଯାଉଥିବ । ମୁଁ ସିନା ରାଗିଲି, କିନ୍ତୁ ଏତେ ଟିକିଏ ଛୁଆ ମୋ'ର କୁତ୍ସିତ ମୁହଁ ଓ କୁତ୍ସିତ ବ୍ୟବ-ହାରରେ ସତେଅବା ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କଲାପରି ଦାନ୍ତ ନିକୁଟିଦେଲା । ମୁଁ ତାକୁ କେତେ ଆପଣାର ଭାବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ତା'ଲାଗି ମୋ'ର ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି, ସିଏ କ'ଣ ଆଉ ତାହାର ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲାକି ? ମୋ' ଭିତରର ବୟସ୍କ ହାରିଗଲା । ସିଏ ଜିତିଗଲା ।

୨୯ । ୯ । ୭୦

The Life Divineର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗଟିକୁ ଅନୁବାଦ କରିବା ସକାଶେ ସବୁ ସଜ ଆସି ଏଠି କୋଉଦିନୁଁ ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି । ତଥାପି ମୁଁ କାମରେ ମନ ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । ମନ ତ ସେଇଆଡ଼କୁଁ ଲାଗି ରହିଛି, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡଟିର ଅନୁବାଦ କରୁଥିବା ବେଳେ ସେଇ ଯେଉଁ ମନ ଲାଗି ରହିଥିଲା, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଲାଗି ରହିଛି । ମୋ'ର ଲକ୍ଷ୍ୟମସ୍ତ ଜୀବନ ଭିତରେ ହୁଏତ ତାହାହିଁ ସର୍ବ-ପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିଛି । କିମ୍ବା ସଂସାରରେ ଅତିରିକ୍ତ ମନ ଦେଇ ଯେ ମୁଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟିରେ ମନ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତଥାପି କାମ ଆଗେଇ ପାରୁନାହିଁ । ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ହୋଇଗଲେ ଯେତିକି ସମୟ ଦେବାକୁ ହୁଏ, ନାନା କାରଣବଶତଃ ମୁଁ ତାହା ଆଦୌ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ । ବିରକ୍ତି ଆସୁଛି, ଅସନ୍ତୋଷ ଆସୁଛି; ଯୋଉ କାମରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରିବା କଥା, ସେଥିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ଭିତରଟା ବି ବେଳେବେଳେ କିପରି ଚଢ଼ଚଢ଼ି ହୋଇ ଉଠୁଛି । ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ାକ ସାମୟିକ, ବଡ଼ ସାମୟିକ । କାରଣ, ମୁଁ ଭଲକରି ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ, ଏହି କାମଟି ମୋ'ଦ୍ୱାରା ହିଁ ହେବ । ଏଥିଲାଗି କ୍ରମେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ବି ମିଳିବ । ଯାହାର କାମ, ସିଏ ମୋତେ ଏଥିରେ ନମିତ୍ତ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଚନ୍ତି, ମୋତେ ଦେଇ ତାଙ୍କର କାମ ସେଇ ପୂର୍ତ୍ତି କରିନେବେ । ମୁଁ ତ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି । ମୁଁ ହି ଭରସାରିଛି, ତେଣୁ କାମଟି ନହେବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ତେଣୁ, ସଂସାର ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ, କାରଣ ସେହି କାମଟିକୁ କରିବାଲାଗି ସଂସାରଟାକୁ ଆପଣାଠାରୁ କଲା ରଖିବାକୁ ବି କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ନାହିଁ ।

୩୦ । ୯ । ୭୦

ନାସେର ଗଲେ । ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ସେତେବେଳର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶାସନ-କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ବଳରେ ତଡ଼ି ସେ କ୍ଷମତା ଦଖଲ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ମିଶରର ରାଜା ଫାରୁକ ଯାଇଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ତଡ଼ା ଯାଇଥିଲେ । ତା'ପରେ ନାଗିବ୍ ତଡ଼ା ଖାଇଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନାସେର ଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ତଡ଼ିବା ଲାଗି ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗୀୟ ଆଉ କେତେକ କର୍ମଚାରୀ ମଧ୍ୟିରେ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ, ମାତ୍ର ସଫଳ ହୋଇ ପାରିନଥିଲେ । ନାସେର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣଙ୍କୁ ଫାଶୀ ଦେଇଥିଲେ, କେତେକଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ବି ରଖିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ମିଶରରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟି ଜଣେ ଶାସକଙ୍କର ଅପସାରଣ ଏହି ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଘଟିଲା । ଉଗ୍ରବାଦୀଙ୍କ ହାତରେ ଶାସନ ରହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା ହୁଏ, ତାହାହିଁ

ହେଉଥିଲା । ତଥାପି ନାସେର ଆପଣାର ରାଜତ୍ୱକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମିଶରରେ ସେହି ପରମ୍ପରାଟିକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ, ସେଇଟା ଏକ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନାସେରଙ୍କ ମିଶରଦେଶ ପଜା କରୁଥିଲା । କାହ୍ନି ବାଡ଼ରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ମାନବରୂପେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ନାଗିବ୍ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପୂଜା ପାଉଥିଲେ ଓ ସେହିପରି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥିଲେ । ଦେଶର ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ସବୁବେଳେ ସତର୍କ ରହି ଏହି ପୂଜା ଓ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଯେପରି ଶତକଡ଼ା ଶହେ କାଇଦାରେ ଚାଲେ, ସେଥିଲାଗି ସମସ୍ତ ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ । ନାସେରଙ୍କର ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱରେ ଏହି ପରମ୍ପରାଟି ଯଦି ଅନ୍ତତଃ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ବଦଳି ଯାଇଥିବ, ମିଶରର ଲୋକଭାଗ୍ୟ ଲାଗି ମୁଁ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଡ଼ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବୋଲି କହିବି ।

୨ । ୧୦ । ୭୦

We shall all die one day,— ନିହତ ହେବାର ମାସ କେତେ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଜନ୍ କେନେଡ଼ି ଏହି କଥାଟି କହିଥିଲେ । ଏଇଟା ଅତି ସାଧାରଣ ସତ୍ୟକଥା, ତଥାପି ଏହି ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ଆତଯାତ କଲାବେଳେ ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଏହି କଥାଟି ପାସୋର ପକାଇଥାଉ । ବିଶେଷତଃ କ୍ଷମତାସୀନ ମଣିଷମାନେ ଏହି କଥାଟିକୁ ଖାସ୍ ପାସୋର ପକାଇଥାନ୍ତି । ପୁଣି, କ୍ଷମତାସୀନ ମଣିଷ ହାତରେ ଯଦି କୌଣସି ଏକ ଆଦର୍ଶବାଦ ହାତବାରିସି ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ, ତେବେ ସେ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ପ୍ରଥମେ ହିଁ ପାସୋର ପକାଏ । ଉକ୍ତ ଆଦର୍ଶବାଦ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାମୂହିକତା ଅର୍ଥାତ୍ ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତା କିମ୍ବା ଜାତୀୟତାର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧି ଆପଣାକୁ ଜାରି କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ ମଣିଷମନରୁ ମରିବା କଥା ଏକାବେଳେକେ ପାସୋର ହୋଇଯାଏ । ସେ ଅତିଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ ସବୁକିଛୁ ମାଡ଼ି ମକଚି ବାଡ଼େଇ ପିଟି ସଂସାରଟାକୁ ସଜାଡ଼ିବାକୁ ଯାଏ, ଆପଣାର କ୍ଷମତାଟାକୁ ହିଁ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ରୂପେ ମାନିନିଏ, ଏବଂ ତା'ପରେ ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ତା' ଆଖିରେ ପୋକମାଛି ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଏକମାତ୍ର ଦେଶଭକ୍ତ ବୋଲି ଧରିନେଇ ସେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦେଖୁଥିବା ବା ଭାବୁଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ୍ଷମତା ବଳରେ ବାନ୍ଧି ଆଣି ବଳି ପକାଇବାକୁ ବାହାରେ । ଆଫ୍ରିକାରେ ଗତ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଲା ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି ନାଟକଟି ଅଭିନୀତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ନୀଳନଦୀର ଉପତ୍ୟକାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉତ୍ତମାଶା ଅନ୍ତରୀପଯାଏ କ୍ଷମତାସୀନ ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା କେବେହେଲେ ମରିବେନାହିଁ ବୋଲି ଦୁର୍ବୃତ୍ତି ଦେଖାଇବାକୁ ଲାଗିଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ।

୬।୧୦।୭୦

ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇବା ବେଳକୁ ମୋ'ର ସତେଯେପରି ନିର୍ଭୟ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ମନେ ପଡୁନାହିଁ । ନିର୍ଭୟ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଗାନ୍ଧୀ ଆହୁରି-ଅନେକ କିଛି କହିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଅନ୍ତରର ଭିତରେ ଆଗ ନିର୍ଭୟ ହେବାର ପଣ ନନେଲେ ସତେଯେପରି ଗାନ୍ଧୀର ବେଢ଼ା ମାଡ଼ିବା ବି କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଭୟ ଥିଲେ ଯୁକ୍ତ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀର ଧର୍ମ ହେଉଛି ମୂଳତଃ ଯୁକ୍ତ ହେବାର ଧର୍ମ, ଗାନ୍ଧୀର ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ବି ମୂଳତଃ ଯୁକ୍ତ ହେବାର ଆହ୍ୱାନ । ଜୀବନ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା, ମଣିଷ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା, ଆପଣାର ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା । ଏବଂ ମୂଳତଃ ଆପଣା ଭିତରର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଭୀପ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା । ଏହା ଏକ କଠିନ ଆହ୍ୱାନ, ତଥାପି ଏକ ଅତି କଠିନ ଆହ୍ୱାନ । ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ନପାରିଲେ ଏହି ଯୁକ୍ତ ହେବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଜୀବନରେ କୋଉଠି କେତେଦୂର ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଛି କି ନାହିଁ, ସେକଥା ମୁଁ କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏତିକି ଅବଶ୍ୟ କହି ପାରିବି ଯେ, ମୋ'ର ସକଳ ବିବେକ ଦେଇ ମୁଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନିର୍ଭୟ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ଏବଂ ନିର୍ଭୟ ହେବାର ଏହି ପ୍ରୟାସରେ ଆପଣାକୁ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗଲାପରି ହିଁ ଅନୁଭବ କରିଛି ।

୧୭।୧୦।୭୦

କାଲି ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କର ଗୁରୁବାକ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରି କରି କହିଲେ; ' ne has to be in the world in order to emerge out of the world,— ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଘରକୁ ଆସିବା ବାଟରେ ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି; One has to emerge out of the world in order to be in the world. — ଭାଷାରେ ପରସ୍ପର ବିପରୀତ ପରି ଶୁଣା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଦୁଇଟାଯାକ ବାକ୍ୟ ହିଁ ସମାନ ଭାବରେ ସତ ବୋଲି ବୋଧ ହେଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ବାକ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ exclusively କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସତ ନୁହେଁ,— ମାତ୍ର ଦୁଇଟିଯାକ ଯେଉଁ ଭୂମିଗତ ସତ୍ୟଟିକୁ ସୂଚିତ କରାଇ ଦେଉଛନ୍ତି, ତାହାହିଁ ସତ୍ୟ । ସେଇଟି ହେଲା; ଆପଣାକୁ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ସକଳାଙ୍ଗ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଅହଂ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱର ସମାଧାନ ହେବ ଓ ଆପଣାର ବିଶ୍ୱ ଭିତରେ ଅହଂର ବି ସମାଧାନ ହେବ ।

ଅର୍ଥାତ୍; ଅହଂ ଓ ବିଶ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଭାବଗତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହିବନାହିଁ କୌଣସି ଭୂଗୋଳ ଝଣା ହେବନାହିଁ । ଏବଂ ଯେତକ ହୋଇଗଲେ ଆଉ ପଶିବା ତଥା ବାହାରିଯିବା ମଧ୍ୟରେ ବି କୌଣସି ଅନ୍ତର ରହିବନାହିଁ । ପଶିବା ଓ ବାହାରିବା ଉଭୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଏକାବେଳେକେ ଚାଲିଥିବ । ମୋ'ର ସେଇଆ ଦରକାର ମୋ'ଲାଗି ତାହାହିଁ ହେଉଚି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ । ମୁଁ ଏଇଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଚି । ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ହିଁ ମୁଁ ଜୀବନ ବୋଲି କହୁଚି ।

୧୮ । ୧୦ । ୭୦

ଏମାନେ କହୁଚନ୍ତି ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସେ । ମୁଁ କହୁଚି, ମୁଁ ଏହି ଦେଶରେ ରହିବି, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ବାହାରେ ରହିବି । ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ରହିଲେ କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଏକ ଭୟ ସବୁବେଳେ ରହିଥିବ । ଅଳପ ଦେଇ ଅନେକ ଦେଲି ବୋଲି ଏକ ଧୃଷ୍ଟତାକୁ ଧଷ୍ଟତା ବୋଲି ମାନିବାଲାଗି ବି ହୁଏତ ବୁଦ୍ଧି ଆଦୌ ସୁଯୋଗ ଦେବନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ରହିଲେ ମୁଁ ତଥାପି ଓଡ଼ିଶାର ରହିଥିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଭାବୁଥିବି, ଲେଖୁଥିବି, ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବି । ମାତ୍ର ତଥାପି କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା କହିଲେ ଯେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ଅଂଶକୁ ବୁଝାଏ, ଏ କଥା ମନେ ରଖିବାଲାଗି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରେରଣା ପାଉଥିବି । ମୋ' ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାର ଭୂମି ତଥା ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଯଥାର୍ଥଭାବେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ମୋ'ର ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରକାର ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବ । ବାହାରେ ଥିବାବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ମୋତେ ଯେତକ ଟାଣେ, 'ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ଏଇଠି ଆଉ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ବସିଥିବା ବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ବାହାରେ ଆଉ କୋଉଠିକି ଯିବାକୁ ଭାରି ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଘରର ଲୋଭ ଦେଖାଇ ଏମାନେ ମଣିଷକୁ ଭାରି ଶୀତଳ କରିଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଆପେ ଯେମିତି ଶୀତଳ ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବି ସେହିପରି ଶୀତଳ କରିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ଶୀତଳ ହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷ ମଣିଷ ହୋଇ ପାରିବନି, ଓଡ଼ିଆ ବି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ।

୭ । ୧୧ । ୭୦

ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ଏଣିକି କାଳ ବଦଳି ଗଲାଣି, ତେଣୁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯାହା ବଦଳିଲେ ମଣିଷକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳିବାକୁ ପଡେ, ମୁଁ ଜାଣିବାରେ ଓ ମୋ'ର ଅନୁଭବରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ସବୁଦିନେ ଯେମିତି ଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଚି । ସବୁଦିନ ପରି ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେସବୁ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ

ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇ ରହିଛି । ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟି ଥିବ, କେବଳ ସେଇ ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଠଉରାଇ ପାରିବ, ସେଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବ, ,ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଜୀବନ ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ିକର ଜବାବ ଦେଇ ପାରିବ । ଯିଏ ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ନଜାଣିଲା ପରି ହେଉଛି, ଯିଏ ହୁଏତ ନାନା କାରଣରୁ ସେଗୁଡ଼ାକରୁ ଆପଣାକୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖୁଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ଯିଏ ନବଦଳିବ ବୋଲି ସଙ୍କଳ୍ପ କରି ନେଉଛି । ଏହି ସଙ୍କଳ୍ପ ହେଉଛି ଏକ ମରଣବାଚୀ ସଙ୍କଳ୍ପ ଓ ମରଣବାଚୀ ନଷ୍ଟଭି । ଯିଏ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରି ଦେବାକୁ ଡରୁଛି । ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେବାକୁ ଡରୁଛି ଓ ନିର୍ଭୟ ହେବାକୁ ଡରୁଛି । ଯିଏ ଆପଣାର ଅସଲ ସ୍ୱଭାବଟାକୁ ଡରୁଛି । ଏବଂ, ସେହି ଭୟଜନିତ ଅସମର୍ଥତା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଲଜ୍ଜାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ସତେଅବା ଆପଣାକୁ ମାଫ କରି ଦେଲାପରି, ଏଣିକ ଯୁଗ ବଦଳି ଗଲାଣି, ତେଣୁ ଏଣିକ ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚିଲେ ମୋଟେ କାମ ଚଳିବ ନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଅଳସଦର୍ଶନ କାଢୁଛି । ଯୁଗ ବଦଳି ନାହିଁ, କାଳ ବଦଳିନାହିଁ । ଯାହାକୁ ଆମେ ବଦଳାଇ ପାରିବା, ତାହାକୁ ବଦଳାଇବା ସକାଶେ ଆମେ ତିଆରି ହୋଇ ପାରୁନାହୁଁ ବୋଲି ସେଇଟା ଆମକୁ ଗୁଡ଼ି ପଳାଇଗଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ତା' ଆଗରେ ନିଜକୁ ଏଭଳି ଦସ୍ତମାସ୍ତ ଓ ବିକଳ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସେ ଆମକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି ।

୧୦ । ୧୧ । ୭୦

ମୁଁ ଆଲୋକ ଦେଖି ପାରୁଛି । ଆଲୋକ ଯେ ଅଛି, ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ କେବେ ହେଲେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ କରିନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ସେହି ଆଲୋକକୁ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖିପାରୁଛି । ତାକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଦେଖି ପାରୁଛି । ସେଇଥିଲାଗି ମୋ'ର ଏହି ଗୋଟାଏ ଦେହକୁ ସତେଅବା ଗବାକ୍ଷପଥ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ମୋ' ବାହାରେ ଥିବା ଆଲୋକ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ଏପରି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ଓ ମୋ' ଭିତରର ଆଲୋକ ବାହାରର ଆଲୋକ ସହିତ ଯାଇ ଏକାଠି ବିହରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଆକୁଳ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ବାହାରେ ଖାଲି ଅନ୍ଧକାର ଦେଖି ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଆକୁଳତା ଅର୍ଥାତ୍ ଘରମୁହାଁ ଭୟାର୍ତ୍ତିତା ନେଇ ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଆଲୋକ ପାଖକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଦଳରେ ନୁହେଁ । ମୁଁ ବାହାରେ ଆମ ପୃଥିବୀଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ କେବଳ ଆଲୋକ ଦେଖୁଛି । ମୁଁ ସେହି ଆଲୋକର ଆକର୍ଷଣକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । କୌଣସି କାରଣରୁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଆକର୍ଷଣର ଅନୁଭୂତି ବ୍ୟାହତ ହୋଇ ଯାଉଛି, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ମୋ' ଦ୍ୱାରପାଖରେ ଯେତେ ଯେପରି ଖାଲି ଅନ୍ଧାର ଘେରି

ଆସିବା ପରି ମନେହେଉଚି । ତେଣୁ , ସେ ଅନ୍ଧାରରୁ ପଳାଇ ମୁଁ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ଆପଣାର ଆଖିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖିଥିଲେ ଯେ ଅନ୍ଧକାର ଦେଖିବାର ଦୁର୍ଯୋଗ କଦାପି ହେବନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥାଟିକୁ ଭଲ କରି ଜାଣିଚି ।

୧୧ । ୧୧ । ୭୦

ଯୋଉମାନେ ମୋ' ଭିତରର ଅନ୍ଧକାରଟାକୁ ଡାଳ କରି ଦେଖି ତାହାକୁ ହିଁ ମୋ'ର ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ବାହାରନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକ ଦେଖିଥାଏ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦୟା କରେନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ନାକ ଟେକି ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼େନାହିଁ ବା ସେମାନଙ୍କର ଏଭଳି ଆଚରଣରେ ମୁଁ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପ୍ରତିହୁଙ୍କାର ଦେବାକୁ ବାହାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରର ପାଖକୁ ଆସି ପାରିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଏବଂ ସହାନୁଭୂତି ଦେଇ ଦେଖିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଲୋକ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । କାରଣ ମୋ' ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସହାନୁଭୂତିର ସହିତ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ବା ଏପରିକି ଇଚ୍ଛା କରିବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ମୋ' ଭିତରେ ଆଲୋକ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ସକଳ ଅନ୍ଧକାର ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଏହି ଆଲୋକଟିକୁ ସବା ଆଗ ଚିହ୍ନିପାରେ । ଯେଉଁ ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ି ବା ଯେଉଁସବୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ କୌଣସି ମଣିଷ ନିଜ ତଥା ଅନ୍ୟ ଭିତରେ ଆଗ ଅନ୍ଧକାର ଦେଖି ପାରିବାର ବଡ଼େଇ କରେ ଓ ସେହି ବଡ଼େଇର ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ମଧ୍ୟ ବାହାରେ, ମୁଁ ସେ ଦୁଃଖ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରେ । ସିଏ ହେଉଚି ଆପଣାକୁ ଓ ଜଗତକୁ ଚିହ୍ନିବା ଲାଗି ଗୋଟାଏ ସ୍ତର,—ମୁଁ ସେହି ସ୍ତରକୁ ପାରି ହୋଇ ଆସିଚି । ଆପଣା ଭିତରେ କୋଉଦିନୁଁ ପାରି ହୋଇ ଆସିଚି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ମୁଁ ପାରି ହୋଇ ଆସିଲିଣି । ପଛକୁ ଫେରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ହିଁ ନାହିଁ ।

୧୨ । ୧୧ । ୭୦

ଆପଣାର ଦୁଃଖକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବାଲାଗି ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବା ନିହାତି ଆବଶ୍ୟକ । ସିଏ ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖକୁ ଅନୁଭବ କରି ନଥାଏ, ଆପଣା ଜୀବନରେ ସିଏ ଟିକିଏ ପ୍ରତିକୂଳତାକୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତା'ପରେ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ରୂପେ ଯେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଏ ଜଗତର ଏକମାତ୍ର ଭାଗ୍ୟହୀନ ଓ ଏକମାତ୍ର ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ବିଚାର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତା'ପରେ ସେହି ଦୁଃଖକୁ ସାର୍ଥକ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ

ନଥାଏ । ଦୁଃଖରେ ଦଗ୍ଧ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଃଖ ସହି ସିଏ ଆଉ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ପାରେ-ନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଃଖଂସାଳ କରି ଦେଖେ । ସୁଖଂସାଳଟାକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଓ ଦୁଃଖଂସାଳଟାରୁ ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ମତେ ଲୁକକାୟିତ କରି ରଖିବାକୁ ବିକଳ ହେଉଥାଏ । ଅନୁଭୂତି ଲାଗି ସହାନୁଭୂତି ରହିଥିବା ଦରକାର,— ଦୁଃଖର ଅନୁଭୂତି ସମୟରେ ଏହି ସାଧାରଣ ଜୀବନସତ୍ୟଟିର ହୁଏତ ଏକ ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବା ମଣିଷ ଆପଣାର ଦୁଃଖରୁ ବଳିପାଏ, ଆପଣାର ଦୁଃଖ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସତେଅବା କେଉଁ ପରମବନ୍ଧୁର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରେ । ସିଏ ସହିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଆରୋହଣ ଲାଗି ବି ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଏଠି ସକଳ ଦୁଃଖଦତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ସଂସାର ତଥାପି ତାକୁ ଆପଣାର ଘର ପରି ଲାଗେ, ଆପଣାକୁ ଏହି ଜୀବନର ପୁତ୍ର ପରି ଲାଗେ ।

୧୪ା।୧୧।୭୦

କାଲି କୁହୁଡ଼ି ପହଁରି ଓ ଖରାଗାଧୁଆ ହୋଇ କଟକରୁ ଗାଆଁକୁ ଆସୁଥିବା ବେଳେ ଏହି ଜୀବନକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ଅତି ନିତ୍ୟ ଓ ଅତି ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଯାହା ସନାତନ, ତାହାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ, ପୁଣି, ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାହିଁ ସନାତନ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନ୍ତର୍ବିରୋଧ ନରଖି ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନୟନରେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ସତ୍ୟଟିର ଅନୁଭୂତି ମିଳେ, କାଲି ମୁଁ ସେହିପରି ଏକ ପରିବେଶ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୋ'ର ଦେହଟା ବି ଯେପରି କୌଣସି ଏକ ସନାତନ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ତୋରଣ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ଏ ଦେହଟାକୁ ମୁଁ କେତେଥର ନଶ୍ୱର ବୋଲି ଭାବିଛି, ମୋ'ର କେତେ କ'ଣ ଅନ୍ୟ ଅଭିସାର ଓ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଲାଗି ଦେହଟାକୁ ସତେ ଅବା ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବୋଲି ମନେ କରି ମୁଁ କେତେଥର ଆପଣାକୁ ଗ୍ଳାନିଗ୍ରସ୍ତ କରିଛି, କେତେଥର ଆପଣାର ଏହି ବିଡ଼ମ୍ବିତ ସ୍ଥିତିଟିର ନିନ୍ଦା କରିଛି । କିନ୍ତୁ ସକଳ ଗ୍ଳାନିମନ୍ୟତାକୁ ଏକାବେଳେକେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଧକ୍‌କାରେ ଧନ୍ୟ କରିଦେଇ କାଲି ଭିତରୁ ମୋତେ କିଏ ଏକ ସମଗ୍ର ଅନୁଭୂତିଟିର ସନ୍ଧାନ ବତାଇ ଦେଇ ଯାଉଥିଲା । ସେହି ସମଗ୍ର ଅନୁଭୂତିଟି ହେଉଛି ମୁଁ,— ଯାହାକି ମୋ'ର ଦେହ, ମୋ'ର ମନ ଓ ମୋ'ର ହୃଦୟକୁ ଏକାଠି ଆବୋରି କରି ଧରିଛି । ସବୁଦିନେ, ସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ଯାହାର ଅଛି, ତଥାକଥିତ ଯାବତୀୟ ଦୁଃଖ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଆଉ କିଛି ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ତା'ଜୀବନର କୌଣସି କ୍ଷଣ ଆଉ ବୃଥା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ

ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉନାହିଁ । କାରଣ, ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷଣ ଭିତରେ ସେ ତା'ର ସନାତନ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ବଞ୍ଚି ପାରୁଛି ।

୨୭ । ୧୧ । ୭୦

ଯୋଽସାବସୌ ପୁରୁଷଃ ସୋଽହଂ ଅସ୍ମି,— ଉଦିତ ହେଉଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖି ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ଜୀବନବାକ୍ୟଟି ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ଖାଲି ସକାଳ ସମୟରେ ନୁହେଁ, ଯେକୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆକାଶ ଓ ଭୁବନମୟ ଜୀବନକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ଅନୁଭୂତି ଆସିପାରିବା ଉଚିତ । ସେଦିନ ବାଟରେ ପ୍ରାଣ ଭରି ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମୁଁ ଯେଉଁକଥା ଭାବୁଥିଲି । ପୂର୍ବାକାଶର ଏହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ତରୁଣ ବୟସରେ ମୋତେ କେତେଥର ଆପଣାର ସୂର୍ଯ୍ୟଧର୍ମୀ ଜୀବନ ବାସନାଟି ବିଷୟରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଇଛି । ମୋ'ର ଆଖିକୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଦେଖି ପାରିବାର ଗୁପ୍ତ କଳାଟି ବତାଇଦେଇ ଯାଇଛି । ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନକୁ ମୁଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି,—ହୁଏତ ଯେପରି ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ବଞ୍ଚିଛି । ସେହିପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି । ସଂସାରରେ ଅନେକ ଥର ହାରି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ପାଖରେ କେବେହେଲେ ହାରିନାହିଁ । କେତେଥର ବାଟ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବାଟ ଯେ ରହିଛି, ସେ ବିଷୟରେ କେବେ-ହେଲେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିନାହିଁ । ଆପଣା ଭାଗ୍ୟର ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ାକ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣା ହାତରୁ ଛାଡ଼ିହୋଇ ଗଲାପରି ମନେ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ତଥାପି କେବେହେଲେ ଭାଗ୍ୟହୀନ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । କଦାପି ସମ୍ବଳହୀନ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇବା ବେଳେ ସବୁବେଳେ ସତେଅବା ଆଗକୁ ଅନାଇଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛି । ନାନା ଡୋରିରେ ଜୀବନର ମୂଳଟି ଦୃଢ଼ ହୋଇ ରହିଛି ।

୨୮ । ୧୧ । ୭୦

ଦେଶରେ ସାଇବାବା, ଅରବିନ୍ଦ କିମ୍ବା ଅନୁକୂଳଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ ନବଢ଼ୁ ପଛକେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବଢ଼ୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏହି ଜୀବନ ସହିତ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ୁ । ମୋ'ର ବୋଲି ଆବୋରି ଧରିବାକୁ ବା ଯାବୁଡ଼ି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଆତ୍ମୀୟତା କହୁନାହିଁ । ଭିତରେ ସେଉ ଭାବର କର୍ଷଣ ଓ ଅନୁଶୀଳନ ହୋଇ ପାରିଲେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ଆକୁଳତା ବଢ଼େ, ଆତ୍ମୀୟତା କହିଲେ ମୁଁ ସେହି କଥାକୁ ବୁଝେ । ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉସବୁ ମଣିଷଙ୍କ

ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉ, ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଆଉ ଅନ୍ୟସବୁ ଦେଶଙ୍କ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆକୁଳ ହେଉ । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ନଅନ୍ତୁ । ଆବୋର ଧରିବାରେ ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଆତ୍ମୀୟତା ରହିଥାଏ, ମୂଳତଃ ତାହା ଏକ ଆତୁରତା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ଜଣକୁ ଆବୋର ଧରିବାକୁ ଯାଇ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟୂନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖିବାଲାଗି ଆପଣା ଚାରିପାଖରେ ଭାବଗତ ଅଥବା ଅଭାବସୂଚକ ନାନାପ୍ରକାର ବାଡ ଉଠାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ଏ ଭେକ ସେ ଭେକ ପାଖରୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହେ । ଏ ଗୁରୁଙ୍କୁ ସେ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ଉପରେ ବସାଇ ଦିଆଯାଏ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବଳୀୟାର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଗୁଡ଼ାକ ତ ଏହି ସଂସାରରେ ଅନେକ ଅଛି, ହୁଏତ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ରହିଚି । ପୁଣି, ଗୋଷ୍ଠୀ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏଗୁଡ଼ାକ ଆହୁରି ଅଧିକ ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ତେଣୁ, ଆତ୍ମୀୟତା ହିଁ ବଢ଼ୁ, ମାତ୍ର ଆତୁରତା ନବଢୁ । ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ିଲେ ଯାଇ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବଢିବ । ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଆତୁରତା ତାହାକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାରେ ଲାଗିଚି ।

୧୯ । ୧୧ । ୭୦

ଗୋଟାଏ ଝଡ଼ରେ ଗୋଟାହିଁ ଗୋଟାହିଁ ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ମଣିଷଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ହୁଏତ ଅଦୃଷ୍ଟବାଦୀ ହେବାଲାଗି ଆମକୁ ଅନେକ ପ୍ରଲୋଭନ ମିଳିବ । ମଣିଷର ଜନ୍ମ ପରି ମଣିଷର ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ଶାଳୀନ ଭାବରେ ଆସିବା ଉଚିତ, ଏକ ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ରୂପେ ଆସିବା ଉଚିତ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଜଗତରେ ସାଧାରଣତଃ ସେଇକଥା ହିଁ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଯୋଉଟି ଏକ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ବ୍ୟତିକ୍ରମକୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଭାଗ୍ୟବିଧାୟକ ରୂପରେ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଆପଣାର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ସତେଅବା ଆପଣାକୁ ଦେଖି ପାରୁନଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏହି ସଂସାରକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ଲୀଳା ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେହି ଲୀଳାର ଏକ ଖଣ୍ଡଦୃଶ୍ୟ ରୂପେ ଯେ ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ତାନରେ ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟ ଘଟି ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏପରି ଅସୁନ୍ଦର ଓ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ, ଏହାକୁ ହଠାତ୍ ଲୀଳା ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ଏସବୁ ଘଟାଉଥିବା ବିଧାୟକ ଶକ୍ତିକୁ ଲୀଳାମୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଆକସ୍ମିକତାର କୌଣସି ସ୍ପଷ୍ଟ ଠଉରାଇ ନପାରି ଦାର୍ଶନିକମାନେ ସତେଅବା ସେଥିରେ ସମାଧାନର ଏକ ଗାର ପକାଇଦେଲା ଭଳି ଯଦି ତାହାକୁ ଲୀଳା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେଥିରେ ମୋ'ର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେପରି ସ୍ଥଳେ

ମୁଁ ତାକୁ ସେଇ ଆକସ୍ମିକତା ବୋଲି କହିବ, ଠିକ୍ ସେଇ ଆକସ୍ମିକତା ବୋଲି ମାନିନେବ; ମାତ୍ର ଲୀଳା ବୋଲି କଦାପି କହିବ ନାହିଁ, ଲୀଳା ବୋଲି ମାନିନେଇ ପାରିବନାହିଁ ।

୨୦ । ୧୧ । ୭୦

ବିହାର ଭୂମିକମ୍ପ ବେଳେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ତାହାର ଏକ ଆପଣା ଢଙ୍ଗର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁ ସମାଜ କେତେ ହିନ୍ଦୁଙ୍କୁ ଅଛୁଆଁ ହେୟ କରି ରଖି ଯେଉଁ ପାପ କରୁଚି, ତାହାର ଏକ ଦଣ୍ଡସ୍ୱରୂପ ଭଗବାନ୍ କୁଆଡେ ବିହାର ଭୂମି-କମ୍ପର ବିଧାନ କରିଥିଲେ । ମଣିଷ ଆପଣାର ଆପ୍ତେପବୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଭଗବାନଙ୍କ ଅକଲ ଓ ମିଜାଜକୁ ଜାଣିବାପାଇଁ ଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରଟାଏ ବାହାର କରିବା ହୁଏତ ତା'ଲାଗି ଆଦୌ କଷ୍ଟକର ହୁଏନାହିଁ । ଏହିପରି ଏକ କାକତାଳୀୟ ନ୍ୟାୟ ଦେଖାଇ ଯଦି ଗାନ୍ଧୀ ହିନ୍ଦୁସମାଜକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଦୂରୀକରଣ ଦିଗରେ ଏତେ ଟିକିଏ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ପାରି-ଥିବେ, ତେବେ ସେ ହୁଏତ ସେଇଥିରେ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥିବେ । ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ତାନରେ ଗୋଟାଏ ଦିନର ଝଡ଼ବାତ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଳୟ ଓ ପ୍ରାଣହାନି ହେଲା, ତାହା ପଛରେ ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି ମତଲବ ଅଛି ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋ'ର ଆଦୌ ବୁଦ୍ଧି ପାଉନାହିଁ । ଆମକୁ ବା ଆଉ କାହାକୁ କିଛି ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ଭଗବାନ ଯେ ଏପରି ଏକ ସର୍ବନାଶ ଭିଆଇଲେ, ଏତେଲକ୍ଷ ମଣିଷଙ୍କର ପ୍ରାଣ ନେଲେ, ଏଥିକି ମଧ୍ୟ ମୋ'ର କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ପାଉନାହିଁ । ଯାହା ଘଟିଲା, ମୁଁ ତାକୁ କେବଳ ତାହାହିଁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଚି । ତାହା କାହିଁକି ଘଟିଲା, କିମ୍ବା, ଯେଉଁମାନେ ତା'ର ଗ୍ରାସରେ ପଡ଼ିଲେ, ସେମାନଙ୍କର କେତେଦୂର ସେହି ଦୁର୍ବିପାକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଉଚିତ ବା ଅନୁଚିତ ଥିଲା, ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଭାବି ପାରୁନାହିଁ । ସବୁ କଥାର କାରଣ ଖୋଜି ବାହାର କରାଯାଇ ପାରେନାହିଁ, ଖାଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହୁଏ ।

୨୪ । ୧୧ । ୭୦

ପାପ କିଏ କରୁଚି, ପୁଣ୍ୟ ବା କିଏ କରୁଚି ? ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ବିଗ୍ରହ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠି ହେଉଚି କି ? ଭଗବାନ କ'ଣ ସତରେ ପାପୀର ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ କଲାବାଲାର ପୁଣ୍ୟକୁ ତଉଲି ସେହି ଅନୁଯାରେ ଦଣ୍ଡର ଓ ପାରିତୋଷିକର ବିଧାନ କରୁଚନ୍ତି ? ଏଗୁଡ଼ାକ ତଥାପି ତତ୍ତ୍ୱକଥା ପରି ମନେହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ବୁଦ୍ଧି ଖରଚ କରି ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତର ବାହାର କରି

ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନେକତଃ ଆପଣାର prejudice ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଚାଳିତ ହୋଇ ଏସବୁ କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ତା' ଭିତରୁ ସେମାନଙ୍କ ମନ ଓ ମତଗୁଡ଼ାକର କିଞ୍ଚିତ ପରିଚୟ ମିଳିଥାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ସତ୍ୟର ପରିଚୟ ସେତେ ମିଳେନାହିଁ । ତେଣୁ ରହସ୍ୟ ରହସ୍ୟ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଲୀଳାମୟ ବୋଲି କହି-ବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ମାତ୍ର ଏହି ସଂସାରରେ ଘଟୁଥିବା ଅନେକ ଘଟଣାକୁ ତାଙ୍କର ଲୀଳା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ହୁଏନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ, ସିଏ କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ପୋଲିସ୍‌କୋର୍ଟ ବସାଇ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ବିଚାର କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯାହା ଘଟିଗଲା, ତାହାକୁ ମୂଳତଃ ମାନିନେବାକୁ ହୁଏ । ଏବଂ ତଥାପି ଆଗକୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ସ୍ଥିତି ଭିତରେ ସକଳ ଭୁବନକୁ ବହନ କରି ବାଟ ଚାଲୁଥିଲି ପରି ଲାଗେ । ଏହି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ଘରପରି ଲାଗେ, ଆପଣାକୁ ଏହି ସଂସାରଘରେ ସତେଅବା କେଉଁ ବୃହତ୍‌ପିତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ବୋଲି ଲାଗେ । ସଂସାର ଚାଲେ, ଜୀବନ ଚାଲେ, ହୃଦୟ ଜୀଇକରି ରହିଥାଏ ।

୬ । ୧୨ । ୭୦

I have only one disciple, and that is myself : ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ମୁଁ କାଲି ଏହି ବାକ୍ୟଟି ପଢିବାକୁ ପାଇଲି । ଆପେ ଆପଣାର ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା ଆଦୌ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଗୁରୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ଆଦୌ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ଆପଣାକୁ ବାଦଦେଇ ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୁରୁ ବୋଲାଇବା ଭାରି ସହଜ. ସଂସାରଟା-ଯାକକୁ ଆପଣାର parish ବୋଲି ମନେ କରିବା ଭାରି ସହଜ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆଉଜଣେ କାହାକୁ ଆପଣାର ଗୁରୁ ବୋଲି ଆଦର ନେଇ (ନା ଆବୋରି ନେଇ ?) ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସିଯିବା ଓ ତଦନୁରୂପ ଛାତାପଇତା ଧରିବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି ମନେ କରିବା ଭାରି ସହଜ । ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଏକମାତ୍ର ଶିଷ୍ୟରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ସେହି ଅନୁସାରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହେଲେ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ସଙ୍ଗୀ କରି ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାକୁ କେବଳ ଅକିଞ୍ଚନ ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ଏପରି କରି ପାରିବନାହିଁ । ପୁଣି, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସାଥୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ପରମ ଉପସ୍ଥିତିର ବି ଅନୁଭୂତି ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାରଣ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଶିଷ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ଆପଣାଭିତରୁ ହିଁ ଗୁରୁର ପ୍ରେରଣା ପାଇବା ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟତଃ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଭିତରେ ଯିଏ ଆଗରେ ରହି ମୋତେ ସତେଅବା ମୋ'

ଜୀବନର ସବଳତମ ଆହ୍ୱାନ ପରି ମୋତେ ଟାଣି ଟାଣି ନେଉଛି, ସେଇ ମୋ'ର ଗୁରୁ । ପୁଣି, ସତେଅବା କେଉଁ ପ୍ରେରଣାକୁ ଆପଣାର ଅସଲ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଚିହ୍ନିଥିବା ମୋ'ର ଭିତରର ଯିଏ ସତତ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ଯେତିକି ଅଛି ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ହେବାଲାଗି ଏତେ ସ୍ପୃହା କରୁଛି, ସେଇ ହେଉଛି ମୋ'ର ଶିଷ୍ୟ । ଏବଂ, ମୋ'ର ଆପଣା ଜୀବନ ହେଉଛି ସେଇ ଗୁରୁ ଓ ସେଇ ଶିଷ୍ୟର ସଙ୍ଗମତୀର୍ଥ ।

୭ । ୧୨ । ୭୦

ଯଦି ଏଇଠୁ ସବୁ ସରିଯିବାର ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ସତେ ଯେପରି ମୋ' ଜୀବନଖାତାର ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯିବାପରି ଲାଗୁଥାନ୍ତା, ଗୋଟିକପରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ବିତିଗଲା ପରି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ମୋତେ ତ ସତେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ କରି ପୃଷ୍ଠା ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ପରସ୍ତ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଗଲା ପରି ବୋଧ ହେଉଛି, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ପାଖୁଡ଼ା ଖୋଲିଗଲା ପରି ହିଁ ଲାଗୁଛି । ବାଟ ସରିଗଲେ ଆଶ୍ରୟପ୍ରାର୍ଥୀ ଯାତ୍ରୀ ଯେପରି କେବଳ ଆପଣାର ଘରକୁ ହିଁ ବାହୁଡ଼ି ଆସେ, ମୋତେ ସେପରି ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ମୁଁ ମୋ' ଆଗରେ ଆହୁରି କେତେ ରାସ୍ତା ଖୋଲିଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି, ସମର୍ପଣଯୋଗ୍ୟ କେତେ ନୂତନ ସମ୍ପଦର ଆବିଷ୍କାର କଲାପରି ମନେ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଏଠୁ ରାସ୍ତା ସରି ଯିବନାହିଁ,—କବାଟ କିଳାହୋଇ ଯିବନାହିଁ । ଏଠୁ ଗୋଟାଏ ଅଧ୍ୟାୟ ଆଉଗୋଟାଏ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠିବ, ଗୋଟିଏ ପାଦ ପୁଣି ନୂତନ ସ୍ୱପ୍ନୋନ୍ମାଦନାରେ ଆଉଗୋଟାଏ ପାଦକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇନେବ । ଭିତରୁ ଥାଇ ଭଗବାନ୍ ମଣିଷକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି, ‑ ଏକଥା ଯଦି ସତ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ ଭିତରୁ ଯେଉଁଭଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି, ତାହାରି କଥା ହିଁ କରୁଛି । ବାହାରର ଆପାତ ସନ୍ତ୍ରାସ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଭିତରକୁ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କରି ପକାଇବି ନାହିଁ, ଭିତରୁ ମିଳୁଥିବା ଅଭୟ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟବିମୋଚିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଏବଂ, ସେଥିଲାଗି ଯେଉଁ ବଳ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଦରକାର, ସତତ ତାହାରି ଲାଗି ହିଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବି ।

୭ । ୧୨ । ୭୦

ଭଗବାନ କହିଲେ କିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ରହିଥିବା ଏକ କ୍ରୂର ଶାସକ ବୋଲି ବୁଝେ, କିଏ ଦଣ୍ଡଦାତା ପୋଲିସ୍ ବୋଲି ବୁଝେ । ଏହି ସଂସାରର ନାଇ

ପାର ହେବାଲାଗି ତାଙ୍କୁ କେହି ଆପଣାର ଆତୁର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗାଣ୍ଡିଲଙ୍ଗୁଡ଼ି ପରି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ମୁଁ ଭଗବାନ କହିଲେ ପ୍ରଥମତଃ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ବୁଝେ । ମୋ' ଜୀବନର ଓ ଆପଣାକୁ ପରିଚାଳିତ ଓ ପ୍ରେରିତ କରିବାର ସବଳତମ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ବୁଝେ । ଏଇଠି ମୋ'ରି ଭିତରେ ଓ ମୋ'ର ପରିବେଶରେ ଏକ ସମଗ୍ର ପ୍ରେରଣା ରୂପେ ରହି ସେହି ମୋତେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଟାଣି ନେଇଯାଏ । ମୋ' ଭିତରେ ମୋ'ର ଶୁଭତମ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରେରଣା ମୋତେ ଦେଇଯାଏ । ମୋ' ସହିତ ଏଠାରେ ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି ବା ଯେଉଁଠି ଯାହା ଅଛି; ସେହିସବୁ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋତେ ସେଇ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଯାଏ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନର ଚେରଗୁଡ଼ାକରେ ସତେଅବା ସକଳ ବିଶ୍ୱ ଜୀବନର ଚେରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ଆକାଶର ଧ୍ରୁବତାରାକୁ ଦେଖି ଆପଣାର ଜୀବନାକାଶରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସତେଅବା ଧ୍ରୁବତାରା ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ସେହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଜାଣିବା ଲାଗି ମୋ' ଭିତରେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେକ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯୋଗ୍ୟ ଇଚ୍ଛୁକତା, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସାହସ ରହିଥିବା ଦରକାର । ଏବଂ ଖାସ୍ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ । ସେଇ ଆହ୍ୱାନର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ସେଇ ଆହ୍ୱାନର ଶରଣାପନ୍ନ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ସେଇ ଆହ୍ୱାନର ମାର୍ଗରେ ଚଲାଇ ନେବାଲାଗି ତାହାରି ପାଖରେ ଆତ୍ମନିବେଦନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତର ରୂପେ ଫେରିପାଇବା ଏଇଠି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ପୂର୍ଣ୍ଣତ୍ୱର ଅଧିକାର ମିଳିଯାଏ ।

୮ । ୧୨ । ୭୦

ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ଆପଣାର ମର୍ମଗତ ଏକତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆତ୍ମନିବେଦନ କରିବା,—ଏହି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କୌଣସି ଅନ୍ତର ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାର ସମାଜ ବା ଆପଣାର ଯୁଗ ସହିତ ଆପଣାର ଏକତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ତାହା ପାଖରେ ଆତ୍ମନିବେଦନ କରିବା ଭିତରେ ମୁଁ କୌଣସି ଅନ୍ତର ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାର ସୁହୃଦ୍ ସହିତ ଆପଣାର ଏକତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ତା' ପାଖରେ ଆତ୍ମନିବେଦନ କରିବା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କୌଣସି ଅନ୍ତର ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବେ, ଯେଉଁଠି ଏକତ୍ୱବୋଧ ହୋଇ-ପାରିଛି, କେବଳ ସେଇଠାରେ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଆତ୍ମନିବେଦନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଯାହାକୁ ମୁଁ ଆପଣା ସହିତ ଏକ ବୋଲି ଜାଣୁଛି, ମୁଁ କେବଳ ତାହାରି ପାଖରେ ହିଁ ଆତ୍ମ-ନିବେଦନ କରିପାରିବି । ଯଥାର୍ଥ ଏକତ୍ୱବୋଧ ନଥିଲେ ତଥାକଥିତ ଆତ୍ମନିବେଦନ ହୁଏତ କେବଳ ଏକ ବଳାତ୍କାର ହୋଇପାରେ କିମ୍ବା ଏକ ଆତୁର ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ହିଁ ହୋଇପାରେ । ମୋ'ର ହେତୁ ଭିତରେ ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଭକ୍ତି ଓ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟରେ

କେବେହେଲେ କୌଣସି ଅନ୍ତର୍ବିରୋଧ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରନାହିଁ । ମୋ' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ମୋତେ ପରିଚିତ ଆସ୍ପଦ ପାଖକୁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଟାଣିନେଇ ଯାଇଛି,—ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ନିବେଦନ କରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି ।

୯ । ୧୨ । ୭୦

କାହାର ଭୃତ୍ୟ ହେବାକୁ ବା କାହାର ସେବା ଖଟିବାକୁ ମୋତେ କୌଣସି ଲାଜ ଲାଗେନାହିଁ । କାରଣ, ଯେଉଁଠି ମୁଁ ଆପଣା ଇଚ୍ଛାରେ ଜାଣିଶୁଣି ଭୃତ୍ୟ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ବା ଅନ୍ତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ଯାହାର ସେବା କରିବାକୁ ଚାହେଁ, କେବଳ ସେଇଠି ଭୃତ୍ୟ ବନେ ଓ ସେବା କରେ । ମୋତେ କେହି ଜବରଦସ୍ତ କେବେହେଲେ ଭୃତ୍ୟ କରେନାହିଁ ବା ସେବା ଖଟାଏନାହିଁ । କାହାକୁ ଖୁସି କରିବା ଲାଗି ମୁଁ କାହାର ସେବା କରିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ଭୃତ୍ୟ ହେବାକୁ ବା ସେବା ଖଟିବାକୁ ମୁଁ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠକାମ ବୋଲି ମନେ କରେ-ନାହିଁ । ଏବଂ ଏହାକୁ କରୁଛି ବୋଲି ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ହୀନ ମନେ କରେନାହିଁ । ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ହୀନ ହୋଇ ଅଥବା ପରିସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ବାହାରୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି କାମ କରେ, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ସେ ଆପେ ଆପେ ଆପଣା ଆଖିରେ ନ୍ୟୂନ ହୋଇଯାଏ, ଏବଂ ଏହିଭଳି କାର୍ଯ୍ୟରେ ତା'ର ଅନ୍ତର୍ମର୍ମର ସମର୍ଥନ ସେ ଆଦୌ ପାଏନାହିଁ । ତା'ର ଅନ୍ତର୍ମର୍ମ ତା'ର ଏହି ପୋଷାକୀ ଆଚରଣ ପାଖରେ କଦାପି ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ତା'ର ଯେଉଁ ଉପର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଟା ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ବାହାରିଥାଏ, ଭିତରୁ ତାହା ପ୍ରତି ଏକ ଗ୍ଳାନିଭାବ ବି ଜନ୍ମେ । ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ମଣିଷ ଆପେ ଆପଣାକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରେ, ଆପେ ଆପଣା ଲାଗି ଲଜ୍ଜିତ ହୁଏ । ଏବଂ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଯାହାକିଛି କରେ, ତାହା କେବଳ ହୀନ ଚର୍ଯ୍ୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ଏହି ଚର୍ଯ୍ୟା ତା' ଭିତରେ କୌଣସି ଦୁଆର ଖୋଲି ପାରେନାହିଁ । ଭିତରୁ ସତେଅବା ସବୁ ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲା-ପରି ଲାଗେ । ସେ ଲାଞ୍ଛିତ ହୋଇ ରହେ ।

୧୦ । ୧୨ । ୭୦

ପାକିସ୍ତାନରେ ଯେ ମଣିଷ ଥିଲେ, ସେକଥା ଯାଇ ଏତେଦିନେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଗତ ତେଇଶିବର୍ଷ କାଳ ମନେ ହେଉଥିଲା, ଯେପରି ପାକିସ୍ତାନରେ କେବଳ ଶାସକମାନେ ହିଁ ଅଛନ୍ତି, ସେନା ଓ ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷମାନେ ହିଁ ରହିଚନ୍ତି । କେବଳ ନେତା ଅଛନ୍ତି, କେବଳ ଦଳ ଅଛି, କେବଳ ଧର୍ମବାଦ ଅଛି ଓ କେବଳ

ଆଦର୍ଶବାଦ ହିଁ ଅଛି । ସେହିମାନେ ହିଁ ପାକିସ୍ତାନ ନାମରେ ସବୁକଥା କହୁଥିଲେ, ପାକିସ୍ଥାନ ଲାଗି ସବୁ ବିବାଦ କରୁଥିଲେ, ପାକିସ୍ତାନ ବିଷୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ସେମାନେ ଆଜି କେବଳ ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ନହିଁ ଦେଖୁଥିଲେ । ପାକିସ୍ତାନର କଥାକୁ କହିବାକୁ ଯାଇ ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଏବଂ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହିତ ଭାବରେ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର କଥା ହିଁ କହୁଥିଲେ, ଆପଣା ମତଲବର ବଣ୍ଟାଆଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି କୁଶଳତା ସହିତ ସଜାଡ଼ି କରି ରଖୁଥିଲେ । ଏବଂ ଆପଣାର ଏହି ପ୍ରବଳ ଅଭିଯାନରେ ସେମାନେ ଖୁଦାଙ୍କୁ ହିଁ ଖିଦ୍‌ମଦ୍‌ଗାର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଆପଣା ମଉଡାର ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ରଖୁଥିଲେ । ମଣିଷକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ମଣିଷ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବା ଅମଣିଷ ନେତା ସତ୍ତା ଧରି ବସିଲେ କେବଳ ଏହିପରି ପାଷାଣ୍ଡତା ହିଁ ଦେଖାଏ, ସକଳ ପ୍ରକାର ନମ୍ରତା ଭୁଲି ସେ ଭଗବାନଙ୍କର ନାମ ନିଏ, ମଣିଷକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବା ଲାଗି ନିର୍ଭୟରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଏ । ଗତ କେତେଦିନ ହେଲା ରାଜନୀତି କହିଲେ ପାକିସ୍ତାନରେ ଧର୍ମତଃ ଏହାହିଁ ବୁଝାଉଥିଲା । ତେଣୁ, ସେଠାରେ ସକଳ ପ୍ରକାରର ଲୋକନୀତି ବହିଷ୍କୃତ ଓ ତିରସ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଥାନରେ ଅଥାନରେ ଭଗବାନ୍‌ ଓ ଇସ୍‌ଲାମ୍‌ର ନାମ ନିଆ ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠି ଉଭୟେ ନିନ୍ଦିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ଅର୍ଗଳି ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ ।

୨୫ । ୧୨ । ୭୦

ପବିତ୍ର ଜନ୍ମ ଦିନରେ ମୁଁ ଆଜି ତଥାପି ନବଜନ୍ମର କଥା ଭାବିବି । ନିତି ନୂଆ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେବାର କଥା ଭାବିବି । ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନର ଏହି ଦୁର୍ଜ୍ଞେୟ ସତ୍ୟଟିକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ମନନ କରିବି । ଏହି ନବଜନ୍ମର ସମଗ୍ରଭୂମି ଉପରେ ହିଁ ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବି । ଆଲୋକକୁ ମୂଳସତ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବି ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ଆଲୋକର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାଜନିତ ଆକୁଳତାକୁ ହିଁ ଅନ୍ଧାରର ପ୍ରତୀତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବି । ଉଦ୍‌ଘାଟନକୁ ହିଁ ଜୀବନଗ୍ରହଣର ମୂଳସତ୍ୟରୂପେ ମାନିବି । ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ, ପରିସ୍ଥିତିପରବଶ ହୋଇ ଏବେ ମୁଁ ବେଶୀ ଅନ୍ଧାରର କଥାକୁ ହିଁ ଭାବୁଛି । ଅନ୍ଧାର ହଟିଯାଉ,—ହୁଏତ ଏବେ ଏଇଟା ହିଁ ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଆକୂତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ପ୍ରତିକୂଳତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତଥାପି ତିଷ୍ଠି ରହିବାଲାଗି ଓ ଆପଣାର ଛିପ ଛାଣ କରି ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ହିଁ ଏବେ ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଭାବୁଛି । ସେଇଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛି, ଆପଣା ଭିତରେ ବସି ରହିଥିବା ପରମ ସାଥୀର ଦୁଆର ପାଖରେ ଏଇଥିଲାଗି କରାଘାତ କରୁଛି । ଏଗୁଡ଼ାକ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ, ଆଲୁଅ ଆସିବ,—ଏହାହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ପରମତର ସତ୍ୟ, ମୋ' ସକଳ ଆକୂତିର ସତ୍ୟତର ମର୍ମ । ଏ କବାଟ ଖୋଲିଯିବ । ଭିତର ଆଡ଼କୁ

ଯେପରି ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଚି, ବାହାର ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଖୋଲି-ଯିବ । ସବୁ ମଣିଷର ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ଖୋଲିଯିବ । ନୂଆ ଆଖି ନେଇ ମୁଁ ପୁଣି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖିପାରିବ । ମୋ' କାତରତାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଭୟାର୍ତ୍ତ ଓ ଶଙ୍କାକୁଳ ଚକ୍ଷୁରେ ସଂସାରଟାକୁ ନଦେଖି ମୁଁ ପୁଣି ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବି ଜୀବନର ନାନା ଆକାଙ୍କ୍ଷାମୟ ,ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ମୁଁ ପୁଣି ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ପାରିବି । ଏଇଟା କେବଳ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ; ଏହାହିଁ ସତ୍ୟ, ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସତ୍ୟ ।

୨୭ । ୧୨ । ୭୦

ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ ସୁଖର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିବି, ନିରାନନ୍ଦର ପ୍ରତୀତିକୁ ଆନନ୍ଦର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିବି ଓ ଏଇଠି ମୋ'ର ଚାରିପାଖରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ନୈରାଶ୍ୟକୁ ମୁଁ ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଶାନ୍ୱିତତାର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିବି । ମୋ'ର ଅଜ୍ଞାନକୁ ମୁଁ ମୋ' ଜ୍ଞାନପିପାସାର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ମୋ'ର ଦୁର୍ବଳତା ଗୁଡ଼ାକୁ ମୋ'ରି ଭିତରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ପରମବଳର ସମ୍ଭାବନାର ଭୂମି ଉପରେ ଦେଖିବି । ଏଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି କହିବା କଥା ନୁହେଁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଜୀବନରେ ନିଭାଇବା କଥା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଦେଇ ଦେଖିବା କଥା, ଆପଣାର ସବୁକିଛୁ ସମର୍ପି ଦେଇ ଏକ ପୁନର୍ନବ ଅଧିକାରକୁ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଓ ଯାବତୀୟ କରଣିରେ ଅନୁଭବ କରିବାର କଥା । ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ମୋ'ର ଯେତିକି ପାକଲ ହୋଇଚି, ଏ ଜୀବନ ସେତିକି ଭଲ ଲାଗିଚି, ଏ ଘର ସେତିକି ଭରି ରହିଥିବା ପରି ଲାଗିଚି । ମାତ୍ର, ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ନାନା କାରଣରୁ ଯେତେବେଳେ ମୋ'ର ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଯାଇଚି, ସେତେବେଳେ ମୋ' ପାଖରେ ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ପରି ମନେ ହୋଇଚି । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ସମସ୍ତେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଏକୁଟିଆ ଲାଗିଚି । ଏକୁଟିଆ ହେବାଟା ନାନା କ୍ରୂର-ତାର ଜନନୀ ହେବାକୁ ବସିଚି ।

୨୭ । ୧୨ । ୭୦

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଃଖଭୋଗ କରୁଚନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ କଥା କହୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଦୁଃଖକୁ ନେଇ ହୋ' ହୋ' ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ଦୁଃଖ ହେଉଚି ପ୍ରଧାନତଃ ଆତ୍ମକୃତ; ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାଂଶ ଦୁଃଖର କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଅଭାବ ଭିତରେ ରହିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ

କଥା କହୁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆପଣାର ଅଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ଆଳ କରି ଯେଉଁମାନେ ହୋ' ହୋ' ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ଅଭାବ ହେଉଛି ଆତ୍ମକୃତ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନଙ୍କର ଅନେକ ଅଭାବର କାରଣ ପ୍ରଧାନତଃ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆତ୍ମବୋଧର ହିଁ ଅଭାବ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଆପଣାର ଦୁଃଖବୋଧ ଓ ଅଭାବବୋଧର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାଟାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରୁ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚି ନପାରିବାର ଏକ **excuse** ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତି । ଅମୁକ ହେଲେ ମୋ'ର ଦୁଃଖ ଯିବ ବା ଅମୁକ ହେଲେ ମୋ'ର ଅଭାବ ମେଣ୍ଟିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଧୁଆ ଧରି ବସିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ପ୍ରକୃତରେ କେବେହେଲେ ଯାଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କର ଅଭାବ କେତେବେଳେ ହେଲେ ମେଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆପଣାର ଦୁଃଖକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏକ ଜୀବନବାଚୀ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ବା ଆଗ୍ରହ ଦେଇ ସେମାନେ ଆପଣାର ଦୁଃଖକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ହିଁ ହରାଇ ବସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆପଣାର ଅସଲ ଦୁଃଖ ଓ ଅସଲ ଅଭାବକୁ ଠଉରାଇ ବି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜ ଦୁଃଖକୁ ସେମାନେ ଉଗ୍ର ଓ ବିରକ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାଠାରୁ ବିମୁଖ ହୋଇ ବସିବାର ଏକ ସାଧନ ପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ ପ୍ରଭୂତ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରନ୍ତି ।

୨୮ । ୧୨ । ୭୦

ମୋ'ର ଦୁଃଖ ହେଉଛି ମୋ'ର ଆଗକୁ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅଜନ । ମୂଳତଃ ମୁଁ ସୁଖ ଚାହେଁନାହିଁ । ତେଣୁ ଦୁଃଖ ପାଇଲେ ମୁଁ ହାହାକାର କରି ଉଠେନାହିଁ । ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଈର୍ଷାରେ ଜରଜର ହୋଇ ମୁଁ ଜଗତଟାକୁ ବିଦାରଣ କରି ପକାଇବାକୁ ବାହାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋ' ବାଟଟା ଚଞ୍ଚଳ ସରିଯାଉ ବୋଲି ମୁଁ ଏହି ବାଟକୁ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଚାଲି ଶେଷ କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁନ ହିଁ । ଏ ବାଟ ସରିବାର ନୁହେଁ । ଯିଏ ଯେତିକି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ତିଆରି ହୋଇ ବାହାରିଥିବ, ତା' ଆଗରେ ସେତିକି ବାଟ ଖୋଲି ଯାଉଥିବ । ତା'ର ଆପଣା ଗଣ୍ଡିରକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସେତିକି ଦୁଆର ଖୋଲି ଯାଉଥିବ । ଏହି ତଥାକଥିତ ସଂସାରରେ ତା'ର ଜୀବନ ସହିତ ସେତିକି ସେତିକି ଡୋର ଲାଗି ଯାଉଥିବ ଏବଂ ସେହି ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ନୂଆ ନୂଆ ବାଟର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ଯାଉଥିବେ । ମୋ' ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରେରଣା କୋଷରେ ମୁଁ ଏହି ବାଟର ଆହ୍ୱାନକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କରିଛି । ଏହି ଅଗଣିତ ବାଟ ମୋ'ର ଆପଣା ଭିତରକୁ ପଡ଼ିଛି, ପୁଣି ମୋ'ର ଚାରିପାଖରେ ରହିଥିବା ସଂସାରର କେତେ କେତେ ଆଡ଼କୁ ବି

ପଡ଼ିଚି । ମୋ'ର ଅର୍ଜନ ଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ସତେଅବା ନୂଆ ନୂଆ ସମର୍ପଣ ଲାଗି ଅଧିକ ଉନ୍ମୁଖ କରି ରଖିବାରେ ଲାଗିଛି । ତେଣୁ, ଦୁଃଖକୁ ମୋ'ର ଭୟ ନାହିଁ । ଦୁଃଖକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ବିଧର୍ମୀ ବା ବିଦ୍ୱେଷୀ ଦେବତାର ଅଭିଶାପ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ମୋ' ଆଗରେ ରହିଥିବା ବାଟସବୁ କେବେହେଲେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ନଯାଉ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରକୁ ପଡ଼ିଥିବା ବାଟଗୁଡ଼ାକ କଦାପି ବନ୍ଦ ହୋଇ ନଯାଉ । ଏହି ପରିସ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଏହାହିଁ ମୋ'ର ପ୍ରାର୍ଥନା ।

୨୯ । ୧୨ । ୭୦

ଯିଏ ଭଲପାଇ ନପାରେ, ହୁଏତ କେବଳ ସେଇ ଗେହ୍ଲା କରେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆପଣାର ହାତମୁଠାରେ ସମ୍ପତ୍ତି କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ମଣିଷକୁ ଯିଏ ମଣିଷ ପରି ଦେଖେନାହିଁ, ପିଲାକୁ ଯିଏ ପିଲା ପରି ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ବିକାଶଶୀଳ ମଣିଷ ପରି ଦେଖେ ନାହିଁ, ପିଲା ଭିତରେ ରହିଥିବା ବିକଶମାନ ମହାନ୍ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯିଏ ଭଗବାନ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି ଆଦୌ ଠଉରାଇ ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଗେହ୍ଲା କରି ଆପଣାକୁ ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ପାରେ-ନାହିଁ । ଯିଏ ଭଲ ପାଇପାରେ, କେବଳ ସେଇ ଆପଣା ଭଲ ପାଇବାର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଭଲ ପାଇବା ଉଭୟ ଅଂଶୟରେ ହିଁ ରସାୟନ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଦୁଇଟିଯାକ ମଣିଷଙ୍କୁ ନମନୀୟ କରାଏ, ତେଣୁ ବୃଦ୍ଧି ତଥା ବିକାଶ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଏ । ଯିଏ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଆବୋରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ଯିଏ ନିଜେ ସତେଅବା ପଙ୍ଗୁ ହୋଇ ପଡ଼ିରହେ । ଯିଏ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ସେ ଆପେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହେ । ଯିଏ ହୁଏତ ଆପେ ଗେହ୍ଲା ହୋଇଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷର ବ୍ୟବହାର ପାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ, ବଡ଼ ହୋଇ, କ୍ଷମତାପନ୍ନ ହୋଇ ସେଇ ଗେହ୍ଲା କରି ଆପଣାର କାମ ଶେଷ କରିଦିଏ, ବଡ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଭାବରେ ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ମାତ୍ର, ଯିଏ ଭଲ ପାଇବା ପାଇଥାଏ, ସେଇ ଭଲ ପାଇବା ଦେଇପାରେ । ଯିଏ ଆଦୌ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନଥାଏ, ସେଇ ଆଉ କାହାକୁ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅପରାଧ ବୋଲି ମଣେ । ଏବଂ, ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କର ପରିଚୟ ପାଇଥାଏ, ଯିଏ ଅପର ଭିତରେ ବି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିନିଏ । ଆପଣାର ସବୁପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କରେ ସେ ତାହାରି ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରାଏ, ତାହାର ଉନ୍ମେଚନ ଲାଗି ସେ ଖୁସୀ ହୋଇ ନିଜକୁ କାମରେ ଲଗାଏ ।

୩୦ । ୧୨ । ୭୦

ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ଯ କେବେହେଲେ ଗେହ୍ଲା ହେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଭଲ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହିଁ ସାହସ କରି ଆସିଛି । ଭଲ ପାଇବାର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରେ ସବଠୁ ନିର୍ଭୀକ ହେବାର ଯେଉଁ ଆହ୍ୱାନଟି ରହିଥାଏ, ମୁଁ ସେହିଭଳି ନିର୍ଭୀକ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ଭଗବାନ୍ ଏହି ଜଗତକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ସେ ଆମ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ ଆଖିରେ କେହି ଗେହ୍ଲା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ କି କେହି ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ କାହାକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାର ଅଭିସନ୍ଧି ଭଗବନ୍ତ ସ୍ୱଭାବରେ କେବେହେଲେ ନଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ, ଗେହ୍ଲା ହେବାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଉଥିବା ଆମର ଏହି ସମାଜରେ ଅନେକେ ଆପଣାକୁ ଭଗବାନଙ୍କର chosen ବା ଗେହ୍ଲା ବୋଲି ଧରିନିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ଯ ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଭାବି ନାନାପ୍ରକାର ଅମାର୍ଗୀୟ ତୋଷଣରେ ତାଙ୍କୁ ତୁଷ୍ଟ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କର ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେମାନେ ତଥାପି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । କାରଣ, ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଯେଉଁ ନିର୍ଭୀକତାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଆଗ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ, ସେମାନେ ସେହି ନିର୍ଭୀକତାକୁ ଡରି ଡରି ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତିଗଣ୍ଠି ପରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ଯ ପୁଟୁଳାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

୩୧ । ୧୨ । ୭୦

ମାତୃଶକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ନିଜର ଶକ୍ତି । I am my mother and my begetter, ଏବଂ, I am my begetter's keeper —ବର୍ଷଶେଷ ବେଳକୁ ଆଜି ମୋ'ର ଏତିକି କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ମୋ'ର ସକଳ ଆକୂତି ଏହି କେତୋଟି ପଦ ଭିତରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ମୋ'ର ଭିତରେ ରହି ଯିଏ ମୋତେ ଜନ୍ମ ଦେବାର ମସୁଧା କରିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାହାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ମହତ୍ତମ ସମ୍ପଦରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ତାହାର ଲାଗି ବଞ୍ଚିବା ହେଉଛି ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମୋ'ର ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖ, ସକଳ ଆନନ୍ଦ ଓ ନିରାନନ୍ଦକୁ ମୁଁ କେବଳ ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିଟି ଉପରେ ଦେଖି ଶିଖିବି । ମୋ'ର ସମୁଦାୟ ଜୀବନଟିକୁ ମଧ୍ଯ ମୁଁ ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିଟି ଉପରେ ଦେଖି ଶିଖିବି । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ achievementsକୁ ମୁଁ ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିଟି ଉପରେ ପରଖି ଶିଖିବି । ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସବଠୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରଖିବା, ଏହିପରି ଦେଖିବା ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ

ଭାବରେ ଦେଖିବା । ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରରେ ମାତୃଶକ୍ତିର ଆରାଧନା ଉପରେ ଯେଉଁ ଜୋର୍ ଦିଆଯାଇଚି, ମୂଳତଃ ଆପଣାର ଶକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଲାଗି ମଣିଷକୁ ଶିଖାଇବା ଲାଗି ହିଁ ଏହି ଜୋର୍ ଦିଆଯାଇଚି । ବାହାର ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁର ଜଗତରେ ଯେପରି ମାଆ ତା'ର ସନ୍ତାନକୁ ଜନ୍ମ ଦିଏ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶ୍ରେୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷ ସେହିପରି ଆପଣାକୁ ଜନ୍ମ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେ ଆପେ ଆପଣା ମୃତ୍ୟୁର ବି କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣାର ଜନନୀରୂପକୁ ଉଚିତ ପ୍ରକାରେ ଚିହ୍ନିହୋଇପାରିଲେ ସେ ଆପଣାକୁ ନାନା ନୂତନ ରୂପରେ ଜନ୍ମ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ପୁଣି, ଆପଣାର ଜନନୀରୂପଟିକୁ ଭୁଲିଯାଇ ସେ ଆପଣା ଲାଗି ଅନେକ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହୁଏ । ସେ ଆପଣାକୁ ଅପିହିତ କରି ରଖେ ।

୧୯୭୨

□

୧ । ୧ । ୭୨

ନୂଆ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ସକାଳଟିରେ ମୁଁ ମୋ'ର ଫଟା କପାଳ ଉପରେ ହାତ ବାଡ଼େଇ ଅଧିକ କୋଳାହଳ କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଆହୁରି ଅନେକ ବର୍ଷ ଜୀଇବା ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି । ଅନେକ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ନୁହେଁ, ଜୀଇବା ଭଳି ଜୀଇବା ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି । ଏହି ସଂସାରରେ ମୋ'ର ଅନେକ କିଛି ଦେବାକୁ ବାକୀ ଅଛି, ଅନେକ ଦେଇ ଆପେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ବାକୀ ଅଛି । ଅନେକ ଭବିଷ୍ୟକୁ ବର୍ତ୍ତମାନରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ବାକୀ ଅଛି । ଅନେକ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ମାର୍ଗରେ ପରିଣତ କରି ତାହାର ଉପରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ବାକୀ ଅଛି । ତେଣୁ ଅଟକି ରହିବାର ଅଧିକାର ହିଁ ନାହିଁ । ସଂସାରର ଖଳତାକୁ ଅଭିମାନ କରି କେବଳ କବାଟ କିଳି ବସିବାର ବି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆହୁରି ଅନେକ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ, ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହୋଇ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ । ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସଂସାରରେ ଅନେକ ନୂତନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନକୁ ଦେଖି ପାରିବାଲାଗି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ, ସେଥିରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ସଂସାରରେ ଆପଣାର ଅଧିକାରଟିକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାଲାଗି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ । ଗତ ସ୍ୱଚରିଟା ବର୍ଷ ମୋ'ର ସକଳ ଇଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହା କରି ପାରିନାହିଁ । ମନ ବି ତଥାପି ମୁଁ ଅସହାୟ, ଅସମର୍ଥ ପରି କଦାପି ଚିତ୍କାର କରିବିନାହିଁ । ଯିଏ ଅନ୍ତର୍ଚକ୍ଷୁ ଲାଗି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଚି, ବହିର୍ଚକ୍ଷୁ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେଇ ବାଟ ଚାଲିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ

ଆଣିଦେବ । ସେଇ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ, ମୋତେ ବଳର କରି ରଖିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ସହିବାର ଶକ୍ତି ଦେବ । ଏହି ସୀମାବାଡ଼ ଗୁଡ଼ାକୁ ଡିଆଁଇ ନେବ, କବାଟ ଖୋଲି ଦେଇ ଯିବ ।

୪ । ୧ । ୭୯

ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଇବାଲାଗି ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ିଯିବାକୁ ହୁଏ ବୋଲି ଅନେକ ଲୋକ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଅନେକ ଅନୁଭବୀଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ଏକଥା ଶୁଣିଛି । ଯୋଉ-ମାନେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ସଂସାରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯାଇ ତଥା-କଥିତ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ଅଲପ ଛାଡ଼ି ସେମାନେ ଅନେକକୁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ପାଇଛନ୍ତି । ମଣିଷ ପ୍ରତି ଓ ସଂସାର ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କଠାରେ ମୁଁ କୌଣସି ବିତୃଷ୍ଣାଭାବ ଦେଖିନାହିଁ । ସେକଥା ମୁଁ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଦେଖିଛି । ସଂସାର ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଯେପରି ଅନେକେ ସଂସାର ଭିତରେ ନଥିବା ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଏହି ମହାଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଆତଯାତ ଓ ପ୍ରେରିତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦ୍ୱୀପ ପରି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବେ, ସେମାନେ ଆପଣାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ନାନା ଖଣ୍ଡରେ ଓ ନାନା ଦ୍ୱୀପରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ କେବଳ ଦ୍ୱୀପଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଯୋଉଠି ହେଉ ପଛକେ, ଦ୍ୱୀପ ହେଲେ ଆଉ ଦୁଃଖର ଅନ୍ତ ରହେନାହିଁ । ସଂସାର ଭିତରେ ଏହି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖର ଭୁଞ୍ଜିବା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ । ଆପଣାର ସଂସାରରେ ହୁଏ, ସମଗ୍ର ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ସଂସାରକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଯାଇଥିବା ତ୍ୟାଗୀ ଯୋଉଠି ଆପଣାର ଡେରା ପକାଇ ରହିଥାଏ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ହୁଏ । ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାର ବାସ ଖଣ୍ଡେ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ସବୁଠାରେ ଏହାହିଁ ଅନୁଭବ କରିଛି ।

୯ । ୧ । ୭୯

ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ ସଂସାରରେ ବାଟ ଚାଲି ଖାଲି ଦୁଃଖ ପାଇଲି, ସଂସାରର ବ୍ୟବସାୟରେ ମୁଁ ଖାଲି ଧୋକା ଖାଇଲି । ଏହି ଜୀବନରେ ନାନା ପ୍ରକାର ସଉଦା ଓ ସୌଦାଗରର ଭୂମି ଉପରେ ଯେ ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସେ କଥା ବୁଝାଇ କହିବ କିପରି ? ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଏଭଳି କହୁଛନ୍ତି, ହୁଏତ ସେଇମାନେ ହିଁ ସୁଖ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ସେଇମାନେ ହିଁ ସଂସାରରେ

ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗଡ଼ି କିଛି ରହିବାକୁ ସାର୍ଥକତା ବୋଲି ବିଗୃରୁଚନ୍ତି, ଏବଂ ଆହୁରି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ହେଉଚି, ଆପଣା ଜୀବନରେ ସେମାନେ କୋଉଠି କେତେ ଦୁଃଖ ପାଇଲେ ଓ କୋଉଠି କେତେପ୍ରକାରେ ଅପଦସ୍ଥ ହେଲେ, ସେହି ତଗ୍ଜକୁରେ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନର ମାପଡଉଲ କରିବାକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଚନ୍ତି। ଏବଂ, ଏହି ମର୍ମନ୍ତାପରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ଯେତକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ସୁଖର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଚନ୍ତି, ସେତକଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ଦୁଃଖ ବିର୍‌ଙ୍କେର ଆପଣା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ନିର୍‌ପଦ ବିଶ୍ୱର ନିର୍ମାଣ କରି ତାହାରି ଭିତରେ ରହିବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଜୀବନ ବୋଲି ମନେ କରିନାହିଁ। ଏହାର ସପକ୍ଷରେ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ନାନା ଉପଦେଶ ଶୁଣିଥିଲେ ହେଁ ମୁଁ ସିଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ଆଦୌ ଆଗ୍ରହ କରିନାହିଁ। ମୁଁ ଭିତରୁ ଯାହା ହେବାକୁ ଗ୍ଭହିଚି, ତାହାହିଁ ହେବାକୁ ମନ କରିଚି। ଭିତରର ଏହି ବୋଲକୁ ମାନି ଆପଣାର ବାଟ ଗ୍ଭଲିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଯାହା ହୋଇପାରିଛି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୋ'ର ଯେ କେବଳ ନିଜର ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଚି, ତା' ନୁହେଁ. ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୋ' ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ସଂସାରର ମଙ୍ଗଳ ହୋଇ ପାରିଚି। କାରଣ, ସଂସାର ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମୋ' ଭିତରେ ଯାହାକିଛି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଓ ଯାହାକିଛି ଶୁଭ-ତମ, ତାହାର ଉପଯୋଗ କରି ପାରିଚି। ଯିଏ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଯାଇ ଏପରି ଏକ ରୀତିକୁ ଆପଣାର କରିଥିବ, ସିଏ ଯେ ଦୁଃଖ ଆଉ ସୁଖ ଭିତରେ ସୁଆଦର ପାର୍ଥକ୍ୟଟାକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଜାଣି ପାରିବନାହିଁ, ଅନୁଭବୀ ହିସାବରେ ସେ ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରିବ। ମୋ'ର ଦୁଃଖ ମୋ'ର ସମ୍ପନ୍ନତା ବଢ଼ାଉ,— ମୋତେ ଆପଣାକୁ ଅସହାୟ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ନଦେଉ।

୧୧ । ୧ । ୭୧

ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ବଦଳିବାକୁ ଗ୍ଭହୁଁଚି ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ସବୁ ବଦଳାଇବାକୁ ବାହାରୁଚି। ସମାଜ ବଦଳୁ, ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ବଦଳୁ, ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବଦଳୁ, ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ରହିଥିବା ନାନା ଉଗ୍ରତା ଓ ଅନମନୀୟତା ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଉ, ଏସବୁ କହିଲାବେଳେ ବା ଇଚ୍ଛା କଲାବେଳେ ମୁଁ ମୂଳତଃ ଆପଣା ଭିତରେ ହେଁ ବଦଳିବାକୁ ମୋ'ର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରୁଚି। କାରଣ, ଏ ପୁରୁଣା ପୁନରାବୃତ୍ତି ଆଉ ସହି ହେଉନାହିଁ। ଆପଣାକୁ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଆପଣାର ଏକ ପୁରାତନ ଆଜ୍ଞାବହମାନ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଏକ ନୂତନ ସହଯୋଗୀ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଗ୍ଭହୁଁଚି। ମନଃଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯାହାକୁ ସାଧାରଣତଃ **repetition compulsion** ବୋଲି କୁହାଯାଏ; ସେଇଟା ମୋର ଆଚରଣକୁ କିମ୍ବା ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାକୁ ଆଦୌ ପୋଷାଉନାହିଁ। ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନେକ କିଛି ମୋ'ର ଭିତରେ ରହିଚି, ଆପଣା ଭିତରକୁ ଝରକାଟାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ଓ

ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖକୁ ଅନାଇଦେଇ ମୁଁ ଯେପରି ତାହା ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଚି । ଭିତରେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ମୋ'ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ସାଥୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଚି, ସେଇ ଜାଣେ ମୁଁ ମୂଳତଃ କିଜେ ହିଁ ବଦଳିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । କେବଳ ଦଣ୍ଡେ ବା ଘଡ଼ିଏ କୋଉ ମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ଆପଣାକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ସୁଦ୍ଧତ୍ତ୍ୱରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ଏହି ସଂସାରର ମାୟାରୁ ଦଣ୍ଡେ ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଲାଭ କରିବା,—ଏଇଟା ମତେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆକର୍ଷକ ବୋଧ ହେଉନାହିଁ । ମୁଁ ଏଠି ମୋ'ର ସମସ୍ତ ଜଳବାୟୁକୁ ହିଁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ଏକ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ସ୍ୱୀକୃତମୂଳକ ପ୍ରସନ୍ନତା ହିଁ ଯେଉଁ ଜଳବାୟୁର ପ୍ରାଣ ସ୍ୱରୂପ ହୋଇ ରହିବ, ମୁଁ ସେହିପରି ଏକ ଜଳବାୟୁ ଭିତରେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ଏ ବଦଳିବା ଲାଗି କିଏ ମୋ'ର ସହାୟ ହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ସାଥୀରୂପେ କିଏ ମୋତେ ଭରସା ଦେଇ ଆଗକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇନେବ, କିଏ ମୋତେ ନିର୍ଭୟ କରିବ ?

୧୬ । ୧ । ୭୧

ଭୋଟ୍ ବେଳ ହେଲେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ତେଜି ଉଠନ୍ତି, ଭୋଟ୍ ବେଳ ହେଲେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଭୋଟ୍ ବେଳ ହେଲେ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଦର୍ଶର କଥା କହନ୍ତି, ଜାତି ଓ ଦେଶ ବ୍ୟତୀତ ଏମାନଙ୍କର ସତେଯେପରି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ବୋଲି ପଦାରେ କହିବୁଲନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ିକ କରି ଏମାନେ ମୂଳତଃ ସତେଯେପରି ଆପଣାକୁ ହିଁ ପଦାରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏମାନେ ହୁଏତ ମୋଟେ କାହାକୁ ହେଲେ ଲୋଡ଼ନ୍ତିନାହିଁ । ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ମୂଳତଃ କାହାକୁ ଦୁଃଖୀ ରଖି ଓ ଆପଣାର ମର୍ଜି ଭିତରେ ଆପଣା ଭିତରେ ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଥିବା କାହାକୁ ଭୟ କରି ହିଁ ସେମାନେ ଉପରେ ତାହାର ଏକ କୃତ୍ରିମ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ତେଜନ୍ତି, ତୋଡ଼ନ୍ତି ଓ ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି । ଗଣତନ୍ତ୍ର କହିଲେ ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକ କାରଣରୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିମାନଙ୍କର ତନ୍ତ୍ରକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ । ଗଣ କହିଲେ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଏହି ତଥାକଥିତ ଗଣପତିମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଏ । ଗଣତନ୍ତ୍ର କହିଲେ ଏମାନେ ଭୋଟ୍ ବେଳରେ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହି ଭାଗ୍ୟ-ପରୀକ୍ଷାରେ ସେମାନେ ଯେକୌଣସି ଉପାୟରେ ଦଉଡ଼ରେ ଜିତିବା ଲାଗି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏହି ଦଉଡ଼ ଏମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟନିର୍ଣ୍ଣୟକାରୀ ଦଉଡ଼ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଏହି ଦଉଡ଼ରେ ଜିତି ଯାଇବା ପରେ ଏମାନେ ଶାସନ କରନ୍ତି, ଶାସକ ହୁଅନ୍ତି, ସଭାରେ ବସନ୍ତି । ଭାଷଣ ଦିଅନ୍ତି ସମ୍ମାନର କୁଡ଼ ଭିତରେ ଆପଣକୁ ଲୁଚାଇ ରଖନ୍ତି । ଆପଣକୁ ବଡ଼ ଅଯଥା ଆନନ୍ଦିତ ଭାବରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାନ୍ତି ।

ଆପଣାର ଅସଲ ହାରବାଟାକୁ ଲୁଚ୍ଚାଇ ଲୁଚ୍ଚାଇ ଏମାନେ ଯେତକ ମ୍ରିୟମାଣ ହୁଅନ୍ତି, ତାହାରେ ତଜ୍ଜନିତ ପ୍ରକୋପଟାକୁ ସେତକ ବେଶୀ ବେଶୀ ଜାହିର କରୁଥାନ୍ତି ।

୧୩ । ୧ । ୭୧

ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଚି, ଏମାନଙ୍କୁ ବୁଝୁଚି ଓ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହୁଚି । ତଥାପି ଆପଣାର ମନେ ମନେ ସବୁଠାରେ ମୁଁ ସମାନଧର୍ମୀ ବା ସମାନହୃଦୟ ସାଥୀକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଚି । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଜମିବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଆଗ ତା'ର ସେଇ ଦୁଆରଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାକୁ ମନ ବଳାଉଚି । ଯୋଉଠି ସେ ମୋ'ର ପରି ଖୋଜୁଥିବ, ମୋ'ର ପରି ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସାଥୀ କରି ବାହାରିଥିବ, ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ ଆପଣାର କାନ୍ଧ ଉପରେ ବସାଇ ସିଏ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ବାଟ ଚାଲି ବିଶ୍ୱଦେବଙ୍କର ଦୁଆରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରି-ବାର ଦମ୍ଭ ରଖିଥିବ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୋତେ ସଂସାର କଥା କହୁଚନ୍ତି । ଅଥଚ, ସିଆଣିଆ ହୋଇ, ସାବଧାନ ରହି ସଫଳ ହେବାର କଥା କହୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଫନ୍ଦା ଭିତରେ ମୁଁ ଅଯୋଗ୍ୟ ଅପାରଗ ହୋଇ ରହି-ଯିବି ବୋଲି ହୁଏତ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଦୟାଭାବ ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ମୁଁ ତାହା ଚାହୁଁନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ଯେ ମୋ'ର ଧର୍ମ ନୁହେଁ, ସେକଥା ମୁଁ ଜାଣିଚି । ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମକୁ ମୁଁ ଈର୍ଷା କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଈର୍ଷା କରୁନାହିଁ । ସେମାନେ ଯାହା ଚାହୁଁଚନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କୁ ତାହାହିଁ ମିଳୁ । କିନ୍ତୁ ମୋ' ବାଟରେ ଚାଲିଯିବାକୁ ମୋତେ ବି ଟିପଟାଣ କରିବାର ଭରସା ମିଳୁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର କୁହୁଡ଼ି ଭିତରେ ପହଁରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରଖି ମୁଁ ଆପଣା ଅନୁରକ୍ତି ଗୁଡ଼ାକର କୁହୁଡ଼ି ଘରପାଖରେ ଲୁଚି ବସିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ ।

୧ । ୨ । ୭୧

ସିଏ କହିଲେ, କେବଳ ପ୍ରାର୍ଥନାଦ୍ୱାରା ହିଁ ହେବ; ଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ହେବ-ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମତରେ, ଯୋଗୀ ହେଉଚି ସିଏ ଆପଣାର ସବୁ ବଳକୁ ଖଟାଇ ଯୋଗସାଧନ ଦ୍ୱାରା ପାହାଚ ପାହାଚ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ-ଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କର କରୁଣା ଉପରେ ଯୋଗୀର କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ନଥାଏ, ତେଣୁ, ସେ ଏଇ ତଳୁ ଆପଣା ଚେଷ୍ଟାରେ ଯେତକ ଯାଇ ପାରିବ, ତାହାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ତେଣୁ, ସେ ବେଶୀ ବାଟ ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ଓ ତା' ଦ୍ୱାରା ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଯାଇପାରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ବୋଲି ଏକ ଅହଂକାରରେ ମଧ୍ୟ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଥାଏ । ସିଏ କହିଲେ, ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ନା କୌଣସି

ପ୍ରକାରର ତୃପ୍ତି ବା pleasure ଗ୍ରହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଯୋଉ ମଣିଷ ତାଙ୍କୁ ଆପଣାର ପ୍ରାର୍ଥନା ଦ୍ୱାରା ଖୁସୀ କରିପାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରୁ ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ଡାକିପାରେ, ଭଗବାନ୍ ତାକୁ ହିଁ ଅନୁଗ୍ରହ କରନ୍ତି, ତା'ର କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି, ଆପଣାର ଅନୁଗ୍ରହ-ଖାତାରେ ସେ ତା'ର ନାମଟିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ରଖନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆପଣା ଦୁଃଖର ନିରସନ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କର, ଯୋଗଭ୍ରମରେ ପଡ଼ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଡାକ, ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାର ବ୍ୟର୍ଥ ଚେଷ୍ଟା କରନାହିଁ । ସିଏ କହି ଯାଉଥିଲେ ଓ ମୁଁ ଖାଲି ଶୁଣି ଯାଉଥିଲି । କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବାଦ କରି ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଉପାଦେୟତା ଉପରେ ରହିଥିବା ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଆଦୌ ଟହଲାଇବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲି । କାରଣ, ସିଏ ଯେଉଁ ବାଟଟିକୁ ଉପାଦେୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଚି, ସିଏ ସେଇ ବାଟଟିକୁ ଧରି ହିଁ ଆଗକୁ ଯିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣା ଜୀବନସତ୍ୟର ଗଭୀର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ, ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଯୋଗ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ, ତଥାକଥିତ ଯୋଗକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରମସଙ୍ଗଲାଭ କରିବାର ଏକ ସାଧନ ବୋଲି ଜାଣିଥାଏ ।

୬ । ୬ । ୭୧

ସିଏ କହିଲେ, ଭଗବାନ ସିନା ମଣିଷ ପାଖକୁ ଆସିବେ, ମଣିଷ କଦାପି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଉଠି ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯୋଗଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, କେବଳ ପ୍ରାର୍ଥନା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ । ତାଙ୍କୁଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜାତ ହେବ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କୁ ଏଇଠି ପାଇବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ସିଏ ଏଇଠିକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବେ । ତାଙ୍କ କଥା ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝୁଥାଏ, ତେଣୁ ଖାଲି ଶୁଣି ଯାଉଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ, ଆପଣା ଜୀବନରେ ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ ବାଟ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହିଥିବାର ମୁଁ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ଆରୋହଣକୁ କଦାପି ସମର୍ପଣର ବିରୋଧୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । କେବଳ ସମର୍ପଣ ଦ୍ୱାରା ହେବ; ଆରୋହଣ ଦ୍ୱାରା କଦାପି ହେବନାହିଁ, ମୁଁ ନିଜେ ସେକଥା କେବେହେଲେ କହିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆରୋହଣ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ହେବ, ସମର୍ପଣ ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ବି ମୁଁ କହିବିନାହିଁ । ସମର୍ପଣ ନଥିଲେ ଯେ ଆରୋହଣ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ, ସେକଥା ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଜାଣିଚି । ସମର୍ପଣ— ଭାବନା ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ଯୋଗୋପଲବ୍ଧି କେବେ ସମ୍ଭବ ହେବ ବୋଲି ମୋ' ଜାଣିବାରେ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର କହିନାହାନ୍ତି । ସମର୍ପଣ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆରୋହଣ ଦରକାର । କାରଣ; ତାଙ୍କର ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ତାଙ୍କର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିବା ପର

ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଦରକାର । ଆପଣା ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭେଦିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବା, ଇଏ ମଧ୍ୟ ଏକ ଆରୋହଣ । ତେଣୁ, ଆରୋହଣ ତଥା ସମର୍ପଣ ଆମ ଭିତରର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ହିଁ ପ୍ରକଟ କରିଥାନ୍ତି । କେବଳ ଗୋଟିଏ ଆକାଙ୍କ୍ଷାର ସୂତ୍ରରେ ହିଁ ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ତାହାରିଦ୍ୱାରା ସିଏ ଯୋଗୀ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ଭକ୍ତ ବି ହୁଏ ।

୭ । ୬ । ୭୧

ଏମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ଏଯୁଗରେ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଆଉ କୌଣସି ଲାଭ ନାହିଁ । ଏ ଯୁଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଜିକାଲି ସମସ୍ତେ ଅମଣିଷ ହୋଇ ସାରିଲେଣି, ଅମଣିଷ ହୋଇ ହିଁ ସେମାନେ ଜିତୁଚନ୍ତି । ଲାଭବାନ୍ ହେଉଚନ୍ତି, ଯୁଗଟା କେବଳ ସେଇମାନଙ୍କର ଅକଲରେ ଚାଲୁଚି । ତେଣୁ ତୁ ମଧ୍ୟ ଅମଣିଷ ହୋଇଯାଆ । ଅମଣିଷ ଆଉ ମଣିଷର ଚର୍ଚ୍ଚା କଲାବେଳେ ମୁଁ ଏଠାରେ କୌଣସି ନୀତିବାଦୀ ପୂର୍ବ କଳ୍ପନା ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କସରତ କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଯିଏ ଆପଣାର ସ୍ୱକୀୟ ଧର୍ମଟିକୁ ଚିହ୍ନେ, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ସ୍ୱକୀୟ ବାସନା-ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରେ, ତାହାର ବୋଲି ମାନେ ଓ ସେହି ସ୍ୱକୀୟତା ଗୁଡ଼ିକର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ କରିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ପଥ ବୋଲି ମାନେ, ମୁଁ ତାହାକୁ ଏଠି ମଣିଷ ବୋଲି କହେ । ତା'ଛଡ଼ା ଏଠି ଆଉ ଯେତେ ଯିଏ ରହିଲେ, ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅମଣିଷ ଭିତରେ ଗଣେ । ଯେତେ ଧନ, ଯେତେ କ୍ଷମତା ଓ ଯେତେ ବାଗ୍ମିତା ବା ଚତୁରତା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମଣିଷ ଭିତରେ ସୁମାରି କରେନାହିଁ । ଯୋଉମାନେ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଡରନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଡରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଦେଖିବାରେ ଏଠି ଯୋଉ ବାଟରେ ସର୍ବାଧିକ ମଣିଷ ଚାଲିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସେଇଟାକୁ ହିଁ ବାଟ ବୋଲି ମାନନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସେଇ ବାଟର ଗୁଳା ପାଖରେ ବିକିଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ସେଇ ବାଟକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟାଣନ୍ତି । କେହି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର କୌଣସି ବାଟରେ ଗଲେ, ସେମାନେ ଆଦୌ ସହି ପାରନ୍ତି-ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆତଙ୍କଗ୍ରସ୍ତ ମରନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ସେମାନେ ସତେଅବା ଆପଣାର ସକଳ ନିର୍ଭରର ଯଷ୍ଟି ଗୁଡ଼ାକ ହାତରୁ ଖସି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଭିତରେ ନିରାଶ ହୋଇ ସେମାନେ ଉପରେ ଉଗ୍ର ହୁଅନ୍ତି ।

୭ । ୬ । ୭୧

ଏମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ମଣିଷ ହେବା ଆଉ ଦରକାର ନାହିଁ, କାରଣ ଏ ଅମଣିଷଙ୍କର ଯୁଗରେ ମଣିଷ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ତାହା କେବଳ ପଣ୍ଡଶ୍ରମରେ

ହିଁ ପରିଣତ ହେବ । ଏବଂ, ଯୁଗର ସଭିରେ କେବଳ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହିଁ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ ପରି ନଦେଖି ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲାଗୁଥିବା ପଶୁ ପରି ଦେଖିବାଲାଗି ଏମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ଏହି ବିରାଟ ସୃଷ୍ଟିରେ ଆପଣାକୁ ବିରାଟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଓ ଖୁସୀ ହୋଇ ସେହି ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଏମାନେ କେବଳ ଗୁଚ୍ଛା ବୋକାମି ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରକୁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପରିଦ୍ୱାରା ଆଖିରେ ଦେଖିବାକୁ ଏମାନେ ବିପଜ୍ଜନକ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ଏଠି ଆଡ଼ମ୍ବର ହେବ, ବଚସା ହେବ, କୀର୍ତ୍ତନ ହେବ, ପୂଜା ଓ ଅଭିନୟ ସବୁ ହେଉଥିବ ସତ, ତଥାପି କିଛି ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ସେଇଟିକୁ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ସତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କରିବା ଏହି ସଂସାରରେ କୁଆଡ଼େ ବଡ଼ ଅବିବେକିପଣିଆ ହିଁ ହେବ । ଏଠି କୁଆଡେ ଡୋରି ଲଗାଇବା ମନା ହୋଇ ଗଲାଣି, ହୃଦୟକୁ ଛୁଇଁବା ଏକ offence ରୂପେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଅନଧିକାର ପ୍ରବେଶ କରିବାରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲାଣି । ମୁଁ କ'ଣ ଏମାନଙ୍କ କଥା ମାନିବି ? ନା,—ଏମାନଙ୍କ ମେଳରେ ଲୋକହସା ହୁଏ ପଛକେ, ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହାରିଯାଏ ବା ଅପଦସ୍ଥ ହୋଇ ରହେ ପଛକେ ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ ବୋଲି କହିବି ।

୨୪ । ୬ । ୭୧

ଆପଣାକୁ କେତେ ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ଆସିନାହିଁ, ଆପଣାର ବୋଝଟାକୁ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇ ବୁଲିଚି । ଆପଣା ସଂସାରଟାର ବୋଝକୁ ଆପଣା ସଂସାରରେ ଆପେ ଫୁଟାଇ ବୁଲୁଥିବା ଫୁଲଟିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରି ପାରିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ମହତ୍ତମ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ସବୁଦିନ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି । ଆପଣାର ଭଗବାନଙ୍କୁ ଯଦି ପାଇବାର ଲୋଭ ରଖି ମୁଁ କେବେହେଲେ କିଛି ମାଗିଚି, ତେବେ କେବଳ ଏତିକି ମାଗିଚି । ମୋ'ର ପରିବେଶ ବା ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ କେବଳ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଫୁଟି ଉଠିବାର ସୁବିଧା ଦେଉ, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଉ । କାରଣ, ଆପେ ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବାର ପ୍ରସନ୍ନ ପ୍ରୟାସ କରୁଥିବା ଯାଏ ହିଁ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋ'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟି କରି ପାରୁଥିବି । ସଂସାର ମୋ'ର ସେବା ଚାହେନାହିଁ, ମୋ'ର ତ୍ୟାଗ ଚାହେନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋ' ଧାର୍ମିକତାର ଅସୁନ୍ଦର ବେଶଟା ପିନ୍ଧି ସଂସାର ଉପରେ ଲଦି-ହୋଇ ବସିବାକୁ ଲୋଭ କରେ । ମୁଁ ଫୁଟି ଉଠେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ରଖିଥାଏ, ଭିତରର ସବୁ ମସଲାକୁ ବାହାରର ଏହି ପ୍ରକାଶପ୍ରୟାସରେ ନିୟୋଜିତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସାର୍ଥକତମ ବଞ୍ଚିବା । କିନ୍ତୁ ଗତ ତିନି ଚାରିବର୍ଷର ପରିସ୍ଥିତି ମତେ କେତେ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଓ କ୍ରୂର ପ୍ରରୋଚନା ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଜୀବନଟାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବୋଝ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଅପପ୍ରେରଣା ଦେବାରେ ହିଁ ଲାଗିଛି । ଏହାରି ଭିତରେ ତଥାପି ଯେ ହାଲୁକା କଢ଼ଟିଏ ଫୁଟିବାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ମୋ'ର ଖୁସି ଓ ମୋ'ର ସମର୍ପଣର ସମର୍ଥନ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ସେକଥା ମୋତେ ଭୁଲାଇ ଦେବାର କୌଶଳ କରୁଛି । ମୋ'ର ଦୁଃଖ, ମୋ'ର ଅସୁବିଧା, ମୋ'ର ବିପଦ ଓ ମୋ'ର କଷ୍ଟ ସହିବା,—କେବଳ ଏଇଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ହୃଦୟର ଆଖି ଉପରେ ଆସି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ଏହି ଅପକାଳ କେବେ-ଯାଇ କଟିବ ?.କେବେ ମୁଁ ପୁଣି ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବି, ଏଥର ଯିବାକୁ ରାଜି ଅଛୁ ବୋଲି କହିଦେଇ ପାରିବି ?

୨୫ । ୬ । ୭୧

ସେଦିନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାଶୟ ଚାଲିଗଲେ । ଏଠୁ ଚାଲି ଯାଇକରି ମଧ୍ୟ ସିଏ ଏଠି ଅମର ହୋଇ ରହିଲେ । ଯୋଉମାନେ ଏଠି ସଶରୀର ରହି ମଧ୍ୟ କେବଳ ନାନାବିଧ ମରଣ ଭିତରେ ପାଣ୍ଡି ହେଉଥାନ୍ତି, ଯାବତୀୟ ମରଣ ଭିଆଇ ନିଜ ଜୀବନର ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ଅକାରଣ ଓ ଅବିବେକୀ ପ୍ରୟାସ କରୁଥାନ୍ତି, ସେଦିନ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଘେରି କେତେ ବିକଳ ହେଲେ, କେତେ କାତରୋକ୍ତି କଲେ । ସେଇମାନେ ହିଁ ହୁଏତ ଏଣିକି ଅଳତରେ ଓ ଅଥଳରେ ବସି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାଶୟଙ୍କ ପରି ହେବାଲାଗି ଉପଦେଶ ଦେବେ । ତାଙ୍କୁ ନେଇ କେତେ ଭାବରେ ଭାସିବେ; ଅଥଚ ସେମାନଙ୍କର ଆପଣା ଭିତରେ ଯେଉଁଠି ଭାବର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ସେଠି ଆତ୍ମକୃତ ନାନା ଅଭାବ ଭିତରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ମରୁଥିବେ । ସଂସାରରେ ଏହି ଲୀଳାଟା ବୋଧହୁଏ ସବୁ ଯୁଗରେ ଓ ସବୁ ଦେଶରେ ଲାଗି ରହିଛି । ଜଣେ ଆପଣା ବାଟରେ ଯାଇ କିଛି ହୋଇପାରୁଛି, ଏବଂ ସିଏ ବାଟ ସାରି ଚାଲିଯିବା ପରେ ଅନେକ ତାଙ୍କୁ ବାହୁନିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ କେବଳ ସେହି ବାହୁନିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆପଣା ବାଟରେ ଯାଇ କିଛି କରିବାର ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଏଡ଼ି ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଜଣକୁ ଯୁଗପୁରୁଷ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ଅଥଚ ସମସ୍ତ ଆପଣାର ଅକର୍ମଣ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଯୁଗଟାକୁ କେତେପ୍ରକାରେ ଅସୁନ୍ଦର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ବୀରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଇତିହାସ ଲେଖାଯାଉଛି, ଅଥଚ ଭୀରୁମାନେ ହିଁ ଇତିହାସକୁ ଯୋଉଠି ଅଛୁ ଠିକ୍ ସେଇଠି ଟାଣିଟୁଣି ବାନ୍ଧି କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ଭୀରୁକତା କେତେ ଦିନ ଚାଲିବ ? ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଆମେ ଆପଣା ଭିତରେ ବି ଅନୁଭବ କରି ନପାରିବା କାହିଁକି ?

୫ । ୩ । ୭୧

ଖାଲି ପଇସାରେ ପେଟ ପୂରେନାହିଁ । ଖାଲି ସାମଗ୍ରୀ ବଢ଼ାଇବାରେ ବା ସାମଗ୍ରୀ ଜମାଇବାରେ ପେଟ ପୂରେନାହିଁ । ବାସନା ମେଣ୍ଟେନାହିଁ । ତେଣୁ, କିଏ ଧର୍ମ କରେ, କିଏ ସାହିତ୍ୟ କରେ, କିଏ ସମାଜର ସେବାରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଯୋଉମାନେ ପଇସା ଓ ଲାଭ ଉପରେ ଆଖି ରଖି ଏସବୁ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଦୁଇଗୁଣ ଅଭିଶପ୍ତ ବୋଲି କହି ପାରିବା । କାରଣ, ସେମାନେ ଜୀବନରେ କିଛି ସାର୍ଥକ ସମ୍ପଦ ଖୋଜିବାରୁ ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଆହୁରି ଅନେକ ଅସାର୍ଥକତା ଭିତରେ ଭରି ଦମ୍ଭ ସହକାରେ ଆପଣାକୁ ଭୁଲାଇ ଭଣ୍ଡାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ଖାଲି ଆପଣା ଜୀବନର ସୀମାଟି ଭିତରେ ପେଟ ପୂରେନାହିଁ । ବାସନା ମେଣ୍ଟେନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା ଦରକାର ହୁଏ, ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବା ଦ୍ୱାରା ଆପଣାଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ଓ ପ୍ରଶସ୍ତତର କିଛି ଲୋଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ । ତାହାରି ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାର ସମଗ୍ରତର ରୂପଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ମହାନ୍ ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳିଥାଏ । ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ବଡ଼ କରିବାର ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ-ତାରେ ପଡ଼ି ଅନେକେ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କୁ ଆଣି ଆପଣା ଭିତରେ ପୂରାଇ ବଡ଼ ହେବାର ନିର୍ବୋଧତା କରିଥାନ୍ତି । ଅପର ଅନେକଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କରି ସେମାନେ ଏଠି ବୃହତ୍‌ଜୀବ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାର ଫନ୍ଦି କରୁଥାନ୍ତି । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସଂସାରର ଜୀବନକୁ ବଡ଼ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ବି ବଡ଼ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କରି ରଖନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଆଉ କାହାରି ହାତରେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ।

୭ । ୩ । ୭୧

ମୋ'ର ଆଉ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ବାକି ଅଛି । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ନିର୍ଭର ମିଳି ଯାଉଛି ଯେ, ଏସବୁ ଅନ୍ଧକାର ନିଶ୍ଚୟ କଟିଯିବ । ଆହୁରି ଅନେକ ନେବାର ଅଛି ସମର୍ପଣର ଆହୁରି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଉପସ୍ଥିତ କରାଇବାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାକି ରହିଛି । ମୁଁ ଆପଣାର ଭଣ୍ଡାର ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ, ଆପଣାର ବୋଲି ଲୋଭ କରି କାହା ଅଣ୍ଟିରୁ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ମୁଁ କାହାରିକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ବି ଚାହୁଁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆପଣାର ଏହି ଜନ୍ମକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଯେତିକି ଆଗ୍ରହ ରଖି ପାରିଲେ ନାନା ଅଭିନବ ପ୍ରକାରେ ଜନ୍ମ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳିପାରେ, ମୁଁ ସେତିକି ଆଗ୍ରହ ଧରି ଆପଣାର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମୋ'ର ବେଳ ବି ନିଶ୍ଚୟ ଆସୁଛି । ଏହି ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଇ ଆଗକୁ ବାଟ ଦିଶିଯିବାର ବେଳ

ନିଶ୍ଚୟ ଆସୁଚ । ସେତକବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଶ୍ୱାସଟିକୁ ଚେକି ରଖିଥିବ, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଦୀପଟିକୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିଥିବ । ଜୀବନ କହିଲେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଧାନତଃ ଏତକ ବୁଝୁଛି । ମୋ'ର ଅସନ୍ତୋଷ କେବଳ ଏହି ଭୂମିର । ଯେଉଁ ଅସନ୍ତୋଷ କେବଳ ଫର୍ଯ୍ୟାଦଯାକ ଅଭିଯୋଗ କରି ବାହାର ଆପଣାର ଶକ୍ତି ସରାଏ, ତାହା ମୋ'ର ଅସନ୍ତୋଷ ନୁହେଁ । କାରଣ, ମୋ'ର କୋଉଠି କିଛି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ, କେବଳ ସକଳ ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ଆପଣାର ସମଗ୍ର କଥାଟି କହିବାର ଅଛି । ମୋ'ର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ପାଖୁଡ଼ାକୁ ଫୁଟାଇ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଦେବାର ହିଁ ବାକୀ ରହିଛି ।

୮ । ୩ । ୭୧

ଏମାନେ ଖାଲି ପୂଜା କରି ଜାଣିଚନ୍ତି । ଆପେ କିଛି ହେବାକୁ ବା ହେବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିବାକୁ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ; ଏମାନେ ଖାଲି ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଗୁଣ ବାହୁନି ଜାଣିଚନ୍ତି, ମାତ୍ର ଲୁହ ପିଇ ଆପଣାକୁ ପୁଷ୍ଟ କରି ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ପୂଜ୍ୟ ପ୍ରକାର ଅକାରଣ ଜଣାରେ ଏମାନେ ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଚହଲିବାର ମୂଳ ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ସତେଅବା ଏଡ଼ାଇ ଦେଇ ଚାଲିଚନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀର ଭାବରେ ଚହଲିବା ଓ ସେହି ବାଟରେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଏମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କାହାର କି ପୂଜା କରି ପାରିବେ ? ଆଗ୍ନେୟୀ ହରିହର ଚାଲିଯିବା ପରେ ଯେଉଁମାନେ ଦେଶଟାଯାକ ଘୁରି ପକାଇଲେ, ଗଡ଼େ ଗଡ଼େ ବାହୁନି ବସିଲେ ସେମାନେ ଆଗ୍ନେୟୀ ହରିହର ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟରେ କୁଆଡେ ଥିଲେ, କୋଉ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ନର୍ଦ୍ଦମା ଭିତରେ ପାଣି ପିଇ ପାଚକରି ରହିଥିଲେ ? ଆଗ୍ନେୟୀ ହରିହର ନିଜ ଲାଗି ହୁଏତ କେବଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣ ନିମିତ୍ତ ଏକ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ମଣିଷ ଭଳି ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ପାଖରେ ଏକ ପ୍ରବଳ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇ ହିଁ ରହିପାରିବେ । ଆଗ୍ନେୟୀ ମହାଶୟ ବଞ୍ଚିଥିବା ବେଳେ ସେମାନେ ଯଦି ଏହି ଆହ୍ୱାନଟି ଆଡ଼କୁ ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖି ପାରିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେ ଯିବାପରେ ଏମାନେ ସେଇଟିକୁ ଗର୍ଭରେ ଧରି ନୀରବରେ ଆପଣାର ଗଭୀରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତେ । ବର୍ଷାର ସ୍ୱଚ୍ଛବିନ୍ଦୁଟି ଗର୍ଭରେ ଧରି ସାମୁକା ଯେମିତି ମୁକ୍ତା ଫଳାଇବା ଲାଗି ସମୁଦ୍ରର ଗର୍ଭକୁ ଚାଲିଯାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି । କିନ୍ତୁ କେଉଁ ଦୁଃଖ ବା କେଉଁ ଦୀନତା ହେତୁ ଏମାନଙ୍କର ଏତେ କୋଳାହଳ, ସକଳ ଗୁଣଗାନ ପଛରେ ଏମାନଙ୍କର କି ଗ୍ଳାନି ବା କି ଆତ୍ମଲାଞ୍ଛନା କୋଉଠି ଲୁଚିକରି ରହିଛି ? ଖବରକାଗଜର ପୃଷ୍ଠାରୁ ମୁଁ କେବଳ ସେତକ ଓଲଟାଇ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।

୯ । ୩ । ୭୧

ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ତାନରେ ବି ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି । ଆମ ଭିତରୁ ଆଜିଯାଏ ହୁଏତ ଅନେକେ ଭାବୁଥିଲେ ଯେ, ସେଠାରେ ଖାଲି ମୁସଲମାନ ଅଛନ୍ତି, ମଣିଷ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ପଚିଶି ବର୍ଷ ତଳେ ସେତେବେଳର ପୂର୍ବବଙ୍ଗର ଲୋକମାନେ ବି ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ଖାଲି ମୁସଲମାନ ବୋଲି ଭାବିଥିଲେ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ କେବଳ ମୁସଲମାନ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଇବାକୁ ଏତେ ଘର୍ଷିସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମଝିର ଏହି ପଚିଶି ବର୍ଷର ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବା କାହାଣୀ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ନିଜକୁ ମଣିଷ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସାହସ ଦେଇଚି । ଉପମହାଦେଶର ଏପାଖଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମଭିତରୁ ଅନେକେ କେବଳ ଭାରତବର୍ଷ ବୋଲି ଭାବିଥାନ୍ତି, ଆହୁରି କେତେକ ଅତି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ଏହାକୁ କେବଳ ହିନ୍ଦୁଙ୍କର ଦେଶ ବା ଆର୍ଯ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ଭୂମି ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଚାରିପାଖକୁ ଅନାଇଲା ବେଳେ କେବଳ ଭାରତୀୟ ଦେଖିଥାନ୍ତି, କେବଳ ହିନ୍ଦୁ ଦେଖିଥାନ୍ତି ବା ଆର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଦେଖିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱକୁ ସେମାନେ ଆପଣା ଉପରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ-ଥିବା ଭାରତୀୟତ୍ୱ, ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ ଅଥବା ଆର୍ଯ୍ୟତ୍ୱ ପାଖରେ ବନ୍ଧକ ଦେଇଥାନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ଆପେ ବନ୍ଧକହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ମଣିଷ ପରି ସାହସ କରିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଚନ୍ତି । କେବଳ ପାକିସ୍ତାନରେ ବାସ କରୁଥିବା ତଥାକଥିତ ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ ଖାସ୍ ଏହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ତଥାକଥିତ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସତ୍ୟଟି ଦିନେ ନା ଦିନେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବ । ଆମେ ଏ ଯୁଗର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆହ୍ୱାନଠାରୁ କଦାପି ଅଲଗା ହୋଇ ରହି ପାରିବାନାହିଁ ।

୧୦ । ୩ । ୭୧

ସେଦିନ ମାଲୁ ସହିତ ମହାନଦୀ ଆନିକଟ ପାଖରେ ପଡ଼ିକଲାଗି ବସି-ଆସିଲି । ସିଏ ପିଲା ଲୋକ, ବଗ ଦେଖୁଥିଲା, ମାଛମରା ଦେଖୁଥିଲା, ପାଣି ସୁଁ ସୁଁ ଦେଖୁଥିଲା । ପାଣିର ଧଳା ଫେଣକୁ ମାଛ ବୋଲି ଦେଖୁଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସେ ଆଉ କ'ଣ ଦେଖୁଥିଲା; ସେକଥା କେବଳ ସେଇ ଜାଣେ । ମୁଁ ତା'ପାଖରେ ବସି କେବଳ ଭାବୁଥିଲି, ଇଏ କେବଳ ଚାଲିଚି, କେବଳ ବହିଯାଉଚି । ଏଠି କାହାର ଶେଷ ନାହିଁ । ସୁଅକୁ ସୁଅ ଲାଗିଚି, ଢେଉକୁ ଢେଉ ଲାଗିଚି, ଆବେଗକୁ ଆବେଗ ଲାଗିଚି, ଜୀବନକୁ ଜୀବନ ଲାଗିଚି । ସରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ । ସାରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନାହିଁ । ସେତିକି ଦେଖିବାର ଆଖି ଯଦି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଜୀଆଇ ରଖିପାରେ ତେବେ ବୟସରେ ବୁଢ଼ା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମୋତେ ବୁଢ଼ା ହେବାର ଦୁର୍ଯୋଗ

କେବେହେଲେ ଆସି ଘୋଟିବନାହିଁ । ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏହି ଘରର ନନ୍ଦା କରିବିନାହିଁ, ଏଠୁ ତରିଯିବା ସକାଶେ ଆପଣା ଗ୍ଲାନିଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଇ ଗଢ଼ା ହୋଇ-ଥିବା ମୋ'ର ଭଗବାନକୁ ନନ୍ଦିବନାହିଁ । ମୁଁ ଏଇଠି ରହିବି, ଏଇଠି ତରିବି, ଏଇଠି ନିର୍ଭୟ ମନରେ ସଞ୍ଚରଣ କରୁଥିବି । ଏସବୁ କୁଆଡ଼କୁ ଗୃଲିଚ ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ କାହାର ବୁଝିବାଭଳି କ'ଣ କହିବି ? କିଏ କହିବ ଏସବୁ କେବଳ ଏକ ଚକ୍ର ପରି,—କେବଳ ଗୋଟିଏ ପରିଧି ଭିତରେ ହିଁ ବୁଲୁଚି ? ତେଣୁ ସରିବାପରି ହେଉନ ହିଁ, କେବଳ ପୁନରାବୃତ୍ତି ହିଁ ହେଉଚି । ଯିଏ ସେପରି ଦେଖି-ବାକୁ ମନ କରୁଥିବ, ହୁଏତ ତାହାକୁ ଏସବୁ ସେହିପରି ଦେଖା ଯାଉଥିବ । ମାତ୍ର, ସମଗ୍ର ପ୍ରକୃତିଷ୍ଟିକୁ ଦେଖି ପାରିବାଭଳି ଆପଣାର ଚେତନା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଯିଏ ସେହିଭଳି ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରିବ, ହୁଏତ ସେଇ ସମଗ୍ରଟିକୁ ଦେଖିପାରିବ । ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସମଗ୍ରଟିକୁ ଦେଖି ପାରିବ । ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ସେ ସମଗ୍ର କାଳକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରିବ ।

୨୭ । ୩ । ୭୧

ଜିନ୍ନା, ଆସି ଦେଖିଯାଅ । ତୁମ ପାକିସ୍ତାନର ଭୂତ ମଡ଼ାଇଦେଇ ତୁମେ ଯେଉଁଠି ମଣିଷକୁ ଖାଲି ମୁସଲମାନ କରି ରଖିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଯାଇଥିଲ, ସେଠି ଆଜି ସବୁପ୍ରକାର ରାଜନୀତିକ ଗର୍ଭଭିତ୍ତିର ଖୋଲକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଗତ ପଚିଶି ବର୍ଷ ହେଲା କଳାହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ କମିତି କବାଟ ଭାଙ୍ଗି ବାହାରି-ବାକୁ ଗୃହୁଚି । ତୁମେ ନିଜେ ପୁନର୍ଜନ୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସ କର କି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣିନାହିଁ । ମାତ୍ର ଯଦି ତୁମେ ଆଉଥରେ ଏହି ଭୂଇଁକୁ ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତ, ତେବେ ପୂର୍ବବଙ୍ଗରେ ତୁମେ ମଣିଷଠାରୁ ଅନେକ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ପାରନ୍ତ । ଏମାନଙ୍କର ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ବି ଦିନେ ତୁମରି ଶିଖାରେ ପଡ଼ି ଆପଣାକୁ ଖାଲି ମୁସଲମାନ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ । ଫଗଡ଼ିତ ଘୃଣାକୁ ଇତିହାସର ମାଲିକ ବୋଲି ମନେ କରୁ-ଥିଲେ । ତେଣୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅତି ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟୋଚିତ ସମ୍ଭାବନା ଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ନାପାକ୍ ହୋଇଯିବାର ଭୟରେ ପାଉଁଶ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଥିଲେ । ଭୂତକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଆଜି ତୁମର ଗଢ଼ା ସେହି ପବିତ୍ର-ସ୍ଥାନରେ ମଣିଷ ସବୁ ପଣ୍ଡ କରିଦେବ ବୋଲି ବାହାରିଚି । ତୁମେ ଓକିଲାତି ଦେଖାଇ ଯାହା ହାସଲ କରିଥିଲ, ତାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ସେଠି କେବଳ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ବନ୍ଧୁକ ଗୃଲୁଚି, ଖାଲି ଅସ୍ତ୍ରର ଏକାଧିପତ୍ୟ ଲାଗି ରହିଚି ।

୧୩ । ୪ । ୭୧

ଯେଉଁଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତା'ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା କହିଲେ ଅନେକେ ପରିସ୍ଥିତି ଉପରେ ଜୟ-ଲାଭ କରିବା ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ପରିସ୍ଥିତିର ଦୁଇ ଶିଙ୍ଗକୁ ଧରି ତାକୁ ଆପଣାର ସାଧି କରି ରଖିବାକୁ ବୁଝନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଦୀପ ପରି ଜଳାଇ ରଖିଚି, ତାହାର ବାଟ ଦେଖାଇବା ଅନୁସାରେ ଯେକୌଣସି ପରି-ସ୍ଥିତିରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ବଜାୟ ରଖିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଯେକୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ହିଁ ମୂଳତଃ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ବୋଲି ବୁଝିଥାଏ । ତେଣୁ, ନାନାବିଧ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଜୀବନଟାକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ବେଳେ ମୋତେ ସତେଅବା ତାହାରି ପ୍ରସାଦକୁ ସେଇ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ, ବାହାରଟା ଆସି ଭିତରକୁ ମାଡ଼ି ବସେନାହିଁ ବା ବାହାରଟାକୁ ଦେଖି ଭିତରଟା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୋଇ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବାହାର ସହିତ ଭିତରର ଯେଉଁ ଖିଅଟି ନିରନ୍ତର ଲାଗି ରହିଚି, ସେଇଟି ଆଦୌ ଛିଡ଼ି ଯାଏନାହିଁ । ମୋ'ର ଏହି ଦୃଷ୍ଟିଗତ ଆଚରଣ ଯୋଗୁଁ ସଂସାରର ଅନେକ ସଫଳ ଓ ତେଣୁ ଚତୁର ଲୋକ ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏ ସଂସାରରେ ବା ଏ ଯୁଗରେ ମୋତେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ପରି ବଞ୍ଚି ଆସେନାହିଁ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆଖିରେ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ଦିଶେ । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କର କଥାକୁ ସତକଥା ବୋଲି ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ । ମାତ୍ର, ଆପଣାର ବାଟ ମୋତେ ଯେପରି ଦିଶେ, ମୁଁ ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ ବାଟ ଚାଲେ । ଝୁଣ୍ଟେ, ପଡ଼େ, ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା ହୁଏ, ତଥାପି ଚାଲିଥାଏ । ତାହାର ଦ୍ୱାରା ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାରର ସଫଳତା ପାଖରୁ ମୁଁ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ୱୀକୃତି ସବୁବେଳେ ପାଉଥାଏ, ତେଣୁ ସଂସାରରେ ହୃଦୟ ଭରି ବଞ୍ଚିବାର ସୁବିଧାଟି ସବୁବେଳେ ହାତରେ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ ।

୨୪ । ୫ । ୭୧

ପାଖରେ ଖାଲି ଗୁଡ଼ାଏ ପଇସା ଥିଲେ କିଛି ଲାଭନାହିଁ ସେହି ପଇସାକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଜାଣିଥିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ପ୍ରାସାଦତୁଲ୍ୟ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ଟ କୋଠା ଥିଲେ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ; ସେହି ଘରେ ଘର ପରି ରହି ଜାଣିଥିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମେଳରେ ବାସ କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ; କାରଣ, ଆପଣା ଭିତରେ ଏହି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରର ମଣିଷଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର

କରି ନେଇ ପାରୁଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଲାଭ ଓ କ୍ଷତି, ବଡ଼ପଣିଆ ଓ କ୍ଷମତାକୁ ମୂଳ କରି ଏହି ଯେଉଁ ବ୍ୟବସାୟ ଚାଲେ, ଜୀବନକୁ ମୂଳ କରି ଚାଲୁଥିବା ବ୍ୟବସାୟ ଲାଗି ତାହା ଅନେକ ସମୟରେ କେବଳ ପ୍ରତିକୂଳ ବୋଲି ହିଁ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଜୀବନକୁ ମୂଳ କରି ଆପଣାର ବ୍ୟାବସାୟିକତା ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖଟାଇ ବାହାରିଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସଂସାରର ପଇସା, ଘର କିମ୍ବା ଆଉ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ଦରକାର ପଡ଼ିନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଜୀବନମୂଳ ସୂତ୍ରରେ ଗଅଁଠାଇ ରଖିପାରିବାକୁ ହୁଏ, ଏକ ଯୋଗଧର୍ମୀ ଦୃଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନର ଯୋଗ୍ୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼େ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଜୀବନର ଯୋଗ୍ୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼େ, ଆପଣାକୁ ତାହାରି ଘରର ଯୋଗ୍ୟ କରିନେବାକୁ ପଡ଼େ । ମୁଁ ତା' ଘରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାର ସର୍ବନାଶୀ ଓ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତକାରୀ ନିରାପତ୍ତାକୁ କଦାପି ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ଏ ଘରକୁ ମୁଁ ତାହାରି ଘରପରି ଗଢ଼ିବି, ଏହି ଖିଅଟିକୁ ନେଇ ତାହାରି ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଥିବି । ମୋ'ର ଧ୍ୟାନକୁ ସେହି ଅଭିଳାଷ ହିଁ ସର୍ବଦା ପରିପୂତ କରି ରଖିଥିବ । ଏକଥା ଆଜି ହେବ, ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ହେବ, ସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ବି ହେବ ।

୨୭ । ୫ । ୭୧

ସେମାନେ କହନ୍ତି, ଏ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଯାଇ ଫଳ ମିଳିବ, କିମ୍ବା ଅଧିକ ଫଳ ମିଳିବ ବା ଅଧିକ ସତ୍ୱର ଫଳ ମିଳିବ । ସେମାନଙ୍କର କଥାକୁ ମୁଁ ଅଭିମାନୀ ଜ୍ଞାନୀ ପରି କଦାପି ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେବିନାହିଁ । ତଥାପି, ମୁଁ ଯେଉଁ ରୀତିରେ ବାଟ ଚାଲି ଆସିଛି, ସେହି ରୀତିରେ ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବି, ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ହିଁ ପରିଚାଳିତ ହେବି । ମୋ' ଭିତରେ ଚାଲିବାର ରୀତି ସ୍ୱଭାବତଃ ଯେମିତି, ମୋ'ର ବାହାରେ ଚାଲିବାର ରୀତି ମଧ୍ୟ ତାହାରି ଅନୁରୂପ ହେଉ, ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନ, ଭକ୍ତି ଓ କର୍ମକୁ ଦେଇ ମୁଁ ଏତିକି ହାସଲ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ନିଜର ବାହାର ଓ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ଏକ ଯୋଗ ବା ଅନୁପ୍ରେରିତତା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସମଗ୍ର ଯୋଗର ମୂଳସୂତ୍ର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି । ସେହି ସୂତ୍ରକୁ ଧରି ଆପଣାର ସଂସାରକୁ ଅନୁଭବ କଲାବେଳେ ମୋତେ ସତେଅବା ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ, ମୋ'ଲାଗି ଏଇଟାକୁ ଛାଡ଼ି ସେଇଟା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଏ ଗୁରୁକୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଗୁରୁ ପାଖକୁ ଯିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । କାରଣ, ଏ ଗୁରୁ ପାଖକୁ ଯିବାର ବାଟ ମୋ' ଅନ୍ତରାନ୍ୱେଷଣର ମାର୍ଗରେ ମୋତେ ସ୍ୱଭାବତଃ ସେ ଗୁରୁ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇଯାଏ ।

ସେ ଗୁରୁ ପାଖକୁ ଗଲାବେଳେ ସତେଅବା ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୁଁ ଏ ଗୁରୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇକରି ଯାଏ। ସେ ଗୁରୁ ଭିତରେ ଏ ଗୁରୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ। କାରଣ, ମୋର ଜୀବନାକାଙ୍କ୍ଷାଗତ ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରାହିଁ ଅତି ସହଜ ଭାବରେ ମୁଁ ଏଠୁ ସେଠିକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏଁ।

୩୧ । ୫ । ୭୧

ସେମାନେ ମକଦ୍ଦମାରେ ଜିତିଲେ, ମୁଁ ହାରିଲି। କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ଯାତ୍ରା-ଧାରାରେ ହୁଏତ ସେମାନେ ହାରିଲେ ଓ ମୁଁ ଜିତିଲି। ସେମାନେ ମୋ' ବାଟରେ କଣ୍ଟା ଆଣି ପକାଇଲେ, ମୋ' ଗୋଡ଼ରେ ପଥର ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ଫିକର କଲେ, ମୋତେ ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଃସ୍ୱ ଓ ନିଃସହାୟ କରିଦେବାର ସବୁ ବିବାଦ କଲେ। ତଥାପି କାହିଁକି ମୁଁ ବ୍ୟାକୁଳ ଓ ହତାଶ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲିନାହିଁ ତ? ତଥାପି, ଥରେ ଭୁଲ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଅମଙ୍ଗଳ ଚିନ୍ତା କଲିନାହିଁ ତ ? ମୋତେ ସେମାନେ ଯେତିକି କଷ୍ଟ ଦେଲେ ବା ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେତିକି କଷ୍ଟ ଆଣି ଦିଅନ୍ତୁ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଗୋଲନ୍ଦସର ନାଲିସ୍ କରିବାକୁ ଗଲିନାହିଁ ତ ? ଏବଂ ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ମୋ'ର ବିଜୟ ବୋଲି କହିବି। ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ଆକାଶ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିନାହିଁ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରହିଁଦେଲି ମାନଙ୍କେ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଆଲୁଅ ହିଁ ଦେଖାଯାଉଛି। ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାନ୍ତୁ, ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ଭରି ରଖିଥାନ୍ତୁ, ମଣିଷ ସହିତ ନିର୍ଭୟରେ ଏକାଠି ଘର କରି ରହିବାର ବିଦ୍ୟା ସେ କେବେହେଲେ ଭୁଲାଇ ନଦିଅନ୍ତୁ ! ସେମାନେ ହସୁଥାନ୍ତୁ, ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତୁ, ତଥାପି ମୋ'ର ବିପଣି ଖୋଲିଥାଉ !

୨୭ । ୭ । ୭୧

ସେମାନେ ବିଭୂତି ମାଗୁଛନ୍ତି, ବିଭୂତି ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି. ମୁଁ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖୁଛି ବିଭୂତି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି। ଲୋଡ଼ିବାର ଆରୋହଣ-ପର୍ବରେ କୋଉଟା ଆଗ ଆସେ ଓ କୋଉଟା ପରେ ଆସେ; ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ କିଛି ଜାଣିନାହିଁ, ସେବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ବି ମୋ'ର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ। କାରଣ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରେ ଯେ, ଯାହା ଆସିବାର ଥାଏ, ତାହାହିଁ ଆସେ। ଯାହା ଆସେ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆସେ। ଯିଏ ଅସଲମତେ ଲୋଡ଼ି ଜାଣିଥାଏ, ସିଏ ଅନେକ ସମୟରେ ଠିକ୍ କ'ଣ ଲୋଡ଼ୁଛି, ସେକଥା ହୁଏତ ପାସୋରି ପକାଇଥାଏ। ସେ ଦୁଃଖ ବଦଳରେ ସୁଖ ଲୋଡୁଛି, ଅଶାନ୍ତି ବଦଳରେ

ଶାନ୍ତି ଲୋଡ଼ୁଚି, ସନ୍ତାପ ବଦଳରେ ଆରାମ ଲୋଡ଼ୁଚି,—ସେତେବେଳେ ଏଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ତା' ମନରେ ନଥାଏ । ଆପଣାର ସବୁ ବାସନାକୁ ଏକାଠି କରି ସିଏ କେବଳ ଲୋଡ଼ି ବାହାରିଥାଏ । ଏବଂ ଲୋଡ଼ି, କରି ସେଇ ପାଏ । ମୁଁ କେବଳ ମୋ' ସ୍ୱଭାବଟାର କଥା ହିଁ କହି ପାରିବି । ନିଜର ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଅନ୍ୟର ଲୋଡ଼ିବା ସହିତ ତୁଳନା କରିବିନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯେମାନେ ବିଭୂତି ନେଇ ଘରକୁ ଗଲେ; ଯାହା କାମନା କରି ଆସିଥିଲେ, ତାହା ପାଇଲେ । ଆଉ ମୁଁ କିଛିହେଲେ ପାଇଲି-ନାହିଁ, ଖାଲି ସତେଅବା ଆପଣାର କେଉଁ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ସହୋଦରକୁ ଦେଖିଥିଲି ପରି ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ଫେରିଲି,—ମୁଁ ସେକଥା କହି ଆଉ ଭରମି ହେବିନାହିଁ । କାରଣ, ମୁଁ ଯାହା ଖୋଜୁଚି, ଠିକ୍ ତାହା ହିଁ ପାଉଚି । ଏବଂ ମୁଁ ଯାହା ପାଉଚି, କେବଳ ତାହାରି ଭିତରେ ହିଁ ମୁଁ ମୋ'ର ଆପଣାର ଦୁଃଖ, ସୁଖ, ଲାଭ ଓ ନୈଳକଟ୍ୟାନକୁ ବୁଝିବାକୁ ଓ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

୨୮ । ୭ । ୭୨

କୌଣସି ଭାଷା ବଡ଼ ନୁହେଁ କି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୁହେଁ । କୌଣସି ଧର୍ମ ବା ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ନୁହେଁ କି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୁହେଁ । ପୁଣି, କୌଣସି ଭାଷା, ଧର୍ମ ବା ସଂସ୍କୃତିକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷା, ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ତୁଳନା କରି ଗୋଟାକୁ ବଡ଼ ଓ ତେଣୁ ଅନ୍ୟଟାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ମୋ' ଭାଷାକୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର, ମୋ'ର ଆପଣାର ଭାଷା ମୋତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେବ, ମୋତେ ଗୌରବମୟ କରିବ, କାରଣ, ତାହା ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଭୂମି ଯୋଗାଇଦେବ । It will provide me with a root, କୌଣସି ଧର୍ମକୁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏକ ଭୂମି ଯୋଗାଇଦେବ, ଗୋଟାଏ ଥାନରେ ମୋ'ର ଚେର ଲଗାଇଦେବ । ଦେଶ ଓ ଜାତି ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେହିକଥା କହି-ପାରିବି । ମୋ' ଜାତି ଓ ମୋ' ଦେଶ ହେଉଚନ୍ତି ମୋ' ଜୀବନ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ଅସ୍ତିତ୍ୱର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚେର । ଏହି ଚେରକୁ ନେଇ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ, ଏହି ଚେରକୁ ଭୂମି ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଏକ ଭାବାତ୍ମକ ସମର୍ପଣଭୂମିର ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରି ପାରିବା ଉଚିତ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ, ମୁଁ ମୋ' ଭାଷାକୁ ଭଲ ପାଏ, ମୋ' ଧର୍ମକୁ ଭଲ ପାଏ, ମୋ'ର ଜାତି ଓ ମୋ'ର ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଏ । କାରଣ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ, ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ ଭୂମି ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ମୁଁ ଜୀବନରେ ବାଟ ଚାଲେ, ଆଗକୁ ଅନାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଏପରିକି

ସବୁପ୍ରକାର ଭୂମିର ସେପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଅନାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଭୂମିକୁ ଆପଣାର କରି ପାଇଥିବାର ସାହାଯ୍ୟ ମୋତେ ଆହୁରି ଅନେକ ଭୂମିକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାର ଦୁଃସାହସ ଦେଇଯାଏ, ମୋତେ ଆହୁରି କେତେ ଘରର ପୁତ୍ରରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଏ, ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣତର କରେ ।

୨୯ । ୭ । ୭୧

ଏହି ସଂସାରରେ କ'ଣ ଶେଷକୁ ଅସ୍ତ୍ରବଳ ହିଁ ଜୀତିବ: କ୍ଷମତା ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ବସିଥିବା ଦୁର୍ଜନଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଯାହା କହିବେ, ଏଠି ଆମେ କ'ଣ ତାହାକୁ ହିଁ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଓ ବାସ୍ତବସିଦ୍ଧ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବୁ ?—ବଙ୍ଗଳାଦେଶ କହିଲେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମୋତେ ବାରବାର ଆଲୋଡ଼ିତ କରି ପକାଉଛି । ମଣିଷର ଶିକ୍ଷା, ମଣିଷର ଧର୍ମ, ତା'ର ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ତାକୁ ଭଲ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଶିଖାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଆଜି କ'ଣ କେବଳ ଅସ୍ତ୍ରବଳର ହିଁ ଜୟ ହେବ, ଏବଂ ଆମେ ସମସ୍ତେ କ'ଣ ସେହି ଅସ୍ତ୍ରବଳକୁ ହିଁ ମାନିନେଇ ରହିବା ? ସଂସାରରେ ଧର୍ମର ଜୟ ହୁଏ, ମଣିଷପଣିଆର ହିଁ ଅସଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୁଏ, ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରି ଆସିଥିବା ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବଙ୍ଗଳାଦେଶର ଉଦାହରଣରୁ ହୁଏତ କେତେ ସଂଶୟବାଦ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିବାର ଅପପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିବ । ଆଉ କେତେଦିନ ଯାଏ ସଂସାରରେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସର ପରୀକ୍ଷା ଚାଲିଥିବ ? ଜଣେ ମଣିଷ ହେବାଲାଗି ହିଁ ଯିଏ ତା'ର ଜୀବନର ସକଳ ପୁଞ୍ଜିକୁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତି ସାହସରେ ପରିଣତ କରି ବାଟ ଚାଲି ବାହାରିଛି, ଏଠି କେତେଦିନ ଯାଏ ତା' ସାହସର ଏହି ପରୀକ୍ଷା ନିଆ ଯାଉଥିବ ? ଉତ୍ପୀଡ଼କର ଉତ୍ପୀଡ଼ନ କବଳରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାରେ ହିଁ କେତେଦିନ ଯାଏ ତା'ର ଆୟୁଷ ସରୁଥିବ ? ଯଦି ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବଳରେ କେତେଟା ସମ୍ମୁଖପାଗ୍ମ ଏଠି ସବୁ କରିପାରନ୍ତି, ତେବେ ଏହି ସଂସାରକୁ ମଣିଷର ସଂସାର ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ ? ଏଠି ସାହିତ୍ୟ, ଧର୍ମ, ଆଗ୍ରହ କମ୍ପା ବିଗ୍ରହ କହିଲେ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ଆଉ କି ମୂଲ୍ୟ ରହିବ ? ସେମାନେ କିଏ ସେଠି ଲୋକହତ୍ୟା କଥା ଭାବୁଚନ୍ତି, କିଏ ଶରଣାର୍ଥୀଙ୍କ କଥା ଭାବୁଚି, ଗୋଟାଏ ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁ ବୋଲି କିଏ କେତେ ଉତ୍ତେଜନାରେ ପାଟି କରି ଉଠୁଚି, ମାତ୍ର ମୁଁ ଖାଲି ଜୀବନମୂଳକୁ ସତେଅବା ହଲାଇ ଦେଉଥିବା ନାନା ପ୍ରଶ୍ନରେ ନିର୍ବାକ୍ ହୋଇଁ ବସିଚି ।

୩୦ । ୭ । ୭୧

ସିଏ ସବୁଠାରେ ରହିଛନ୍ତି; ଏଠି ଅଛନ୍ତି, ସେଠି ଅଛନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ବି ଅଛନ୍ତି, ମୋ' ବାହାରେ ବି ଅଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେଠୁ ଗ୍ରହିକରି ଆସିବାକୁ ମନ

ହେଉନାହିଁ । କେବଳ ଇଚ୍ଛା ହେଉଚି, ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଘଡ଼ି ପରେ ଘଡ଼ି ବସିଥାନ୍ତି, କେବଳ ଅନାଇ ରହନ୍ତି, ଆଖି ବୁଜି କେବଳ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇ ରହନ୍ତି । ଏଇଟାକୁ ମୁଁ ମୋ ଅାରମନର ମୂର୍ତ୍ତିଲାଳସା ବୋଲି କଦାପି କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ସାନ୍ନିଧ୍ୟଲାଳସା ବୋଲି କହିବି । ଯୋଉ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ସାହସ ଦିଏ, ବଳ ଦିଏ, ନିର୍ଭୟ କରେ, ଗ୍ଲାନିମୁକ୍ତ କରେ । ଯାହା ସ୍ପର୍ଶ ଦେଇଯାଏ, ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଯାଏ, ସବୁଟିକୁ ଏକାନ୍ତ କେବଳ ପ୍ରସାଦରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାଲାଗି ଅନ୍ତର ଦେଇଯାଏ । ଆଉ ମନ ନେଇ ମୁଁ ସେଠାକୁ କିଛିହେଲେ ମାଗିବାକୁ କଦାପି ଯାଏନାହିଁ । ତଥାପି ସେଠି ପାଦ ଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୋ'ର ଆପଣା ଘରଟା ବି ସତେଅବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ । ଶତ୍ରୁ ବି ବନ୍ଧୁପରି ମନେହୁଏ, ବିପଦ ସତେଅବା କେଉଁ ପରମବନ୍ଧୁର ପରୀକ୍ଷା ପରି ଲାଗେ । ଜୀବନଟା ହାଲୁକା ଲାଗେ, ଭିତରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ଫୁଟି ଉଠେ ଓ ସବୁକିଛିକୁ ହାଲୁକା କରିଦିଏ । ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ, କାହାଦ୍ୱାରା ହୁଏ, ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ, ମାତ୍ର ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ଏକ ଜୀବନସତ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବି ।

୯ । ୭ । ୭୯

ପରୀକ୍ଷା ଘରେ ପିଲାଏ ଚଉକୀସବୁ ପାଖକୁ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣି ଏକାଠି ବସିଲେ, ପହରା ଦେବାକୁ ଆସିଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହିଲେ ଓ ତା'ପରେ ଏକାଠି ହୋଇ କପି କଲେ । ଖାଲି ଗୋଟିଏ କଲେଜରେ ଯେ ଏପରି ହୋଇଚି ତା' ନୁହେଁ, କୁଆଡ଼େ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଲେଜରେ ହୋଇଚି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଏଥିରେ ଦୁଃଖ କରୁଚନ୍ତି, ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ବିଦ୍ୟାର ଲୋପ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସେମାନେ ଯୁଗକୁ ଧିକ୍କାର ଦେଉଚନ୍ତି ଏବଂ ଏଣିକି ଶେଷ ସମୟ ଆସିଗଲା ଓ ଯେପରି ଭାବରେ ହେଉ ପଛକେ, ଏସବୁ ଯାଇ ଗୋଟାଏ କିଛି ନୂଆର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ନହେଲେ ଆଉ ଆଦୌ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେହି ଇପ୍ସିତ ନୂଆ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠାରୁ ବା ଆସିବ ? ଶିକ୍ଷକମାନେ ହୁଏତ ନୂଆ ଖୋଜୁଚନ୍ତି, ମାତ୍ର ପୁରୁଣା ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଚନ୍ତି । ଏଇ କଳଟା ଭିତରେ ରହି ସେମାନେ ଦରମା ନେଉଚନ୍ତି, କଳଟା ଆଉ ଚାଲିବନାହିଁ ବୋଲି ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବଡ଼ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ସେହି କଳକୁ ଚଳାଇବା କାମରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିନୟ କରୁଚନ୍ତି । କଳ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନି ନେଇଚନ୍ତି । ଘର ଭିତରେ ରହି ଘରକୁ ନିନ୍ଦୁଚନ୍ତି, ଭୂଇଁ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଭୂଇଁର ନିନ୍ଦା କରୁଚନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଅଭିନୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ କ୍ରମଶଃ ଏକ ଆତ୍ମଗ୍ଲାନିର ଗ୍ରାସ

ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ି ଯାଉନାହାନ୍ତି କି ? ଏଭଳି ଶିକ୍ଷକ ନୂଆ ଆଉ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି କ'ଣ କରି ପାରିବ ? ନୂଆ ଆଉ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହୁଏତ ଆହୁରି କୌଣସି ବାଟରେ ହେବ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଏମାନଙ୍କର କପାଳ କୌଣସି ଭାଗ ରହିବ ? ଆତ୍ମଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ଶିକ୍ଷକ-ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖକାହାଣୀ ଶୁଣିଲାବେଳେ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାହିଁ ଭାବିଥାଏ ।

୯ । ୭ । ୭୧

ସତେଅବା କୌଣସି ପର୍ବତର କାନ୍ଥ ପରି ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ପର୍ବତର କାନ୍ଥ ଖରା ସହେ, ବର୍ଷା ସହେ, ଶୀତ ସହେ ପବନ ସହେ; ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ମୁକୁଳା କରିଦେଇ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ସଂସାରରେ ଏହି ଗୁଣକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି, କେବଳ ଅବିଚଳ ବିଶ୍ୱାସରୁ ହିଁ ଏହି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଆସେ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେହି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସେହି ବିଶ୍ୱାସର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଛି ବୋଲି କଦାପି ଦମ୍ଭ କରି କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଏକଥା ସତ ଯେ ମୋ'ର ଭିତରେ ଥାଇ କିଏ ଯେପରି ମୋତେ ଖାଲି ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ କହୁଛି, ଆପଣା ଦୁଃଖତପ୍ତତାର ଜ୍ୱାଳାଟାକୁ ନେଇ ଗଗନ କମ୍ପାଇବା ଲାଗି ସେ ମୋତେ ବାରଣ କରି ରଖୁଛି । ଭିତରେ ଥାଇ ସେଇ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ଆଗକୁ ଯିବାର ସବୁ ବାଟ ପ୍ରାୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ବାଟଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ତଥାପି ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖିଛି । ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ ଅଭିଜ୍ଞତା; ଏହିପରି ପ୍ରାୟ ମୂକ ହୋଇ ବସିରହିବା, ଏହିପରି ମୂକ ହୋଇ କଷଣ ସହିବା; ମାତ୍ର ତଥାପି ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ଅଥବା ଆଉ କାହାକୁ ମନ୍ଦ ବୋଲି ନକହିବା, କାହାରିକୁ ଅଭିଶାପ ନଦେବା, ସକାଳର ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ଅପେକ୍ଷାରେ ରାତିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା । ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ଜୀବନ; ଜୀବନର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣି ହେବାଟାକୁ ହିଁ ଯଦି ଏହାର ଏହାର ସୁନ୍ଦର ହେବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକାର ପାଇବାଲାଗି ଏହି ସହିବା ଓ ବସି ରହିବାର ମଧ୍ୟ ଏକ ମୂଲ୍ୟ ରହିଛି, ଏକ ଅବଦାନ ରହିଛି ।

୧୦ । ୭ । ୭୧

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସୁଖରେ ରହିବେ, ସମ୍ମାନ ପାଇବେ, ଯଶ କମାଇବେ, ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଆଖିରେ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖା ଯିବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ି, ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣାଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଦେଖିବେ । ଏଇଟାକୁ ସେମାନେ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଧରିଛନ୍ତି, ଏଇଥିପାଇଁ ଆପଣାକୁ ପଲ ପଲ କରି ସାରୁଛନ୍ତି, ଏଇଥିପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ଭଗବାନ୍ ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମର

ଫଳ ସେମାନଙ୍କୁ ଦଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର ବୁଦ୍ଧି ଦଅନ୍ତୁ, ମୋ'ର ସକଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ସାହସ ଦଅନ୍ତୁ । ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଗୋଟିଏମାତ୍ର ପରି ଦେଖୁଥାଏ, ଟିକିଏ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ସେ ଯଶ ଓ ସମ୍ମାନ ପାଇଁ ଗୋଡାଏ, ସେଇ ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏମାତ୍ର ପରି ଦେଖିବାର ଅପପ୍ରେରଣା ଆପଣା ଭିତରୁ ପାଏ । ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ଯଶ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । କାରଣ, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥାଏ, ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ, ସେତିକିବେଳେ ସବୁକିଛି ପାଇଗଲା ପରି ମନେହୁଏ, ସେତିକିବେଳେ ସଂସାରଟା ଯାକ ସତେଅବା କାହାର ଦାନ ବା କାହାର ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ମୋ' ଅଞ୍ଜଳି ଭିତରେ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼େ । ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋ' ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବା କଥା, ଅଳସକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମୋ'ର ସବୁଟିକୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଜୁଳାରେ ଟେକିଦେଇ ମୁଁ କେବଳ ସେତିକି ମାଗୁଛି । ସେତିକି ପାଇଲେ ମୁଁ ସବୁକିଛି ପାଇ ପାରିବି । ସେତିକି ପାଇବା ପରେ ଯଦି ତଥାପି ଆଉକିଛି ପାଇବାକୁ ବାକୀ ରହିଯାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ସେତିକି ଦରକାର ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିବି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଆଗକୁ ବାହାରିଯିବି ।

୧୧ । ୭ । ୭୧

ଜୀବନ ସରି ଯାଉନାହିଁ, ଜୀବନ କେବଳ ଲମ୍ବି ଲମ୍ବି ଯାଉଛି । ଦେଖା ସରି ଯାଉନାହିଁ, କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୱେଷଣ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୱେଷଣ ଆରମ୍ଭ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ସ୍ତରର ଅନ୍ୱେଷଣ ସେହି ସ୍ତରର ଅନ୍ୱେଷଣ ଲାଗି ଉଚ୍ଚାଟ କରି ଯାଉଛି, ଏହି ଭୂମିର ପ୍ରେରଣା ଲାଗି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଉଛି, ସତେଅବା ସେହି ଭୂମିଲାଗି ମୋତେ ଯୋଗ୍ୟ କରି ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ବେଳେ ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖ ପ୍ରଭୃତି ଯେପରି ଆଦୌ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିମାପକ ବା ପରିକଳନାର ମାପକାଠି ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଯିଏ କେବଳ ଏଇଠି ସବୁ ସରିଯିବ ବୋଲି ଭାବୁଛି, ଏଇଠି ସବୁ ଦେଖା ଦେଖି ଦେଇ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଯିବାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରମାଦର ତାଡ଼ନାରେ ଯିଏ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସୀମା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଛି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଯାବୁଡ଼ି କରି ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ସେଇ ଦୁଃଖ ଓ ସୁଖର ତୁଳନାତ୍ମକ ମାପ କରି ହୁଏତ ଜୀବନର ବିଚାର କରିବାକୁ ଯିବ, ଲାଭକ୍ଷତି, ଭାଗ୍ୟ ଓ ଅଭାଗ୍ୟର ହିସାବ କରିବାକୁ ଯିବ । ମୁଁ ତାହା କରିବିନାହିଁ ।

୧୯ । ୭ । ୭୧

ସେଦିନ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଗୃଣଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଖୁବ ନିରାଶ ଲାଗୁଚି । କାରଣ, ଯେଉଁଠି ଯାହା ବଦଳିବାର କଥା, ଏବଂ ଅତିଶୀଘ୍ର ବଦଳି ଯିବାର କଥା ସେଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ବଦଳୁ ନାହିଁ, ସେଇ ପୁରୁଣା ଖୋଳରେ ଓ ପୁରୁଣା ବିକାର ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ପେଲି ହେଉଚି । ବନ୍ଧୁ ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଏବେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପୂରିଗଲା । ଏହି କୋଡ଼ିଏଟା ବର୍ଷ ତାଙ୍କର ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା ପରି କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର କହିବା ଅନୁସାରେ ଯୋଉମାନେ ପୁରୁଣାକୁ ବଦଳାଇ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବେ ବୋଲି ନାନା ଆଦର୍ଶର ସନ୍ତର୍ପଣ ସହିତ ଏଠି ସଂସାର ଭିତରକୁ ବାହାରିଥିଲେ, ସେମାନେ ଖୁବ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଖାପ ଖାଇଗଲେ, ପୁରୁଣାଟାକୁ ସହିଗଲେ ଓ ପୁରୁଣା ପିଣ୍ଡା ଗୁଡ଼ାକରେ ବସି ପୂଜା ପାଇଲେ, ଆପଣାକୁ କୃତକୃତ୍ୟ ମଣିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଟୋକାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ା ପାଲଟିଗଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସତେଅବା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାବାଦୀ ହୋଇ ଉପସ୍ଥିତ ପରିବେଶରୁ ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ଆପଣା ଲାଗି ଫାଇଦା ଉଠାଇବାକୁ ଆଗଭର ହେଲେ । ବନ୍ଧୁଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ କେବଳ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲି, ତାଙ୍କର କଥା ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ଓ ତାଙ୍କର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । କାରଣ, ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଁ ସିନା ଖାଲି ମୋ'ର ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ବାଢ଼ିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଆଖିଟାକୁ ତ ବଦଳାଇ ଦେଇ ପାରିନଥାନ୍ତି ! ଏବଂ, ଆଖି ନବଦଳାଇଲେ ସିଏ ମୋ' କଥାକୁ ଉଚିତ ମର୍ମରେ କିପରି ବା ବୁଝି ପାରିଥାଆନ୍ତେ ?

୨୧ । ୭ । ୭୧

ଏମାନେ ଶେଖ ମୁଜିବୁର ରହମାନଙ୍କର ବିଚାର କରିବେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ଫାଶୀ ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶକୁ ତ ଫାଶୀ ଦେଇ ପାରିବେନାହିଁ ! ଗୋଟାଏ ଦେଶକୁ ଫାଶୀ ଦେବା ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟାଏ ଦେଶର ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ଫାଶୀ ଦେବାଭଳି ଡିକ୍‌ଟେଟର ସଂସାରରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିନାହାନ୍ତି । କୌଣସି ଦେଶର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଡିକ୍‌ଟେଟର ହେବା ଆଗରୁ ଆପଣା ଭିତରର ମଣିଷଟାକୁ ଫାଶୀ ଦେଇ ଆସି ଥାଆନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ କେବଳ କ୍ଷମତାଟା ହିଁ ଜାବି କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ବନ୍ଧୁକମୁନରେ ମଣିଷଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି କରି ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଜୀବନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଘୋଷଣା କରିଥିବା ଏମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିରୋଧ କେବେହେଲେ ସହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ହାତରେ ହିଁ ସାରା ସଂସାରଟା ନାଚୁଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ସଂସାରର

ନ୍ୟାୟଅନ୍ୟାୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସେଇମାନେ କରୁଥିବା ପରି ଲଗେ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାରର ସବୁକିଛି ସେଇମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । କିନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଏହି ସଂସାରକୁ କେଡ଼େ ଅବର୍ଜିଆ କରି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ମଣିଷର ସଂସାରରେ ସେମାନେ କେତେ ଅମଣିଷପଣିଆ ନଦେଖାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯୁଗ ଓଲଟାଇବାକୁ ଭାବିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯୁଗ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଭୁଲିଯାଏ ।

୫ । ୮ । ୭୧

ବାପା ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦେଇଗଲେ, ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇବା ସକାଶେ ସାହସ ଦେଇଗଲେ, ଆପଣା ବୋଝକୁ ମୁଣ୍ଡାଇ ପାରିବାର ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଗଲେ । ଯେକୌଣସି ବୋଝକୁ ବି ବୋଝ ବୋଲି ନମଣିବାକୁ ସେ କେତେ ନା କେତେ humour ଦେଇଗଲେ । ଗୋଟିଏ କଥାରେ କହିଲେ, ସେ କୋଉଠିହେଲେ ହାରି ନମାନିବାର ଆଣ୍ଟ ଆମକୁ ଦେଇଗଲେ, ଆପଣା ବଞ୍ଚିବାର ଖୁସିରେ ଆପଣାର ସବୁ ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଶିଖାଇ ଦେଇଗଲେ । ତଥାପି ମୁଁ କେମିତି କହିପାରିବି ଯେ, ସେ ଆମକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ, ଆମକୁ ଅରକ୍ଷ କରିଦେଇ ଗଲେ ? ବାପାଙ୍କର ଶରୀର ଯିବାର ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ବର୍ଷ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି, ତଥାପି ତାଙ୍କର ଶରୀରଟା ମଧ୍ୟ ମୋ' ଆଖିଆଗରେ ବସିରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ କେତେଥର ଅନୁଭବ କଲିଣି । ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ପିତୃହରା ବୋଲି ଭାବିନାହିଁ । ସେଇଦିନଠାରୁ ବୋଉକୁ ଦେଖିବା ବେଳକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ବାପା ବୋଉ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି । ବୋଉ ମୋତେ ବୋଧ ଦେଇ ମା' ପିଠିରେ ହାତ ମାରିଦେଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଦୁହିଁଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନରେ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ହୁଏ । ସେମାନେ ଗଲାବେଳେ ହୁଏତ ଆପଣାର ଅନେକ କାଳକୁ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ତେଣୁ, କୌଣସି ଯେର ବା ମାଣ କୋଉଠି ଖାଲି ହୁଏନାହିଁ ।

୧୦ । ୮ । ୭୧

ଜୀବନରେ କେତେ ଚାହିଲି, ତଥାପି ଚାହିବାର ଅନ୍ତ ହେଲାନାହିଁ । କେତେ ମାଗିଲି, ତଥାପି ମାଗିବାର ଲୋଭଟା ନିର୍ବାପିତ ହେଲାନାହିଁ । ଜୀବନରେ କେତେ ତୃପ୍ତ ହେଲି, ତଥାପି ତୃପ୍ତି ମିଳିଲାନାହିଁ । କେତେ ପାଇଲି, ତଥାପି ଭଣ୍ଡାରଟା ସତେଅବା ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲା । କେତେ ଗୁରୁ କଲି, ତଥାପି ମୁଁ କାହାରି ଚେଲା ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ । କେତେ ବାଟ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ବାଟ ଚାଲିଲି,

ତଥାପି ଶିଖରଟା ଯେମିତ ମୋ'ର ଚଢି ଗ୍ଭଲୁଥିବା ସହିତ ତାଲ ରଖି ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଗଲା । କେନ୍ଦ୍ର ପାଖରେ ବସିଲି, ତଥାପି ଆତ୍ମର ପାଖକୁ ବସି-ଆତ୍ମର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ଜାଣିବାର ଓ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅଭିମାନ ଗଲାନାହିଁ । ସଂସାର ଆଗରେ ଏଗୁଡ଼ାକ କଦାପି ସଫଳ ଜୀବନର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ଅନ୍ତତଃ ଏଠି ଯୋଉମାନେ ବାହାରକୁ ସଫଳ ବୋଲି ବିଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ଏହି 'ନାହିଁ' ଗୁଡ଼ାକୁ କେବେ କାହାରି ପାଖରେ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ ଗ୍ଭହାନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଜଣକୁ ଗୁରୁ କରି ସେଇଠାରେ ଅଟକି ଯାଆନ୍ତି ଗୋଟାଏ ବ୍ୟୂହରେ ପଶି ତାହାରି ଭିତରେ ଆଗ୍ରମରେ କଲି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ମୋ' ଦ୍ୱାରା ତାହା ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । କାରଣ, ମୋ' ଉପରେ ଟା ପଡିଥିବା ସମସ୍ତ ଭୁବନଟାକୁ ମାଡ଼ି ବସିବ ବୋଲି ମନ ବଳାଇଲି । ମାତ୍ର, ଏହି 'ନାହିଁ' ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ଅସଲ ଭାବାତ୍ମକତା ହୋଇ ରହିଲା ।

୧୩ । ୮ । ୭୧

କେତେକଙ୍କର ଖାଲି ବୁଝିଁ ବୁଝିଁ ବେଳ ଗ୍ଭଲିଯାଏ । ସେମାନେ ଯାହାକୁ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି, ଉଖାରିବାର ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଟାକୁ ଧରି ଉଖାରି ଉଖାରି ବେଳ ଗଡ଼ିଯାଏ । ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର କୌଣସି କାମନା ନରଖି ସେମାନେ କୁଆଡେ ଖାଲି ଉଖାରିବାରେ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥାନ୍ତି । ଉଖାରିବା ବା ବୁଝିବାକୁ ବ୍ରତ ବୋଲି ଧରିଥାନ୍ତି, ସେହି ବ୍ରତଟିର ପାଳନ କରୁ କରୁ ସେମାନେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ବସନ୍ତି । ଟିକିଏ ଶ୍ଳେଷ ଅଥଚ ସତ୍ୟକଥା ମିଶାଇ ମୁଁ କହିବି ଯେ, ସେମାନେ ଆଉକୌଣସି କାରଣରୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ବୋଲି କେବଳ ବୁଝିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଉଖାରିବାକୁ ବ୍ରତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରିଥାନ୍ତି ବୋଲି ଏପରି ଆଚରଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଅନେକ ଆଚରଣକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ବେଶ୍ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ଦର୍ଶନ ବୋଲି ବି କୁହାଯାଏ । ଏହି ବୁଝିବାର ନିଶାଟା ମୋତେ ବି କମ୍ ବାଇ କରିନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ପଡିଥିବା କେଉଁ ଅଦମ୍ୟ ଓ ଅବୁଝ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବୋଲି ମାନି ମୁଁ ବି କେତେ ବୁଝିଛି; କେତେ ଉଖାରିବାରେ ପ୍ରହର ବିତାଇଛି । ତଥାପି ବୁଝିବା ସରିନାହିଁ, ଉଖାରିବା ସରିନାହିଁ । ଏସବୁ ଆଦୌ କେତେବେଳେ ହେଲେ ସରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ତା'ର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ଜୀବନର ମୂଳ ବଣିଜଟି ବନ୍ଦ କରି ଏହିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଚଲାଇ ରଖିବା ଉଚିତ । ବଞ୍ଚିବା ହେଉଛି, ଜୀବନର ଅସଲ ବଣିଜ । ମୁଁ ଯେତିକି ବୁଝିଛି, ଉଖାରି କରି ଯେତିକି ସାନ୍ନିଧ ଅନୁଭବ କରିଛି, ସେତିକି ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବି,

ତାହାକୁ ହିଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମସଲାରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ମୁଁ କିଛି ହେଉଥିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ତାହାରି ଉପରେ ଆଧାରିତ ଏକ ଗୃହାଣିରେ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁଥିବି, ଆପଣାକୁ ଦେଉଥିବି । ଆପଣାକୁ ତାହାରି ଉପରକୁ ଉପରେ ଟେକି ଦେଉଥିବି, ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିବି । ତଥାପି, ବୁଝୁଥିବି, ତଥାପି ଉଖାରୁଥିବି । ମୋ'ର ସନ୍ତୋଷ ମୋ'ର ଅସନ୍ତୋଷର ବିବାଦୀ ହେବନାହିଁ । ମୋ'ର ପାଇବା ମୋ'ର ଗ୍ଲାଇବା ସହିତ କଳହ କରିବନାହିଁ । ମୋ'ର ସଞ୍ଚୟ ବା ସଞ୍ଚୟଗତ ପରିଚୟ ମୋ'ର ଦୂରଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଦୋହଡ଼ା କରି ପକାଇବ ନାହିଁ, ତାହାର ଅନୁପୂରକ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୧୫ । ୮ । ୭୧

ନୂଆ ସହର ଖାଲି ସେଇଠି ବସିବନାହିଁ, ନୂଆ ସହର ଏଠାରେ ବି ବସିବ । ସେଠାରେ ଉଷା ହେଲେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିବ । ଭଗବାନଙ୍କର କରୁଣା ପରି ଏହି ନୂତନ ଉଷା ସର୍ବତ୍ର ଅନାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ଯିଏ ଯେଉଁଠି ଆପଣାର ଦ୍ୱାରଟିକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରଖିଥିବ, ସେ ସେଠାରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ଉଷାକୁ ଘର ଭିତରକୁ ଡାକିନେଇ ପାରିବ । ଯିଏ କାନ ପାରିଥିବ, ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିବ । ତେଣୁ, ନୂତନ ଉଷା କେବଳ ସେଇଠାରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ସେଠି ଏକ ନୂତନ ନଗରୀ ତିଆରି ହେଉଛି ବୋଲି ମତ୍ତ ହୋଇ ଯିଏ ଏଠା ଛାଡ଼ି ସେଠିକି ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ଅଳଟ କରୁଥିବ ଓ ସେହି ଅଳଟକୁ ଆପଣାର ଅନ୍ତରତମ ଅଭିଳାଷ ବୋଲି ମଣୁଥିବ, ମୁଁ ତାକୁ କ'ଣ କହିବି ? ତାକୁ ମୁଁ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପରି କିଛି ନକହିପାରେ ପଛକେ, ମୁଁ ତାକୁ କଦାପି ଈର୍ଷା କରିବନାହିଁ । ତାକୁ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ କହି ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ସାନ ବୋଲି କହିବନାହିଁ । ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ପରି ଦିଶିବାକୁ ଭିତର ଲୋଭ କରିବନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଭକ୍ତ ବୋଲି ଜାଣିବି । ଏଇଠି ଦୁଆରଟି ଉଚିତ ସମର୍ପଣରେ ଖୋଲି ରଖିଥିଲେ ସବୁ ରାଜପଥ କାଟି ତା'ର କରୁଣା ଏଠିକି ମଧ୍ୟ ଆସିବ, ଏଠାକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାଟ ଫିଟିବ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସତ ପାହିବ । ସେହି ଉଷା ମୋତେ ବି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବ, ମୋତେ ଆଦରିନେବ ।

୨୮ । ୮ । ୭୧

-କାଲି The Life Divineର ଗୋଟାଏ ଭାଗର ଅନୁବାଦ ସାରିଲି । ଏଥିରୁ ମୁଁ କ'ଣ ପାଇଲି ? ଜୀବନରେ ଯାହା ବାରବାର ପାଇଛି, ଅଥଚ ବାରବାର ହରାଇ ବସିଛି, ତାକୁ ଆହୁରି କେତେଥର ପାଇଲି । ତେବେ ବାରବାର ହରାଇ-ବସିବାର ଏହି ଦୁଃଖକର୍ମ ଲାଗିରହିଛି କାହିଁକି ? ଆପଣା ମନର ସ୍ଥିରତାକୁ ବଢ଼ାଇ

ରଖିବାକୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ମୋତେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି କୌଣସି ଏକ ଶାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବାର ପରାମର୍ଶ ଦେବେ । ମାତ୍ର, ଯାହା ମୁଁ ପାଉଛି, ତାହା କ'ଣ କେବଳ ଏହି ମନର ଭୂମି ଉପରେ ପାଉଛି ? ମନର ଦଉଡ଼ି ପକାଇ ମୁଁ ତାକୁ କେତେ କେଉଁ ଆଶ୍ରୟ ଭିତରେ ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ବୁଲିଛି ସତ, ହୃଦୟ ଶତଦ୍ୱାର ଏକାବେଳେକେ ଖୋଲିଯାଇ ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରି ଆଣିଛି ସତ; ମାତ୍ର ଯାହା ପାଉଛି, ତାହା କେବଳ ମନର କମ୍ପା କେବଳ ହୃଦୟର ସମ୍ପଦ ନୁହେଁ । ତାହା ହେଉଛି ମୋ'ର ଆପଣା ଘରର ସମ୍ପଦ । ସେହି ଘର ଭିତରେ ଏହି ମନ ରହିଛି, ହୃଦୟ ରହିଛି, ତଥାକଥିତ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ତେଣୁ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ହେବି କେଉଁ ଭମରେ ? ତେଣୁ, ଧରି ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଧରି ରଖି ପାରୁଥିବା ଚେତନାଗତ ଆଖିକୁ ଆହୁରି ବଡ଼ କରି ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ, ଆହୁରି ବଡ଼ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାର ଏହି ଘରଟିକୁ ଆହୁରି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସ୍ୱଧର୍ମନିଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥ, ମୋ'ର ଆପଣା ବାସନାର ପଥ, ତେଣୁ, ମୋ'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ପଥ । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଆରୋହଣ ଏହି ପଥ ଦେଇ ହେବ ।

୨୯।୮।୭୧

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡର ଅନୁବାଦ ସରିଲା । ଏଇଟି ସରି ପାରିବ ବୋଲି ମୋ'ର ଆଶାହିଁ ନଥିଲା । ଏହାରି ଭିତରେ ଏଥିପାଇଁ କେତେ କେତେ ବ୍ୟାଘାତ ଆସି ନପଡ଼ିଲା ! ବେଳେବେଳେ ଭାବୁଥିଲି, ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ମୋ' ଦ୍ୱାରା କରାଇବା ହୁଏତ କଲ୍ୟାଣଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ନୁହେଁ । ତଥାପି ମୋ' କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୁଁ କରିଯାଉଛି । ଯେତେବେଳେ ଘଡ଼ିଏ ଫୁର୍ସତ ପାଉଛି, ଇସ୍କୁଲପିଲାଙ୍କ ପରି ଏହି କାମଟିକୁ ନେଇ ବସିଛି । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ଆସି ମୋତେ ଏହି କାମଟିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଛି, ସେତେବେଳେ କେବଳ ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ଗୁହାରି ଜଣାଇଛି । ମୋ' ବ୍ୟାଘାତ ଘୁଞ୍ଚାଇଦିଅ, ମୋତେ ତୁମର କାମଟିକୁ କରିବାକୁ ଦିଅ ବୋଲି ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ମୋତେ ମୋ' ବ୍ୟାଘାତଟିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଦିଅ ଓ ତୁମର କାମଟି ତୁମେ ମୋ'ଦ୍ୱାରା କରାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ, ମୋତେ ତାହା କରିବାର ବାଟ ବତାଇଦିଅ । ଏତିକି ଗୁହାରି କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କି ଅଧିକାର ମୋ'ର ଅଛି ? ତାଙ୍କରି ସଂସାରରେ ମୁଁ ବିପଦକୁ କେବେହେଲେ ଡରିନାହିଁ, ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଲାଗି ସର୍ବଦା ବଳ ପାଉଛି । ମୋ'ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ଯେତେବେଳେ କୌଣସି କାମ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି, ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ ସେହି କାମଟିକୁ ହାତକୁ ନେଇଛି । ତା ଭିତରେ ମଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି ।

୬୦ । ୮ । ୭୧

ସିଏ କିଛି ନୂଆ କଥା କହୁନଥିଲେ । ସିଏ ଗୀତା କଥା କହୁଥିଲେ, ଉପନିଷଦ କଥା କହୁଥିଲେ, ଧର୍ମ କଥା କହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସବୁ ଯେପରି ନୂଆ ନୂଆ ଲାଗୁଥିଲା । ତାଙ୍କର କଥାଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ନୂଆ କରି ଶୁଣିଲାପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ୱର ନୂଆ ଲାଗୁଥିଲା । ଏପରିକି, ତାଙ୍କର ଦେହଟା ମଧ୍ୟ ନୂଆ ଦେହପରି ଦିଶୁଥିଲା । ଏବଂ ସବୁ ମିଶି ସମଗ୍ର ପରିବେଶଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ବି ନୂଆ ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଆପଣାର ଆଖିଦୃଇଟା କୌଣସି ନିର୍ମଳ ପୁଷ୍କରିଣୀର ଜଳରେ କୋଉଠୁ ଧୂଆ ହୋଇ ଆସିଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ସିଏ କିଛି ନୂଆ କଥା କହୁନାହାନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେ ଯାହା କିଛି କହୁଚନ୍ତି, ଆପଣାର ଉପଲବ୍ଧି କଥା କହୁଚନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ପୁରୁଣା କଥା ନୂଆ ପରି ଲାଗୁଚି, ତାଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ସତେଅବା କେଉଁ ଦିବ୍ୟ ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ମହକ ଆଣି ଦେଇଯାଉଚି । ଶାସ୍ତ୍ରର ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କର ନିଜର ବୋଲି ଶୁଭୁଚି । ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କ କଥା କହିଲାବେଳେ ସତେଅବା ତାଙ୍କର ଭିତରୁ ଭଗବାନ କଥା କହୁଥିଲା ପରି ଅନୁଭୂତ ହେଉଚି । ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । ଯିଏ ଦେଖିଚି, ତାହାରି ପାଖରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ପଡ଼େ । ତାକୁ ଗୁରୁ ବୋଲି ନମାନିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖିଅ ଲାଗିଯାଏ, ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକ ଦିଶିଯାଏ । ଉପରକୁ ଉଠିହୋଇ ଯାଏ, ଇପ୍‌ସିତ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ମିଳିଯାଏ । ସିଏ ବି ଚେଲା ହେବାକୁ କହେନାହିଁ । ଭେକ ଧରିବାକୁ କହେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ବସିଚି, ସେଇଠି ଥାଇ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଟାଣି ନେଇଯାଏ । ତା'ର ଆପଣାର କବ୍‌ଜାକୁ ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଅନେକ ଦୁର୍ଗମତା ଓ ଦୁର୍ବଳତାର କବଳରୁ ସେ ସତେଅବା ଆଉ ଏକ ସହଜ ମୁକ୍ତତା ଓ ସହଜବୋଧତା ଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଇଯାଏ । ସେ ବାସନାକୁ ସହଜ କରିଦିଏ, ଯାଚନାକୁ ବି ସହଜ କରିଦିଏ ।

୩ । ୯ । ୭୧

ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯାହା ଗୁହାରିଥିଲେ, ତାହା ପାଇଚନ୍ତି । କିଏ ପଇସା ଗୁହାରୁଥିଲା, ପଇସା ପାଇଚି; କିଏ ପଦୋନ୍ନତି ଗୁହାରୁଥିଲା, ପଦୋନ୍ନତି ପାଇଚି, କିଏ ଅମୁକ ଜାଗାକୁ ବଦଳି ନହୋଇ ଅମୁକ ଜାଗାରେ ରହିବ ବୋଲି ଗୁହାରୁଥିଲା, ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇ ତାହାହିଁ ପାଇଲା । କିଏ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼େଇରେ ଜିତିବ ବୋଲି ଗୁହାରୁଥିଲା, କିଏ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ ଗୁହାରୁଥିଲା, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯାହା ଗୁହାରୁଥିଲେ, ତାହା ପାଇଲେ । କିଏ ଗୁରୁ ଗୁହାରୁଥିଲା, ଗୁରୁ ପାଇଲା । ମୁଁ କ'ଣ ଗୁହାରୁଥିଲି, ମୁଁ କ'ଣ ବା ଗୁହାରୁଚି ? ମୁଁ ଠିକ୍ କ'ଣ ଯେ ଗୁହାରୁଚି ସେକଥା କହି

ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର, ମୁଁ ଯେ ଏ ସବୁଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ କିଛି ଚାହୁଁଛି, ସେକଥାଟି ଭଲ କରି ଜାଣିଛି । ଏସବୁରୁ ଅଧିକ କିଛି ଚାହୁଁଛି, ତେଣୁ ଏସବୁକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ତଥାପି ଦଉଡ଼ିଛି, ତଥାପି ଯୋଉଠି ପାରୁଛି ଧାଇଁଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ତେଣେ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ସିଆଡ଼କୁ ଆଖି ମେଲା କରି ବସିଛନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେଇଠି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ତାହା କରି ପାରୁନାହିଁ ? ମୁଁ ସେଠି ବସି ଆପଣା ଭିତରେ ଭିତରେ ଜ୍ୟୋତି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଆପଣାର ଦେହକୁ, ପ୍ରାଣ ଓ ମନକୁ ନୂଆ କରି ଆପଣାର ବୋଲି ଜାଣୁଛି । ଏହି ଜନ୍ମଟାକୁ ଆଗକୁ ଓ ପଛକୁ କେତେ କୁଆଡେ ଲମ୍ବି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ତେଣୁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ବିପତ୍ତି ଓ କ୍ଷତଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗୁଛି । ମୋ' ହାତକୁ ବାରି ପାରିଲାପରି ମୁଁ କିଛି ପାଉନାହିଁ, ତଥାପି ମୁଁ ଯେପରି ସେଠାରୁ କେତେ କ'ଣ ପାଇକରି ଫେରୁଛି । ମୁଁ ଯାହା ଚାହୁଁଛି, ହୁଏତ ମୋତେ ତାହାହିଁ ମିଳିଯାଉଛି; ଆଖି ମେଲା ନକରି ମଧ୍ୟ ଆଖି ଭରିଯାଉଛି ।

୧୮ । ୯ । ୭୧

ମୁଁ ନିରନ୍ତର ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ସମର୍ପିତ ହେବା ଓ ଶରଣାଗତ ହୋଇ ରହିବା ମଧ୍ୟରେ ମୂଳତଃ ବା ମର୍ମତଃ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ମୁଁ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ନିଜକୁ ନିଜେ ମୁଁ ଅନେକଥର ପରଖି ଓ ତନଖି ଦେଖିଛି; ଆପଣା ଭିତରେ କୋଉଠି ଆଉ କୌଣସି ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ମୋତେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ଓ ପରିଚାଳିତ କରୁଛି କି ନାହିଁ, ତାହାର ଇଙ୍ଗିତ ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ମୋ' ଭିତରେ ବାସନା ଅନେକ ଅଛି, ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ବି ଅନେକ ଅଛି; ମାତ୍ର, ସବୁ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଓ ବାସନାର ମୂଳରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ମୂଳରେ ରହି ସବୁକିଛିର ବିଧାନ କରୁଥିବା ତାଙ୍କର ସହିତ ଆପଣାକୁ ଛୁଆଁଇ ରଖିବାର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାଟା ହିଁ ମୂଳ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରୂପେ କାମ କରୁଥାଏ । ଠିକ୍ ତାହାରି ମାନଦଣ୍ଡ ଉପରେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ଦୁଃଖସୁଖ ଓ ହାନିଲାଭର ବିଚାର କରେ, ଆପଣାକୁ ସଫଳ ବୋଲି କହେ କିମ୍ବା ବିଫଳ ବୋଲି କହେ । ଯିଏ ଏହି ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିବାରୁ ହିଁ ମୋ'ର ଧ୍ୟାନ ଭଙ୍ଗାଇ ଦେବାକୁ ଆସେ, ତାକୁଇ ଦେଖି ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ତ୍ରସ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ । ଅନ୍ୟ ତଥାକଥିତ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ଘେନେନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସଂସାରରେ କେତେ କି ନାହିଁ କେଥା ଜାଣି ପାରେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଏଠାରେ ଯାହା ଘରେ ବିଚରଣ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇଛି, ତାହାରି ଘରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଏହି ଅନୁଭୂତି ମୋତେ ସଂସାରରେ କେତେକେତେ

ଆନନ୍ଦରେ ଲଗାଇ ରଖିଥାଏ, କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ଖେଳ ହେବାର ବିଭୂତି ଲଗାଇ ରଖିଥାଏ । ମଣିଷ ସହିତ ଛିଅ ଲାଗିଥାଏ, ପ୍ରକୃତି ସହିତ ଛିଅ ଲଗିଥାଏ, ମୂଳଟା ସହିତ ବି ଛିଅ ଲଗିଥାଏ ।

୧୯ । ୯ । ୭୯

ମୁଁ ସଂସାରଟାକୁ ଭଲ ପାଉଚି, ସେଇଥିଲାଗି ସଂସାରଟାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଉଚି ଓ ସେଥିଲାଗି ଜୀବନଟାକୁ ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଉଚି, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ମଣିଷକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମୁଁ ମୋ' ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଉଚି, ସେଥିଲାଗି ଦେଶଟାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ବି ଭଲ ପାଉଚି ଓ ସେଇଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ଏସବୁ ଭିତରେ ମୁଁ ଏକ ମହତ୍ତର ସମ୍ଭାବନାର ଗନ୍ଧ ପାଉଚି, ଏସବୁର ସାନ୍ନିଧିକୁ ଆସି ମୁଁ ଏକ ମହତ୍ତର ସମ୍ଭାବନାର ମହତ୍ତର ସମ୍ଭାବ୍ୟତାର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଚି । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ହିଁ ଏସବୁ ମୋତେ ଏପରି ଆପଣାର ଲାଗୁଚନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ବିତୃଷ୍ଣା ସବୁକିଛିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଭାଙ୍ଗି ବୁଜି ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ କେବଳ ସବୁକିଛିକୁ ଅଭିନବସ୍ଥ କରି ରଖିଥିବା ଏକ ତୃଷ୍ଣା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏ ତୃଷ୍ଣାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଏହି ତୃଷ୍ଣା ମୋ'ରି ଭିତରେ ମୋତେ ଅତିକ୍ରମ କରି କେତେ କୁଆଡେ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଚି । ମୋତେ କେତେ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରସାରିତ କରି ରଖିଚି । ଗୋଟାଏ ଦେହରେ କେତେ କାଳ ଓ କେତେ କଳନାକୁ ଏକାଠି ଠୁଳ କରି ରଖିଚି '

୨୯ । ୯ । ୭୯

ଦେବତା ପାଖକୁ ଆସିଲେ କିଏ ମହକ ପାଏ, ତାଙ୍କରି ମୂର୍ତ୍ତି ଆଗରେ ବସି କିଏ ସତେଅବା ତାଙ୍କରି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । କୌଣସି ଭକ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ପଶିଗଲା ମାତ୍ରକେ ସତେଯେପରି କୁଆଡୁ କେତେ ବାସନା ଆସି ଅକାଣ୍ଡ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ ବୋଲି ଅନେକ ଅନୁଭବୀ କହି-ଥାନ୍ତି । ମୁଁ ବି ମହକ ପାଏ, ମୁଁ ବି ସ୍ପର୍ଶ ପାଏ । ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରୁ ମହକ ପାଏ, ଆପଣା ଭିତରୁ ସ୍ପର୍ଶ ପାଏ । ମୋ'ରି ଭିତରେ କାହାର ଶରୀର ମୋ' ପାଖକୁ ଆତୁର ଲାଗି ଲାଗି ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ଭିତରେ କୋଉ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ପ୍ରଦେଶରେ ପାଦ ପଡ଼ିଗଲା ମାତ୍ରକେ ସତେଅବା ସବୁ ଏକାବେଳେକେ ମହକ ଉଠିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଏ ଶରୀରଟା ମହକ ଉଠେ, ଏ ସଂସାରଟା ମହକ ଉଠେ, ଏଇ ଜୀବନଟା ମହକ ଉଠେ । ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସେହି

ମହକ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଏହି ଶରୀରଟାର କୌଣସି ଓଜନ ନଥିବାପରି ଓ ଏ ଜୀବନଟାର ସତେଅବା କୌଣସି ବୋଝ ନଥିବାପରି ମନେ ହୁଏ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଅତି ଅଜାଣତରେ ହୁଏ, ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହୁଏ । ନଖୋଜିଲା ବେଳେ ହାତ ଉପରେ ଆସି ମିଳିଗଲା ପରି ଲାଗେ । ଏବଂ, ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେବା ମାତ୍ରକେ ସେଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ବଡ଼ ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ବାହାରେ । ଭିତରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ପ୍ରସନ୍ନ ଫୁଲଟି ସତେଅବା କୋଉ ଶଙ୍କାରେ ପଡ଼ି ବୁଜିହୋଇ ଯିବାକୁ ବାହାରେ । ମୁଁ ଯେତିକି ଏସବୁ ବିଷୟରେ ପରିଶ୍ରମ କରି କିଛି ହାସଲ କରିବାକୁ ବସେ, ତାହା ସେତିକି ସେତିକି ପଶ୍ଚାତ୍କ୍ରମରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଯାହା ହୁଏ, ସତେ ଯେପରି ତାହା ମୋ'ଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ଅଥଚ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଆଉ କାହାର ଇଚ୍ଛାରେ ହୁଏ, ତାହାର ବାସନା ଜାଣି ହୁଏ, ତାହାର ମରଜି ଅନୁସାରେ ହୁଏ ।

୧୩ । ୧୦ । ୭୧

ଭଦ୍ରଲୋକ କହିଲେ, ଆମ ଦେହର ସବୁ ଦ୍ୱାର ବାହାରକୁ । ଆଖି ଫିଟିଲେ ବାହାରଟା ଉପରେ ହିଁ ଆଗ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଯାଉଛି । କାନଟା ଡେରିଲେ ବାହାରଟାର ସବୁ ଶବ୍ଦ ହିଁ କାନ ଭିତରେ ଅକାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ନାକଟାରେ ବାହାରର ଗନ୍ଧ ଆସି ବାଜୁଛି, ବାହାରର ପଦାର୍ଥର ସ୍ୱାଦ ଅନୁସାରେ ଜିହ୍ୱା ଆପଣାର ସ୍ୱାଦ ବାରୁଛି, ଏବଂ ତ୍ୱକ୍ କେବଳ ବାହାରେ ରହିଥିବା ବସ୍ତୁଗହନର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରୁଛି । ସେ କହିଲେ, ଏସବୁ ଦୁଆରକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଖି ବାହାରକୁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବ, କାନ ବାହାରୁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ଭିତରୁ ନାଦ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବ, ବହିଃସ୍ପର୍ଶ ଗୁଡ଼ାକ ବୋଧଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲେ ଅନ୍ତରର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଆସିବ । ବାହାରୁ ବନ୍ଦ କରି ଅର୍ଥାତ୍ ବାହାରଟାକୁ ଆପଣା ପାଖରୁ କାଟି ରଖି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣା ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ବୀରସାଧନା କରିନାହିଁ । ଆପଣାର ଭିତର ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିବାର ଫନ୍ଦିରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ବାହାରଟା ପାଖରେ ଦୁସମ୍ପ ଆଚରଣ ଦେଖାଇନାହିଁ । ବାହାର ସହିତ ଯଥାର୍ଥ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ ଭିତରକୁ ଅନାଇବାର, ଭିତରର କଥା ଶୁଣିବାର ଏବଂ ତଥା-କଥିତ ବାହାରର ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି, ବଳ ପାଇଛି, ବାଟ ପାଇଛି ।

୧୯ । ୧୦ । ୭୧

ଆଖି ଓ କାନର ମୁହଁ ବାହାରକୁ ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ବାହାରକୁ ହୋଇ ରହିବା ହିଁ ଉଚିତ ଥିଲା । ଆଖି ଓ କାନର ଆଙ୍କୁଶି ଦେଇ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ

ବାହାରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ବୃହତ୍ତର ଅଥଚ ଆମର ଯମଧର୍ମୀ ଏକ ବିଶ୍ୱକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସିଏ ଏସବୁ ଦ୍ୱାରକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ଆପଣାର ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାର ତଲାସ କରିବାର ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବାହାରର ରହସ୍ୟ ହୁଏତ କିଛି ହେଲେ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ବାହାରଟାକୁ ଡ଼ରୁଛନ୍ତି ବାହାରଟା ଆଡ଼କୁ ଦୁଆର କିଲି ବସିବାଟାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି କହି ଶିଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ବାହାର ପାଖରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ମୋ' ଅନୁଭୂତିର ଭାଷାରେ ମୁଁ କହିବି ଯେ, ଏମାନେ ଭିତରଟା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅଥବା, ଭିତରଟାକୁ ଆପଣା ପାଖରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଭିତରଟାକୁ ଖଣ୍ଡିତ କରି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଯୋଉ ଦେଖା ଦେଖାହେଲେ ଭିତର ଓ ବାହାରକୁ ଏକରୂପରେ ବା ଗୋଟିଏ ଆଖିର ପ୍ରସାର ଭିତରେ ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେମାନେ ସେହି ଦେଖାର ହୁଏତ ଭାଜନ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଏପରି ହୋଇପାରେ ଯେ, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାର ଭିତରଟାକୁ ହିଁ ମୂଳତଃ ଡରୁଛନ୍ତି, ତେଣୁ ବାହାର ଉପରେ ଆପଣାର ସେହି ଡ଼ରକୁ ପ୍ରକ୍ଷେପିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଭିତର ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଭ୍ରାନ୍ତି ବାହାର ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଭ୍ରମ ରୂପେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେଉଛି । ଭିତରେ ମୋ'ର ଯାହାର ଚେର ରହିଚି, ବାହାରେ ତାହାର ଶାଖା ରହିଚି । ପୁଣି, ବାହାରେ ଯାହାସବୁ ଚେର ପରି ମାଡ଼ିରହିଚି, ଭିତରେ ସେଇଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା ବିସ୍ତାର କରି ରହିଚି । ମୁଁ ଡ଼ାଳକୁ ଛାଡ଼ି ମୂଳକୁ ଆଶ୍ରା କରିବିନାହିଁ କି ମୂଳକୁ ଛାଡ଼ି ଡ଼ାଳର ଆଶ୍ରା କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜକୁ ସମଗ୍ର ବୃକ୍ଷଟି ବୋଲି ଜାଣିବି ।

୪ । ୧୨ । ୭୧

ମନର ବାସନା ଅନୁସାରେ କର୍ମ କରି ପାରୁଥିଲେ ମୁଁ ଏଠାରେ ବସି ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଆପଣାର ଦିନ, ଗଣୁନଥାନ୍ତି । ସେଠି ଭାରତ ସୀମାନ୍ତରେ ଶରଣାର୍ଥୀ ଶିବିରରେ ଦୁଃଖୀ ମଣିଷ ପାଖରେ ବସି ଦୁଃଖ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ଆଳି ବା ରାଜନଗରରେ ଯାଇ ବନ୍ୟା ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ବିପନ୍ନ ମଣିଷ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଦୁଃଖୀ ମଣିଷର ପାଖରେ ବସିଥିଲେ ମୋତେ ଆଉଜଣକର ଅତି ପାଖରେ ବସିଥିଲା ପରି ଲାଗେ । ତେଣୁ, ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ପାଇ ଅନେକ ଗଭୀରକୁ ଚାଲିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏଇ କେତେ ବର୍ଷ କୁଆଡ଼େ ସଂସାରକୁ କେତେ କେତେ ଦୁଃଖ ଅଛି ବୋଲି ନୈରାଶ୍ୟବକ୍ତା ଏବଂ ଅନ୍ଧକାର ଦ୍ରଷ୍ଟାମାନେ କହୁଚନ୍ତି । ଏହି ଅନ୍ଧକାର ସମୟରେ ମୁଁ ମଣିଷ ପାଖରେ ଜାକଜୁକ ହୋଇ ବସିବାକୁ ଚାହେଁ, ଏହିସବୁ ବିପନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ମଣିଷର ହିଁ ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ତା' ହେଲେ ଆଲୁଅକୁ ବି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି ।

୨୭ । ୧୧ । ୭୧

ଯେମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଏଇ ସଂସାରଟାକୁ ଖାଲି ଆପଣାପରି ହିଁ ଦେଖୁଚି । ଏବଂ ଯେମାନେ ଏଇଟାକୁ ଗୋଟାଏ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ମନେ କରୁଚନ୍ତି ଓ ଖାସ୍ ଏଇଥି ସକାଶେ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ପଦେ ପଦେ କଷ୍ଟ ହିଁ ପାଉଚି ବୋଲି ଯେମାନେ ଅଭିଯୋଗ କରି କହୁଚନ୍ତି । ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଆପଣା ପରି ସଂସାରଟାକୁ ନଦେଖେ ତ ଆଉ କିପରି ଦେଖେ, ମୁଁ - ସେଇଦିନୁ ସେଇକଥା ବାରବାର ଭାବୁଚି । ଯିଏ ଯେପରି, ଦୁନିଆଟାକୁ ସେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ହିଁ ଦେଖିଥାଏ । ଯିଏ ଈଶ୍ୱର, ସିଏ ସଂସାରଟାଯାକକୁ ଖାଲି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଦେଖେ । ସେ ଈଶ୍ୱରର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ, ଈଶ୍ୱରକୁ ଭୟ କରେ । ଯାହାର ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନଥାଏ, ସେ ମୂଳଗତ ଏକ ଅବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ହିଁ ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରୁଥାଏ, ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନିଥାଏ । ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରର ଖଳସ୍ୱଭାବ ଗୁଡ଼ାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚାପି ରଖିବାର ଫିସାଦ ଆଚରୁଥାଏ, ସିଏ ସଂସାରଟା ସାରା ଖାଲି ମନ୍ଦ ଦେଖେ । ମନ୍ଦଲୋକଙ୍କର ଷଡଯନ୍ତ୍ରରେ ଛନିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସଂସାରରେ କେବେ ଯେ କିଛି ଭଲ ହେବ, ସେ ଏକଥା କଳ୍ପନା କରି ପାରେନାହିଁ । ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ନାନା ଯୁଦ୍ଧ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣା ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥାଏ, ସେ ସଂସାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ଏକ ସଂଗ୍ରାମକ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ମାନେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବୋଲି ମାନେ । ପୁଣି, ଏହି ସଂସାରର ଅସୀମ ପଥରେ ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ବାଟୋଇ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ସିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ସାଥୀ ବାଟୋଇ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ, ସେ ଆପଣାର ଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଚାଲିବାର ଓ ଶୋଇ ନପଡ଼ିବାର ଏକ ଧର୍ମ ବୋଲି ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରେ ।

୩୦ । ୧୧ । ୭୧.

ଯଦି ଖାଲି adjust କରି ରହିଯିବାକୁ ହିଁ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ଏଠାକୁ କେବେହେଲେ ଆସି ନଥାନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରକୁ, ଏହି ଯୁଗକୁ ଓ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ **adjust** କରି ରହିବାକୁ ହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଦରି ନେଇ ସେଥିରେ ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚଳାଇ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ—ନଚେତ୍ ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଇ ଏଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣୁଥିବା ବେଳେ ମୋ'ର ମେହେରଙ୍କର "ମୁଁ ତ ଅମୃତସାଗର ବିନ୍ଦୁ" କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ମୁଁ କ'ଣ ଏଠାରେ ଖାଲି ମୁହଁ ମାଡ଼ି ରହିଯିବାକୁ ଆସିଚି ? ମୁଁ ତ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅମୃତଟିକୁ ଚହଟି ଏହି ଘରଟିକୁ ଅମୃତ କରିଦେବାକୁ ଆସିଚି !

ଉପାସ୍ୟ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ ମାନି ନେଇନାହିଁ । ଉପାସ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଅଛି । ଯିଏ ଗ୍ରହିବ, ତା'ଲାଗି ଉପାସ୍ୟ ଅଛି । ଯେଉଁ ନିରୁପାସ୍ୟମାନେ ଏଠି ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି କେବଳ ଚତୁର ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଏଇଠି ଛନ୍ଦାଇ ନେବାର ବ୍ୟଗ୍ରତା ଭିତରେ ମଜ୍ଜି ଯାଇଚନ୍ତି, ସେମାନେ ଆଉ କିଛି ଗ୍ରହୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ହୁଏତ ଏପରି ନିରୁପାସ୍ୟ ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଉପାସ୍ୟ ଦେଖାଗଲେ ତା'ପରେ ଯାଇ ଆଉକିଛି ଇଚ୍ଛା କରିବାକୁ ହୁଏ,—ଏପରି ଏକ ତର୍କସଙ୍ଗତକୁ ମୁଁ ମୋ' ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାରେ କେବେହେଲେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ-ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯେତିକି ଇଚ୍ଛା କରିଚି, ମୋତେ ସେତିକିଯାଏ ବାଟ ଦିଶିଚି । ଏବଂ, ଆଗକୁ ବାଟ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଟକି ରହିବାକୁ ଆଉ କିଏ ମନ କରିବ ?

୨ । ୧୨ । ୭୧

ଏସବୁ ସକାଶେ ମୁଣ୍ଡରେ କୋଉଠି ଜାଗା ଥିଲା ? ତେଣୁ ହୃଦୟରେ ସେସବୁ ସକାଶେ କୌଣସି ଜାଗା ଥିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ବା କୁଆଡୁ ଉଠୁଚି ? ଏ ମନ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଭଣ୍ଡାର ହେବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲା, ଏହି ହୃଦୟ ଆପଣାର ଶତଦ୍ୱାର ଦେଇ ଜୀବନର କେତେ କ'ଣକୁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଶୀର୍ବାଦରେ ତତ୍ପର ରହିଥିଲା; ତେଣୁ ଡ଼ରିବାର ମଣିଷକୁ ମୂଳତଃ ଖଳ ଓ ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ମଣି ତାହାପ୍ରତି ସତର୍କ ରହିବାର କୌଶଳବିଦ୍ୟା କେବେହେଲେ ଶିଖିନଥିଲା । ଗତ ଗ୍ୟାରିବର୍ଷ ହେଲା ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡକୁ ମୁଁ ତଥାପି ଅନାକ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଚି । ମୋ'ର ଏହି ଦୁଃପରିସ୍ଥିତି ଠାରୁ ମୁଁ ତଥାପି ସଚେ-ଅବା ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଚି । ଏ ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ ଯେଉଁଠାରେ ନେଇ ଠିଆ କରାଇବ, ସେଠି ଯାଇ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ଠିଆ ହେବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଚି ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଏହି ପରିସ୍ଥିତିର ଜିହ୍ୱାଗୁଡ଼ାକୁ ମୋତେ ଏକାବେଳେକେ ଗ୍ରାସି ପକାଇବାକୁ କମ୍ପା ଚାଲୁ କରିଦେବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ବଞ୍ଚି ରହିଚି, ସେଇଥି ସକାଶେ ହିଁ ମୋ'ର ହୃଦୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥାପି ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । ମୋ'ଠାରୁ ଅଧିକ ବିପଦରେ କେତେ ମଣିଷ ପଡ଼ୁଚନ୍ତି । ଭଗବାନ ମୋତେ ତାଙ୍କର ଭଲ ସହିବାଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦିଅନ୍ତୁ, ବିଶ୍ୱାସ ଦିଅନ୍ତୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲ ଆଖି ଦିଅନ୍ତୁ । ସଂସାରଟାକୁ କଳା ପରି ଦେଖାଇବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ ମୋ'ର ଚାରିପାଖରେ ଗ୍ଭଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମୁଁ ଯେମିତି ସଂସାରକୁ କଳା ବୋଲି ନଦେଖେ ! ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କଳା କରି ଦେଖିବାର ନାନା ଅପଦର୍ଶନ ମୋତେ କେତେପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟ କରିବାର

ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେପରି ତଥାପି ଆପଣାକୁ କଳା ବୋଲି ନଦେଖେ, ମୁଁ ଯେପରି ଆପଡାକୁ ଆପଣା ବଗିଚାର ଫୁଲଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରେ ଆପଣା ଡାଳର ଫୁଲଟିଏ ପରି ବନ୍ଦନ କରିପାରେ ।

୯ । ୧୨ । ୭୧

ଜୀବର ଚେତନା, ଜୀବର ସଂକଳ୍ପ ଓ ଜୀବର କାମନା,—ଏହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ହେଉଚି ଜୀବ ଭୋଗ କରୁଥିବା କର୍ମର କାରଣ । ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ଯାହାକିଛି ହୁଏ, ଆପଣାର ଚେତନା, ସଂକଳ୍ପ ଓ କାମନାର ସ୍ତର ଅନୁସାରେ ତାହା ହୁଏ । ତାହାର ସ୍ତର ଅନୁସାରେ ମଣିଷ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ଆଉ କେଉଁ ଲୋକକୁ ଯିବ, ସେକଥା ବି ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୁଏ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଛି । ଏହି କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟଲୋକକୁ ତା'ର ଏଠାକୁ ଫେରି ଆସିବାଟା ମଧ୍ୟ ନିରୂପିତ ହୋଇଥାଏ । ମୋ'ର ଚେତନା ଯାହାର ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ସମ୍ଭାର ରଖିଚି, ମୋ'ର ସଂକଳ୍ପ ମୋତେ ତାହାର ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାର ପ୍ରେରଣାରେ ଭରି ରଖିଚି ଓ ମୋ'ର କାମନା ମୋତେ ତାହାର ରଙ୍ଗରେ ଅନୁରଞ୍ଜିତ କରି ରଖିଚି । ତଥାପି ବେଳେବେଳେ ଏହି କାଳରେ ଛନ୍ଦ ହୋଇଯିବାର ଦୁର୍ଗତି ଭୋଗିବାକୁ କାହିଁକି ପଡ଼ୁଚି, ଏଠି ଗୁଣ୍ଡି ବାନ୍ଧି ପଡ଼ି ରହିବାକୁ କାହିଁକି ହେଉଚି ? ହୁଏତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ମୋ'ର ଚେତନା, ମୋ'ର ସଂକଳ୍ପ ଓ କାମନାର ଫଳକୁ ମୋ'ର ଅର୍ଜିତ କର୍ମ ହିସାବରେ ମୁଁ ଏହି ଲୋକରେ ଭୋଗ କରୁଚି କି ?

୧୩ । ୧୨ । ୭୧

ମୋ'ର ଆତ୍ମା ମୋ'ର କର୍ମଠାରୁ ବଡ଼ । ଆତ୍ମା କର୍ମର ଅଧୀନ ନୁହେଁ, ଆତ୍ମାର ପୂର୍ଣ୍ଣପଥ ଅତିକ୍ରମଣରେ କର୍ମ ହେଉଚି ଏକ ସାଧନମାତ୍ର । କର୍ମବାଦୀମାନେ ତଥାପି କର୍ମଟାକୁ ହିଁ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି କହି ହୁଅନ୍ତି । ମଣିଷର ଅସହାୟତାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ସର୍ବମୂଳ କରି ଧରିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ କେତେଥର ଆପଣାର କର୍ମକୁ ନିନ୍ଦି ଆପଣାକୁ ହିଁ ନିନ୍ଦିଚି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଘରର କବାଟକୁ ଆପେ କିଳିଦେଇ ଗୃହହୀନ ହୋଇ ରହିଲି ବୋଲି ବାହୁନିବାରେ ଲାଗିଚି । ତଥାପି ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟକୁ ମୁଁ ଅନେକ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବି ଯେ, ମୋ'ର ଅସହାୟତା ମୋତେ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ କେବେହେଲେ କାବୁ କରି ରଖିନାହିଁ । ମୋ' ଆତ୍ମାର ପ୍ରେରଣାରେ ହିଁ ମୁଁ ମୋ'ର କର୍ମକୁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରେରିତ କରିଚି ବୋଲି କଦାପି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ଆପଣାର ଅନ୍ତରକୁ ଆପଣା ସାଥିରେ ନେଇ ସତେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହୁଏତ ମୋ'ର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ହୋଇନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ତଥାପି ଏତିକି ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରିବି ଯେ, ଆପଣା ଭିତରର ଆତ୍ମାଟିକୁ

ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି ବୋଲି ମୁଁ ଆପଣାର କର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ସହି-ପାରୁଚି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା କର୍ମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରୁଚି । ଏହିପରି ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହି କର୍ମ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯିବ । ମୁଁ ପୁଣି ଆପଣା ଘରକୁ ଫେରିଆସିବ ଓ ସେଇଠି ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ଦପଦପ ହୋଇ ଜଳୁଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇବ । ଏଇଟା ଖାଲି ସାନ୍ତ୍ୱନା ନୁହେଁ, ଖାଲି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ; ଏହା ଏକ ଜୀବନସତ୍ୟ ।

୧୬ । ୧୨ । ୭୧

ଆଜି ସ୍ୱାଧୀନ ବଙ୍ଗଳାଦେଶର ଘୋଷଣା ବାସ୍ତବରୂପ ଧାରଣ କଲା । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଇଂରେଜ ଶାସକମାନେ ଭାରତୀୟ ଉପମହାଦେଶର ଯେଉଁ ନକ୍ସାଟି ଟାଣି ଏହାକୁ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ, ବଙ୍ଗଳାଦେଶର ବିପ୍ଳବ ସେଥିରେ ଏକ ନୂଆ ଗାର ଟାଣିଦେଲା, ସେଥିରେ ଏକ ନୂଆ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଆଣିଦେଲା । ଉପମହାଦେଶର ଇତିହାସରେ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବଙ୍ଗଳାଦେଶର ଯେଉଁ ମୁକ୍ତିପିପାସୁମାନେ ଆପଣାର ଗୋଟିଏ ଦେଶ ପାଇଁ ଲଢ଼ୁ-ଥିଲେ, ସେମାନେ ଏଣିକି ଆପଣାର ଦେଶଟିକୁ ଆପେ ଗଢ଼ିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ସେମାନେ ସେଠି ଏକ ଦେଶପରି ଦେଶ ଗଢ଼ନ୍ତୁ । ଆମର ଏଠି ଗତ ପଚିଶି ବର୍ଷ ହେଲା ଦେଶ ଗଢ଼ିବା ନାଆଁରେ କ୍ଷମତାପନ୍ନମାନେ ଯାହା ଗଢ଼ିଲେ, ବଙ୍ଗଳାଦେଶରେ ତାହା ଗଢ଼ାନହେଉ । କାଲିର ବିପ୍ଳବୀ ଆସନ୍ତାକାଲିର କ୍ଷମତା-ଲୋଭୀ ରକ୍ଷଣଶୀଳରେ ପରିଣତ ନହେଉ । ଯେଉଁ ଜାତୀୟତା ମଣିଷକୁ ଠକେ, ମଣିଷକୁ ଅଫିମ ଖୁଆଇ ରଖେ, ସେଠାରେ ସେହି ଜାତୀୟତାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟଟା ହିଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନହେଉ । ତେବେଯାଇ ଗତ ନଅମାସର ବିପ୍ଳବ ଏକ ସମ୍ମାନଜନକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିବ । ଏବଂ, ବଙ୍ଗଳାଦେଶରେ ଦେଶ ଗଢ଼ିବା ଯଦି ଉଚିତ ବାଟରେ ଚାଲେ, ତେବେ ତାହାର ପ୍ରଭାବ ଏଠି ଆମଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବ । ସେଠାରୁ ସେହି ଶୁଭପ୍ରେରଣାର ସଂକଳ୍ପ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସଂକ୍ରାମିତ ହେବ । ଆଜି ବଙ୍ଗଳାଦେଶର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ହେଲା ବୋଲି ନକହି ଲକ୍ଷ୍ୟପଥରେ ଚାଲିବାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ; ସେଠି ଅସଲ ଆହ୍ୱାନର ବେଳ ଆସିଲା ।

୧୯୭୨

୨୩ । ୧ । ୭୨

ଦେବୀଙ୍କ କଥା କହିଲେ ମୋତେ ଆଗ ସରସ୍ୱତୀ ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ଦେବୀଙ୍କର ଧ୍ୟାନ କଲେ ସେ ମୋତେ ଆଗ ଧଳା ହୋଇ ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ଧଳା ରଙ୍ଗଟା ହୃଦୟକୁ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗେ । ଶୁଭ୍ର ତୁଷାର ଭଲ ଲାଗେ, ଶୁଭ୍ର ଆଲୋକ ଭଲ ଲାଗେ, ଶୁଭ୍ର ପୁଷ୍ପ ଭଲ ଲାଗେ । ବୀଣା ଆଉ ପୁସ୍ତକ ଦିଶିଯାଏ. ଭଗବତୀ ଭାରତୀ ବୋଲି ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ସେଦିନ ଶ୍ରୀପଞ୍ଚମୀ ପୂଜାରେ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ଆଡକୁ ଅନାଇ ରହିଥିବା ବେଳେ ଆପଣାର ଭିତରଟାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ମୁଁ ସତେଅବା ଏଇଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଥିଲି ଏବଂ ଏଇଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ମୋ'ର ଭିତରେ ମୋତେ ଉଦ୍ବେଳିତ କରି ଧରିଥିବା କେଉଁ ଶକ୍ତିମୟୀର ପ୍ରସାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲି । ଦେବୀଙ୍କର ନାନା ରୂପ ରହିଛି, ପ୍ରସାଦମୟୀର ନାନା ପ୍ରସାଦ ରହିଛି; କୋଉଟା ବଡ଼ ନୁହେଁ କି କୋଉଟା ସାନ ବି ନୁହେଁ । ରୁଚିଭେଦରେ ହିଁ କେବଳ କୋଉଟା ଆଗ ଦେଖାଯାଏ ଓ କୋଉଟା ପଛ ଦେଖାଯାଏ; ଏବଂ, କୋଉଟା ଆପଣା ବାହାରେ ଆଖି ଆଗରେ ଥିଲାପରି ଦେଖାଯାଏ, କୋଉଟା ଏକାବେଳେକେ ଆପଣାର ଆଖି ଭିତରେ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଆଖି ବୁଜିଲି ମାତ୍ରକେ ଭିତରେ ଦଶଦିଶ ଭରି ତାହାର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତାହାର ମଧ୍ୟଦେଇ ସବୁକିଛି ମଧ୍ୟକୁ ସେତୁ ମିଳିଯାଏ; ତାହାର ଆକାଶରେ ସବୁ ଚନ୍ଦ୍ରର ଦର୍ଶନ ହୁଏ, ସବୁ ମନନ ସାର୍ଥକ ହୁଏ ।

୨୦ । ୨ । ୭୨

କାଲି The Life Divine ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସରିଲା । ଆଗରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବୁଥିଲି ଯେ, ଶୀଘ୍ର କେଉଁଦିନ ଏଇ କାମଟା ପୂରା ହୋଇଗଲେ ମୋ' ମୁଣ୍ଡରୁ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ବୋଝ ଯିବ, ମୁଁ ଟିକିଏ ଉଶ୍ୱାସ ହେବି । ତେଣୁ, ଅସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ହୁଏତ ଅନେକ ଦିନରୁ ମୁଁ କାଲି ଦିନଟି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଅନୁବାଦଟି ପୂରା ହେଲା ବେଳକୁ କାହିଁ କୌଣସି ବୋଝ ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲାପରି ଲାଗୁନାହିଁ ତ ! କେବଳ ହାଲୁକା ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗିଲା । ଏହି ହାଲୁକା ହୋଇ ଯିବାଟା ମୁଣ୍ଡରୁ ବୋଝ ଉତୁରି ଯିବାର ହାଲୁକା ହେବା ନୁହେଁ; ସତେଅବା କାହାର ସଙ୍ଗ ପାଇ ହାଲୁକା ହୋଇଯିବା, କାହାକୁ ଆପଣାର ଏହି ଶରୀରଟାରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ହାଲୁକା ହୋଇଯିବା । ଯଦି ମୁଁ ଅନୁବାଦଟାକୁ କୃଚ୍ଛ୍ରପ୍ରାପ୍ତ ମଣି ଆସିଥାନ୍ତି, ତେବେ ବୋଝ ଉତୁରି ଯାଇପାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ କଦାପି ଏପରି ହାଲୁକା

ଲାଗିନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ, ବୋଝକୁ ମୋ'ର ମନା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ବୋଝ ଯେପରି ବୋଝ ପରି ନଲାଗେ । ସତେଅବା ଆପଣା ବନ୍ଧୁର ସଙ୍ଗୋଲା ଆସିବା ପରି ଲାଗେ । ଜୀବନଟା ଭାର ଲାଗିଲେ ସବୁ କାମ ମଧ୍ୟ ଭାର ଲାଗେ । ମୋ' ଯୋଗରେ ସେଗୁଡ଼ାକ କେବେହେଲେ ନରହନ୍ତୁ !

୨୪ । ୨ । ୭୨

ଗତ ସ୍ୱରବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ କ'ଣ କରିଚି ? ଓଳିଲ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ମୋ'ର ଅଧିକାଂଶ ବେଳ ଯାଇଚି । ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟଟା ଅନ୍ୟ ହାତରେ ରଙ୍କୁ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଥିଲେ ଯେପରି ଲାଗେ, ମୋତେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଲାଗିଚି । ଆପଣା ହାତରେ ଦଉଡ଼ି ରହିଥିଲେ ଯେପରି ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଯେପରି ପ୍ରସନ୍ନତା ମିଳିବା କଥା, ମୋ'ଠାରୁ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରସନ୍ନତା ଦୂର ହୋଇ ରହିବାର ଅନେକ ପରିବେଶ ମୋତେ ଏକାବେଳେକେ ଅଗଣ୍ୟ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଚନ୍ତି । ତଥାପି ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଧରା ଦେଇନାହିଁ । ବାହାରେ ଯେତେ ଯାହା ବଶ ଓ ଅବଶ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଆପଣା ଢଙ୍ଗର କାଡଟିକୁ ନିଜେ ମାରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଚି । ଏହି କେତେବର୍ଷର ପଥଟିକୁ ଖୋଲିବା ଆଡକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଆଗ ଦୁଇଟି କଥା ଦେଖୁଚି । ଗୋଟିଏ ହେଉଚି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର 'ସତ୍ୟାଗ୍ରହ' ଗ୍ରନ୍ଥର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ଓ ଅନ୍ୟଟି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ, The life divine ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ । ଏହି ଦୁଇଟି କାମ ମୋ'ର ଅନେକ ସମୟକୁ ମୋ' ପରିବେଶଗତ କବଳ ଭିତରୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । ମୋତେ ଆପଣାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଯିବାର ସବୁ କୁପ୍ରରୋଚନା ବାହାରୁ ମିଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୁଇଟି କାମ ମୋତେ ତଥାପି ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡକୁ ସିଧା ଟେକି ଆଗକୁ ଯିବାର ସାହସ ଦେଇଚନ୍ତି । ନହେଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ଏକାବେଳେକେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ତାତ୍କାଳିକ ତଥାକଥିତ ନାନା ବିପଦରେ ଭାଲି ହେଉ ହେଉ ଆପଣାର ସବୁକାଳର ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦେଇଥାଆନ୍ତି, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖିଅ ଛଡ଼ାଇ କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତି ।

୨୯ । ୨ । ୭୨

ଗୌରୀଭାଇଙ୍କ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସରେ ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଇବା ସକାଶେ ମୋତେ କୌଣସି ସଭାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଯିଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଇବାର ପ୍ରକୃତରେ ଯୋଗ୍ୟ, ସିଏ ଏହି ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତରେ ଅମର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଏହି ମର ସଂସାରରେ ଅମରତ୍ୱ ଲାଭ କରେ । ଗୌରୀଭାଇଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନେକଥର ଏଇ ମୋ'ର ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିଚି ।

କେବଳ ସିଏ ମରିଯିବା ପରେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ମୃତି ଦେଇ ମନେ ପକାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ଆଦୌ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେବନାହିଁ । ସିଏ ଏଇଠି ବଞ୍ଚିଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଏହି ବିଚରଣକ୍ଷେତ୍ରଟି ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କଲାଗି ଅନେକ ଜାଗା ସବୁବେଳେ ରହିଥିଲା । ତାଙ୍କର ସାହସ ମୋତେ ବି ଜୀବନରେ କେତେ ସାହସ ଦେଇଚି, ତାଙ୍କର ନିର୍ଭୟତା ମୋତେ ବି ଆପଣା ପାଖରେ ତଥା ଜଗତ ପାଖରେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ କେତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଚି । ସେହି ସାହସ ଓ ସେହି ନିର୍ଭୟତାକୁ ନେଇ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବି ମୋ' ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଚି । ତେଣୁ ଗୌରୀ-ଭାଇଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ମୋ'ର ନିତ୍ୟଜୀବନର ଏକ ଅଂଶରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଚି । ମଣିଷ ନିଜେ କେତେ ସହିପାରେ ଏବଂ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଗୋଟାପୁଣା ମୁକ୍ତ ରଖି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ସଂସାରଟାକୁ ନିଜ ଉପରେ ଖୁସୀ ହୋଇ ବହନ କରି ନେଇପାରେ, ତାହାର ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୂପେ ଗୌରୀଭାଇ ମୋତେ ଏଠି ଅନେକ କିଛି ଜୟ କରିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅନେକ କିଛି ହଜମ କରିବାର ବାଟ ବତାଇ ଯାଇଚନ୍ତି । ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଏ, କିନ୍ତୁ ସେଥିଲାଗି ସଭାରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ବଡ଼ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେ— ପାଟି ଫିଟାଇବା ବେଳକୁ ଧାନ ଭାଙ୍ଗି ଗଲା-ପରି ଛବିଟି ଚହଲି ଗଲାପରି ମନେହୁଏ ।

୧୯ । ୩ । ୭୬

ଖାଲି ନିସ୍ପୃହର ହାତରେ ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ, ଭଗବାନ ବୋଲି କୌଣସି ସର୍ବନିୟନ୍ତା ଆଉ କୋଉଠି ଅବସ୍ଥିତ ରହି ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟକୁ ଟାଣିଟାଣି ନେଉଚନ୍ତି,— ଏପରି ଏକ ଅନିଶ୍ଚୟତା ମଧ୍ୟରେ ରହି କାତର ଭାବରେ ଜୀବନର ଦିନପରେ ଦିନ ଗଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ଭଗବାନ ଏଇଠି ମୋ' ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବିରାଜିତ ରହିଚନ୍ତି । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ରହି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଚନ୍ତି, ନାନାପ୍ରକାର ତାତ୍କାଳିକତାକୁ ହିଁ ଚରମ ବୋଲି ମାନି ନେବାକୁ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ସିଏ ଆପଣାର ନିସ୍ପୃହ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାଲାଗି ସତେ ଯେପରି କେତେ ସରାଗରେ ମୋ'ରି ଭିତରେ ଆସି ଅବସ୍ଥାନ କରୁଚନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କଲା ବେଳକୁ ମୋ'ର ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତଥା ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେପରି ଏଇଠି ଠୁଳ କରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଚି । ଏବଂ ସେଇଥି ସକାଶେ ଯେତେବେଳେ ବାହାରର କୌଣସି ଅବସ୍ଥା ମୋତେ ନିସ୍ପୃହ କିମ୍ବା ଅଦୃଷ୍ଟ ରୂପରେ ଦଉଡ଼ି ଧରି ଟାଣିବାର ପରାକ୍ରମ ଦେଖା-ଉଚି ସେତେବେଳେ ସେହି ଆପଣା ଭିତରେ ଯାଇ ମୁଁ ତା'ର ଆଘାତ ଅନୁଭବ କରୁଚି । ଇଏ ଆଉ କେତେଦିନ ଚାଲିବ, ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ କେତେ ଦିନ ଏକା-ଧାରରେ ଆପଣାର ଆକାଂକ୍ଷା ଓ କାତରତାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ହିନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଥିବ ?

ବେଳେ ବେଳେ ଏଇଗୁଡ଼ାକ ଖୁବ କ୍ଲାନ୍ତ ଲାଗୁଚି । ଆଖି ଆଗରୁ ସତେଅବା ବାଟ ସରିଗଲା ପରି ମନେହେଉଚି, ଜୀବନର ପୁସ୍ତକଟି ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଆସିଲାପରି ଲାଗୁଚି । ଏ ଦୁର୍ବିପାକ ଆଉ କେତେଦିନ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?

୭ । ୪ । ୭୬

ଯାହାର ଆପଣା ରୁଚି ଭଳି କୌଣସି ରୁଚି ରହିଚି, ସିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ରୁଚିକୁ ଯେ କେବଳ ସହିକରି ରହିବ ତାହା ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ରୁଚିକୁ ସିଏ ତାହାରି ରୁଚି ଭଳି ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଅନ୍ୟର ରୁଚିକୁ ବୁଝିବ, ତା' ଭଳି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଆପଣା ଆପଣାର କୌଣସି ନା କୌଣସି ରୁଚି ରହି-ଥିବାରୁ ଆମର ଏହି ସଂସାର ଓ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଜୀବନ ଅଧିକ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପାରୁଚି ବୋଲି ସେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବ । କିନ୍ତୁ ଯାହାର ରୁଚି ପ୍ରକୃତିରେ ଆପଣାର ରୁଚି ନୁହେଁ, କୌଣସି ଏକ ଅରୁଚି ବା ଅପରୁଚିରୁ ଖସି ପଳାଇବା ଲାଗି ବା ଆପଣା ଭିତରର କୌଣସି ଜ୍ୱର ବା ତାଡ଼ନାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭୁଲି-କରି ରହିବାକୁ ସିଏ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ରୁଚିକୁ ଆଦରିବାକୁ ଯାଇଚି, ହୁଏତ ସେହି ଅନ୍ୟର ରୁଚିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିବନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ସହି ପାରିବନାହିଁ । ଏବଂ, ଆପଣାର ରୁଚିକୁ ଆପଣାର ମୁହଁ ଲୁଚାଇବାର ଏକ ଛଳ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଅନ୍ୟର ରୁଚିରେ ବା କି ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବ ? ସଂସାରରେ ମଣିଷ ପାଖରେ ବସିଲାବେଳେ ମୁଁ ତା'ର ରୁଚି ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ । ଯାହାର ଆପଣାର ବୋଲି କୌଣସି ରୁଚି ନଥାଏ, ସିଏ ଜ୍ୱରଗୁଡ଼ାକୁ ରୁଚି କରି ସମ୍ଭାଳି ରଖିଥାଏ, ମୋତେ ତାକୁ ଖୁବ ଡ଼ର ମାଡ଼େ ।

୮ । ୪ । ୭୬

ଧର୍ମରେ ରୁଚି ରହିପାରେ, ସାହିତ୍ୟରେ ରୁଚି ରହିପାରେ, ସେବାରେ ରୁଚି ରହିପାରେ, ପୁଣି ଆଦର୍ଶରେ ରୁଚି ରହିପାରେ । ଆହୁରି ମୂଳେଇ କରି ଦେଖିଲେ, ମଣିଷଲାଗି ରୁଚି, ରହିପାରେ ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ରୁଚି ରହିପାରେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ରୁଚି ଆପଣାର ସ୍ୱାଭାବିକ ରୁଚି ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । ତେବେ ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ, ଆଦର୍ଶ ଓ ସେବା ଆଦିକୁ ନେଇ ସଂସାରରେ ହୁଏତ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ବାଦ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ, ପାରସ୍ପରିକ ଅସୂୟା ଓ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଆଉ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଶକ୍ତି ସରନ୍ତାନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆପେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ଅପଧର୍ମର କବଳରୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପଳାଇ ଯିବାପାଇଁ ଅଥବା ମୋ' ଭିତରେ ଏହି ଅପଧର୍ମର ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଚି, ବୋଲି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭୁଲି କରି ରହିବାପାଇଁ ଯଦି ମୁଁ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ଧର୍ମ ବା ଧାର୍ମିକତାକୁ ଆଦର କରି ବା ଆବୋରି କରି ରହିଥାଏ, ତେବେ ଅନ୍ୟର

ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଅସହିଷ୍ଣୁତା ବା ଅସୂୟାଟାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ଧର୍ମର ଖେଳରେ ଛକା ବସାଇବା ପରି ବିଚାରିବି । ଆପଣାର ଠାକୁର ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରୁଥିବା ବେଳେ ଆଉକିଏ ଆଉ କେଉଁ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଚି, ମୁଁ ସେହିସବୁ ଈର୍ଷା ଭିତରେ ଧକ୍କି ହୋଇ ରହିଥିବି । ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଗୋଟାଏ କଥା, ମାତ୍ର ଜୀବନ ଭିତରେ ଆପେ ଭିଆଉଥିବା ବା ଆପେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥିବା ଆଉ କେଉଁ ଅସୁନ୍ଦରତାକୁ ଘୋଡାଇ ରଖିବାଲାଗି ସାହିତ୍ୟ କରିବା ଆଉଗୋଟାଏ କଥା । ଆମର ଏଠି ସେବା, ସାହିତ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ନେଇ ଯେଉଁସବୁ ବାଦ ଲାଗି-ଥାଏ ଓ ଜୀବନଟା ପ୍ରତି ତଥା ଯୁଗଟା ପ୍ରତି ଯେଉଁ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉଥାଏ, ସେଥିରୁ ମନେ ହୁଏ, ଆମର ଏହିସବୁ ଅନୁଶୀଳନ ପଛରେ କେଉଁଠି ଏକ ଅସ୍ୱା-ଭାବିକତା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହି ନାହିଁ ତ ?

୯ । ୪ । ୭୬

ଆପଣାକୁ ଖୋଜି ପାଇବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ସତେ ଯେପରି କେତେ କ'ଣ ଖୋଜି ବୁଲୁଚି । ଆପଣାର ଆଶ୍ୱାସବାଣୀ ଶୁଣିବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ଗୁମରି ବୁଲୁଚି । ବାହାରେ ଯେତେବେଳେ ସବୁ ଦଉଡ଼ି ହରାଇ ବସିଲାପରି ଲାଗିଚି, ପାଦତଳର ଭୂଇଁଟା ଖସି ପଡ଼ିଲାପରି ଲାଗିଚି, ଭରସା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ସବୁ ଆକାଶ ଯେତେବେଳେ ଏକାବେଳେକେ ଖସି ପଡ଼ିଲାପରି ମନେ ହୋଇଚି, ସେତିକବେଳେ ମୁଁ କେତେଥର ଏହି ଭିତରେ ଠିକ୍ ଆପଣା ପାଖକୁ ହିଁ ଫେରି ଆସିଚି, ମୋ'ର ସକଳ ଭୂମି, ସକଳ ରଜ୍ଜୁ ଓ ସକଳ ଭରସାକୁ ଏକାଠି କରି ରଖିଥିବା ମୋ'ର ଅତି ବିଶ୍ୱାସର କାହାପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଚି ଏବଂ ତାହାରି ପାଖରୁ ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ାକୁ ପୁଣି ଫେରି ପାଇଚି, ଭରସା ପାଇଚି; ଭରସା ପାଇଚି ଓ ଭୂମି ମଧ୍ୟ ପାଇଚି । ଏବଂ ସେତିକ ପାଇବା ପରେ ମୁଁ ସାରା ସଂସାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଫେରି ପାଇଚି । କିନ୍ତୁ ଯାହାଠାରୁ ଏତେସବୁ ପାଇଚି, ମୁଁ ତା ପାଇଁ କ'ଣ ଆଣି ଦେଇଚି, ତା'ଲାଗି ମୁଁ କି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିଚି ? ଏସବୁର କୌଣସି ହିସାବ କରିବାକୁ ବି ବେଳେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । କାରଣ, ସେଠି ମୁଁ ଯେତେଯାହା ପାଇଚି ଓ ଆହୁରି ଯେତେଯାହା ପାଇବି ବୋଲି ଆଶା ରଖି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଚି, ତା' ସହିତ ମୋ'ର ଯତ୍କିଞ୍ଚିତ୍ ଦେବାର ପ୍ରକୃତରେ କି ତୁଳନା ହୋଇ ପାରିବ ? ଭିତରର ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ହୁଏତ ପ୍ରଧାନତଃ ଦେବାକୁ ହିଁ ସେଇଠି ସବୁ-ବେଳେ ସଜ ହୋଇ ବସିଥାଏ, ତାକୁ କିଛି ନଦେଲେ ବି ସେ ଦେଉଥାଏ ଏବଂ ଆପଣା ପାଖରେ କୌଣସି ହିସାବଖାତା ବି ରଖି ନଥାଏ !

୧୧ । ୫ । ୭୨

The Life Divine ର ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ପଣ୍ଡିଚେରୀରୁ ଆସି ସେଦିନ ପହଞ୍ଚିଲା । ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ଏକାଗ୍ର ହୋଇ ମୁଁ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ଆସିଥିଲି, ତାହାର ପ୍ରଥମ ଆଶୀର୍ବାଦ-ପୁଷ୍ପ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଏଇ କାମଟା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ନଥିଲେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ସମସ୍ତତକ କିପରି କଟାଇ ପାରିଥାନ୍ତି ? ହୁଏତ ଆପଣାର ସନ୍ତାପଗୁଡ଼ାକୁ ପାଗୁଳି କରି କରି ଦିନ କାଟିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଏପରି ଏକ ମହାନ୍ ଓ ମୋ’ଠାରୁ ଏତେବେଶୀ ଦାବୀ କରୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଟିଏ ପହଞ୍ଚି ଯାଇ ମୋ’ ସମସ୍ତର ଦାଉରୁ ମୋତେ ରକ୍ଷା କଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ ସମସ୍ତକୁ ମୋ’ର ସାଥୀରେ ପରିଣତ କରି ନେଲା । ପୁଣି ଏହି ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସମସ୍ତ ପାଇ ନଥିଲେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଏପରି ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ପାରିଥାନ୍ତା କି ? ଯଦି କଲେଜର ଧନ୍ଦା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ଯଦି ପ୍ରାୟ ଏକ ନିର୍ବାସିତ ବା ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ଜୀବନର ଏହି ଦୀର୍ଘଅବଧିର ମିଳି ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ଏଭଳି ଏକ ବରିଷ୍ଠ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୁଁ ତୁଲାଇ ପାରିଥାନ୍ତି କିପରି ? ତେଣୁ, ଯାହା ହେଲା, ବା ମୋ’ ଦ୍ୱାରା ହୋଇ ପାରିଲା, ତାହା ମୋ’ର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ହେଲା, ତଦ୍ୱାରା ମୋ’ର ମଙ୍ଗଳ ହିଁ ହେଲା, ମୋତେ ତାହା ବଡ଼ ସହାୟକ ହେଲା ।

୧୨ । ୫ । ୭୨

ଶଠ ମଣିଷ ହିଁ ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଶଠ ବୋଲି ବିଗ୍ଭର କରେ । ଯିଏ ଆଦୌ ସ୍ୱୈର କରୁଥାଏ, ହୁଏତ ସେଇ ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ସ୍ୱୈର ବୋଲି ଭାବିବାଲାଗି ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ । ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବୁଦ୍ଧିଆ ବୋଲି କହେ । ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ଦୁଷ୍ଟ ବୋଲି ଜାଣେ । ଆପଣାର Idiocyକୁ ହୁଏତ ବୁଝି ନପାରୁଥିବାର Idiot ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଝିଙ୍କିକିଙ୍କ କଥାରେ Idiot ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରି ବାହାରେ । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ଶଠ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ବୋଲି କହେ, ସେ କ’ଣ ନିଜକୁ ଶଠ ଓ ଦୁଷ୍ଟ ବୋଲି ଜାଣିଥାଏ ? ଅନ୍ୟକୁ Idiot କହୁଥିବା ମଣିଷ ଆପଣାର Idiocy ଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଣିଥାଏ କି ? ତା’ର ଅବଚେତନ ମନ ଅଥବା ସମଗ୍ରତର ମନରେ ସେ ହୁଏତ ଏସବୁ କଥା ବେଶ୍ ଜାଣିଥାଏ । ମାତ୍ର ତଥାପି ପୋଷାକୀ ମନଟାରେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ସାହସ ବି କରେନାହିଁ । କେବଳ ଏକ ଅପ-ସାହାସ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧଟାକୁ ଧରି ପକାଇଦିଏ ।

୧୭ । ୫ । ୭୬

ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ଏ ଦୁନିଆ ଆଉ ବିଶ୍ୱାସରେ ଚାଲୁନାହିଁ । ଆଗେ ଚାଲୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏବେ ମୋଟେ ଚାଲୁନାହିଁ । ସେମାନେ କହୁଚନ୍ତି, ତୁମେ ଯାହା-ଠାରୁ କିଛି ପାଇବ, କେବଳ ତାହାର ପାଖରେ ହିଁ କିଛି ଦେବ । ନହେଲେ, ଜୀବନର ବ୍ୟାପାରରେ ଖାଲି କ୍ଷତ ସହି ସହି ବିସ୍ମୟ ସରିବ । ମୁଁ ଅନେକଙ୍କ ଠାରୁ ଏ ଜୀବନରେ ଅନେକ କିଛି ପାଇଚି, ମାତ୍ର ପାଇବାର ହିସାବ ରଖି କେବେ କୋଉଠିହେଲେ କିଛି ଦେବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ହୁଏତ ଯୋଉଠି କିଛି ପାଇନାହିଁ, ସେଇଠି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦେଇଚି । ଏବଂ ଦେବାରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବୁଚି, ଏଠି ଏମାନେ ବୋକା ନା ମୁଁ ବୋକା ? ଏଇଟା ଏକାବେଳେକେ ସତକଥା ଯେ, ସଂସାରରେ ଏମାନେ ଯାହାସବୁ ପାଇଚନ୍ତି ବା ପାଇବା ପଛରେ ସ୍ୱର୍ଗ ରଖିଚନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ସ୍ୱର୍ଗଭୂମି ଭିତରେ ହୁଏତ କେବେ-ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ଦେଖିନାହିଁ । ଏବଂ ଏକଥା ବି ସମାନ ଭାବରେ ସତ ଯେ ମୁଁ ଯାହା ପାଇଚି, ଏମାନେ ତାହା ପାଇନାହାନ୍ତି ବା ପାଇବା ଲାଗି ମନ ବି ବଳାଇ ନାହାନ୍ତି । ଏମାନେ ଈର୍ଷା କରିଚନ୍ତି, ମୁଁ ଈର୍ଷା କରିନାହିଁ, ଏମାନେ ସତର୍କ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିଚନ୍ତି, ତେଣୁ ହୁଏତ କାହାରି ପାଖରେ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ପାରି-ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ସତର୍କ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ, କେତେଥର ଗୋଡ଼ ଖସାଇ ଦେଇଚି, ତଥାପି ଜୀବନରେ ଅବନ୍ଧୁ ହୋଇନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ଗତ ତିରିଶି ବର୍ଷ ଭିତରେ କୋଉଠି ହେଲେ ଅବନ୍ଧୁ ହୋଇନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି ଦେଖିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବି ମୁଁ ଅବନ୍ଧୁ ହୋଇନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ବୋକା ବୋଲି ଦେଖିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବି ଅବନ୍ଧୁ ହୋଇ-ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁପରି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଭଲଟାକୁ ହିଁ ଲୋଡ଼ିଚି, ଭଲଟା ସହିତ ମଇତ୍ର ବସିବାକୁ ଯାଇଚି ।

୨୯ । ୫ । ୭୬

କାଲି ମୂଳ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ରଚନାବଳୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେଟ୍‌ଟିକୁ ଧରି ଯେତେବେଳେ ଘରକୁ ଆସିଲି, ସେତେବେଳେ ଭାବିଲି ଏସବୁ ପଢ଼ିବାଲାଗି ମୋ'ର ଆହୁରି ଦଶବର୍ଷ ଆୟୁଷ ଦରକାର । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ନିଜ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଯୋଜନା ରହିଥିଲା, ତା'ଭିତରେ ସଚେତନ ଭାବରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ଅନ୍ତର୍ଗତ ନଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ତିରିଶି ଖଣ୍ଡ ଏହି ବିରାଟ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୋ'ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ଓ ବନ୍ଧୁପରି ମୋ'ଭିତରର ଜୀବନାଭିଳାଷକୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଜଣାଇବ, ଏକଥା ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେହେଲେ ଭାବି ନଥିଲି । କାଲି ପ୍ରଥମ କରି ଭାବିଲି । ଏବଂ, ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆପଣା ଲାଗି ଆହୁରି ଦଶବର୍ଷ ଆୟୁଷ ମାଗି

ମାଗିଲି । ଯିଏ ମୋ' ପାଇଁ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥସମ୍ପଦର ଅଧିକାର ଆଣିଦେଲେ, ତାଙ୍କରି ପାଖରୁ ଅଧିକା ଦଶବର୍ଷର ଆୟୁଷ ମାଗିଲି । ମଣିଷ ତା' ଜୀବନରେ ଅନେକ ମାଗେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନେକ ମନାସ କରେ । ମାତ୍ର, ଯେତକ ଲାଗି ନିଜେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ ବା ଯେତକ ଲାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିପାରେ, ସେ ସେତକ ପାଏ । ଏହି ସୃଷ୍ଟିକୁ ବୁଝି ମୁଁ ସଂସାରରେ କିଛି ପାଇଲିନାହିଁ ବୋଲି ଆତୁର ଅଭିଯୋଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଆଗ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଗଛଟିକୁ ଫଳାଇ ମୁଁ ଅନେକ କିଛି ପାଇଚି । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାବଳରେ ହିଁ ମୁଁ ଆଜି ମାଗୁଚି । ସେ ମୋତେ ଆହୁରି ଦଶବର୍ଷ ଆୟୁଷ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୩୦ । ୫ । ୭୬

ମୋ'ର roots ବା ଜୀବନମୂଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାଲାଗି ମୁଁ କେବେ ସର୍ବକୁ ଯାଏନାହିଁ । ମୋ'ର ଜାତି, ମୋ'ର ଦେଶ, ମୋ'ର ଧର୍ମ ଓ ମୋ'ର ଭେକ ଏବଂ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିବା ମଣ୍ଡଳି ଭିତରେ ମୁଁ ମୋ' roots ଅବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ମୋ'ର roots ମୋ' ଆପଣା ଭିତରେ ଥାଏ, ମୋ'ର ଟିପ ମୋ' ଆପଣା ଭିତରେ ଭଲେ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ, ମୁଁ ଯୋଉଠି ମନ ସେଠି ବିଚରଣ କରିବାକୁ ଯାଏ ପଛକେ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର rootsକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରେ, ସେଠାରେ ବି ମୁଁ ଭୂଇଁଉପରେ ଆପଣାର ଟିପ ରଖି ଠିଆ ହେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ମୋ'ର ଘର, ମୋ'ର ସଂସାର, ମୋ'ର ହୃଦୟ ଓ ମୋ'ର ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ାକରେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର roots କୁ ସତତ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ଘାଉଆ ହେଲାପରି ଆଦୌ କୁଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ନିଜର ଘାଆ କମ୍ପା ନିଜର ଶୂନ୍ୟତାଗୁଡ଼ାକୁ ଭୁଲି କୋଉ ସର୍ବରେ ବସି ଶାନ୍ତି ପାଇବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । ଭିତରେ ଡ଼ୋର ଲାଗିଥାଏ, ତେଣୁ ବାହାରେ ଡୋର ବାନ୍ଧିବାପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ବା ଆତୁରତାର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଭିତରେ ହିଁ ଚରାଚର ସହିତ ଖିଅ ଲାଗିଥାଏ, ତେଣୁ କାହା ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଖିଅ ବାନ୍ଧିବାପାଇଁ ତାକୁ ଅତିବହ୍ୱଳ ହୋଇ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ଏହି roots କଦାପି ଛୁଡ଼ିନଯାଉ, କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନର ଦାସ ନହେଉ । ଏହି ଅନୁରାଗ ସବୁଦିନ ରହିଥାଉ, ଭିତରର ଟିପ ଲାଗି ରହିଥାଉ ।

୩୧ । ୫ । ୭୬

କଟକର କୌଣସି ଏକ କଲେଜରେ କେତେଜଣ ଘରଭିତରେ ପଶି ବାକ୍ସ ଭାଙ୍ଗି ପରୀକ୍ଷାର ପ୍ରଶ୍ନମାନ ନେଇଗଲେ ଓ ସେହି କାରଣରୁ ପରୀକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକ

ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାଳପାଇ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା,—ଏହି ଖବରର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିବା ବେଳେ ସେଦିନ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଭାରି ପ୍ରସନ୍ନତା ଅନୁଭବ କରୁଥିବାର ଦେଖିଲି । ପନ୍ଦର କି କୋଡ଼ିଏ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ବି ଏହି ଘଟଣାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଘାତ ପାଉଥିବା ପରି ବା ସେମାନେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ଯେଉଁ କାରଖାନାଟାକୁ ଚଳାଇ ଆସୁଚନ୍ତି, ତାହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉପରେ ଯେ ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଆଞ୍ଚ ଆସିଲା, ସେକଥା ଭାବୁଥିଲା ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁନଥିଲା । କିମ୍ବା, ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦୁଇ ତିନିଜଣ ଏପରି ଥିଲେ, ଯେଉଁମାନେ କି ପ୍ରକୃତରେ ଆଘାତ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମତ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଧରା ପକାଇଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିଲେ, କେବଳ ଅସାମର୍ଥ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜକ ଏକ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହସ ହସି ଚୁପ୍ ରହି ଯାଉଥିଲେ । ଏବେ ପିଲାଏ ଅଧ୍ୟାପକ ମାନଙ୍କର ଧର୍ମକୁ ଆଚରଣ କରୁଚନ୍ତି ଅଥବା ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପିଲାଙ୍କର ଧର୍ମକୁ ଆଚରଣ କରୁଚନ୍ତି, ମୁଁ ସେଇଠି ବକା ପରି ଠିଆ ହୋଇ ମନେ ମନେ ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲି ।

୭ । ୭ । ୭୬

ଅନେକ ସମୟରେ ଆମକୁ ମଣିଷ ଗନ୍ଧାଉଚି । ପଇସା ବାସୁଚି, ପଦବୀ ବାସୁଚି, କ୍ଷମତା ବି ବାସୁଚି । ଆମର ଜୀବନରେ ପଇସା ଦରକାର, ପଦବୀ ଦରକାର ଓ କ୍ଷମତା ଦରକାର,—ଏକଥା ସବୁ ଯୁଗରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଉ କୌଣସି ମହତ୍ତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନ ଲାଗି ପଇସା ଦରକାର, ପଦବୀ ଦରକାର ବା କ୍ଷମତା ଦରକାର । ଏବେ ପଇସାଲାଗି ହିଁ ପଇସା ଦରକାର ହେଉଚି, ପଦବୀଲାଗି ହିଁ ପଦବୀକୁ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି, କ୍ଷମତାଲାଗି ହିଁ କ୍ଷମତାର ସେବନ କରାଯାଉଚି । ଅର୍ଥାତ୍, ପଇସା ବାସୁଚି, ପଦବୀ ବାସୁଚି ଓ କ୍ଷମତା ବାସୁଚି । ତେଣୁ ମଣିଷ ଗନ୍ଧାଉଚି । ଜୀବନରେ ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ବାସିବା କଥା, ତାହାର ବାସ ମିଳି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି କୌଣସି ବାସ ରହିଚି ବୋଲି ଏବେ ଅନେକଙ୍କୁ କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଲାଜ ମାଡ଼ୁଚି ବା ଡର ମାଡ଼ୁଚି । ଏବଂ, ଏହି ସ୍ଥିତିଟାକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ସ୍ଥିତି ବୋଲି କୁହାଯାଉଚି । ବାସ୍ତବବାଦ କହି ଏହାର କୀର୍ତ୍ତନ କରାଯାଉଚି । ସାହିତ୍ୟ, କଳା ଓ କବିତା ଅନେକ ସମୟରେ ଏଇଟାକୁ ବାସ୍ତବବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି କହୁଚନ୍ତି । ଏହି ଜୀବନ-ଗନ୍ଧାଇବାକୁ ନେଇ ଦର୍ଶନ କରାହେଉଚି, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବାହାରୁଚି । ପଣ୍ଡିତସଭାରେ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ବସି ତାହାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରାଯାଉଚି । ଏବଂ, ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ଗୁଣକ ଜାଗାରେ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି ଥୋଇଦେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଚି । ଏହାର ପରିଣାମ ଯେତିକି ବଢ଼ୁଚି, ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କ'ଣ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଲୁ ବୋଲି ସେଥିରୁ ଏକ ଆଶ୍ୱାସନା ମଧ୍ୟ ମିଳୁଚି । ଆମର ସାହିତ୍ୟ ଆଉ

କୌଣସି ବାସନାର ବାହକ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ଆଗକୁ କୌଣସି ବାଟ ବି ଦେଖାଉନାହିଁ ।

୧୦ । ୭ । ୭୬

ବାଟରେ ଦେଖା ହେଲାବେଳେ କାଲି ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାଲାଗି ସେମାନେ ତୁମକୁ ଡାକିନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ଉତ୍ତରରେ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲି; ମାତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନଟା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରକେ ମୋ'ର ଭିତରେ ଥାଇ ଯେପରି କିଏ ଏକ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ପରିଚିତ ମୁଦ୍ରାରେ ଗାଇ ଉଠିଲା; 'ଜଗତେ ଆନନ୍ଦଯଜ୍ଞେ ଆମାର୍ ନିମନ୍ତ୍ରନ୍' । ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଡକରା ନହେଲା ନାହିଁ ପଛକେ, ଏହି ଆନନ୍ଦଯଜ୍ଞ ଭିତରେ ଯେ ମୋ'ଲାଗି ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଡାକରା ରହିଚି, ମୁଁ ଯେପରି ସତତ ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ! ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବସି ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସେହି ଆନନ୍ଦଯଜ୍ଞକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ମାତ୍ର ସେଇଟା ସମ୍ମିଳନୀ ଉପରେ ବା ସମ୍ମିଳନୀର ଆବାହକ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେତେ ନିର୍ଭର ନକରେ ମୋ' ନିଜ ଉପରେ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଗୁଣ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ସେପରି ସ୍ଥଳରେ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବସି ମୁଁ ନିଜେ ଧନ୍ୟ ହେଲି ବୋଲି ଏକ ତୁଚ୍ଛା ଅହମିକା ଭିତରେ ନାଚି କୁଦି ବୁଲିଲାପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ସମ୍ମିଳନୀଟା ସତେଅବା ଏକ ଆନନ୍ଦତୀର୍ଥ ପରି ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ ସମ୍ମିଳନୀକୁ ମୋ'ର ଲାଳସା ନାହିଁ, ଈର୍ଷା ବି ନାହିଁ । ବା, ଏହି ସଂସାରରେ ଏକ ସଂଶୟବାଦୀ ଡାୟୋଜିନସ୍ ହୋଇ ମୁଁ ଏଠି ସକଳ ସମ୍ମିଳନୀରୁ ଆପଣାକୁ ବହିଷ୍କୃତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେନାହିଁ । ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଆନନ୍ଦଯଜ୍ଞ ତୁଲ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେ, ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ କୌଣସି ଅବସର ବା ସମ୍ମିଳନୀର କାନ୍ଥି ଭିତରେ କଳି ରଖିବାକୁ ଚାହେନାହିଁ ।

୧୨ । ୭ । ୭୬

ଏଇଟା ମାଗି ସେଇଟା ମାଗି ଜୀବନ ଗଲା, ତଥାପି କେତେବେଳେ ହେଲେ କିଛି ପାଇଲିନାହିଁ । ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର, ଉଦ୍ଧାର କର ବୋଲି ଏଡ଼େ ଡ଼କା ପାରି ଡ଼ାକିଲି, ତଥାପି ଉଧୁରି ପାରିଲିନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ବୋଲି ସ୍ତୁତି ପକାଇ ଆପଣାର ଆତୁରତାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କେତେ କେତେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲି, ତଥାପି ଆପଣାର ଏହି ଆତୁର ଭେକର ମଳଗୁଡ଼ାକୁ ଛୁଡ଼ି ପାରିଲିନାହିଁ । ଯାହା ପାଇଲି, କେବଳ ତାଙ୍କର ପ୍ରସାଦରୁ ପାଇଲି । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ମାଗିଲି ବୋଲି ମୋତେ ମିଳିଲାନାହିଁ, ସିଏ ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା କଲେ, କେବଳ ସେତିକବେଳେ ହିଁ ମିଳିଲା । ଆଉ ମାଗିବିନାହିଁ, ଆଉ କାନ୍ଦିବିନାହିଁ, ଆଉ ଡ଼'କ ପକାଇବି ନାହିଁ ।

କେବଳ ଦୁଆର ଖୋଲି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ବସି ରହିଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କର ଉପବନର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ କାନଟି ପାରିଦେଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବ । ସିଏ ଦେବେ, ସିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିବେ, ସିଏ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବେ, ସେଇ ସମ୍ପଦବାନ୍ କରି ରଖିବେ, । ତାଙ୍କୁ ଗର୍ବଗଞ୍ଜନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଆଜି ଲାଗୁଚି, ସିଏ କେବଳ ବୈଭବର ଗର୍ବଗଞ୍ଜନ କରନ୍ତିନାହିଁ, କେବଳ ଦୁଷ୍ଟ ବା ଗର୍ବିର ଗର୍ବ ଗଞ୍ଜନ କରନ୍ତି-ନାହିଁ, ସିଏ ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତର ଗର୍ବକୁ ମଧ୍ୟ ଗଞ୍ଜନ କରନ୍ତି । ମାଗିବାର, ଡକା ପାରି ହୁରି ପକାଇବାର ଗର୍ବକୁ ଗଞ୍ଜନ କରନ୍ତି, ଆତୁରତାର ଗର୍ବକୁ ଗଞ୍ଜନ କରନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ବି ସେ ସେଇଗୁଡ଼ାକର ଆଣ୍ଠୁକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଯାଆନ୍ତୁ, ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରନ୍ତୁ । ମୋତେ ଯୋଉଠି ଖଟାଇବାର ଖଟାନ୍ତୁ, ଯୋଉଠୁ ହଟାଇବାର ବି ହଟାନ୍ତୁ ।

୧୪ । ୭ । ୭୬

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ଆମର ଏହି ରାଜ୍ୟଶାସନର ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ-ଚନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରି ପାରିବେନାହିଁ ଏବଂ ଆପଣା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ନାନା ସମସ୍ୟା ଓ ସନ୍ତପ୍ତତାକୁ ଆପାତତଃ କେତେବର୍ଷ ଲାଗି postponed କରି ରଖିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଟାଳି ଦେବାକୁ ହିଁ କଶ୍ଚିତ୍ ସମର୍ଥ ହେବେ । ଏମାନେ ଏ ରାଜ୍ୟର ଭୋକ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିବେନାହିଁ, ବନ୍ୟା ଓ ବାତ୍ୟାରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷର ଦୁଃଖ ଘୁଞ୍ଚାଇ ପାରିବେ-ନାହିଁ । ଏମାନେ ଶାସନ ନାମରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବା ନାନା ଅଶାସନ ବା ଶାସନ ହୀନତାର ଗୁହାଳକୁ ସଫା କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଏମାନେ କ୍ରମେ ଏହି ଗୁହାଳର ଗୋଟାଏ ଅଂଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବେ, ଏହି ଗୁହାଳ ଭିତରେ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଓ ବଡ଼ ବୋଲି ପୂଜା ପାଇବେ, ଏହି ଗୁହାଳ ଭିତରେ ହିଁ ଏମାନଙ୍କର ତୋଷାମଦ କରାହେବ ଓ ଏମାନେ ତାହାରି ଭିତରେ ଯେତେ ମଇଳା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପୋଷ ମାନି ରହିବେ । ଏମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ବଦଳାଇ ପାରିବେନାହିଁ । ଏମାନେ ବିପ୍ଳବ କରିବେନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ନିଷ୍ଫଳତା ଗୁଡ଼ାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସବୁଠିଁ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି ହେବ, ତାହାହିଁ ବିପ୍ଳବର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ । ବିପ୍ଳବର ନେତୃତ୍ୱ ଦେବ, ବିପ୍ଳବକୁ ପାଖେଇ ଆଣିବ ।

୧୭ । ୭ । ୭୬

ସଂସାର ପାଖରେ କେତେ ଠିକିଲି, କେତେ ହଟିଲି ଓ କେତେ ହାରିଲି ତଥାପି ସଂସାରକୁ ବାହାରିଯାଇ ଆଉ କୌଣସି ପରମପଦ ବା ଅଭୟପଦର ଆଶ୍ରୟକୁ ପଳାଇ ଯିବାଲାଗି ଆଜେଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ସଂସାର ପାଖରୁ କେତେ

ମାଡ଼ ଖାଇଲି, କେତେ ଦଶା ପାଇଲି, ତଥାପି, ସଂସାରକୁ ଖରାପ ବୋଲି କହିବାଲାଗି ମୋ'ର ମନ ବଳିଲାନାହିଁ । ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ହିଁ ଅଭୟପଦ ଖୋଜି ବୁଲିଲି, ପରମପଦକୁ ଏଇଠି ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଲି । ମଣିଷଠାରୁ ପଳାଇ ଯିବାର ଅର୍ଥ ଆପଣାଠାରୁ ପଳାଇଯିବା । କିନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଥିବା ପରି କ'ଣ ଦେଖିଲି କେଜାଣି, ଏହି ସଂସାରଟାଯାକ ଖାଲି ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ହିଁ ମନେହେଲା । ଆପଣା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ବନ୍ଧନଗୁଡ଼ାକୁ ତେଣିକି ଆଉ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାରି ଓ ତେଣୁ ଏକାନ୍ତ ଦୁର୍ବହ ବୋଲି ମନେ ହେଲାନାହିଁ । ମୋ'ର ଭିତରେ ତ କେତେ ନା କେତେ ଖରାପ ରହିଛି, କାହିଁ ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ତ ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ ! ଓଲଟି ଆପଣାର ଅନୁପାଦେୟ ଓ ଅସୁନ୍ଦର ଗୁଡ଼ାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅନ୍ତରାଳ କରି ରଖି ଆପଣାର ଗୁଣ ଓ ଗୌରବଗୁଡ଼ାକର ହିଁ ଅନୁଶୀଳନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅପର ଭିତରେ ଅବଗୁଣ ଦେଖି ମୁଁ ତାକୁ ବର୍ଜନ କରିବି କାହିଁକି ? ତା' ଭିତରେ ମୁଁ ତଥାପି ଅନୁରାଗପଥ ଖୋଜି ବାହାରିବି, ସେଇ ବାଟ ଧରି ତା'ପାଖକୁ ଯିବି, ତାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବି । ଏହି ବାଟରେ ଯାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାରରେ ବୈରାଗୀ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ମଣିଷ ପିତା ଲାଗିବାର ବି ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

୧ । ୭ । ୭୨

ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବିପ୍ଳବ କରି ବାହାରିଥିଲେ, ବିପ୍ଳବ କରିବାଲାଗି ଆଣ୍ଠୁ ବାନ୍ଧିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବିପ୍ଳବ କରିବାକୁ ଯାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ବିପ୍ଳବ କରିବାର ଶପଥକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାର କାମନା ପୂରଣ ଭିତରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ କରି ରଖିଲେ । ଶାସନର କ୍ରୂର କ୍ଷମତା ଆଗରେ ଲୋକଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାକୁ ହିଁ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ଶାସନକ୍ଷମତାକୁ ହସ୍ତଗତ କରିବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ବିପ୍ଳବ ହେବ ବୋଲି ଆପଣାକୁ ତଥା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବାଟାକୁ ସୁଖକର ବୋଲି ମଣିଲେ । କ୍ଷମତା ହାସଲ କଲେ ସଂସାରରେ କେଉଁଠି ବିପ୍ଳବ ହୁଏନାହିଁ, ଏକଥା ହୁଏତ ଜାଣିଶୁଣି ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ସେହି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ପୁନରାବୃତ୍ତି ଭିତରେ ଲାଗି ରହିବାର ରହସ୍ୟ ଲଗାଇଦେଲେ । ବିପ୍ଳବ ହୋଇପାରିବ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ବିପ୍ଳବରେ ଏକ ସକ୍ରିୟ ନିମିତ୍ତରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିବି, ଭିତରୁ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟା କୌଣସି କାରଣରୁ ଊଣା ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସାଧାରଣତଃ ମଣିଷ କ୍ଷମତାରେ ବସିଲେ ଯାଇ ବିପ୍ଳବ କରିପାରିବ ବୋଲି ମିଛ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଓ ମିଛ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ମାତ୍ର, ଯିଏ ଯାହା ହେଉ ପଛକେ,

ଏମାନେ ଯାହାକଲେ, ତଦ୍ଵାରା ବିପ୍ଳବର ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଲା; କ୍ଷମତାକୁ ନେଇ ସେହି ପୁରୁଣା ଦମ୍ଭପ୍ରହସନ ଗୁଡ଼ାକୁ ଜାରି ରଖିବାର ଆଣ୍ଠଟାର ହିଁ ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେଲା । ମଣିଷର ଶକ୍ତି ଅପମାନିତ ହୋଇ ରହିଲା; କ୍ଷମତାଦ୍ଵାରା ହିଁ ସବୁ ହୋଇପାରିବ, ଏହିପରି ଏକ ଭ୍ରମକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖି ଦିଆଗଲା ।

୮ । ୭ । ୭୨

ଆମାରେ କେ. ନିବି ଭାଇ ସଁପିତେ ଚାଇ ଆପନାରେ ! ମୋତେ ଯିଏ ନେବାକୁ ରାଜି ହେବ, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣାକୁ ତାହାର ଲାଗି ବା ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାକୁ ରାଜି ଅଛି । ଆପଣାକୁ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁଠି ସମର୍ପଣ କରିଦେବା କଥା, ସେଠାରେ ମୁଁ ଆପଣାମୁଁ ସମର୍ପଣ କରି ସାରିଲଣି, ମୋ'ର ସମସ୍ତ ସକ:ଲକୁ ମୁଁ ସେହି ଅନ୍ତରତମ ଆତ୍ମସୂର୍ଯ୍ୟ ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରି ସାରିଲଣି, ମୋ'ର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ସେହି ଶକ୍ତିରୂପିଣୀ ଜନନୀ ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇ ସାରିଲଣି । ମୋତେ କେହି ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ, ବିପଦରୁ ତ୍ରାଣ କରି ରଖନ୍ତୁ ବୋଲି ଆଉ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ଆପେ ନିରାପଦ ରହିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆଉ ମୋ' ଧର୍ମ ଭକ୍ତିର ସାରମତଲବ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ହାତରେ ଯେଉଁ ଅନୁମତି ପତ୍ର ପାଇଲେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ସବୁଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରିହୁଏ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଅନୁମତିପତ୍ର ମୋ'ର ହାତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ତେଣୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୟ ନାହିଁ । କ୍ଷେତ୍ର ବାଛିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବେଳ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ କ୍ଷେତ୍ରର ଆଉ ଗୋଟାଏ କ୍ଷେତ୍ର ସହିତ ତୁଳନା କରିବାର ବି ବେଳ ନାହିଁ । ଅସଲ ସମର୍ପଣ ଯେତେବେଳେ ହୋଇସାରିଛି, ଯେତେବେଳେ ଭିତରୁ ଅସଲ ପ୍ରଭୁଙ୍କର sanction ମିଳିସାରିଛି, ସେତେବେଳେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆପଣାର ବା ଖାସ୍ ନିଜର ବୋଲି କହି ସେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ନିଜର ନୁହେଁ ବୋଲି କହିବା ଅବାନ୍ତର ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି । ମୁଁ ସବୁଠାରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପି ଦେଇ ପାରିବି, ସବୁଠି ଉତୁରିଯାଇ ପାରିବି ଓ ସବୁଠି ତାଙ୍କର କାମ ନିଶ୍ଚୟ କରିପାରିବି ବୋଲି ମନେହେଉଛି ।

୧୪ । ୭ । ୭୨

ଆପଣାର ଧର୍ମରେ ବାଟ ଚାଲିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରହିଛି, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମୋ'ର ଜୀବନର ଧର୍ମ କହିଲେ ମୁଁ ଏତିକି କଥାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବୋଲି ମାନିଛି, ଧାରଣ ବୋଲି ବି ମାନିଛି । ହଁ, ଆପେ ଫୁଟିବା ଲାଗି ମୋ'ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରହିଛି; ମାତ୍ର ବଗିଚାଟାକୁ ମୋ'ର ବୋଲି କହିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ, ନିଜର ଠାକୁରଙ୍କୁ ସଜାଇବା ଲାଗି ବଗିଚାଯାକର ଫୁଲ ଓ କଢ଼କୁ ଦୁହିଁ ଆଣିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି, ମାତ୍ର ଆପଣା ଭକ୍ତିର

ଦୁଆରବନ୍ଧ ପାଖରେ କାହାର ମଥାକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଆଣି ନୁଆଁଇବା ସକାଶେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଏତକ ଅଧିକାର ଅଛି ବୋଲି ସେତକ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଯଦି ନିଜେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଫୁଟି ଉଠିବାର ଅଭିଳାଷଟିକୁ ହିଁ ନିଜର ଜୀବନାଭିଳାଷ କରି ରଖିଥିବି, ତେବେ ଆଉଗୋଟିଏ କାହା ଭିତରେ ସେହି ଅଭିଳାଷ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଈର୍ଷା କରିବି ନାହିଁ, ମୁଁ ସତେଅବା ଜଣେ ସମାନଧର୍ମୀ ସାଥୀ ପାଇଲି ପରି ଅନୁଭବ କରିବି ମୋ'ର ଆପଣାର ଯାତ୍ରାଟି ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବି । ମୁଁ ଆହୁରି ଉତ୍ସାହିତ ହେବି, ଆହୁରି ଶ୍ରଦ୍ଧାନ୍ୱିତ ହେବି ।

୨୯ । ୮ । ୭୬

ମୋ'ର ଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଭାରି ଖରାପ ପଡ଼ିଚନ୍ତି । କିଏ ସପ୍ତମ ସ୍ଥାନରେ ଅଛନ୍ତି, ଆଉ କିଏ ଅଷ୍ଟମ ସ୍ଥାନରେ ଅଛନ୍ତି, ପୁଣି ଆଉ କିଏ ଏକାବେଳେକେ ଯାଇ ଏକାଦଶ ସ୍ଥାନରେ ରହିଚନ୍ତି । ମୋ'ର ଆପଣାର ମଣିଷମାନେ ସେଥିଲାଗି ଭାରି ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋ' ଲାଗି କେବଳ ଶୁଭ ହିଁ ମନାସୁଚନ୍ତି, ତେଣୁ ଗ୍ରହଜନିତ ଅଶୁଭଗୁଡ଼ାକର ଅତି ଆଶଙ୍କାରେ ଭାରି ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ି ରହିଚନ୍ତି । ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରହମାନେ ବେଳେବେଳେ ଦୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଅତି ବେଶୀ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଆହୁରି ସତକଥା କହିଲେ, ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କି ଅବିଶ୍ୱାସ କିଛି କରିପାରେ ନାହିଁ । ଜ୍ୟୋତିଷର ଗଣନାରୁ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନର ଗଣନା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଏସବୁଥିରେ ଭାରି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେଇମାନେ ହିଁ ଗ୍ରହଶାନ୍ତି ଲାଗି ଗ୍ରହଜନିତ ଅଶାନ୍ତିର ଅନୁପାତରେ ନାନା ପ୍ରତିକାରର ବରାଦି କରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଭାବେ ଓ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ମନାସି କରିଥାଏ । ମୁଁ କହେ, ମୋ'ର ଗ୍ରହମାନେ ମୋ' ଲାଗି ଯେତେ ଖରାପ ପଡ଼ନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୋ'ର ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି କେବେହେଲେ ଖରାପ ନହେଉ । ମୋ'ର ମୂଳ ଆଗ୍ରହ ଗୁଡ଼ାକରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ନପଶୁ, ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ନପଶୁ, ଅସୂୟା ନପଶୁ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦି ବାହୁନିବାର ଅପବୃତ୍ତି ନପଶୁ । ଗ୍ରହମାନେ ଆଜି ଖରାପ ପଡ଼ିଚନ୍ତି, କାଲିକି ଭଲ ହୋଇଯିବେ; ଆଜି ଅପ୍ରସନ୍ନ ଅଛନ୍ତି, କାଲି ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ତା' ବୋଲି ମୋ'ର ମୁହୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହେବାକୁ ଯିବ କାହିଁକି, ମୋ'ର ଆଗ୍ରହରେ ଅସୂୟା ପଶିବ କାହିଁକି ?

୩୦ । ୮ । ୭୬

ଦିନଯାକ ମୁଁ ଏଠି କେତେ କ'ଣ ନକରୁଚି ! ମୋ'ର ଗୋଟିଏ ଦିନର ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାୟ ଯେକୌଣସି ଦିନର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବିଷୟରେ ଯିଏ ଶୁଣିବସିବ, ସିଏ

ହୁଏତ ନହସି ରହିପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପୁଅକୁ ହଗାଉଛି, ଗାଧୋଇ ଦେଉଛି, ଖୁଆଉଛି ଏବଂ ରୋଷେଇଘରେ ଯାଇ ଭାତତରକାରି ରାନ୍ଧୁଛି । ଲୁଗା କାଚୁଛି, ବିଛଣା କରୁଛି, ବିଛଣା ଉଠାଉଛି । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବାସନ ମାଜିଦେଉଛି । ଠାକୁରଙ୍କ ଲାଗି ଫୁଲ ତୋଳୁଛି, ଘର ଓଳାଉଛି, ଠାକୁରଙ୍କୁ ଫୁଲ ଦେଉଛି;—ତା' ସହିତ ବଜାର କରୁଛି, କୋଇଲା ଆଣି ଦେଉଛି, ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ଘରଧନ୍ଦାରେ ବୁଲୁଛି । ତା'ଛଡ଼ା ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରୁଛି, ପତ୍ରିକା ଲାଗି ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ଲେଖୁଛି । ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦନା ଲାଗି ଲେଖା ସଂଗ୍ରହ କରୁଛି ଓ ଲେଖା ସଜାଇ ଦେଉଛି । ଏହି ସବୁତକ କରିବା ବେଳକୁ ମୁଁ ତଥାପି ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସିଲେ ମଣିଷ ଯେପରି ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇପଡ଼େ, କଦାପି ସେପରି ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ସେଇ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ରହିଛି । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିଛି, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଶ୍ରଦ୍ଧାଆନରେ ରହିଛି, ଜୀବନ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୂଳ ହୋଇ ରହିଛି, ବିଶ୍ୱାସମୂଳ ହୋଇ ରହିଛି ।

୨୪ । ୮ । ୭୬

ଏକାବେଳେକେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ role play କରୁକରୁ ମୁଁ ବି ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁନାହିଁ ତ ? ଆଧୁନିକ ମଣିଷ କୁଆଡ଼େ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ role play କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି ବୋଲି ଆପଣା ଭିତରେ ବଡ଼ ଛନ୍ନଛତ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ବୋଲି ମଣିଷର ବୃତ୍ତି ଓ ଅପବୃତ୍ତି ଗୁଡ଼ାକର କଳନା କରୁଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ କହୁଚନ୍ତି । ଆଲ୍‌ଡ଼ସ୍ ହକ୍‌ସଲେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏହାକୁ Bovarism ବୋଲି କହିଥିଲେ । କାହିଁ, ମୋ' ଭିତରେ କୋଉଠି କିଛି ତାର ଛିଣ୍ଡିଯାଇଛି ବୋଲି ତ ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ ! ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯେଉଁଠି ରହିବା କଥା, ଠିକ୍ ସେଇଠି ରହିଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଶ୍ରଦ୍ଧାସ୍ଥାନରେ ରହିଛି ଓ ସେଇଠୁ ଥାଇ ଯାବତୀୟ ସ୍ଥାନକୁ ଓ ଯାବତୀୟ ଅବସରର ମଧ୍ୟକୁ ବିତରିତ ହୋଇଯାଉଛି । ମୁଁ ଯାହାକିଛି କରୁଛି, ତାକୁ କେବଳ ମୁଁହିଁ କରୁଛି, ମୋ' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ଯେଉଁ ମୁଁ ରହିଛି, ସେଇ କରୁଛି । ସେଇ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି, ସେଇ ପ୍ରେରିତ ହେଉଛି, ସେଇ ଶୋଷ ଜନ୍ମାଉଛି, ପୁଣି ସେଇ ଆଣି ପାଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ସେଇ ଗୋଟାଏ ମୁଁ ଏହି ସବୁଯାକ role play କରୁଛି । ଏହି role ଗୁଡ଼ାକ ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଘାତ ଜନ୍ମାଇ ତାହାର ଭିତରେ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଖାଇ ଯାଉନାହାନ୍ତି । ଏହିଭଳି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରି ଆପଣାର ସ୍ୱତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ଆନରେ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିବାରେ ଆଉ ଭୟ କ'ଣ, ଏଥିରେ ଲଜ୍ଜା ବା କ'ଣ ?

୫ । ୯ । ୭୬

ମୋତେ ଚିରା ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲାଜ ଲାଗେନାହିଁ, ମଇଳା ପିନ୍ଧିବାକୁ ବି ଲାଜ ଲାଗେନାହିଁ । ଚିରା ପିନ୍ଧି ଯେ ଅପର ଅନେକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଆକର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ତାହା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମଇଳା ପିନ୍ଧିବାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ବୋଲି ଯେ ମଇଳା ପିନ୍ଧିଲେ ମୋତେ ଲାଜ ଲାଗେନାହିଁ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଏ ଦେଶର ଶହେରେ ନବେ ମଣିଷ ମଇଳା ପିନ୍ଧିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚନ୍ତି, ଚିରା ପିନ୍ଧିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚନ୍ତି । ଏବଂ, ଯେଉଁ ଅଳପଆଖିଆ ଭଦ୍ରଲୋକମାନେ ଏହାରି ଭିତରେ ସଫା ଛଇଛାଳ ପିନ୍ଧି ତାହାକୁ ହିଁ ସଭ୍ୟତା ଓ ଶୋଭା ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି, ମୋ'ର ଆପଣା ଜୀବନରେ ସେଇମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହିଁ ମୋତେ ଚିରା ବା ମଇଳା ପିନ୍ଧିଲେ ଆଦୌ ଖରାପ ଲାଗେ-ନାହିଁ ! ଏତେ ମଣିଷ ଚିରା ଓ ମଇଳାକୁ ହିଁ ଆଦର ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା ବେଳେ ଆପେ ଦଶଗୁଣ ମଣ୍ଡନରେ ପୋଷାକସ୍ଥ ହୋଇ ବାହାରିବାକୁ ହିଁ ଏଠି ପ୍ରକୃତ ଭଦ୍ରଲୋକ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ 'ଲାଜମାଡ଼ୁ ଥାନ୍ତା ବୋଲି ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଅନୁଭବ କରେ । ଅନ୍ତତଃ ମୋତେ ସେପରି କରିବାକୁ ଭିତରୁ ଲାଜ ମାଡ଼େ । ଭିତରୁ ଲାଜମାଡ଼େ, ତେଣୁ ଆଉ ପୋଷାକୀ ଲାଜଟା ଛାଡ଼ି ପଳାଏ; ମୁଁ ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରେ ।

୧୪ । ୧୬ । ୭୬

କର୍ମର ଫଳରେ ମୋ'ର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର କର୍ମଜନିତ ଆନନ୍ଦରେ ମୋ'ର ସବୁଦିନ ଅଧିକାର ରହିଚି । ସେହି ଆନନ୍ଦଟିକୁ ଲାଭ କରିବାର ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ମୁଁ କେତେବେଳେ କର୍ମ କରେନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର କର୍ମ କରିବାଦ୍ୱାରା ମୋତେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦଟି ମିଳିଯାଏ, ତାହାକୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ଉପଭୋଗ କରେ । ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ କର୍ମ କରିବାରେ କର୍ମର ଫଳ ପାଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ, ଆପଣାର କର୍ମ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ପାଇ-ଗଲାପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଆପଣାର ସହଯୋଗୀ ହିସାବରେ, ଆପଣାର ସଖା ହିସାବରେ ଓ ପରମାତ୍ମୀୟ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ ପାଇଗଲାପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ମୋ'ର କର୍ମ ମୋତେ ମାଡ଼ି ପଡ଼େନାହିଁ, ଆପଣା ଉପରେ ମୋ'ର କର୍ମ କେବେହେଲେ ଲଦିହୋଇ ବସିଥିଲା ପରି ଲାଗେନାହିଁ, କର୍ମମସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତତାପରେ ସେଥିଲାଗି କର୍ମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସରଟିର ଉପଭୋଗ କରିବାଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ ହନ୍ତସନ୍ତ ହୋଇ କୁଆଡେ ଧାଇଁ ଯାଏନାହିଁ । କର୍ମରେ କର୍ମଜନିତ ଏକ ଆନନ୍ଦ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ କୌଣସି ବହିରୁ ଶିଖିନାହିଁ, ମୁଁ ଏଇଟିକୁ କର୍ମ କରୁ

କରୁ ଶିଖିଛି । ଆପଣାକୁ ସ୍ୱନିର୍ବାଚିତ କର୍ମଲାଗି ସମର୍ପିତ କରି ରଖି ହିଁ ମୁଁ ତାହା ଶିଖିଛି । କେବଳ ଯନ୍ତ୍ର ପରି କାମ କରୁଥିଲେ ମୁଁ ତାହା ଶିଖି ପାରିନଥାନ୍ତି ବା ସେହି ଆନନ୍ଦଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଲଭ କରି ପାରିନଥାନ୍ତି । ନମିତ୍ତରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିଥିବାରୁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

୧୯୭୩

୨୯ । ୧ । ୭୩

ଗୋଟାଏ କଥାକୁ ଭଲ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ, ତଥାକଥିତ ଅଭଲ ବା ଖରାପ କଥାଲାଗି ଯେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହୁଏ, ସେକଥା ଆଦୌ ସତ ନୁହେଁ । କୌଣସି କାରଣରୁ, ମୁଁ ଯାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି, ସେଇଟାକୁ ହିଁ ଭଲ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ମୋହରେ ପଡ଼ିଗଲେ ହିଁ ସେଇଟାକୁ ଛାଡ଼ି ବାକି ସବୁ କଥା ଲାଗି ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଆପେ ଆପେ ଆସେ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେବାକୁ ହିଁ ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଭଲର ଅନୁଶୀଳନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଭଲକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଅନୁରାଗୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ସେ ଅନ୍ୟର ଅନୁରାଗକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝୁଥାଏ । ଆଦର୍ଶବାନ୍ ପୁରୁଷ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶବତ୍ତାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରେ । ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ପରମ ମର୍ମକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷ ମୂର୍ତ୍ତିଭିତରେ ଭେଦବିଗ୍ରହ କରି ପାରେନାହିଁ । ସେ ଆଉଜଣକର ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମର୍ମର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ତେଣୁ, ଅସହିଷ୍ଣୁତା କୁଆଡ଼ୁ ଆସନ୍ତା ? ଆମଭିତରୁ ଅନେକେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଯାହା ଗୋଟାଏ ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ଭଲ ବୋଲି କହି ଆଣ୍ଠି କରି ବସିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୁଅନ୍ତି । ଆପଣାର କିଛି ନ ପାଇଥିବାର ଖେଦକୁ ପାଶୋରି ରହିବାଲାଗି ସେମାନେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେବାଟାକୁ ଉତ୍ତପ୍ରେରକ ପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଆତ୍ମରକ୍ଷାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନିନଅନ୍ତି । ଆତ୍ମ-ଉନ୍ମୋଚନରୁ ଆପଣାକୁ ନିବୃତ୍ତ କରି ରଖନ୍ତି, ସଂସାରରେ ଅନେକ ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ସେମାନେ ବାଇଗି ହୋଇ ରହନ୍ତି ।

୭ । ୭ । ୭୩

ଯାହାର ବଗିଚାଟିଏ ଅଛି, ସିଏ ନିଜେ ମାଳି ହୋଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଗଛକୁ ବଢ଼ାଇବା ଉଚିତ ଗଛର ଯତ୍ନ ନେବା ଉଚିତ, ଗଛରେ ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟାଇବାରେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା

ଉଚିତ । ସଂସାରରେ ଅନେକ ବଗିଚାବାଲା ବାବୁ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି; ସେମାନେ ବଗିଚାର ଯତ୍ନ ନଅନ୍ତିନାହିଁ, ବଗିଚାଟିର ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି । ମାଟି ଆଉଜଣେ ହାଣେ, ଯତ୍ନ ଆଉଜଣେ କରେ, ସବାଗ ଆଉଜଣେ ଦିଏ, ଭଲ ଆଉଜଣେ ପାଏ । ସେମାନେ କେବଳ ଭୋଗ କରନ୍ତି, ଉପଭୋଗ କରନ୍ତି, ସକଳ ସମର୍ପଣରୁ ଏବଂ ତେଣୁ ସକଳ ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭବରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ମାଳି କହିଲେ ଜଣେ ମୂଲିଆକୁ ବୁଝାଏ । ଏହିପରି ଏକ ମାଳି ବାବୁଙ୍କ ବଗିଚାରେ କାମ କରେ, ବାବୁଙ୍କର ମୂଲ ଖଟେ, ଫରମାସ ଅନୁସାରେ ଫୁଲ ଫୁଟାଏ । ତଥାପି, ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଭଲ ବଗିଚାଟିଏ ଦେଖେ, ସେଠି ମାଳିଟି ପାଖରେ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ପ୍ରଣାମ କରି ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସେହି ମାଳି ବାହାରେ ମୂଲିଆ ପରି ଦିଶୁଥିବ. ବାହାରେ ବାବୁଙ୍କର ସେବାସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ; କିନ୍ତୁ ତା' ଭିତରେ କେଉଁଠି ସ୍ନେହସ୍ନିଗ୍ଧ ସ୍ରଷ୍ଟାଗୀ ଓ ସମର୍ପଣ-ଅନୁରାଗୀ ମଣିଷଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ସେ ବଗିଚାଟିକୁ ଏପରି ଅଭିରାମ କରି ଗଢ଼ି ପାରୁଛି;—ସେଇଥିଲାଗି ତାକୁ ପ୍ରଣାମ କରି ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହୁଏ ।

୨୮ । ୮ । ୭୩

ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଶାସନିକ ବିଭାଗରେ ଜଣେ ଏଡ଼େବଡ଼ ଅଫିସର । ସେଦିନ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ତାଙ୍କର ଚଉକି ଆଗରେ ବସି ତାଙ୍କଠାରୁ ମୋତେ ଏହିପରି ଏକ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା । ବର୍ଷେ ହେଲା କୌଣସି ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଅଣ୍ଟାହାଡ଼ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧି ହାକିମ ପରି ଅଫିସକୁ ଆସି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଧୋତି କମିଜ୍ ପିନ୍ଧି ଆସୁଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ବସ୍‌ରେ ତାଙ୍କୁ ଆପଣା ଘରୁ ଅଫିସ୍‌କୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଦିନ ସିଏ ମତେ କହିଲେ, ଏହି ଧୋତି ପିନ୍ଧିବା ଯୋଗୁଁ କଲେଜ ପିଲମାନଙ୍କ ଠାରୁ ତାଙ୍କୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଏଡେବଡ ହାକିମ ବୋଲି ସେମାନେ କେହି ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ବସ୍‌ରେ ବସିକରି ଆସିବା ଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଜାଗା ଖଣ୍ଡିଏ ବି ସବୁଦିନ ମିଳୁ-ନାହିଁ । ବୁଢା ବୟସରେ ଠିଆ ଠିଆ ଆସିବାକୁ ପଡୁଛି । "ବୁଢା ପଡ଼ିଯିବ ହୋ" ବୋଲି ନାନା ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କଥା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଟୋକାଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଛି । ପ୍ୟାଣ୍ଟ କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି ଆସୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ କଦାପି ଏ ଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡୁନଥାନ୍ତା, ବସିବାର ଜାଗା ମିଳି ଯାଉଥାନ୍ତା ।

୩୧ । ୧୦ । ୭୩

ଦୁଃଖକୁ ସତକୁ ସତ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ଦୁଃଖକୁ ଜନନୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ତାହାର ପାଦତଳେ ଲୋଟିଯିବାକୁ ହିଁ ମନ ହେଉଛି ।

ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖର କେବଳ ଏକ ଆଶଙ୍କା ରହିଥାଏ, ଦୁଃଖ ଆସି ସମ୍ମୁଖରେ ପହଞ୍ଚି ନଥାଏ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖକୁ ଭୟ ଲାଗୁଥାଏ, ଦୁଃଖ ପାଖରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ମନ କେତେପ୍ରକାରର ପାଞ୍ଚ କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର, ଦୁଃଖ ସତକୁ ସତ ଆସି ଆପଣାର ଦୁଆରବନ୍ଧ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ସେହି ଡରଭୟ କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଏ, ଦୁଃଖ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେହୁଏ, ତାହାକୁ ଆପଣାର କରି ବରଣ କରି ନେବାଲାଗି ଇଚ୍ଛାହୁଏ । ଯାହାକୁ ଜନନୀ ବୋଲି ଡାକି ପାରିବାର ବଳ ଭିତରୁ ମିଳେ, ତାକୁ ଭୟ କରିବାର ଅଥବା ତା'ପାଖରୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାର ଆଉ କୌଣସି କାରଣ ବା ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ଅନୁଭବୀମାନେ ଏହାକୁ ହୁଏତ masochism ବୋଲି କହିବାକୁ ବସିବେ । କିନ୍ତୁ, ଯାହା ଶୁଦ୍ଧ କରେ, ଯାହା ଭୟମୁକ୍ତ କରେ ଓ ଅଧିକତର ସମର୍ପଣ ସକାଶେ ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଇ-ଯାଏ, ତାହାକୁ କଦାପି କୌଣସିପ୍ରକାର ବ୍ୟାଧିବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଦୁଃଖକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିନେଇ ଯେ ଦୁଃଖର ଆଘାତ ଉପରେ ବିଜୟଲାଭ କରି ଯାଇ-ପାରେ, masochist ସେହି କଥାଟିକୁ କଦାପି ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିବନାହିଁ । masochism ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ପଳାୟନବାଦ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ଜନନୀ ମଣି ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ସାହାସ ରହିଥାଏ, ସେଠି ପଳାୟନର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ?

୧୯୭୪

□

୩୦ । ୧ । ୭୪

ଦୀର୍ଘ ପ୍ରାୟ ଛଅ ସାତ ବର୍ଷ ପରେ ଆଜି ପୁଣି ଏକ ନୂତନ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଫେରି ଗଲାବେଳେ ମୋ'ର ଆପଣା ଘରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଧର୍ମ ପାଖକୁ ଫେରିଯିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଅଧ୍ୟାପନା ମୋ'ର ଧର୍ମ, ଅଧ୍ୟୟନ ମୋ'ର ଧର୍ମ, ଜୀବନଟିକୁ ସତତ ଫୁଟି ଉଠୁଥିବା ଚିର ସଜ ଓ ଚିରସହଜ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରିବା ହେଉଛି ମୋ'ର ଧର୍ମଗତ ଭାଗ୍ୟ । ସେଇଥିଲାଗି ଆଜି ଭାରି ହାଲୁକା ଲାଗୁଛି, ଭାରି ଖୁସୀ ଲାଗୁଛି, ଜୀବନକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆଘ୍ରାଣ ଓ ଅନୁଭବ କରିହେଉଛି । ଏଣିକି ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ଅଡୁଆ ତୁଟିଯିବ, ଅକ୍ଷେତ୍ରରେ ରହି କ୍ଷେତ୍ର ମିଳିଲାନାହିଁ ବୋଲି ଖାଲି ଏକ ସନ୍ତାପମୟ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଘୁଞ୍ଚିଯିବ । ଚମ୍ପାଠମୁଣ୍ଡାରେ ଆପଣାର ଯେଉଁ ସ୍ୱଧର୍ମନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପଟିକୁ ମୁଁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲି ଏବଂ ତାହାର ଅନୁସାରେ ନିଜ ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ମଧ୍ୟ

ସଞ୍ଚାଳିତ କରି ରଖିବାର ଯେଉଁ ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି, ମଝିରେ କେତେଟା ବର୍ଷ ସେଥିରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପରଦା ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉପରେ କିଏ ଯେପରି କେତେପ୍ରକାରର ଗ୍ଲାନି ଓ ଅସାମର୍ଥ୍ୟର ମଳିନତା ଆଣି ଲଦି ଦେଇଥିଲା । ମୁଁ ଭିତରେ ବଡ଼ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲି । ଆପଣାକୁ ଆପଣା ଭଳି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ସତତ କେତେ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିଲି, କେତେ ଲଢ଼ୁଥିଲି । ପରିସ୍ଥିତି ମୋ'ର ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ନଦେଉ, ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକୁ ତାହା ହଲଚଲ କରି ନଦେଉ, ସେଥିପାଇଁ ମୋ ଜୀବନରେ ଅନୁରାଗୀ ସେହି ଦେବତାଟି ପାଖରେ କେତେ ଅଳି ଗୁହାରି କରିଥିଲି, ମୋତେ ସେଥିଲାଗି ଶକ୍ତି ଦେବାକୁ କେତେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲି । ମୋ'ର ପରମ ଭାଗ୍ୟ ଯେ ବଞ୍ଚି ରହି ପାରିଲି, ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ବଞ୍ଚି ପାରିଲି । ଅର୍ଥାତ୍, ସଂଗ୍ରାମରେ ଜିତିଲି । ଆଉ ପରିସ୍ଥିତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ହିଁ ଜୀବନଟା କଟିଯିବାର ଦୁର୍ଯୋଗ ନଘଟୁ । ସଂଗ୍ରାମ ମୋ' ଜୀବନର ଧର୍ମ ନୁହେଁ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପ୍ରେରକ । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅନୁଶୀଳନ କରିବାର ଧର୍ମଗତ ଅଧିକାରରୁ ମୋତେ ଯେପରି ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖା ଯାଇଥିଲା ! ଆଜି ସେହି ବାଧା ଅପସରି ଯାଉ । ଆଜି ଦିନର ପବିତ୍ର ସ୍ନାନ ମୋତେ ପୁଣି ମୋ'ର ଧର୍ମର ପଥଦ୍ୱାରରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଯାଉ । ମୋ' ଭିତରେ ମୋ' ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଜୟ ହେଉ, ପୁଷ୍ଟି ବିକାଶ ହେଉ ।

୩୧ । ୧ । ୭୪

ଗତ ସପ୍ତାହରେ ରାୟଗଡ଼ା ଗଲି ଓ ଆସିଲି, ଆଜି ଗଲି ଓ କାଲି ଆସିଲି । ବାଟରେ କେତେ ପାହାଡ଼ ଓ ଅରଣ୍ୟର ପଥକୁ ଅତିକ୍ରମ କରୁ କରୁ ସତେଅବା କେଉଁ ବନ୍ଧୁର କରୁଣାସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ପୁଣିଥରେ ଭଲ ଆଣିଲାପରି ଅନୁଭବ କଲି । ମୋ'ର କ୍ଷତଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କେତେ କେତେ ଗ୍ରହଣପାତ୍ରକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଗଲା । ମୋ'ର ଗ୍ଲାନିଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କେତେକେତେ ଆକୂତିକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଗଲା । ମୋ' ଦେହର ଆକୂତି, ମୋ' ପ୍ରାଣର ଆକୂତି, ମନ ତଥା ହୃଦୟର ଆକୂତି ମଧ୍ୟରେ ଯେ କେଉଁଠି ହେଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ଝଗଡ଼ା ନାହିଁ, ପଥ କାଟି ପର୍ବତ ବାଟରେ ଯାଉଥିଲା ବେଳେ କ୍ରମେ ଅତି ସହଜରେ ମୁଁ ଯେପରି ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲି । ଏଠି ମୋ' ଭିତରେ ତଥା ଭୁବନ ଭରି କେବଳ ସେହି ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ର ଆକୂତି କାମ କରିବାରେ ଲାଗିଛି : ତାହା ହେଉଛି ଜୀବନର ଆକୂତି, ଅଧିକତର ଜୀବନ ଲାଗି ଆକୂତି, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତର ଜୀବନକୁ ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ଧାରଣ କରି ଓ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିବାର ଆକୂତି । ଏହାରି ଭିତରେ ସମସ୍ତେ ଆତଯାତ ହେଉଛନ୍ତି, ସେହି

ଆକୃତଟି ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଛନ୍ଦ ହୋଇ, ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୧ । ୬ । ୭୪

କ୍ଷମତାରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଓ କ୍ଷମତା ଚଳାଇବାକୁ କେତେ ଲୋକ ଜୀବନରେ ପରମ - ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲେ ତା'ଉପରେ ଆଗ କ୍ଷମତା ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ତେବେଯାଇ ତା'ସହିତ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଜକୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରିପାରିଲେ ବୋଲି ସେମାନେ ମନେ କରନ୍ତି । ଏହି ସୂତ୍ରରେ ସେମାନେ ଗ୍ରାସ କରିବା ଓ ଗ୍ରସ୍ତ ହେବାକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବୋଲି ମଣନ୍ତି । ପୁଣି, ଯେଉଁଠି ଆପଣାଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଊଣା ବା ଅଳ୍ପଶକ୍ତି ମଣିଷଟିଏ ସମ୍ମୁଖରେ ପାଆନ୍ତି, ତେବେ ତା'ଉପରେ ଏକାବେଳେକେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବାକୁ ଛୁଟିଯାଆନ୍ତି । ବେଶୀ ବୁଦ୍ଧିଆ କମ୍ ବୁଦ୍ଧିଆ ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼େ, ବଡ଼ ଜ୍ଞାନୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଜାଣିଥିବା ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଜାଣିଥିବା ମଣିଷ ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼େ ଓ ବୟସ୍କ ମଣିଷ ପିଲା ଉପରେ ଯାଇ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼େ । ସିଏ ନାନାବିଧ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ପିଲାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଫରମାସ ଅନୁସାରେ ତିଆରି କରିଦେବ ଓ ତଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ପକ୍କା କାରିଗରପଣ ଦେଖାଇବ ବୋଲି ପାଞ୍ଚ କରୁଥାଏ । ଏସବୁକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରିନାହିଁ । ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ଓ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୁଁ ଜୀବନର ଏକ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଅପକର୍ମ ବୋଲି ସର୍ବଦା ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି । କ୍ଷମତା ମୋତେ ଲୁବ୍ଧ କରି ପାରିନାହିଁ, ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ନୁଆଁଇ ପାରିନାହିଁ । ମୋତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଟାଣିଛି, ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡକୁ କେତେ ନା କେତେ ଥାନରେ ନେଇ ନୁଆଁଇଦେଇଛି, ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇଛି, ସମ୍ମିଳିତ କରିଦେଇଛି । ପିଲାଟି ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇଛି, ପିଲାଟି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ଓ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକତା ଓ ଅଧିକ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅନୁଭବ କରିଛି । ତାହାରି ଫଳରେ ଏହି ସଂସାରଟାଯାକ ମୋ'ଲାଗି କେବଳ ଆନନ୍ଦର କାରଣ ହୋଇ ରହିଛି ।

୩ । ୬ । ୭୪

ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଡରେନାହିଁ, ଭୂତକୁ ଡରେନାହିଁ, ଠାକୁରଙ୍କୁ ବି ଡରେନାହିଁ । ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଡରେନାହିଁ, ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆଉ କେଉଁଠାକୁ କିଏ ଆସି ଘୋଷାରି ନେଇଯିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଡରେନାହିଁ । ଯିଏ କ୍ଷମତାକୁ

ମଣିଷ ାରୁ ବଡ଼ କରି ଧରିଥାଏ; ପଇସାକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ବିଗ୍ଭର କରେ, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ଡରେ । ତା' ସହିତ ତଥାପି କେତେ ପ୍ରକାରେ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଗ୍ଭହେ, ତା'ର ଅସଲ ଘରଟିକୁ କେଉଁଠି ଟିକଏ ବାଟ ପାଇବ ବୋଲି ମୁଁ କେତେ ଆକୁଳ ହେଉଥାଏ, ତଥାପି ବିତାଡ଼ିକ ନାନା ଅସ୍ୱୀକୃତ ଦ୍ୱାରା ଲାଞ୍ଛିତ ହୋଇ ମୋତେ ସେଠାରୁ ବାରବାର ପଳାଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ମୁଁ ଦ୍ୱେଷକୁ ଡରେ, ଘୃଣାକୁ ଡରେ, ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାକୁ ଡରେ । ଏଠି ଏତେ ସାନ୍ନିଧ ଥାଇ ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ଏଠାରେ ଆପଣାସାର୍ଥିକଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମହତ୍ତମ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଦୁର୍ଗଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଏଠି ଏକମାତ୍ର ଗୃହ ବୋଲି ବଡ଼ାଇ କରୁଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେଇମାନଙ୍କୁ ଡରେ । ସେମାନଙ୍କର ଅହଙ୍କାରକୁ ଡରେ, ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଡରେ, ସେମାନଙ୍କର ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଡରେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆଦୌ ଠାବ କରିପାରେନାହିଁ ।

୧୯ । ୬ । ୭୪

ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ବହିକୁ ସାଥୀ କରି ରହିଥାନ୍ତି । ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତି, ବହିର ସାନ୍ନିଧରେ ରହିଥାନ୍ତି, ବହିକୁ ନେଇ ଆଉସବୁ ଶୋକଶୋଷ ଭୁଲନ୍ତି । ସେମାନେ ପଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି, ଜ୍ଞାନୀ ହୁଅନ୍ତି;—କେତେ ବଡ଼ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପଢାଘରେ ବହିଛଡ଼ା ଆଉ ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । କାନ୍ଥସାକ ତାକ୍ରୁ ଉପରଯାଏ ଥାକ ଥାକ କେବଳ ବହି-ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସଜାହୋଇ ଗଦା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତଥାପି ବହି ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକାଭଳି ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କଦାପି ପୂରଣ କରେନାହିଁ । ଜେରୁଜେଲମ୍ ସହରରେ ମୁଁ ଡକ୍ଟର ବ୍ରାଉନ୍‌ଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଛି । ଡକ୍ଟର ବ୍ରାଉନ୍‌ଙ୍କର ବହି-ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କଲାଗି ସତେଅବା ଥାକେ ଥାକେ କାନ୍ଥ ପରି ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ସଂସାର ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଏକୁଟିଆ ଆପଣାସାର୍ଥିକଆ ଦୁର୍ଗର ଆଶ୍ରୟରେ ରଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସତେଅବା ଭାରି ଅମୁହାଁ ଅମୁହାଁ ଲାଗୁଥିଲା, ସତେଅବା ନିଃଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର୍‌ଙ୍କ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ଘରର ବହିଗୁଡ଼ାକ ବାହାର ସଂସାରଲାଗି ସତେଅବା ଥାକେ ଥାକେ ଝରକା ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହେବାର ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରିନେବାର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସାଧନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସଂସାରଯାକ ଜୀବନ ତଥା ସଂସାରଯାକର ମଣିଷ ସହିତ ସତତ dialogue ରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ସତେଅବା

ଏକ ଅନ୍ତରତର ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆପଣାର ବନ୍ଧୁଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ମାର୍ଟିନ୍ ବୁବର୍ ଭଳି ଯାଇଥିଲେ, ମାତ୍ର ବନ୍ଧୁଗୁଡ଼ାକର କାନ୍ଥ ଭିତରେ ଡକ୍ଟର ବ୍ରାଉନ୍ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

୨୦ । ୪ । ୭୪

ବନ୍ଧୁକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ସାଥୀ କରି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛି । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ତାକୁ ମୋ'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଥାକ ଥାକ କାନ୍ଥ କରି ଠିଆ କରିବାକୁ ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରିନାହିଁ । ମୋ' ଲାଗି ବନ୍ଧୁ ଝରକାର କାମ କରିଛି । ଝରକା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଯେଉଁଭଳି ଘରେ ବନ୍ଧୁ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ବନ୍ଧୁ ମୋ' ଜୀବନରେ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ବନ୍ଧୁ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି । ବନ୍ଧୁ ମୋ' ଜୀବନଘରର ଦୁଆର ପରି ହୋଇ ସମସ୍ତ ଜଗତକୁ ମୋ'ର ଘର ଭିତରକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଛି । ବନ୍ଧୁକୁ ଢ଼ାଲପରି ବ୍ୟବହାର କରି ମୁଁ କେବେହେଲେ ସଂସାର ପାଖରୁ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷା କରି ରଖିବାଲାଗି ବା ଆପଣାକୁ ନିରାପଦ କରି ରଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ମୋତେ ସ୍ୱୟଂ ଆପଣାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ପଳାଇ ଲୁଚି ବୁଲିବାଲାଗି କେବେହେଲେ କୌଣସି ଫିକର ଯୋଗାଇ ଦେଇନାହିଁ । ବନ୍ଧୁର ଶ୍ରଦ୍ଧା ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାନୁଭବକୁ କେଉଁଠିହେଲେ କଳା ରଖିବାଲାଗି କେବେହେଲେ ଦୁଃସାହସ କରିନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ମତେ କେତେ ଭେଟାଇଛି, କେତେ ସମ୍ମିଳିତ କରାଇ ଦେଇଛି, ଆଗକୁ ଓ ପଛକୁ ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ କେତେ ଦେଶରେ ଓ କେତେ ଯୁଗରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନିଜଲୋକଙ୍କ ପରି ବିଚରଣ କରିବାକୁ ଶିଖାଇଛି । ମଣିଷକୁ ନିବଡ଼ତର ରୂପେ ଜାଣିବାକୁ ଓ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ କେତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି । ବନ୍ଧୁ ମୋ' ହୃଦୟକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ କରିଛି । ମୋ'ର ହୃଦୟକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇଛି । କେତେ ବାରଣ ଭାଙ୍ଗିଛି, କେତେ ଜାଢ଼ ଛଡ଼ାଇଛି, କେତେ ବିବସନ କରିଛି; ମୋ'ର ମୁହଁ ଉପରୁ ବନ୍ଧୁ କେତେ ମୁଖାକୁ ଖସାଇ ପକାଇଛି ।

୨୧ । ୪ । ୭୪

ମୁଁ କେବେହେଲେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବିନାହିଁ, ସଂସାର ଛାଡ଼ି ପଳାଇଯାଇ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବିନାହିଁ ଅଥବା ସଂସାର ଭିତରେ ରହି ସଂସାରକୁ ଘୃଣା କରି ବି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବିନାହିଁ । ଜୀବନରେ ମୋ'ର ଯାହାକିଛି ଯେଉଁଠି ନ୍ୟାସ କରିବାକୁ ରହିଛି, ତାହା ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ହିଁ ହେବ, ଏଇଠି ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ହିଁ ମୋ'ର ଇପ୍ସିତ ସକଳ ସ୍ୱର୍ଗ ଏବଂ ଆରାଧିତ ସକଳ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିବ । ସଂସାରର ଜଞ୍ଜାଳ ମୋତେ କଦାପି ସଂସାରବିମୁଖ କରାଇବ ନାହିଁ; ଜୀବନର

ଯାବତୀୟ ଆହ୍ୱାନ ଏକ ଆରୋହଣ ଯେମିତି ଜୀବନକୁ ବିମୁଖ କରାଇ ପାରିନାହିଁ, ଠିକ୍ ସେମିତି । ସଂସାର ମଧ୍ୟ ଏକ ଆହ୍ୱାନ, ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ଆହ୍ୱାନ, ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ କରି ରଖିବାର ଆହ୍ୱାନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଧିକାରୀ କରି ରଖିବାର ଏକ ଆହ୍ୱାନ । ଏହି ଆହ୍ୱାନର ବେଢ଼ାଟି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ତାହାରି ଖୁସୀ ବୁଝୁଥିବା ମଣିଷ ପରି ଆତଯାତ କରି ରଖିବା ହେଉଛି ସାର୍ଥକ ଜୀବନ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ । ତେଣୁ, ଏହି ସଂସାର ମୋତେ କଦାପି ବିକଳ କରି ଦେବନାହିଁ, ଆପଣାର ଦଂଶନରେ ମୋତେ କଦାପି ସଂସାର ଭିତରୁ ବାହାର କରି ଦେବାଲାଗି ଫିକର କରିବନାହିଁ, ସଂସାରର ବାହାରେ କୌଣସି ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ମୋତେ ଭଣ୍ଡାଇ ନେବନାହିଁ, ।

୨୨ । ୪ । ୭୪

ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବାହାରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ମାତ୍ର ଘରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସଭାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ଅଫିସକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ଦେଶକୁ ଓ ଦଶକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ନେତ୍ରୀ ହୁଅନ୍ତି, ମନସ୍ୱିନୀ ମହିଳା ହୁଅନ୍ତି, ମାତ୍ର ଘରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ସହଧର୍ମିଣୀ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ସହଗାମିନୀ ବା ଅନୁଗାମିନୀ ହେବାର ତ ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥାଏ । ଠିକ୍ ସେହିପରି କେତେକ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ବାହାରକୁ ଖୁବ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ମାତ୍ର ଘରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ପଣ୍ଡିତ ହୁଅନ୍ତି, ନାମ ଯଶ ଓ ଖ୍ୟାତି ସବୁ ଅର୍ଜନ କରନ୍ତି । ଖାତିର ପାଆନ୍ତି, ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଆନ୍ତି, ସଂସାରଟାଯାକର ନଜର ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ତଥାପି ଗୃହସଂସାରରୁ ସତେଅବା ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଘର ଭିତରେ କଉଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟର ବି ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସବୁଆଡ଼ୁ ଦିଗ୍‌ବିଜୟ କରି ଆସି ଆପଣାଘରେ ହାରିଯାଆନ୍ତି, ଆପଣା ସ୍ତ୍ରୀ'ର ମନକୁ ଆସନ୍ତିନାହିଁ, ଏହି ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏମିତି ପରିବାର ଆମ ସମାଜରେ ଅନେକ ରହିଛି । ଏହା ଫଳରେ ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷକୁ ନେଇ ଏଠି ଦୁଇଟା ସଂସାର ଗଢ଼ିଲେ, ପୁରୁଷ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଢ଼ିଆଁ ମାରେ ତ ଆଉଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଭଗ୍ନ ଜାନୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୨୩ । ୪ । ୭୪

ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ଯାହାକୁ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି କହେ, ସେଠୁ ସିଏ ହୁଏତ କୌଣସି ସ୍ନେହ ପାଏନାହିଁ । ଅଥଚ, ଘର ବାହାରୁ କେତେ ସ୍ନେହ

ପାଏ, କେତେ ଆଦର ପାଏ ଓ କେତେ ସହାନୁଭୂତି ପାଏ । ବାହାରେ ଥିବାବେଳେ ସେ କେତେ ସହଜ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ସହଜ ହୋଇ ଦେଇପାରେ ଓ ସହଜ ହୋଇ ନେଇପାରେ, ସହଜ ଭାବରେ ସ୍ନେହ ଦେଇପାରେ ଓ ସହଜ ଭାବରେ ସ୍ନେହର ଭାଜନ ବି ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଘରକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ସତର୍କ ହୋଇଯାଏ, କଠିନ ହୋଇଯାଏ, ସହଜରେ ଦେଇ ପାରେନାହିଁ କି ସହଜରେ ନେଇ ପାରେନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ଲୁଚାଇ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ବଞ୍ଚାଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ ? ଏବଂ, ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ହୁଏ, ସେଠାରେ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମ୍ବନ୍ଧର ଔପଚାରିକ ଚତୁଃସୀମା ଦେଇ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିବା ଘରକୁ ତା'ର ପ୍ରକୃତ ଘର ବୋଲି କୁହାଯିବ କାହିଁକି ଓ ସେହି ସୀମାର ବାହାରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟ 'ଘର-ଗୁଡ଼ିକୁ ତା'ର ଅପର ବୋଲି ବା କୁହାଯିବ କାହିଁକି ? ଘରର ଔପଚାରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଆୟୋଜନଟି ଆମକୁ ଏତେବେଶୀ ଅଧିକାରସଚେତ କରିଦେଇ ଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଆପଣାର ଅଧିକାର ଜମାଇବାକୁ ଓ ଅନ୍ୟ ଆଉ ଜଣକୁ ନିଜସ୍ୱ କରି ରଖିବାପାଇଁ ତାକୁ ଏତେଭଳି ନାନା ଫାଶ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଏକ ଦାମ୍ଭିକତା ଦେଇଯାଏ ଯେ, ଆମେ ସେଠି ସ୍ନେହର-ମୂଳକୁ କେବଳ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାର ଉଗ୍ରତା ଦେଇ ହିଁ ପରଖିବାକୁ ଯାଇଥାଉ । ବାହାରେ ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ମିଳେ ବା ବାହାରେ ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ଦିଆଯାଏ, ତା' ପଛରେ ସମାଜାନୁଷ୍ଠାନିକ କୌଣସି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଜଡ଼ିତତା ନଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ଅବସର ଏବଂ ନିର୍ଭର ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ହୃଦୟଟା ଏତେଶୀଘ୍ର ଖୋଲି ହୋଇଯାଏ । ଯେଉଁଠି ଘରୁଆ ହେବା କଥା, ସେଠି ବାବାଜୀ ହେବାର ପ୍ରରୋଚନା ମିଳେ । ଏବଂ ଯେଉଁଠି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ଠିଆ ହେବାର କଥା, ସେଠାରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆପଣାର ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମେ ।

୩୦ । ୪ । ୭୪

ଏମାନେ ମୋତେ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଏହାରି ଭିତରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଭକ୍ତ ପାଲଟି ଗଲିଣି । ଆଉ କିଏ କହୁଛନ୍ତି, ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଯିବା ଦିନୁଁ ମୋ' ଉପରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ପଡ଼ିଛି ଏବଂ ମୁଁ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ମୁକୁଳିବା ଲାଗି ଆଉ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ଏହି ତିନିଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିପାରିଛି, ଆପଣାକୁ ଏହି ତିନିଜଣଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରିଛି, ତିନିଜଣଙ୍କ ଲାଗି ଯଥାଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେଇ ପାରିଛି । ଆପଣାକୁ ଏହି

ଭିନ୍ନଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏବଂ ତାହାର ଫଳରେ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ହେତୁ ପରି ବିଆରି କରି ରଖିପାରିଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ହୋଇ ପାରିଛି ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବନ୍ତ ହୋଇପାରିଛି, ସାକ୍ଷୀ ନବାରି ମୁଁ ସବୁ ସାକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ପାରିଛି । କାହାରି ଜଣଙ୍କର ଭକ୍ତ ହୋଇ, କୌଣସି ଗୋଟାଏ ବାଦକୁ ଆବୋରି ଧରି କମ୍ୱା କାହାରି ଜଣକର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ଏହି ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳିତା ଓ ଏହି ନୈକଟ୍ୟ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ।

୨୧ । ୬ । ୭୪

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ରାଗେ, ସେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଆପଣାର କୌଣସି ଏକ ଦୋଷ ଉପରେ ରାଗେ, ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା କୌଣସି କିଛିକୁ ସହି ନପାରି ସେ ରାଗେ । ଏବଂ ତା'ପରେ ସେହି ରାଗକୁ ବଳବତ୍ତର କରି ରଖିବାଲାଗି ଯେତେବେଳେ ରାଗେ, ସେବେବେଳେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଆପଣାର ନିର୍ବୋଧତାଟା ଉପରେ ହିଁ ରାଗିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ନିର୍ବୋଧତାଟାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ, ତାକୁ ନରି ଦେଇ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ରାଗେ । ମଣିଷ ଆପଣାର ଦୋଷଟାକୁ ସହି ପାରେନାହିଁ, ତାକୁ ବାହାରେ ଥିବା ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅଥବା person ଉପରେ ପ୍ରକ୍ଷେପିତ କରିଦିଏ ଓ ନିଜ ଉପରେ ରହିଥିବା ରାଗକୁ ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ବା person ଟି ଉପରେ ଶୁଝାଇ ଦିଏ । ଅନ୍ୟକୁ ଗୋଟାପୁଣା ଜାଳି ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ଭସ୍ମ କରି ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ହୁଏତ ସଂସାରଟାକୁ ହିଁ ଭସ୍ମ କରି ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ମାତ୍ର, ପ୍ରକୃତ କଥା ହେଉଛି, ସେ ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା କୌଣସି ଅବାଞ୍ଛିତକୁ ହିଁ ଜାଳି ପୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ଆପଣା ଭିତରୁ ତାକୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ବା ଅନ୍ତତଃ ସେଇଟାକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାଲାଗି କେବେହେଲେ ଚାହେଁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ବନ୍ଧୁ ପରି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥିଲେ ସେ ହୁଏତ ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ସେହି ଅବାଞ୍ଛିତ ଅଂଶଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତାକୁ ଆପଣାର ଅସଲ ସମଗ୍ରତାଟି ମଧ୍ୟରେ ପୋଷ ମନାଇ ନେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେ ଅନ୍ୟ ପନ୍ଥା ଧରେ । ପ୍ରକ୍ଷେପଣର ପନ୍ଥା ଧରୁଥିବା ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରେନାହିଁ, ଆପଣାର ସମଗ୍ରତାଟି ଉପରେ ହୁଏତ ସ୍ନେହର ହାତଟିକୁ ଆଦୌ ବୁଲାଇ ନେଇ ପାରେନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ସେ ସତେଅବା କେତେ ଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କୋଉ ଭାଗଟିରେ ଅଠା ପରି ଲାଗି ଯାଇଥାଏ ତ କୋଉ ଭାଗଟାକୁ ଭୟ କରି ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । କୋଉ ଭାଗଟା ପ୍ରତି କାମ ଆଚରଣ କରେତ ଆଉ କୋଉ ଭାଗଟା ପ୍ରତି ଦଣ୍ଡ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ ଆଉ କୌଣସି ପନ୍ଥା ହିଁ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ଆପଣାର ଦଣ୍ଡଟାକୁ ସେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଶୁଝାଇ ଦେବାକୁ ଯାଏ ।

୨୨ । ୭ । ୭୪

ହଁ, ଆପଣାର ନବୋଧତାଟା ଉପରେ ବି ମଣିଷ ରାଗେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ନବୋଧତାଟାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେ ରାଗେ । ଆପଣାର ନବୋଧତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥିଲେ ଓ ସେଇଟାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନକରୁଥିଲେ ସେ ସେଇଟା ଉପରେ ରାଗିବା ଲାଗି ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ପାଉନଥାନ୍ତା । ଓଲଟି ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁରୂପେ ହିଁ ପାଉଥାନ୍ତା, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଘର ପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏଠି ଆପଣାର ନବୋଧତାକୁ ଆଦୌ ମାନିନେଇ ହୁଏନାହିଁ । ନାନା ଲଜ୍ଜା ଆସି ଖାଇଦିଏ, ନାନାପ୍ରକାର ଉଗ୍ର ସମ୍ମାନ ସଚେତନତା ଆସି ଝିଙ୍ଗାସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ନଇଁ ପାରିବାକୁ ସେତେବେଳେ ସତେଅବା ସବୁ ସଂସାରଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଆସି ଲଭ୍ଭି ପଡ଼ିବାପରି ମନେହୁଏ । ତେଣୁ, ସେତେବେଳେ ନରାଗି ଆଉ ଉପାୟାନ୍ତର ବା କ'ଣ ଥାଏ ? ଫଅଁ ଫଅଁ ହୋଇ ସଂସାରଟାଯାକକୁ କାମୁଡ଼ି ଦେଇ ଚିରେଟି ଚିରେଟି ପକାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସକଳ ପ୍ରକାର ଆତ୍ମଜୁଗୁପ୍ସା ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଶୋଭନ ଓ ସୁନିର୍ମିତ କ୍ରୋଧରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସଂସାରଯାକକୁ ସତେଅବା ନିଷକ କରି ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଅଥଚ ଆପଣାର ନବୋଧତାଟିକୁ ମାନି ନେବାଲାଗି ମନ ଯାଏନାହିଁ । ନବୋଧତାଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଏହି ପ୍ରୟାସଟି ଯେତେବେଳ ଯାଏ ବଳବତ୍ତର ରହିଥାଏ, ଏଣେ ବାହାରେ ରାଗଟା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକବେଳ ଯାଏ ବଳବତ୍ତର ରହିଥାଏ । ଭିତରେ ରୁଷି କରି ବସିଥିବା ଆତ୍ମାଭିମାନୀ ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ସତେଅବା ଆପଣା ଭିତରର ଶିଶୁଟିକୁ ଆଉ କୌଣସି ଦାଣ୍ଡରେ କଦାପି ଖେଳିବାକୁ ଦେବନାହିଁ ବୋଲି ଜିଦ୍ଧରି ବସିଥାଏ । ଏହି ବୁଢ଼ାର କବଳ ଭିତରୁ ଶିଶୁଟିକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାଲାଗି ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଜନନୀର ଆବିର୍ଭାବ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା ରହିଥାଏ । ଜନନୀଟିଏ ହୋଇପାରିବା ମାତ୍ରକେ କ୍ରୋଧ କୁଆଡେ ଅପସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ପୁଣି ଶିଶୁଟିର ହସ ଶୁଣାଯାଏ । ପୁଣି ସାଙ୍ଗ କରି ହୁଏ, ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇହୁଏ । ପୁଣି ଖିଅ ଲାଗିଯାଏ, —ଏହି ଧନମାନ ଓ ଏହି ଜୀବନ ସହିତ ପୁଣି ସବୁଯାକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ ।

୨୩ । ୭ । ୭୪

କୋଉଠି କାହାରିକୁ ପ୍ରଣାମ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ସତେଅବା ତାହାର ପାଦତଳେ ମୁଠାଏ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ ହୋଇ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲତ ଦୂରର କଥା, ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଗଛକୁ ମଧ୍ୟ

କେତେ ଲୋକ ସତେଅବା ଏକ ଯାସ ପରି ଦେଖିଥାନ୍ତି । ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଗଛଟିର କଥା କହିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ସଅଁବାଳୁଆଙ୍କ କଥା ମନେ ପକାନ୍ତି, ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଗଛଟିଏ ଆଣି ଆପଣା ବାଡ଼ିରେ ଲଗାଇବାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉଠିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ଘରଯାକ ସତେଅବା ଖାଲି ସଅଁବାଳୁଆଗୁଡ଼ାକ ସାଲୁବାଲୁ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ ସହିତ ଏପରି ଆତ୍ମୀୟତା ବା ଏକାତ୍ମତା ଅନୁଭବ କରେ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ଭାବଟି ଉଦସ୍ଥ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଯେପରି କୁଢ଼େ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ ପରି ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗେ; ଗଙ୍ଗଶିଉଳିର ପାଖୁଡ଼ାଟି ପରି ପରମ ପ୍ରସନ୍ନତାରେ ଶିହରି ଉଠିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ, ଭିତରୁ ଗଙ୍ଗଶିଉଳିର ହୃଦସ୍ଥା-ଭିରାମ ସୁବାସଟିକୁ ବେଶ୍ ବାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଦେବତାର ଫୁଲକୁ ମନେ କରିବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ମନର ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲକୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ଦେବତାର ଧ୍ୟାନରେ ଫୁଲକୁ ପ୍ରତୀକ ବା ସନ୍ତକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ସଦାଏ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ ପରି ଅନୁଭବ କରେ, ସଦାଏ ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ; ସେହିକଥାଟିକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ନିଖାରି ଜାଣିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରେ-ନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ କେଉଁ ଭାବ ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁ ଆକାଙ୍କ୍ଷାଟି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ଯେ ମୁଁ ଏପରି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଥାଏ, ସେସବୁର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ମୋ' ମନ ଯାଏନାହିଁ । ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଫୁଲ ମୋ'ର ଆତ୍ମୀୟ ପରି ଲାଗେ, ଆପଣାକୁ କାହାର ନୈବେଦ୍ୟ-ଫୁଲ ପରି କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ବାହାରିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରୁ ଗଙ୍ଗଶିଉଳିର ସୁବାସ ପାଏ; - ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି ଜାଣିଥାଏ ।

୨୪ । ୭ । ୭୪

ଜନନୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯିଏ ଜନ୍ମ ଦିଏ, ଯିଏ ପୁରୁଣାକୁ ନୂଆ କରେ, ଅଙ୍କୁରମାନଙ୍କୁ ବିକଶିତ କରାଇ ଆଣେ । ଜନନୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ; ଜନନୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଧାତ୍ରୀ । ସେହି ଜନନୀକୁ ଆପଣାର କରି ପାଇବାକୁ ହେଲେ ବାରବାର ଜନ୍ମ ନେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଜନନୀ କହିଲେ ଅନେକ ଏକ ନିରାପଦ ନୀଡ଼କୁ ହିଁ ବୁଝିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ କି ବିପତ୍ତି ନାହିଁ, ଭୟ ନାହିଁ, ବିଘ୍ନ ବା ବାଧା କିଛି ନାହିଁ । ଜନନୀ କହିଲେ ସେମାନେ ସତେଅବା କୌଣସି ପେଡ଼ୀ ଅଥବା ସିନ୍ଦୁକକୁ ହିଁ ବୁଝୁଥାନ୍ତି । ଜନନୀର କୋଳରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବା କହିଲେ ସେମାନେ ସତେଅବା ସେହି ପେଡ଼ୀଟି ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଯିବା ବା ସେହି ସିନ୍ଦୁକଟି ଭିତରେ ଯାଇ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଯିବାକୁ ବୁଝନ୍ତି । ଏହିପରି ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଅଭୟ ବୋଲି

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ମୋ'ର ଅଭୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଅଭୟ, ତେଣୁ ଜନନୀ ବା ଜନନୀର କରୁଣା କହିଲେ ମୁଁ ଟିକଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ବୁଝିଥାଏ । ମୁଁ ନିତ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ଚାହେଁ, ନିତ ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠିବାକୁ ଚାହେଁ, ନିତ ନୂଆ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଏବଂ ଏହି ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେହି ନବନବ ଜନ୍ମର ବାସନାକୁ ମୋ'ର ଭିତରେ ଥାଇ ବା ମୋ'ର ଆଗେ ଆଗେ ଥାଇ ଯିଏ ସମ୍ଭବ କରି ଆଣେ, ସେହି ହେଉଛନ୍ତି ମୋ'ର ଜନନୀ । । ଅର୍ଥାତ୍, ଜନନୀଙ୍କର ଏହି ରୂପଟିକୁ ହିଁ ମୁଁ ନିୟତ ଧ୍ୟାନ କରେ, ନିୟତ ଧାରଣ କରି ରଖେ, ନିୟତ ପ୍ରେରଣା ଓ ପାଥେୟ କରି ବାଟ ଚାଲେ ।

୨୫ । ୭ । ୭୪

ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ; ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ—ଏମାନଙ୍କର ଯୁଗ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ, ଏମାନଙ୍କର ଭୂମି ହେଉଛି ସେହି ଗୋଟିଏ ଭାରତବର୍ଷର ହିଁ ଭୂମି । ଆଧୁନିକ ଭାରତର ଅନେକ ଆକାଂକ୍ଷା ଏବଂ ଅଭିପ୍ସା ମୂଳତଃ ଏହିମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆପଣାକୁ ଗଢ଼ି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସ କରି ଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନେ କମ୍ ପ୍ରେରଣା ଦେଉନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଆମେ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅବତାର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦେଇ ସାରିଲୁଣି । ଅର୍ଥାତ୍, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଭକ୍ତ ଓ ଅନୁଗାମୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ଅବତାର ବୋଲି ମାନୁଛନ୍ତି, ସେହିପରି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅନେକ ଭକ୍ତ ତଥା ଏକୋଽହଂବାଦୀ ଏବଂ ଅନୁଗାମୀମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅବତାର ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି କାରଣରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ର ଭକ୍ତ ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ର-ଅନୁରକ୍ତମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅବତାର ବୋଲି ମାନିନାହାନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱ ସ୍ୱ ପ୍ରେରଣା ଏହି ଭାରତବର୍ଷର ଭୂମିଟି ଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ କିଭଳି ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି, ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେହି କଥାଟିର ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବ, ଏବଂ ସେଥିରୁ କେତେକ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ମିଳିପାରିବ ।

୨୭ । ୭ । ୭୪

ଅବତାର ବୋଲି ମାନିବାରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅସୁବିଧା ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । କାରଣ, ଅବତାରର ପ୍ରେରଣା କାହିଁପରି ହୋଇ ମୋତେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ବୁଜା ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ପକାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଇତିହାସରେ କ'ଣ ହୋଇଛି ? ଧର୍ମର ଇତିହାସରେ କ'ଣ ହୋଇଛି, ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଇତିହାସରେ କ'ଣ ହୋଇଛି ? ମଣିଷ ସହିତ ଭଗବାନଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧର ଇତିହାସରେ କ'ଣ ହୋଇଛି ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଏବଂ ସର୍ବମୂଳତଃ ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷର ସମ୍ବନ୍ଧର ଇତିହାସରେ ବା କ'ଣ ହୋଇଛି ?

ଗାନ୍ଧୀକୁ ଅବତାର ବୋଲି ମାନି ନେବାର କାହାଣୀ ଅନେକାଂଶରେ ଏହି ଇତିହାସର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିନାହିଁ କି ? ଯେଉଁମାନେ ଗାନ୍ଧୀକୁ ଅବତାର ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ସଖ୍ୟ—ଏବଂ ସଙ୍ଗଜଗତଟିର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ତିରସ୍କାରଧର୍ମୀ ପାଚେରୀକୁ ଛିଡ଼ା କରି ରଖିବାଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରକାର ଉତ୍ପ୍ରେରଣା ପାଇ ନାହାନ୍ତି କି, ଏହାଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ନିଷ୍ଠା ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଉଗ୍ରତା ଓ ଏକ ଅହଙ୍କାରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ପ୍ରେରଣା ପାଇନାହିଁ କି ? ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଅବତାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବାର ପ୍ରେରଣା ଦିଆଯାଉଛି, ସେତେବେଳେ ଇତିହାସର ଏହି ପ୍ରମାଦଟିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିବାର ବାଟଟିକୁ ଖୋଲି ଦିଆଯାଉ ନାହିଁ କି ? ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ଲୋକଙ୍କୁ ବାହାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅବତାର ଭିତରେ ହିଁ ସତ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅନାଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପଦ୍ଧତିଟି ଆଡ଼କୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖା ଯାଉନାହିଁ କି ? ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ଯିଏ ଆପଣାର ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଏପରିକି ଆପଣାର ଦେହଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ତାଙ୍କର ଦେହ ବା ଭଗବତ୍ କଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁ କରୁ ଆପଣା ଭିତରୁ ହିଁ ପରମପବିତ୍ରର ଆସ୍ୱାଦ ପାଉଛି, ସିଏ ଆମ ପାରମ୍ପରିକ ଅବତାରବାଦ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିବାକୁ ଲୋଡ଼ିଯିବ କାହିଁକି ? "ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି"ର ମଣିଷକୁ ଅବତାରବାଦ ମଧ୍ୟରେ ବୋଧ କରି କିଏ ରଖିପାରିବ ? ଅବତାର ପାଖରେ ବସିଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ତ କେବଳ "ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି" ବୋଲି କହି ବାହାରିବ । ଅବତାରକୁ ମାନିନେବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ, "ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି"କୁ ଅନୁଭବ କରିବା ହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

୨୭ । ୭ । ୭୪

ମୋ' ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ମଣିଷ ହତାଦ୍ଭୁତ ଓ ହତଶ୍ରୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର ଓ ନିରଖର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୁଁ ଏଇଠି ବସି କଦାପି କହି ପାରିବିନାହିଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋ'ର ଆପାତତଃ କିଛିହେଲେ କରିବାର ନାହିଁ; ମୁଁ କଦାପି କହି ପାରିବିନାହିଁ ଯେ, ମୋ'ର ଆପଣା ବିକାଶ କରିବା ହିଁ ହେଉଛି ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଆପଣାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲୋଡ଼ିବା ହିଁ ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏସବୁକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆପଣା ଭିତରେ ଯେ ମୁଁ କେଉଁଠି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବି ବା ଭଗବଦ୍‌ଦର୍ଶନ କରି ପାରିବି, ତାହାର ଖିଅ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇ ପାରୁନାହିଁ । ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସେଭଳି କୌଣସି ଖିଅ ଲୋଡ଼ିବା ଲାଗି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିନାହିଁ । ମୁଁ କାହାରିକୁ ଦୟା ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ. ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସେବା କରିବାର କୌଣସି ଅହଙ୍କାର ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ

ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ମୋ'ର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯାହାରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ' ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସେମାନେ ଯେ ଏକ ଅସୁନ୍ଦର ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି, ତାହା ପଛରେ ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଏକ କାରଣ ପରି ହୋଇ ରହିଛି । ଏମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନ ଅସୁନ୍ଦର ବା ହତଶ୍ରୀ କରିନାହାନ୍ତି, ଭଗବାନ ତ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରରେ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମଣିଷ ହତଶ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଛି । ମୁଁ ଯେଉଁ ସମାଜରେ ସାଧୁ ବା ଯୋଗୀ ହୋଇ ରହିଛି, ସେହି ସମାଜରେ ହିଁ ଆହୁରି ଅନେକ ଅନ୍ୟମାନେ ନରଖର ଏବଂ ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କ ଧନ୍ଧିତ ମୋ'ର ଖିଅ ଲାଗିଛି, ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର ନକରୁଥିଲେ ବି ଲାଗିଛି ।

୨୮ । ୭ । ୭୪

ହେ ସର୍ବପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାମୟ ପ୍ରଭୁ, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ମୋ'ର କୌଣସି ଅଭିଳାଷ ଯେପରି କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପଳାୟନ ନିମନ୍ତେ ଏକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ହୋଇ ନରହେ ! ତୁମର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ମୋ'ର ଏହି ଅଭିଳାଷକୁ ମୁଁ ଯେପରି ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ସବୁ ଆଧାରରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ଯେପରି ମୁଁ ତୁମର ସବୁ ଆସ୍ଥାନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ । ଏହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ପରି କହିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ, ଏହାକୁ ମୁଁ ମୋ' ଆପଣା ଜୀବନର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ପ୍ରାର୍ଥନାବାକ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ମୋ'ର ଚେତନା ତୁମକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ସାରିବାପରେ ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ଏଇ ଧୂଳି ଉପରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ଏହି ଧୂଳିକୁ ମଙ୍ଗଳମୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାଉ । ଏଠି ସବୁ ମଣିଷ ମନ୍ଦିର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁ, ମନ୍ଦିର ଦ୍ୱାରଟି ସବୁ ମଣିଷ ଲାଗି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ମୁଁ ଯାହାକୁ ଲୋଡ଼ୁଛି ବା ମୁଁ ଯାହାସବୁ ଲୋଡ଼ୁଛି, ତାହା ସର୍ବଦା ହିଁ ସଭିଁର ଧନ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ସଭିଁର ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଧରା କରି ରହିଥାଉ । ଧର୍ମ ବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଯାବତୀୟ ମନ୍ଦିରତତ୍ତ୍ୱ ବା ମୋକ୍ଷତତ୍ତ୍ୱ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଯେପରି ତଥାପି ମୋ'ର ଆପଣା ଅନୁପଗରେ ସର୍ବତ୍ରଗାମୀ ଓ ସର୍ବସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ !

୨୯ । ୭ । ୭୪

ଯୁଗାବତାର ମୋ'ଲାଗି ଯୁଗର ଅବତାର ହୋଇ ରହିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେ ଏଇଠି ଏହି ଯୁଗର ବକ୍ଷ ଉପରେ ଅବତରଣ କରିଛି ବୋଲି ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି । ଏହି ଯୁଗର ସକଳ ବାହ୍ୟତାକୁ ଭେଦ କରି ତାହାର ମର୍ମଯାଏ ଛୁଇଁପାରିବା ଲାଗି ଯୁଗର ଅବତାର ମୋତେ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରେରିତ ଓ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ପାରୁଥିବ । ମୋତେ ସେ ଏହି ଯୁଗର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ମୋ' ନିରୁଜ ଘରଟି ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରକୁ ଡ଼ାକି ଆଣିବ, ମୋତେ ଯୁଗ

ପାଖରୁ ତେଇଁ ପଳାଇ ଆଉ କେଉଁ ବର୍ତ୍ତମାନଛଡ଼ା ଅନାଗତ ଭବିଷ୍ୟ ଭିତରେ ଯାଇ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରବାସ କରିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି କୁପ୍ରରୋଚନା ଦେବନାହିଁ; କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅପପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ବିଷୟରେ କଦାପି ବିସ୍ମୃତ କରି ରଖିବନାହିଁ । ଯୁଗାବତାର ମୋତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେବ; କେବଳ ଅବତାରଙ୍କୁ ଫୁଲଚନ୍ଦନ ଦେଇ ଆବୋରି ନେବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଜୀବନ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇଯିବ, ସମଗ୍ର ଜୀବନ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇଯିବ । ସିଏ ମୋତେ କୌଣସି ଦ୍ୱୀପ ବା ବାଡ଼ ଭିତରେ ଆସି ବରାଭୟ ଲାଭ କରିବାର ସ୍ୱାର୍ଥଭାବନାରେ କଦାପି ପ୍ରେରିତ କରିବନାହିଁ । ସିଏ ମୋ'ର ଭିତରେ ହିଁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବ, ତାହାରି ଆଖି ଦେଇ ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅବଲୋକନ କରାଇ ଶିଖାଇବ, ତାହାରି ସଂକଳ୍ପ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଶିଖାଇବ । ତା' ନହେଲେ, ଯୁଗାବତାର ଆସିବେ, ପୂଜା ପାଇବେ, କୀର୍ତ୍ତନ ଶୁଣିବେ, ବିମାନରେ ବସି ଭୋଗ ଖାଇ ବୁଲିବେ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଏ ଯୁଗର ପୁରୁଣା ଆଶ୍ରୟଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ସେମିତି ହୋଇ ରହିଥିବ, ଯୁଗର ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକ ଠିକ୍ ଆଗଭଳି ମଣିଷକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଥିବ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ ଖଣ୍ଡିତ ଓ ତିରସ୍କୃତ କରି ରଖିଥିବ । ଅତୀତରେ ଏଭଳି କେତେ ଯୁଗାବତାର ଯୁଗ ପାଖରେ ପରାଭୂତ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ଯୁଗର ଆହ୍ୱାନକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ପଳାଇଯାଇ ପୂଜା ପାଇ ପଥର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଯୁଗର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେଉଥିବା ପରି କ'ଣ ଯୁଗାବତାରଙ୍କର ମଧ୍ୟ କେବଳ ପୁନରାବୃତ୍ତି ହିଁ ହେଉଥିବ ? ମୋ'ର ଦେଖିବାରେ, ଚିହ୍ନିବାରେ ଓ ସ୍ୱୀକାର କରିବାରେ କ'ଣ ସେହି ପୁନରାବୃତ୍ତି ହିଁ ହେଉଥିବ । ସେଇ ମଳାଗୁଡ଼ାକ ବସିଥିବ ?

୩୦ । ୭ । ୭୪

ଆଶ୍ରମରୁ ସଂସାର ଓ ସଂସାରରୁ ଆଶ୍ରମ । ସୁବାସର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଏମିତି ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉ ହେଉ କୋଉଦିନ ଯେ ସଂସାର ଆଶ୍ରମରେ ଓ ଆଶ୍ରମ ସଂସାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ଆଦୌ ଠଉରାଇ ହୁଏନାହିଁ । ଏ ପାହାଚରୁ ସେ ପାହାଚକୁ ଯାଇ ପାରିବାର ଏହି ଗାରଟିକୁ ଆଦୌ ଦାଗ ଦେଇ ରଖି ହୁଏନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଅଭୀପ୍ସାରେ ଆଶ୍ରମ ଆଉ ସଂସାର ଏକମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆଶ୍ରମର ଲିପ୍ସା ସେଥିଲାଗି ମୋତେ ସଂସାରର ଲିପ୍ସାରୁ କଦାପି ବିଭକ୍ତ ଅଥବା ବିରକ୍ତ କରି ପକାଇନାହିଁ । ଏଇ ବି ଏକ ସଂସାର । ଏଠାରେ ବି ବାଟ ଭୁଲିବା ଅଛି, ଏଠି ମଧ୍ୟ ସାଥୀ ହେବା ରହିଛି, ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବା ରହିଛି । ଏଠାରେ ନାନା ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟଦେଇ ଜୀବନ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସଂସାରକୁ ନେଇ, ସଂସାରର ସମ୍ଭାବନାକୁ ନେଇ ଏଠାରେ ଏକ ସତତ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖା ରହିଛି । ସେଠି ତଥାକଥିତ ସଂସାର ଭିତରେ

ମଧ୍ୟ ଦେବା ନେବା, ପରସ୍ପରକୁ ସମ୍ପଦବାନ୍ କରିବା ଓ ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରେରିତ କରିବା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଭଲ ପାଇବା ନରହିଲେ ଯେ ସଂସାର କେବେହେଲେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବ ନାହିଁ, ସେଠି ବାସ କରୁଥିବା ଧୃଷ୍ଟତମ ସଂସାରୀ ମଧ୍ୟ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର କଳ୍ପନା କରି ପାରିନାହିଁ । ସେହି ସଂସାର ମଧ୍ୟ ତା'ର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଓ ସଚେତନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆଲୋକକଳ୍ପସ୍ପୃଷ୍ଟ ହେବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି, ସେହି ଆଲୋକକଳ୍ପସ୍ପୃଷ୍ଟ ଏକ ଅନୁରାଗ ବହନ କରି ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ମାର୍ଗ-ପ୍ରେରଣା ଲାଗି ସେ ବାରବାର ଆଶ୍ରମ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଛି, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଛି; ଆପଣାର ଅଭୀପ୍ସା ଦ୍ୱାରା ସେ କେତେ କେତେ ଧୂଳିକୁ ଅଭୀପ୍ସାମୟ କରିଦେଇ ପାରିଛି । ତଥାପି, ନାନା କାରଣରୁ ବାହାରେ ଆଶ୍ରମ ଆଉ ସଂସାର ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାର ବିଷାଦ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ପରସ୍ପରକୁ ଭୟ କରିଛନ୍ତି, ପରସ୍ପରଠାରୁ କାଳେ ପ୍ରତିହତ ହୋଇଯିବେ ବୋଲି ଭୟ କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସେତିକିବେଳେ, ଅଭୀପ୍ସା ଏକପ୍ରକାର ବୈରାଗ୍ୟରୂପେ ଦେଖା ଦେଇଛି, ସଂସାରୀ ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପରସ୍ପରଠାରୁ ସାଙ୍ଗଛଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ପରସ୍ପରର ସୂତ୍ର ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏହି ସୂତ୍ର ହରାଇ ପକାଇବାର ବିପର୍ଯ୍ୟୟକୁ ନେଇ ବହିଷ୍କାରଧର୍ମୀ କେତେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରାଯାଇଛି, ଅହଙ୍କାରୀ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ କେତେ କେତେ ମାର୍ଗର ପ୍ରଚାର ହୋଇଛି । ମାୟା ଓ ସତ୍ୟକୁ ଭୂଗୋଳଗ୍ରନ୍ଥରେ ଦୁଇ ଇଲାକାରେ ବିଭକ୍ତ କରି ଦିଆଯାଇଛି ।

୨୨ । ୧୨ । ୬୫

ମୁଁ ତୁମର କାମ କରିବାକୁ ଚାହାଁଉଛି, ତୁମେ ମୋତେ ଶରୀରେ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚାଇକରି ରଖ । ତୁମର କାମ ଏହି ସଂସାରରେ ଯେତେ ଦିନଯାଏ ବାକି ରହିଛି, ମୋତେ ତୁମେ ଏଇଠି ରଖ; ଏଇ ଫୁଲମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରଖିଯାଅ, ଏହି ଚଢ଼େଇ-ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରଖିଯାଅ ଏବଂ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରଖିଯାଅ । ମୋତେ ତୁମେ ଶରୀରେବର୍ଷ ବଞ୍ଚାଇ ରଖ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତୁମେ ଏପରି କର, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ତାହା ଶରୀରେବର୍ଷ ବଞ୍ଚିରହିବ, ତାହା ତୁମର ଲାଗି ହୋଇ ରହିବ, ତୁମର ଦ୍ୱାରା ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିବ, ତୁମରିଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବଦା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ରହିବ । ମୋ'ର ସାନ ବଡ଼ ସବୁ କାମକୁ ତୁମେ ଏହିପରି ଶରୀରେବର୍ଷ ବଞ୍ଚାଇ ରଖ, ସାନ ବଡ଼ ସକଳ ସଙ୍ଗ ଓ ସକଳସଖ୍ୟକୁ ତୁମେ ଶରୀରେବର୍ଷ ବଞ୍ଚାଇରଖ, ମୋ'ର ସାନ ବଡ଼ ସବୁଯାକ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଶତବର୍ଷର ଆୟୁଷ ଦିଅ ମୁଁ, ପ୍ରସ୍ତୁତଅଛି, ମୁଁ ସମ୍ମତ ଅଛି, ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜି ଅଛି ;

୩ । ୭ । ୭୭

କିଏ କହୁଛନ୍ତି ଶିକ୍ଷକ ଯୋଗୀ ହେବା ଉଚିତ । କାଲି ଆଉ ଜଣେ କହିଲେ ଯେ ଶିକ୍ଷକ ସଂସାର ତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଆସିବା ଉଚିତ । ସଂସାର କହିଲେ ଯଦି ଈଶ୍ୱର ବର୍ଜିତ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ବୁଝାଇଥାଏ, ତେବେ ଖାଲି ଶିକ୍ଷକ କାହିଁକି, ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିବା ଯେକୌଣସି ମଣିଷର ମଧ୍ୟ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଆସିବା ଉଚିତ । ଜୀବନ କହିଲେ ଯଦି ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ବହିର୍ଭୂତ ହୋଇ ରହି-ଥିବା କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଇଲାକା ବା ଅନ୍ୟ ଧନ୍ଦାକୁ ବୁଝାଉଥାଏ, ତେବେ ଏଥିରେ ମୋତେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଆପଣାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲୋଡୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ସେହି ଜୀବନକୁ ତୁଚ୍ଛ ମଣି ବାହାରି ଚାଲିଆସିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ମୋ'ର ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଚରଣରେ ମୁଁ ଯଦି ଭଗବାନଙ୍କର ଚରଣପାତକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ ଜୀବନକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି ବା କିପରି ? କେବଳ କୋଉ ଆଗ୍ରଧିତ ବା ଆକାଂକ୍ଷିତ ଶୃଙ୍ଗ ଉପରେ ଯାଇ ବସିବି ବୋଲି ମୁଁ ଏହି ସମସ୍ତ ପର୍ବତଭୂମି ଓ ତାହାର ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିଥିବା ପଥକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବି ବା କିପରି ? ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୋ'ର ଅସଲ ସଙ୍ଗୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି, ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ସେପରି କୌଣସି ପ୍ରେରଣା ପାଇନାହିଁ । ଯେତିକି ଉଦା-ସୀନତା ଅଥବା ଉପେକ୍ଷାଭାବର ଅନୁଶୀଳନ କରାଯାଇ ପାରିଲେ କୌଣସି ଯତି ଅଥବା ବୈରାଗୀ ସେପରି ଭାବିବାକୁ ଓ ଆଚରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ, ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ସେତେ ବୈରାଗ୍ୟର ଅନୁଶୀଳନ କରି ପାରିନାହିଁ । ମୋ'ର ବାଟଗୁଡ଼ାକ ସବୁଠାରେ ମଣିଷଙ୍କ ମଧ୍ୟଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଡକୁ ପଡ଼ିଛି, ଏହି ମେଳା ବାଟ-ଦେଇ ମନ୍ଦିର ଆଡକୁ ପଡ଼ିଛି । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛି ବୋଲି ଏହି ବାଟ ଚାଲିବାଟା ମୋତେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି । ବାହାରେ ଭଗବାନଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଉଛି ବୋଲି ସିଏ ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ସେଇଠି ମୋ' କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ସିଏ ଏତେ ସହଜରେ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ।

୪ । ୭ । ୭୭

ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ସନ୍ନିଧିକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ପରମପୁରୁଷଙ୍କ ବେଢ଼ା ଭିତରକୁ ପାଦ ପକାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରେ, ଜୀବନର ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ଆସିବା

ସମସ୍ତରେ ମୁଁ ସତେଅବା ପରମଜୀବନର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ଯାଉଥାଏ । ମହାପୁରୁଷ ପରମପୁରୁଷ କ ନୁହନ୍ତି, ଏବସମ୍ବରେ ନଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି ଅବସର ହିଁ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । କୋଉ ଜୀବନ ଆମକୁ ପରମ-ଜୀବନର ନକଟ କରାଇ ଆଣିବା ବା କୋଉ ଜୀବନ ନଆଣି ପାରିବ, ସେକଥା ନେଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସି ବାଛବିଚାର ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଏନାହିଁ । ଏ ମନର ଖୁସୀ ଏ ମନର ଖୋଲା ଦ୍ୱାର ଓ ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ାକ ଏବଂ ପ୍ରସାରି ରହି-ଥିବି ମୋ' ହାତର ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ହାତ ଧରି କୋଉ ମନ କୋଉ ଗଥିରକୁ ନେଇ ଚାଲିଯାଏ, ସେଇଠି ତାହାର ଆଶୀର୍ବାଦବେଦୀ ଉପରେ ସତେଅବା ମୋ'ର ଉପନୟନ ହୋଇଯାଏ, ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁର ସବୁଯାକ ସୀମାକୁ ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆୟାସ ନକରି ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଏ । ଆକାଶ ଓ ଭୂମିତଳ ମୋ'ର ଏହି ଯେଉଁ ଆଖିଟି ଭିତରେ ପରସ୍ପରକୁ ସତେଅବା ଛୁଇଁକରି ରହିଛନ୍ତି, ଯେଠାରେ ମୁଁ ଏତିକ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ବା କରି ପାରୁଥାନ୍ତି ?

୭ । ୭ । ୭୭

ସମର୍ପଣ କହିଲେ ମୁଁ ଆପେ ଆପେ ଯାଇ ଧରା ଦେବାକୁ ବୁଝିଥାଏ, ଆପେଆପେ ଯାଇ ଧରା ପଡ଼ିଯିବାକୁ ବୁଝେ । ଯାହାକୁ ଆମେ ପରମାତ୍ମା କରି ଗ୍ରହଣ କରିଛୁ ବୋଲି କହୁଥାଉ, ଅନେକ ସମୟରେ ନାନା କାରଣରୁ ତାହାରି ପାଖରୁ ସତେଅବା ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ତା' ପାଖକୁ ଗଲାବେଳେ କେତେ ବେଶ ହେଉ, କେତେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକତାର ଭିଆଣ କରୁ,—ତଥାପି ମଝିରେ ଗୋଟାଏ କାନ୍ଥ ଠିଆ କରି ରଖିଥାଉ, ତଥାପି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଫିଟିଯାଇ ପାରୁନଥାଉ । ତଥାପି ଦୂରତା ରହିଯାଏ, ଆପଣା ଭିତରେ କୋଉଠି କୋଉ କଣରେ ସତେ ଯେପରି କେହି ଲୁଚି ରହି ଦହିହୋଇ ମରୁଥାଏ । ଦୁଆର ଫିଟି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଫିଟି ପାରେନାହିଁ । ଏମିତି ସୁଆଙ୍ଗ ହେଉ ହେଉ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭୟ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସମର୍ପଣର ବେଲ ଆସେ ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକ ଉଠିଯାଏ,—ଦୁର୍ଜେୟ ହୋଇ ରହିବାର ଲୋଭ କଟିଯାଏ,—ବଳତ ହେବାକୁ ମୋଟେ ଲାଜ ମାଡ଼ୁନାହିଁ । ଏହାକୁ ହିଁ ତ ଅନ୍ତରଯାତ୍ରାର ଓ ଅନ୍ତରପ୍ରାପ୍ତିର ଶାସ୍ତ୍ରରେ vulnerability ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଆଉ ଏକ ପରିଭାଷାରେ ଉନ୍ମୋଚନ ବୋଲି ବି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସମର୍ପିତ ମଣିଷ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଅଙ୍ଗ ଛୁଇଁ ଇଙ୍ଗିତ ବୁଝି ଢାଳ ମାନି ରହିଥିବା ମଣିଷ । ସମର୍ପଣ ଲାଗି କୌଣସି ବିଶେଷ ନାମାବଳୀ

ପଢ଼ାଇବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ, ବିଶେଷ ଚିନ୍ତା ଲଗାଇବାକୁ ବା ବିଶେଷ କିଛି ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ସୁସ୍ଥିତ ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ବୋଲି ବେଦନା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ମୋ' ବେଳ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।

୧୦ । ୭ । ୭୭

ଏକାଗ୍ରତା କହିଲେ କ'ଣ ଆଉ ସବୁକୁ ଛାଡ଼ି କେବଳ ନିର୍ବାଚିତ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ଏକ ଧ୍ୟାନ ବା ଏକ-ଅଗ୍ର ହୋଇ ରହିବାକୁ ବୁଝାଏ ? ଏକାଗ୍ରତାର କଥା କହିଲା ବେଳକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକେ ପ୍ରାୟ ସେହିକଥା ବୁଝିଲାପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ଏକାଗ୍ରତା କହିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ମନକୁ ଅଥବା ହୃଦୟକୁ ଟାଣିଟୁଣି ଆଣି ଗୋଟିଏ ଥାନରେ ଏକାଠି କରିବାକୁ ବୁଝାଏ, କେତେ କେତେବେଳେ ହୁଏତ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ବି ବୁଝାଏ । ମଣିଷ ଥିର ହୋଇ ଏକା-ବେଳେକେ କାହିଁକି ଅନେକ ଜିନିଷ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଏକାଠି କରି ନରଖି ପାରିବ, ଏକାବେଳେକେ କାହିଁକି ଖିଅ ଲଗାଇ ନପାରିବ ? ଏବଂ, ଯେତେବେଳେ ସେ ଯଦି ଏହିଭଳି କରିପାରିବ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକାଗ୍ରତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନପାରିବ କାହିଁକି ? ସକାଳେ ଏଠି ବସି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଅନାଏ, ସେତେ-ବେଳେ ରାସ୍ତାକୁ ଦେଖେ, ଶୋଇକରି ରହିଥିବା ଘରଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖେ, ତାକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ରଖିଥିବା ଗଛଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖେ, ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ଆକାଶକୁ ଦେଖେ, ଉଡ଼ିଯାଉଥିବା ଚଢ଼େଇଙ୍କୁ ଦେଖେ,—ଓ ସବୁଟି ସହିତ ଅପଣାର ଭିତରକୁ ଅନାଇ କରି ବି ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସବୁ, – ଭିତର ଓ ବାହାରକୁ ମୁଁ କେଡ଼େ ଥିର ଓ ଏକାଗ୍ର କରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପାଏ । କୋଉଠି ଏତେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଅସ୍ଥିରତା ନଥାଏ । ଏଠି ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରକୁ ଖାଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଭାରି ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରେ ଦେଖୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ ।

୨୮ । ୧୨ । ୭୭

ମୋ'ର ନିଜର କିଛିହେଲେ ମାଗିବାକୁ ନଥାଏ । ତେଣୁ, ମୋ' ଘର ପାଖରେ ଯେଉଁମାନେ ବସିଥାନ୍ତି; ଧ୍ୟାନବେଳେ ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ, ତାହାକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ମୋ' ଘରପାଖରେ ଯେଉଁମାନେ ବସିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ ମାଗି ପାରେନାହିଁ । ମୋ' ଖୋଜିବାର ବସ୍ତୁଟିକୁ ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ବେଳେବେଳେ ସେହିପରି ଅନୁଭବ ବି କରେ, ମୋ'ର ଆସ୍ପଦବସ୍ତୁଟି ସତେଅବା ସୁନା ବର୍ଣ୍ଣର କିରଣଗୁଡ଼ାଏ ହୋଇ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଆବୋରି ଧରିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗେ । ଏହି ଉତ୍ସବ ଓ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ ନିଜେ ଯେ କେତେବେଳେ କେଉଁ ଖଞ୍ଜରେ ହଜିଯାଏ, ସେକଥା ମୁଁ ନିଜେ ମୋତେ ଠଉରାଇ ପାରେନାହିଁ । ଏବଂ, ଫେରି ଆସିବା ସମୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାପରି ମନେହୁଏ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ସବୁଦିନ ମୋ' ସହିତ ଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେହୁଏ ।

୧୪୭୭

୨୧ । ୨ । ୭୭

ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷିକୀର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଦିବସରେ ଆଜି ମନ ହେଉଛି ଯେ ଏହି ବର୍ଷଟାଯାକ ମୁଁ ଖାଲି ଦେବି, କିଛିହେଲେ ମାଗିବିନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସର୍ବତୋଭାବେ ଦେଇ ପାରିଲେ ଯେ ଆପଣାକୁ ସର୍ବତୋଭାବେ ପାଇ ବି ହୁଏ, ମାଗିଥିବା ଓ ନମାଗିଥିବା କେତେ କ'ଣ ସମ୍ପଦରେ ଆପଣାର ସବୁ ଅଣ୍ଡି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଯାଏ, ମୋ' ଜୀବନରୁ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ଏତକ କଥା ଶିଖି ପାରିଛି । ସେଇଥିଲାଗି ମାଗିବା-ପାଇଁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ମନ କରିନାହିଁ । ଖୋଦ୍ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୁଆରେ ବି କେବେହେଲେ ଭିକାରି ହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ମନ ବଳାଇନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରିବାର ବିଶ୍ୱାସ ମୋ' ଭିତରେ ଯେତିକି ବସା ବାନ୍ଧୁଥିଲା ପରି ମନେ ହୋଇଛି, ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଠିକ୍ ସେତିକି ସମ୍ପଦବାନ୍ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ପରି ମନେ ବି ହୋଇଛି । ଯାହାକୁ ମୁଁ ବାନା ରୂପେ ମୋ' ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖି ଦେଖି ବାଟ ଚାଲୁଛି, ତାହା ସତେ ଅବା ମୋ'ର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିଥିବା ପରି ଲାଗିଛି । ମୋ' ଦେଉଳର ସବୁ ବାନାତକ ସତେଅବା ମୋ' ଭିତରେ ହିଁ ଫରଫର ହୋଇ ଉଡୁଥିବା ପରି ଲାଗିଛି । ତେଣୁ, ଏହି ବର୍ଷଟାଯାକ ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଦେବାରେ ହିଁ କଟିଯାଉ । ମାଗିବାର କୌଣସି ପ୍ରକାର ସଉଦା ମୋତେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରିବାକୁ କଦାପି ନଆସୁ । ଏବଂ, ଏହି ବର୍ଷଟି ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଦେବାର ଆଗ୍ରହ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଊଣା ହୋଇ ନଯାଉ । ଏ ଘର ମୋତେ ସବୁଦିନେ ସେଇ ଘରପରି ଲାଗୁଥାଉ । ମୁଁ ଏ ଘରକୁ ଲୁଟିନେବାକୁ ଆସିନାହିଁ, ଏହି ଘରକୁ ଭରିଦେବାକୁ ଆସିଛି,— ଏହି ଅନ୍ତଃପ୍ରତ୍ୟୟ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଛାଡ଼ି ନଯାଉ ।

୧୪୭୮

୪ । ୧୧ । ୭୮

ଜୀବନରେ ଯେତେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗଲି, ସେଠୁ ହାରି ହାରି ଆସିଲି । ଯେତେ ଯେତେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ସତେଅବା କେତେ କ'ଣ କରି ପକାଇବି ବୋଲି ଯାଇ ପଶିଥିଲି, ସେହି ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ଅବଲମ୍ବନ ପରି ଧରି ରହିଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ମତେ ସତେଅବା ଏକାନ୍ତ ଅସହନୀୟ ଭାବେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ବାହାର କରି ଫୋପାଡ଼ିଦେଲେ । ସେମାନେ ଗଡ଼ ଜିତିଲେ, ସମର ଜିଣିଲେ, ଜୀବନରେ ବିଜୟ ପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କଲାପରି ଅନୁଭବ କଲେ, ତାହାକୁ ହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କଲେ । ମୁଁ ବାହାରେ ହାରି ହାରି ଆସିଲି, ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହେଲି । କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ନିକଟରୁ ନିକଟତର

ହୋଇ ଆସିଲା, ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିଆସିଲା । ମୋ' ବାଟଟା କେବେ-ହେଲେ ମୋ' ପାଖରୁ ଖସି ହଜି ଗଲାନାହିଁ, କୋଉଠି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବି ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହି ଗଲାପରି ମୋଟେ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଲା, ସଂକଳ୍ପ ବଢ଼ିଲା । ଯେଉଁ ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ାକର ନିର୍ଭର ଆଖିଭିତରେ ରହିଥିଲେ ଭିତର ଓ ବାହାର ସବୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦିଶେ, ଭିତର ଓ ବାହାର ସବୁ ଆପଣାର ଘରପରି ମନେ ହୁଏ, ସେହି ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ାକରେ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଧନୀ ହୋଇ ରହୁ-ଥିବା ପରି ମନେ ହେଲା । ସଂସାରରେ ମୋ'ଠାରୁ କେହି ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଗଲେ, ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଲାଗି ସୁଦ୍ଧା କେବେହେଲେ ମନେ ହେଲା-ନାହିଁ । ଏହାହିଁ କରୁଣା; ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସ୍ନେହ,—ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ମଣିଷକୁ ଜନନୀ ପରି ଧାରଣ କରି ରଖେ, ଠିକ୍ ସେହି ସ୍ନେହ ।

୫ । ୧୧ । ୭୮

ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ଚଲାଖ, ଏହି ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ନିଜେ ବି ଚଲାଖ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଯାହା ହେବାର କଥା, ତାହା ଆଦୌ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ କୌଶଳୀ, ଏହି ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ନିଜେ ବି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କୌଶଳୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଯାହା ହେବାର କଥା, ତାହା ଆଦୌ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ହିଁ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସଂସାର କହିଲେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିପରି ଏକ ଧନ୍ଦାକୁ ଧର୍ମ କରି ଧରିଥିବା ଏକ ଜଞ୍ଜାଳମୟ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ, ଏହି ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ନିଜେ ବି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସ୍ୱାର୍ଥ-କାମୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସିଏ ଯାହା ହେବାର କଥା ଓ ଯାହା ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା, ତାହା କଦାପି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଏସବୁ ଧନ୍ଦାରେ ପଶି ସିଏ ନିଜେ ବଦଳି ପାରେନାହିଁ, ସେ କୌଣସି ପାହାଚ ଉଠି ପାରେନାହିଁ । ଆପାତ ସଫଳତାର ନାନା ଗାତ ଭିତରେ ଏଇଠି ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଯାଏ । ସଂସାରକୁ ବଦଳାଇବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ସେ ଆହୁରି ଆହୁରି ଗଡ଼ାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୬ । ୧୧ । ୭୮

ଆପେ ଆଗ ବଦଳି ତା'ପରେ ଯାଇ ସମାଜର ବଦଳିବା ପାଇଁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଯୁକ୍ତି କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେ-ଅବା ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଘଣ୍ଟାକୁ ଅନାଇ ଏପରି କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗ ମୁଁ ଘଣ୍ଟାରେ ଏତେଟା ବାଜିଥିବା ସମୟରେ ବଦଳିଗଲି ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ମୋ'ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୋଇଯିବ, ତା'ପରେ ଯାଇ ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଦଳିବା

ଢଙ୍ଗରେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବି । ବଦଳିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ହେଉଛି ଏକ ସତତ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ତାହା ସତତ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ମୁଁ ଅମୁକ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ସତକୁ ସତ ବଦଳିଗଲି ବୋଲି ଯିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାଏ, ଅନେକ ସମୟରେ କୌଣସି ଏକ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ହିଁ ସିଏ ତାହା କରୁଥାଏ । ବଦଳିଯିବା ହେଉଛି ଏକ ଯାତ୍ରା, ପୂର୍ବେଭାଗକୁ ଯାତ୍ରା; ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଏବଂ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦ୍ୱାରା ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାତ୍ରା । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯାତ୍ରା କରୁଥାଏ, ତାହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମୋ'ର ପରିବେଷ୍ଟନୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡୁଥାଏ । ଏବଂ, ମୋ'ର ବଦଳିବାଟା ଯଦି ସତକୁ ସତ ମୋ'ର ଭିତରୁ ହିଁ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ, ମୁଁ ଯଦି କୌଣସି ମୁଖା ପିନ୍ଧି ନଥାଏ ଏବଂ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଭିନୟ କରୁନଥାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ସେହି ଯାତ୍ରା ହିଁ କେତେ ଥାନରେ କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଏକ କାରଣ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଯଦି ମୋ'ର ନିଦ ପ୍ରକୃତରେ ଭାଙ୍ଗିଥାଏ, ତାହା ହିଁ ଆହୁରି କେତେ ଅନ୍ୟଙ୍କର ନିଦ ଭଙ୍ଗାଇବାର ବି କାରଣ ହୁଏ । ମୋ' ଅଜାଣତରେ ହିଁ ତାହା ହୁଏ । ମୁଁ କୌଣସି କୋଳାହଳ ନକରୁଥିଲେ ବି ତାହା ହୁଏ । ଏକାନ୍ତ ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ହେଉଥାଏ ।

୭ । ୧୧ । ୭୮

ଯଦି ମୁଁ ଅଉ କାହାର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛି, ଯଦି ଆଉ କୌଣସି ପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛି, ତେବେ ମୋ' ଭିତରେ ଅହଙ୍କାର କାହିଁକି ଆସିବ ? ମୋ'ର ଏହି ଅତିସୀମାବଦ୍ଧ ନିଜଟି ଠାରୁ ବୃହତ୍ତର ଯଦି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ର, ଆହ୍ୱାନ ଅଥବା ପ୍ରେରଣା ଲାଗି ମୋ'ର ଜୀବନ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିଛି, ତେବେ ମୁଁ ପୁଣି ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇ ପାରିବି କିପରି, ଆଉ ଜଣକୁ ବାହାରେ ଆପଣାର ସଙ୍ଗୀ ବୋଲି କହି ଭିତରେ ତା' ସହିତ ବାଦ ଲଗାଇଦେଇ ପାରିବି କିପରି, ତାକୁ ଅବଜ୍ଞା ଓ ଉପେକ୍ଷା କରି ମୁଁ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯିବାର ଧୃଷ୍ଟତା ବି କରି ପାରିବି କିପରି ? କିନ୍ତୁ ସଂସାରଟା ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇଆ ବୋଲି ସଂସାରରେ ଅନେକ ମଣିଷ କହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ଆଘାତ ଖାଇ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଏପରି କହିଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ବି ଅନେକ ଆଘାତ ପାଇଛି । ମାତ୍ର ତଥାପି ମୁଁ ମଣିଷକୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ବାଦୁଆ ଓ ସ୍ୱଭାବତଃ ଈର୍ଷାପରାୟଣ ବୋଲି କଦାପି କହିବନାହିଁ । ବାଦୁଆ ମଣିଷକୁ ମୁଁ କେବଳ ବାଦୁଆ ବୋଲି କହି କଦାପି ନିନ୍ଦିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ମୁଁ ତା'ର ଅସଲ ଦ୍ୱାରଟି ଖୋଲିବା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବି । ହଁ, ନିନ୍ଦା ପାଉଥିବି, ଭର୍ତ୍ସନା ପାଉଥିବି; ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବି । ବାଟରେ ଗୁଳିବା ଲାଗି ଭିତରେ କେଉଁଠି ଏକ ଭୟ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ବାହାରେ ତାହା ନାନାବିଧ ବାଦ, ଈର୍ଷା ଓ ଅବଜ୍ଞାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ମୋ' ଭିତରେ ବାଟ ଗୁଳିବାର ଭୟ ନାହିଁ, ତେଣୁ ମୋ'ର ବାଦୁଆ ହେବାର ବି ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ ।

୮ । ୧୧ । ୭୮

ଭଗବାନଙ୍କର ନିକଟତର ହେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଜୀବନର ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା । ଯେଉଁଠି ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠିବା ଓ ଗଭୀରକୁ ଯିବା ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ, ସେଠି ଏହି ନିମ୍ନକୁ ଛାଡ଼ି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିଯିବାର କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ହିଁ କୁଆଡ଼ୁ ଆସିବ ? ଯିଏ ଉପରେ ରହିଛି, ସେଇ ଭିତରେ, ଗଭୀରରେ ରହିଛି । ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯିଏ ରହିଛି, ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସ୍ପର୍ଶ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ରହିଛି । ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥିବା ଆକାଶଟା ମଧ୍ୟରେ ବି ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯାଇ ପାରୁଛି । ସେଇ ଗୋଟିଏ ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ହିଁ ପିତା ବୋଲି ଜାଣୁଛି, ଜନନୀ ବୋଲି ଜାଣୁଛି, ସଖା ବୋଲି ବି ଜାଣୁଛି । କୋଉ ଜାଣିବାଟା ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ, ତଥାକଥିତ ସୂତ୍ର ଓ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ତାହାର କେତେ ବିସ୍ତର ଓ ବାରଣମାନ ଲେଖାହୋଇ ରହିଛି । ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଜ୍ଞାନ ଅବସ୍ଥାରୁ ହିଁ ସେହି ଯାବତୀୟ ବାରଣକୁ କାଟିଦେଇ ବାହାରି ଆସିଛି । ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ାକରେ ଭେଦ ସେଗୁଡ଼ାକରୁ ମୁକୁଳି ଆସିଛି । ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିଛି ।

୯ । ୧୧ । ୭୮

ଅବିଶ୍ୱାସୀ ଦ୍ୱାରା କଦାପି ବିଶ୍ୱାସର ସଂକ୍ରମଣ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସର ମହାଡ଼ମ୍ବରଯୁକ୍ତ ପ୍ରଚାର ହୋଇ ପାରିବ, କୀର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ପାରିବ, ଏପରିକି ବିଶ୍ୱାସ ନାମକ ଏକ ପିତୁଳାକୁ ଠାକୁର କରି ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ନେଇ ବସାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର ସଂକ୍ରମଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆମେ ସବୁ କପଟ ଅବିଶ୍ୱାସୀ-ମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସଂସାରର ଯାବତୀୟ ଆସ୍ଥାନକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ପରି ମନେ-ହେଉଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମରେ ଅଛୁ, ଧର୍ମ ସଭାରେ ଅଛୁ ବା ଧର୍ମକାମରେ ଅଛୁ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତେଅବା ଏକ ଦୁରନ୍ତ ଅବିଶ୍ୱାସ ଆଧାରଟା ପାଖରୁ ହିଁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିରେ ଅଛୁ, ଦେଶସେବାରେ ଅଛୁ ଅଥବା ଲୋକହିତୈଷଣା ଭିତରେ ରହିଛୁ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ଏକ ମୌଳିକ ଅବିଶ୍ୱାସର ହିଁ ହୀନ ମତିଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ତଥାକଥିତ ବିଶ୍ୱାସ ତଥା ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସର ନାନା ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବନାଇ ବାହାରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଆମେସବୁ ଯେପରି କଦାପି କିଛିହେଲେ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ । ଏହି ଆକାଶରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଉଦୟ ଲାଗି ଆଶା କରୁନାହୁଁ, ଆମର ନାନା ସମ୍ପର୍କର କୌଣସି ଉତ୍ତରଣ ବା ଉତ୍କ୍ରମଣ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ । ଭିତରେ ଥିବା ଗୋଟାଏ ତୀବ୍ର ଅବିଶ୍ୱାସର ଦାଉଟାକୁ ବହନ କରି ଆମେ ଯେପରି ଏହି ଅନିତ୍ୟ ଏବଂ ଅଳୀକ ସଂସାରଟାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅତିବାହିତ କରାଇ ନେବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଚେତ ରଖିଛୁ । ଅବିଶ୍ୱାସଟା ହିଁ ଆମକୁ ଖାଲି ଆତ୍ମସଚେତ କରାଇ ରଖିଛି, ଖାଲି ଅହମିକା-ସଚେତନ କରାଇ ରଖିଛି । ଆପଣାକୁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନଦେଖିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତଙ୍କର କାନ୍ଧ ଉପରେ ସବାଉପରେ ନଦେଖିଲେ ଆମେ ଯେପରି କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହୁଁ ।

ସବୁଯାକ ରଙ୍ଗକୁ ଆମ ନିଜ ହାତରେ ନିରଖି ପାରିଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ରଙ୍ଗକୁ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱରରେ ବା ଗୋଟିଏ ଭାଗ୍ୟରେ ଏକଜୁଟ କରି ରଖିଛି ବୋଲି ଆମର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟୟ ହିଁ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

୧୦ । ୧୧ । ୬୮

ମୋ'ର ଦୁଃଖବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହିପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ସକାଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଉଦୟସ୍ଥ ସିଂହାସନର ମେଘଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଯେତିକ ବର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛଟା ଫୁଟି ଉଠିବାରେ ଲାଗିଛି, ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମୁଁ ସେହି ବର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛଟାକୁ ମୋ'ର ଆଖି ଭିତରେ, ମୋ'ର ଅସଲ ଆଖି ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ଘେରି ରହିଥିବା ମେଘଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ସେହି ଅତି ଆପଣାର ବର୍ଣ୍ଣଟିରେ, ସେହି ସୁନାରଙ୍ଗରେ ଝଟକି ଉଠୁଛନ୍ତି । କେତେ କେତେ ବିରକ୍ତ କ୍ରମେ କେତେ ନୂତନ ନୂତନ ଅନୁରାଗରେ ଉକୁଟି ଆସୁଛନ୍ତି । ଏହି ସକାଳଟି ସହିତ ଏକାତ୍ମକତା, ଏହି ସୁନାରଙ୍ଗ ସହିତ ଏକାତ୍ମକତା, ସବୁ ଦିଗ ଓ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଆବୋରି ରହିଥିବା ପରି ଦିଶୁଥିବା ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ମେଘଖଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଏକାତ୍ମକତା;—ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଅନ୍ତର୍ଗତ ସେହି ଅସଲ ଅନୁରାଗଟି ସହିତ ଏକାତ୍ମକତା,—ତାହାହିଁ ପଥ, ତାହାହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ତାହାହିଁ ଯାତ୍ରା । ମୋ' ହେତୁ ପାଇବା ଦିନୁଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନର ପଥରେ ଆପେ ଆପଣାର ସାଥୀ ହୋଇ ବାହାରିବା ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ସେହି ଏକାତ୍ମକତାର ଭାଜନ ହେବା ଲାଗି ହିଁ ସବୁବେଳେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରି ଆସିଛି । ଆପଣାକୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ କରିନାହିଁ, କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧର୍ମ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ କରିନାହିଁ, କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୁହା ମାନିବାଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣାକୁ ମଣି କରି ରଖିବାର ମନ୍ଦପ୍ରୟାସ କରିନାହିଁ । ସର୍ବାଦୌ ଏହି ଏକାତ୍ମକତା ସକାଶେ ହିଁ ମୁଁ ନିଜକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରି ଆସିଛି । ଏହି ଏକାତ୍ମକତା ମୋତେ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଯିବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି, ମୁଁ କେଡେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ନିଜକ ହୋଇ ସେହି ବାଟରେ ବାହାରି ଯାଇଛି । ଭେକକୁ ନିଘା ରଖିନାହିଁ, ଶାସ୍ତ୍ର ବା ସୂତ୍ରକୁ ନିଘା ରଖିନାହିଁ,—ମୋ' ସହିତ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଆଉ କେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଆସୁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ସେଥିକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେହେଲେ ନିଘା ରଖିନାହିଁ । ଏବଂ, ଏହାରି ଫଳରେ, ମୋତେ ସବୁ ଘର ଆପଣାର ପରି ଲାଗିଛି. ସବୁ ମଣିଷ ସଙ୍ଗୀ ଓ ସାଥୀ ପରି ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି, ସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ମୋ'ର ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଦେବମୁହୂର୍ତ୍ତି ପରି ଲାଗିଛି । ସବୁ ବାଟରେ ହିଁ ରତ୍ନର ସନ୍ଧାନ ମିଳି ପାରିବ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟଗତ ଦୃଢ଼ତା ମୋତେ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଧନୀ ବୋଲି ଏକ ବିଶ୍ୱାସମୟ ଅନୁଭୂତି ଆଣି ଦେଇଛି । ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଯାହାକୁ ତୁଚ୍ଛା କଳା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା କେଉଁ ଅନେକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମୟ ଆଲୋକରେ ଝଲମଲ ହୋଇ ଉଠିଲା ପରି ମନେ ହୋଇଛି ।

୨୧।୧୧।୭୮

ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରର ମନ୍ଦଟାକୁ ଦାବି ରଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରି କରି ପରିଶେଷରେ ଆପେ ଆପଣାର ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ବସନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ସେମାନେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଓ ଆଖିର କେତେଖଣ୍ଡ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆପଣା ଭିତରେ ହୁଏତ ନିଜେ କୌଣସି ମନ୍ଦର ଆବିଷ୍କାର କରିନଥାନ୍ତି । ବାହାରର ଆଖିରେ ଯୋଉଗୁଡ଼ାକୁ ମନ୍ଦ ବୋଲି ବୁଝା ଯାଉଥାଏ, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ସେହିଗୁଡ଼ାକୁ ଅବଲୋକନ କରି ଯେଉଁଲାଗି ଅର୍ଥାତ୍ ବାହାରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ ଏବଂ ନିନ୍ଦିତ ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ସଶଙ୍କ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ହୁଏତ ସେହି ତଥାକଥିତ ମନ୍ଦଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ବେଶ ଭଲ ପାଉଥାନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକରୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ତୃପ୍ତି ଆହରଣ କରୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକ ତଥାପି କେବେହେଲେ ବାହାରକୁ ଧରା ନପଡ଼ୁ ବୋଲି ସେମାନେ ଜୀବନାନ୍ତ କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଜୀବନର ଆଚରଣ କହିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଚେଷ୍ଟାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଥାଏ । ଏହି ଆଚରଣରେ ଦକ୍ଷ ଏବଂ ପ୍ରବୀଣ ହେବାର ପରିଶ୍ରମରେ ସେମାନେ ନିଜ ପାଖରେ ହୁଏତ ଆଉ କେବେହେଲେ ଆପଣାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ହୋଇ ବସି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ପ୍ରାୟ କେବେହେଲେ ନିଜେ ନିଜର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ନିଜେ ନିଜର ମାଲି ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଆପଣାର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ାକରୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ନିଜ ପାଖରେ ବି ସେମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ପାଖରେ ଅଭିନୟ କରିବାର ଦାରୁଣ ଯାତନାକୁ ଜୀବନର ଏକ ବ୍ୟାବହାରିକ ନିତ୍ୟ-ଅଙ୍ଗ ବୋଲି ଆଦର ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖୀ ଏ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଏ ଅଛି ? ନିଜର ଘରଦ୍ୱାରରେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିବାଠାରୁ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ?

୨୨।୧୧।୭୮

ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହିଁ ଯେଉଁମାନେ ସଂସାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ମୋଟେ ଚହ୍ନି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହିଁ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଜୀବନକୁ କଦାପି ଚହ୍ନି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର କବାଟଟିକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ରଖି ତା'ପରେ ଅଭିନୟ କରିବାରେ ହିଁ ନିଜର ପ୍ରାୟ ସକଳ ଉତ୍ସାହକୁ ସାରି ଦେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ କାଢ଼ି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଯେ ଗୋଟାଏ ମନ୍ଦିର ରହିଛି, ସେଠାରେ ଯେ ତୁମଲାଗି କେହି ପ୍ରକୃତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ହଜାର ମନ୍ଦିରକୁ ଦଉଡ଼ିବା ପରେ ବି ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ

ଏତିକ ହେତୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଅଭିନୟରୁ ଆଉ ସବୁକିଛିର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ ପଛକେ, ମାତ୍ର ଅନୁରାଗର ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ସମ୍ଭାବନା ନଥାଏ । ଅନୁରାଗର ପ୍ରଥମ ଶିହରଣ ଘଟିଲେ ଆଗ ଏହି ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗି-ଯାଏ, ଆଗ ଏହି କବାଟଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିଯାଏ, ଏହି ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ଲାଗିଯାଏ । ଏବଂ ଖିଅ ଲାଗିଗଲେ ତା'ପରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଭିନୟ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଅଭିନୟ କରୁ କରୁ ହୁଏତ ସେହି ଅଭିନୟଟା ହିଁ ସ୍ୱଭାବରେ ପରିଣତ ହୋଇ-ଯାଏ ଏବଂ ଶେଷକୁ ନିଜ ସହିତ ହିଁ ଯେଉଁ ଖିଅଟିକୁ ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲାଗିଥାଏ, ସେଇଟି ବି ଛୁଟିଯାଏ । ଯେହି ଖିହି ଟିକ୍ ଆଉ ଚହଲି ହୁଏନାହିଁ ସେହି ଖିଅଟିକୁ ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରମାଣରେ ଭିରୁଡ଼ାଇ ଭୁଲି ରହିପାରିଲେ ଯାଇ ମସ୍ତିଷ୍କ ଶାନ୍ତ ପାଉଥାଏ ।

୧୩ । ୧୧ । ୭୮

ଏଠି ଆଉ ସେଠି, ସଂସାର ଆଉ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଭିତରେ ମୁଁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ, ତେଣୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବାରଣ ମଧ୍ୟ ରଖି ପାରେନାହିଁ । ଅନେକେ ସଂସାର ଭିତରେ ସତେଅବା ଜଣେ ଜଣେ ପରମ ବୈରାଗୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସେଠି କିଛି ଭଲ ଲାଗୁ ନଥାଏ, ସେମାନେ ତଥାପି ସେଇଟା ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ବୁଡ଼ିକରି ରହିଥାନ୍ତି । ଆଉ, ସଂସାର ଛାଡ଼ି ରହିଥିବା ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଧ୍ୟାନ ଅଭୀପ୍ସା ମଧ୍ୟରେ ସଂସାରଟାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ରଖିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ସଂସାରଟାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ହିଁ ସେମାନେ ସତେଅବା ଏଠାକୁ ଚାଲି ଆସିଥାନ୍ତି ଆପଣାର ଭଲ ପାଇବାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ହିଁ ସେମାନେ ସତେଅବା ଏଠି ଏକ ଘର ବାନ୍ଧି ରହିଥାନ୍ତି, ଯାହାଭିତରେ କି ସଂସାର ଥାଏ, ମାତ୍ର ବାସନାଗୁଡ଼ାକର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ନଥାଏ, ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ାକର ସନ୍ତାପ ବା ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ନଥାଏ । ସଂସାରକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ମଣିଷର ମୂଳତଃ ଯେଉଁସବୁ ଅନ୍ତଃପ୍ରବୃତ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ତରନୁଭବ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବା ଦରକାର, ଏଠି ଭଗବାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି ଅନ୍ତଃପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ଅନ୍ତରନୁଭବର ଆବଶ୍ୟକତା ହୋଇଥାଏ । ସେତିକ ନଥିଲେ ସଂସାର ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ସଂସାର ଭିତରେ ସତେଅବା କିଏ ଯେପରି ଆମକୁ ସତେ କାମୁଡ଼ି, ଗୋଟାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଆଶ୍ରମ ବି ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ଆଶ୍ରମବାସ ମଧ୍ୟ ନାନା ଉତ୍ତାପରେ ବେଶ୍ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଜୀବନ କହିଲେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ପାଚେରି ହିଁ ଖାଲି ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଜୀବନଟା ଅଳପ ଭିତରେ ପଙ୍କ ରହିଥାଏ, ଅଳପ ଭିତରେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥାଏ ।